

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 35 ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ.2559

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่นำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.ปพฤกษ์บารมี อุตสาหะวานิชกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ ปิ่นมิม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปฎิกรัชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบูนชัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติรจนางค์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ทั่วยเรือคำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วณิช นิรันทรานนท์	สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอุดรธานี
รองศาสตราจารย์พิทักษ์ น้อยวงค์คลัง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแฉ่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์ริน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรวิทย์ จันทร์ศิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กอบศักดิ์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมพ์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Mr.Paul Dulfer	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
นางฉวีวรรณ อรรถะเศรษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ

จิราวัฒน์ ภูสิทธิ์

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150
โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416

ราคาปก 60 บาท

ราคาสมาชิก ราย 1 ปี 240 บาท

ราย 2 ปี 480 บาท

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2559

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 6 ประจำปี 2559 ฉบับนี้ยังเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการวิชาการ

ในการจัดทำวารสารทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่คัดเลือกนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ โดยบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่ถูกคัดเลือกตีพิมพ์จะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ท่านเหล่านี้ได้สละเวลาอันมีค่าในการช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ (1) บูดูข้าวย่านบ้านดินลาน (2) แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (3) การเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยบทเรียน บนเครือข่ายแบบเว็บควেসท์กับการเรียนตามคู่มือครู (4) การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจก (5) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ (6) การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย (7) ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิต (8) รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ (9) การเปรียบเทียบผลของวัฒนธรรมชาติ ที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจ และผลการดำเนินงานขององค์กร (10) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ (11) การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง และความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอน (12) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป (13) พัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน (14) ผลกระทบของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (15) ลักษณะบทเพลงและภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ (16) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร ความเกี่ยวข้องพันในการทำงานและพฤติกรรมการทำงานเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (17) ความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (18) การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน (19) นโยบายการวางแผนครอบครัว และ (20) ประสิทธิภาพ การผลิตและระยะเวลาคืนทุนการปลูกกล้วย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยินดีต้อนรับสำหรับบรรดานักวิชาการและนิสิตนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอผลงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความทั่วไป หรือบทวิจารณ์หนังสือ ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองบรรณาธิการยินดีต้อนรับ เปิดกว้าง และพร้อมรับต้นฉบับของท่านตลอดเวลา ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียน

จากทำวารสารแต่ละฉบับ ส่งมาให้ยังกองบรรณาธิการโดยไว หัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และอื่นๆ กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่จะบรรจุในวารสารและเพื่อให้ครอบคลุมทุกสาขาและวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับในวงการศึกษาการอยู่เสมอและต่อเนื่อง

รองศาสตราจารย์ ดร.ปพฤกษ์บาร์มี อุตสาหะวานิชกิจ
บรรณาธิการ

สารบัญ

บุญข้าวย่านบ้านดินลาน : การจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการยกระดับมูลค่าของสินค้า
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

กนกกาญจน์ เมืองแก้ว, กษิตศ ม่วงจันทร์, อุทัย ปริญญาสุทินันท์.....	1
แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา	
กาญจนา ดงภิรมย์.....	13
การเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บควেসท์กับการเรียน ตามคู่มือครู เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	
กานต์วิธา แจ่มใส, ประยุกต์ ศรีวิไล, พนิดา เล้าชาญวุฒิ	26
ประสิทธิภาพการผลิตและระยะเวลาคืนทุนการปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่	
สมเกียรติ ชัยพิบูลย์.....	35
การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวเก่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี	
โกศล น่วมบาง, พิทักษ์ ศิริวงศ์.....	50
การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ กรณีศึกษา ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	
ชัตติยา ชัตติยวรา	60
การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
จริยวดี ช่องฉิมพลี, ประยุกต์ ศรีวิไล, พนิดา เล้าชาญวุฒิ	67
ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัวการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจ ในชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	
ฐานันท์ดา มุสิกสิริจิรกุล, บัวทอง สว่างไสวกุล	75
รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการ จัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน	
เดช สาระจันทร์, สุนีย์ เงินยวง, สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, ฤตินันท์ สมุทร์ทัย.....	87
การเปรียบเทียบผลของวัฒนธรรมชาติ ที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจในการทำงาน และผลการดำเนินงานขององค์กร ในองค์กรที่มีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติ	
นพวรรณภรณ์ วัลลภา, ทิพย์รัตน์ เล้าหวิเชียร	100
การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	
นิภาพรรณ เจนสันติกุล	116

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง และความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์	
<i>ประสาธน์ เถืองเฉลิม</i>	127
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพ และบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	
<i>ปลื้มจิตร์ บุญพั่ง</i>	135
ผลกระทบของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศของประเทศไทย	
<i>พีระศักดิ์ จิวตัน</i>	148
พัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา	
<i>มณีรัตน์ รัตนพันธ์</i>	161
ลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงและภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์	
<i>รวิดา สีสด</i>	177
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร ความเกี่ยวพันในการทำงาน และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิต และจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง	
<i>สุเชาว์ เครือแก้ว, ถวัลย์ เนียมทรัพย์</i>	191
ความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงาน สรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2	
<i>พุลิยา วีระชัยศิริกุล สุพรรณณี พุทธรัตน์</i>	204
การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในชุมชน	
<i>อุมากร ใจยังยืน, ณัฐวรรณ คำแสน, เพ็ญรุ่ง วรรณดี, สาวิตรี แก้วน่าน</i>	214
นโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศอินเดีย	
<i>รัชชัช วิภัติภูมิประเทศ</i>	223

Contents

Ban Din Lan Khao Yam Budu: Management Community Enterprise Upgrading the Value of a One Tambon One Product (OTOP) Products <i>Kanokkarn Muangkaew, Kasidit Mungjan, Utai Parinyasutinun</i>	1
Guidelines for developing local administration roles in tourism promotion of historical site Nakhon Ratchasima province <i>Kanjana Kongpirom</i>	13
A Comparison of learning proficiencies of Mattayomsuksa 1 Students through the Web Quest Computer Courseware Program and the Teacher's Manual of Information Technology <i>Kantheera Jamsai, Prayook Srivilai, Panida Loutchanwoot</i>	26
Economic Efficiency and Paybacks Period of Longan Growing in Chiang Mai Province <i>Somkiat Chaipiboon</i>	35
The existence of "Tinjok" weaver wisdom of Laotian lineage Thai (Lao Khrang) Ban Sa Bua Kam Amphoe Dan Chang Changwat Suphanburi <i>Koson Numbang, Phitak Siriwong</i>	50
The Study of Local Wisdom in the Making of Traditional Vegetable-Oil-Lantern, Pongyangkhok District, Hangchat, Lampang <i>Kattiya Kattiyawara</i>	60
The Development of Computer Multimedia Instructions on Thai Classical Music Ensemble for Prathom Suksa 6 Students. <i>Jariyavadee Chongchimplee, Prayook Sriwilai, Panida Loutchanwoot</i>	67
Resilience, Family Relationships, Social Participation Activities, Life Satisfaction of Elderly, Tambon Bang Rak Phatthana, Amphoe Bang Bua Thong, Nonthaburi Province <i>Thanundha Musiksirijirakun, Buathong Sawangsopakul</i>	75
Empowerment - Based Supervision Model for Learning Management Capacity Development of a Mathematics Teacher, at Schools under Office of Primary Education Service Area in Upper Northern Region. <i>Detch Sarachan, Sunee Nguenyuang, Somsak Phuvipadawat, Ruetinan Samuttai</i>	87
Comparing the Impact of National Culture on Communication Satisfaction, Work Motivation and Firm Performance in Multinational Workplaces <i>Napanporn Vallapa, Tipparat Laohavichien</i>	100
Human Resource Management in Nakhon Pathom Rajabhat University <i>Nipapan Jentsantikul</i>	116

Preferred and Actual Opinions about Inquiry-based Instruction and Understanding in Pedagogical Content Knowledge of Preservice Science Teachers	
<i>Prasart Nuangchalem</i>	127
Factors Affecting Teamwork Behavior of Suranaree University of Technology's Staff	
<i>Pluemjit Boonpueng</i>	135
The Effect of Transportation Infrastructure on Gross Domestic Product in Thailand	
<i>Peerasak Jiwtan</i>	148
Marketing mix development for Tong Muan, Case Study Songkhla Province.	
<i>Maneerat Rattanaphan</i>	161
Songs and Images in Car Advertising Films	
<i>Ravita Seesod</i>	177
Perceived Organizational Support, Organizational Commitment, Job Involvement, and Organizational Citizenship Behavior of Operational Officers at a Drinking Water Manufacturer and Distributor Company.	
<i>Suchao Kruakaew, Thawan Nieamsup</i>	191
Knowledge and Attitude of the Personal Income Tax for the Taxpayers in Surat Thani 2 Area Revenue Office	
<i>Luliya Teeratansirikool, Supanee Phutharat</i>	204
Health Care among Aging Population with type 2 Diabetes Mellitus in Community.	
<i>Umakorn Jaiyungyuen, Natawan Khumsaen, Penrung Vandee, Sawitree Kaewnana</i>	214
Family Planning Policy of India	
<i>Thuntuch Viphatphumiprathes</i>	223

בודูข้าวย่ำบ้านดินลาน : การจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการยกระดับมูลค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

Ban Din Lan Khao Yam Budu: Management Community Enterprise Upgrading the Value of a One Tambon One Product (OTOP) Products

กนกกาญจน์ เมืองแก้ว^{1*}, กษิติศ ม่วงจันทร์¹, อุทัย ปริญาสุทินันท์²
Kanokkarn Muangkaew^{1*}, Kasidit Mungjan¹, Utai Parinyasutinun²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยได้รับมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ประธานและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนבודูข้าวย่ำบ้านดินลาน จำนวน 10 คน และผู้ให้ข้อมูลรองคือ พัฒนาการอำเภอบางกล่ำ และเกษตรอำเภอบางกล่ำ จำนวน 4 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มต้นศึกษาและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2557 - กุมภาพันธ์ 2559 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า วิสาหกิจชุมชนבודูข้าวย่ำบ้านดินลาน เป็นกลุ่มที่สมาชิกรู้จักพึ่งพาตนเองซึ่งนำไปสู่การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือน ทั้งยังใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อนำไปสู่การจัดการทั้งด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการวางแผนการธุรกิจ ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเงิน และด้านการบัญชี โดยการวิเคราะห์และการจัดการเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเพื่อยกระดับมูลค่าสินค้าให้พร้อมกับการเข้ารับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4-5 ดาว ต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการ, วิสาหกิจชุมชน, การยกระดับมูลค่าสินค้า, บูดูข้าวย่ำบ้านดินลาน

Abstract

The purpose of this qualitative study was to explore the management and development of a community product to attain a One Tambon One Product (OTOP) standards certification. In-depth interviews, group discussions, and participant observations were employed as field data collecting

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อ.ดร., ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Bachelor degree Student, Community Studies, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

² Ph.D., Lecturer at Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

*Corresponding author: e-mail: kanokkarn325@hotmail.com Tel. 084-3254374

instruments. Ten primary key informants were chairman and members of Ban Din Lan Khao Yam Budu Community Enterprise, and four secondary key informants who were Bang Klam District Development Administrative Officers, and Bang Klam District Agriculture Extension Officers. The initial study and collect data from August . 2557- February 2559. Data were also collected from related documents and research reports. The data were analyzed using content analysis before a research report was written using analytical description.

The study found that Ban Din Lan Khao Yam Budu Community Enterprise members know how to be self-reliant which had led them to have less household expenses but more household income. They use SWOT analysis in the management of the group administration, business plan, production, product development, marketing, public relations, and finance and accounting. These analysis and management have led to development of the potential of the group to upgrade the value of the product as preparation for selection of top 4 to 5 star OTOP products.

Keywords : Management, Community Enterprise, Upgrading the value, Ban Din Lan Khao Yam Budu

บทนำ

“น้ำบูดู” เป็นอาหารพื้นเมืองของชาวทะเล ปักษ์ใต้และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม และใช้เป็นวิธีการแปรรูปอาหารโดยการที่นำปลา ทะเลที่เหลือจากการจำหน่ายหรือการบริโภคให้ สามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานน้ำบูดูนั้นมี ลักษณะคล้ายน้ำปลาแต่น้ำขุ่นกว่า คุณสมบัติที่ แตกต่างจากน้ำปลานั้นคือ น้ำบูดูบางชนิดจะมีเนื้อ ของปลาที่ยังย่อยสลายไม่หมดผสมอยู่ด้วยแต่น้ำ บูดูบางชนิดก็จะนำไปผ่านความร้อนและกรองส่วน ที่เป็นเนื้อปลาออก ทำให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะเป็น น้ำสีน้ำตาลเข้มและขุ่นเล็กน้อยทั้งนี้ น้ำบูดูจึงยังมี คุณค่าและสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชาวปักษ์ใต้ มาจวบจนปัจจุบันน้ำบูดูมีคุณค่าทางอาหารที่มี ประโยชน์ต่อร่างกาย ได้แก่ โปรตีน ไขมัน คาร์โบ ไฮเดรต และวิตามิน รวมทั้งแร่ธาตุอื่น ๆ เช่น แคลเซียมฟอสฟอรัส และเหล็ก น้ำบูดู เป็น ผลิตภัณฑ์ปลาหมักของคนใต้คล้ายกับ “ปลาร้า” ของคนอีสานซึ่งต่างกันตรงวัตถุดิบที่ใช้แต่เหมือน กันที่คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดจากรุ่น สู่รุ่นจากอดีตถึงปัจจุบัน (ปิติ กาลธยานันท์, 2552) ซึ่งชาวบ้านในชุมชนชนบทยังคงบริโภคกันอย่าง

แพร่หลาย ถือได้ว่าเป็นการแปรรูปอาหารที่เป็น เอกลักษณะของชาวปักษ์ใต้ประเภทหนึ่งจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม เป็นวิสาหกิจชุมชนสามารถดึงดูดผู้ที่สนใจจาก หลากหลายพื้นที่ จนกลายเป็นเศรษฐกิจของชุมชน โดยการพึ่งพาตนเอง

การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจระดับชุมชน ที่มุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับฐานรากทั้งระดับ ตำบลและหมู่บ้าน โดยส่งเสริมให้ชุมชนทำธุรกิจที่ สอดคล้องกับเงื่อนไขของตนเองโดยการพัฒนา ความสามารถของชุมชนในการผลิตการแปรรูปการ บริหาร รวมทั้งโอกาสและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อย่างครบวงจร การส่งเสริมให้เกษตรกรแปรรูป ผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าซึ่งเป็นการแก้ปัญหาราคา ผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งยังเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้น ภายในชุมชนอีกด้วย ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองใน ชนบทได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่เน้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อเนื่องมาถึงแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งเน้นการพัฒนาคนสู่สังคม แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (สำนัก

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

วิสาหกิจชุมชนเป็น นวัตกรรมของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2558) วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นที่หน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจไม่แตกแยก แบ่งพรรคแบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการทำงานที่เน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552) ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการที่เริ่มต้นจากชุมชน มีการดำเนินการโดยชุมชนเป็นส่วนใหญ่ในการผลิตสินค้าและบริการ โดยการรวมกลุ่มเพื่อนำไปสู่การแปรรูป การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาระบบตลาดด้วยผลผลิตและภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและพึ่งพาตนเองของกลุ่มหรือองค์กรได้ โดยมีเป้าหมายสนับสนุนการเรียนรู้ สร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของวิสาหกิจชุมชนนั่นคือ เน้นให้ชุมชนสามารถช่วยตนเองได้ ซึ่งลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้นชุมชนควรเป็นเจ้าของและดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ผลผลิตที่ได้มาจากระบวนการในชุมชน โดยใช้นวัตกรรมของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล บูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยการใช้การเรียนรู้เป็นหัวใจในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้เช่นเดียวกับที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบุญดูข้าวย่ำบ้านดินลานได้มีการนำวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาช่วยเหลือนตนเองจนเกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้น

นอกจากนั้นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนนั่นคือ การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด ภายในกลุ่มที่เรียกว่าการวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้านทั้งสภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเป็นการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อให้รู้ตนเอง และวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร (เยาวลักษณ์ แก้วยอด, 2555)

วิสาหกิจชุมชนบุญดูข้าวย่ำบ้านดินลาน เป็นวิสาหกิจชุมชนของชุมชนบ้านดินลานที่มีชาวบ้านดินลานเป็นสมาชิก โดยรวมกลุ่มกันแปรรูปอาหารจากปลาจากคลองบางกล้าตามภูมิปัญญาของชุมชนเป็นบุญดูข้าวย่ำ ซึ่งส่วนผสมของบุญดูข้าวย่ำที่บ้านดินลานนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ก่อปรกับในปี พ.ศ. 2555 วิสาหกิจชุมชนบ้านดินลานได้รับรางวัลวิสาหกิจชุมชนดีเด่นประจำปี ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนบุญดูข้าวย่ำบ้านดินลาน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการแข่งขันกันในปัจจุบันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยกันเอง พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ตลอดจนแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยได้รับมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ข้อค้นพบที่ได้เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านชุมชนบ้านดินลานในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการกลุ่มวิสาหกิจอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบุญดูข้าวย่ำบ้านดินลาน

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นางแจ้ว คำสุวรรณ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบุญข้าวย่าบ้านดินลาน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบุญข้าวย่า จำนวน 10 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง คือ พัฒนาการอำเภอบางกล้า และเกษตรอำเภอบางกล้า จำนวน 4 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยเริ่มต้นศึกษาและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2557 - กุมภาพันธ์ 2559

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความเข้าใจว่าด้วยการจัดการวิสาหกิจชุมชน ดังนี้ ด้านการวางแผน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอนาคต ประกอบด้วยหลายขั้นตอน ด้านการบริหารกลุ่ม ในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการตลาด การตลาดจะต้องมีการจัดการการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและของตลาด ด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชนต้องทราบว่าตนเองมีทักษะและความสามารถในการผลิตอะไร ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นด้านที่ช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ และด้านการเงินและบัญชี องค์การการเงินในชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

บทบทวนว่าด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT)

(SWOT analysis) เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนเอง เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ศักยภาพการทำงานของวิสาหกิจชุมชนเองเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด

โดย จุดแข็ง คือ จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน โดยเป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในวิสาหกิจชุมชนเอง จุดอ่อน คือ จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในซึ่งเป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชนเอง โอกาส คือ โอกาสซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550)

ความเข้าใจว่าด้วยหลัก POSDCORB

Planning การวางแผนเป็นการวางแผนโครงการกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ **Organizing** การจัดองค์การเป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน **Staffing** การจัดบุคลากรปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การนั่นเอง **Directing** การอำนวยความสะดวกในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ **Coordinating** การประสานงานเป็นการประสานให้ส่วนต่างๆ ของกระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกัน **Reporting** การรายงานเป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้น และ **Budgeting** การงบประมาณเป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง (วรรณพรรณ รักษ์ชน, 2555)

ผลการศึกษา

รู้จักวิสาหกิจชุมชนบุญข้าวย่าบ้านดินลาน

วิสาหกิจชุมชนบุญข้าวย่าบ้านดินลานตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 15 ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล้า จังหวัดสงขลา บุญข้าวย่า เป็นสินค้าที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน โดยมีนางแจ้ว คำสุวรรณ ประธานกลุ่มชาวบ้าน ในนามวิสาหกิจชุมชนบุญข้าวย่าจังหวัดสงขลา ได้รวบรวมสมาชิกในชุมชนมาสร้างรายได้เสริมจากการทำน้ำบุญข้าวย่าซึ่งได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาต่อเนื่อง

กว่าสิบปี ด้วยเหตุที่ชุมชนบ้านดินลานเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับคลองบางกล้า โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทำประมง ดังนั้นชาวบ้านเลยนำปลาซึ่งเป็นทรัพยากรของชุมชนที่เหลือจากการบริโภคและจำหน่ายมาแปรรูปเป็นปลาหมักเพื่อทำเป็นน้ำบูดูข้าวยา ทั้งยังเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา นอกจากทำน้ำบูดูข้าวยาบริโภคกันในชีวิตประจำวันแล้วยังทำให้เกิดเป็นกลุ่มอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้ครอบครัวต่อมาหลังจากนั้นก็มียุทธศาสตร์เข้ามาช่วยเหลือในด้านของทุนทรัพย์และด้านวิชาการ ทำให้ทางกลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์บูดูข้าวยาให้มีความหลากหลาย

และเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนบูดูข้าวยาบ้านดินลานสามารถขยายช่องทางการตลาดและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

การจัดการวิสาหกิจชุมชนบูดูข้าวยาบ้านดินลาน

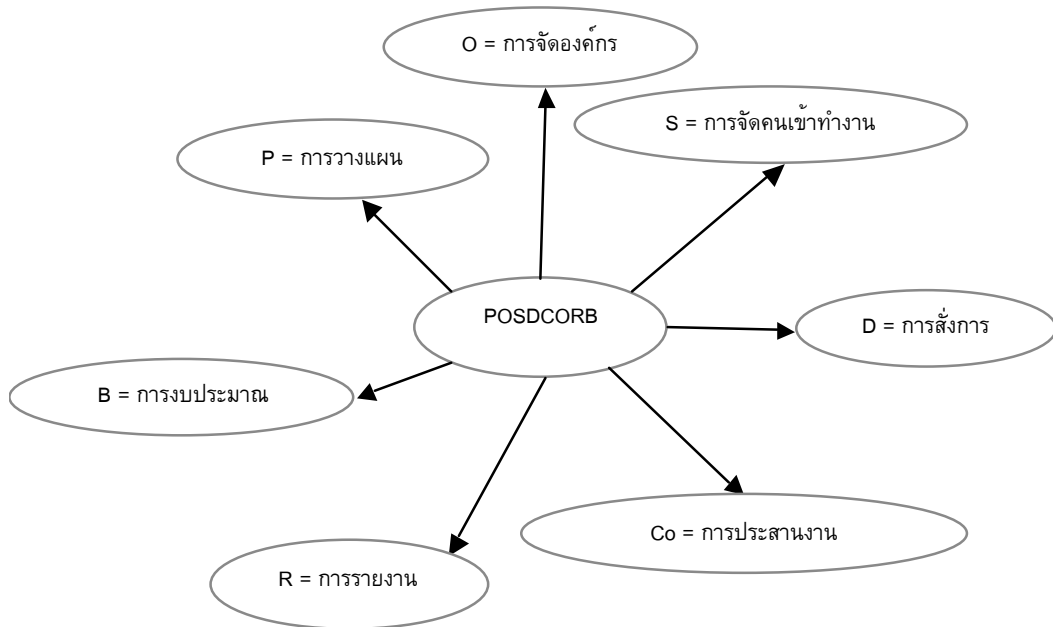
การจัดการวิสาหกิจชุมชนบูดูข้าวยาบ้านดินลาน ครอบคลุมเนื้อหาทั้งด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการวางแผนงานธุรกิจ ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเงิน และด้านการบัญชี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 การจัดการวิสาหกิจชุมชนบูดูข้าวยาบ้านดินลาน

ประเด็นการจัดการ	ผลการวิเคราะห์
ด้านการบริหารกลุ่ม	ไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มเหมือนกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น แต่อาศัยความผูกพันของคนในชุมชน
ด้านการวางแผนงานธุรกิจ	มีแผนพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ระดับ 5 ดาว และแผนการตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้า
ด้านการผลิต	ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นจึงไม่เสียค่าใช้จ่ายมากนัก
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	ได้รับงบประมาณจากหลายหน่วยงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์และฉลากใหม่
ด้านการตลาด	วางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ใหม่โดยกระจายสินค้าให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในอำเภอหาดใหญ่และใกล้เคียง
ด้านการเงิน	แหล่งเงินทุนมาจากทุนส่วนตัวของสมาชิกกลุ่มและเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยมีเงินปันผลให้กับสมาชิกอีกด้วย
ด้านการบัญชี	จัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายอย่างชัดเจนทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานฐานะทางการเงิน และความมั่นคงของกลุ่ม

ที่มา: วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย (2559)

ทั้งนี้ยังใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยใช้หลัก POSDCORB เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 POSDCORB เครื่องมือวิเคราะห์การจัดการ
ที่มา : วรณพรรณ รัชชชน (2555)

P = Planning การวางแผน มีการวางแผนงานในการปฏิบัติงานของกลุ่มทุกครั้ง โดยการวางแผนงานนี้เป็นการวางแผนร่วมกันของสมาชิกทุกคน

O = Organizing การจัดองค์กร มีการจัดโครงสร้างองค์กร โดยเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ การตลาด และเหรียญิกของกลุ่ม

S = Staffing การจัดคนเข้าทำงาน มีการคัดเลือกสมาชิกที่มีความถนัดในแต่ละด้านมาทำงาน โดยจะเลือกคนให้ตรงกับงานมากที่สุด

D = Directing การสั่งการ มีการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา โดยนำการตัดสินใจนั้นมาเปลี่ยนเป็นคำสั่งและคำแนะนำ ทั้งยังต้องเป็นผู้นำที่ดีด้วย

Co = Co-ordinating การประสานงาน มีการประสานงานของฝ่ายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ

R = Reporting การรายงาน มีการประชุมในทุกเดือน โดยเป็นการรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในแต่ละฝ่าย

B = Budgeting การงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย อยู่เป็นประจำ

นอกจากจะใช้หลัก POSDCORB ในการวิเคราะห์แล้ว กลุ่มยังใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินสถานการณ์อีกด้วย (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สถานการณ์ของกลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT

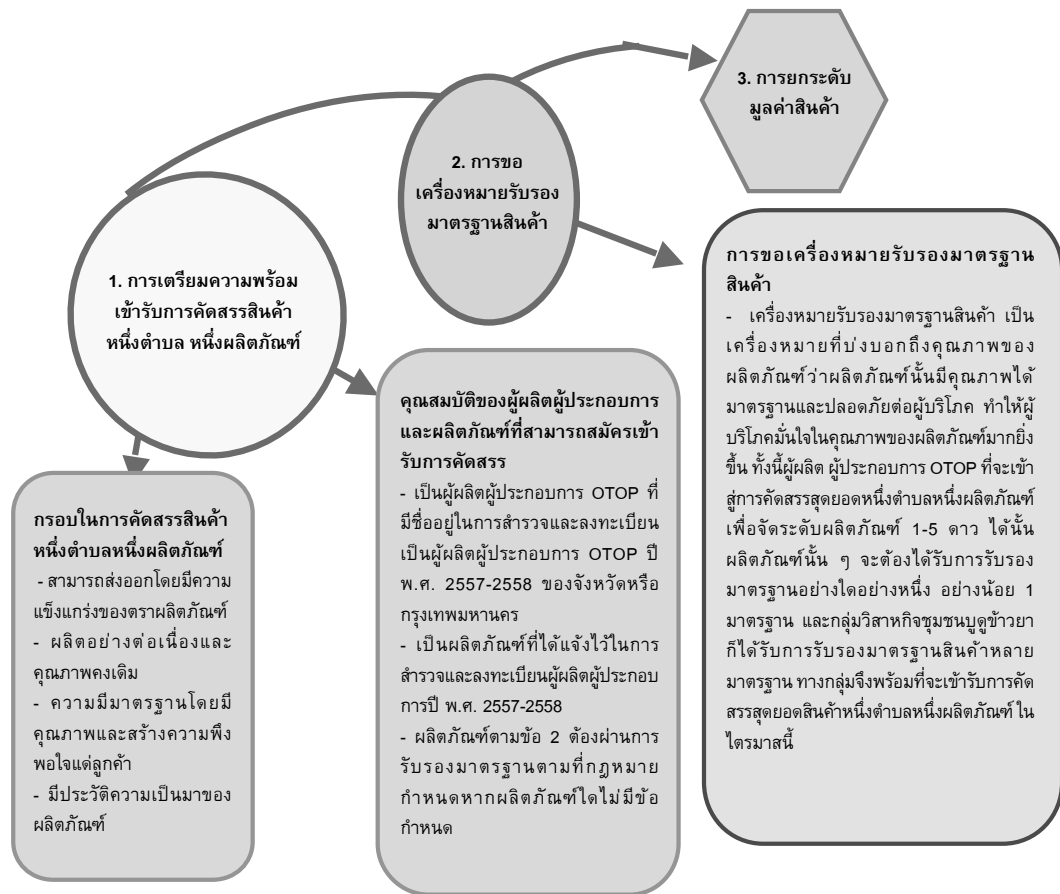
จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อย. มพช. และฮาลาล 2. ผลิตภัณฑ์เน้นใช้วัตถุดิบจากภายในท้องถิ่นที่ปลอดภัยและไม่ใส่วัตถุกันเสีย 3. ผลิตภัณฑ์สามารถเก็บไว้ได้นาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. บรรจุภัณฑ์เป็นขวดแก้ว หากเกิดการกระแทกระหว่างการขนส่ง จะทำให้แตกเสียหายได้ง่าย 2. ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักเพียงภายในท้องถิ่น 3. เครื่องมือในการผลิตเป็นเพียงอุปกรณ์ภายในครัวเรือน 4. แรงงานที่ใช้ในการผลิตมีจำนวนไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเวลาว่างของสมาชิกซึ่งมักไม่ตรงกัน
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณและให้คำปรึกษาในการพัฒนากระบวนการผลิตให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น 2. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนในการหาตลาด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คู่แข่งขันมีจำนวนมาก 2. การเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่สามารถทำได้ง่าย

ที่มา: วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย (2559)

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT นั้นทำให้ทางกลุ่มได้ทราบถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่ม และการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ยังส่งผลให้ทางกลุ่มพิจารณาแก้ไขจุดอ่อนและเพิ่มมาตรการป้องกันแก้ไขอุปสรรคภายในกลุ่มได้เป็นอย่างดี ดังนั้นทางกลุ่มจึงใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT และ หลักการ POSDCORB ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มอีกด้วย

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับมูลค่าสินค้า

วิสาหกิจชุมชนบุญดูข้าวยาบ้านดินลานยังมีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับมูลค่าสินค้าโดยได้รับมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมในการเข้ารับการคัดสรร และการขอเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การยกระดับมูลค่าของสินค้า (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับมูลค่าสินค้า
ที่มา: วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย (2559)

สรุปและอภิปรายผล

ในสมัยก่อนชาวบ้านได้มีการใช้ประโยชน์จากการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านและเกิดการพัฒนาที่ทำให้เกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องของ “น้ำบุญข้าวย่า” เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น และนำไปสู่การรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ศุภกฤษีร์ เดิมสงวนวงศ์ (2556) ที่ศึกษาในประเด็นความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่ง

ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับ 4-5 ดาว พบว่า การที่ผลิตภัณฑ์แต่ละผลิตภัณฑ์จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมาจากความสามัคคี ร่วมมือ ร่วมใจกันของสมาชิกภายในกลุ่ม และการที่จะให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่รอดได้นั้นนอกจากสินค้าดังกล่าวจะช่วยสร้างรายได้ ลดรายจ่ายของสมาชิกภายในกลุ่มแล้ว ยังเป็นตัวกลางในการที่จะเชื่อมโยงสมาชิกกลุ่มไว้ด้วยกันอีก จึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จของกลุ่มได้ในอนาคต

นอกจากวิสาหกิจชุมชนจะช่วยสร้างรายได้ลดรายจ่ายให้กับสมาชิกกลุ่มแล้ว ในการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาถือเป็นธุรกิจชุมชนอย่างหนึ่ง

ที่มีชาวบ้านในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของและวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้คงหลีกเลี่ยงพ้นธรรมชาติไปเพื่อการจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับสุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ และไพศาล บรรจจุสุวรรณ (2558) ซึ่งศึกษาวิสาหกิจชุมชนสนธิวัฒน์ โดยอธิบายว่า เป็นไปตามองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นวิสาหกิจชุมชนนั่นคือ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชนทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากภายในชุมชนหรือภายนอกกรณีที่เป็น การริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมายและเมื่อพิจารณาในกรอบหลักธรรมชาติวิสาหกิจชุมชนในส่วนการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการคน ด้านการจัดการผลิต ด้านการจัดการตลาด และด้านการเงิน เมื่อวิสาหกิจชุมชนต้องควบคู่ไปกับการจัดการก็ย่อมต้องควบคู่ไปกับธรรมชาติวิสาหกิจด้วยเช่นกัน

อีกทั้งในส่วนของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สู่ความยั่งยืนโดยแต่ละกลุ่มสามารถพัฒนาตนเองได้หลากหลายวิธีแต่วิธีการที่จะพัฒนาศักยภาพของกลุ่มได้อย่างเห็นชัดนั้นก็คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มโดยการใช้ การวิเคราะห์ SWOT ซึ่งการวิเคราะห์นี้เป็น การวิเคราะห์ที่มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินกิจการภายในกลุ่ม เช่นเดียวกับ สุกัญญา ดวงอุปมา (2557) ที่ย้ำว่า วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้ จำเป็นจะต้องศึกษาบริบทและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนการศึกษาสภาพปัญหาและศักยภาพที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งตลอดจนการพัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของของใน

ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยังเชื่อมโยงกับ ชัดติยา ชัดยวรา (2558) ที่กล่าวว่า การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้จึงจำเป็นต้องศึกษาบริบทและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส อุปสรรค ที่เกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพด้วยการพัฒนาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ สุกัญญา อธิปอนันต์ (2550) ที่ศึกษาบริบทและสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชน โดยการสังเกต การประชุม การจัดเวทีเรียนรู้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อที่จะไปสู่การวิเคราะห์ SWOT วิสาหกิจนั้นต่อไป ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านดินลานก็เช่นกันนั่นคือ จะพัฒนาได้ต้องเริ่มจากการศึกษาบริบทภายในกลุ่มว่าสถานการณ์ปัจจุบันนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันดังกล่าว แล้วให้กลุ่มนำไปพัฒนาศักยภาพของตนต่อไป

นอกจากนี้ในส่วนของตัวผลิตภัณฑ์ต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค สอดคล้องกับ จุฑามาศ นิวัฒน์ และคณะ (2558) ที่ศึกษาในประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์แยมผลไม้เพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยน้ำกิน พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอนั้นเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งของกลุ่ม โดยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมักแปลกใหม่และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยน้ำกิน เป็นที่รู้จักในนามของแยมผลไม้เพื่อสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันนี้สภาพตลาดมีการแข่งขันสูงและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาดจำนวนมาก ส่งผลให้วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์สั้นลง ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะอยู่รอดได้ในตลาดจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความใหม่ แตกต่าง และเพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่

สอดคล้องตรงกับลักษณะความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ

เช่นเดียวกับ วลัย หุตะโกวิท และคณะ (2550) ที่ศึกษาในประเด็นของการพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกแกงสำเร็จรูปเพื่อการส่งออก พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกแกงโดยการทำให้ในรูปแบบผงนั้นสามารถยืดอายุการเก็บไว้ได้นาน แต่ง่ายต่อการขนส่ง ทำให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่ได้อย่างลงตัว จากที่กล่าวมาข้างต้นในส่วนของผู้บริโภคบ้านดินลานก็ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยจะมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐเป็นคนให้ความรู้และควบคุมดูแลตลอดการผลิต เพื่อให้การผลิตได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง หลายกระบวนการ หลายขั้นตอน นอกจากจะรู้จักวิสาหกิจชุมชนว่าก่อตั้งขึ้นมาได้อย่างไร จะอยู่รอดต่อไปในอนาคตได้อย่างไร โดยการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ตัวผลิตภัณฑ์ต้องตอบสนองต่อผู้บริโภคสูงสุด ในลำดับต่อมาการเตรียมความพร้อมสำหรับกลุ่มเพื่อรับมือกับปัจจัยภายนอกที่อาจจะกระทบกับกลุ่มท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบุญข้าวบ้านดินลานได้มีการจัดการในด้านต่าง ๆ เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการใช้ทรัพยากรของกลุ่มเพื่อนำทรัพยากรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังที่ อนุรักษ อาทิตย์กวิน และขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2557) ได้กล่าวถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชนไว้ว่าหมายถึงการจัดการสิ่งเหล่านี้ ด้านการบริหารกลุ่ม อาศัยความสัมพันธ์และความสนใจของคนในชุมชนโดยเน้นการพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในการสร้างอาชีพลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ด้านการวางแผนงานธุรกิจ มีการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจในระยะยาวและเป็นตัวชี้วัดความ

สำเร็จของการดำเนินธุรกิจ ด้านการผลิต คำนี้ถึงการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานในการผลิตเป็นส่วนสำคัญ อีกทั้งยังมีส่วนผสมซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวผลิตภัณฑ์ โดยเน้นความโดดเด่นทางด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์. ด้านการตลาด มีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาด และคำนึงกลุ่มเป้าหมายในการขยายฐานผู้บริโภคเป็นหลัก ด้านการประชาสัมพันธ์ เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Social media network และการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก และด้านการเงินและการบัญชี โดยแหล่งเงินทุนในการจัดตั้งกลุ่มมาจากสองแหล่งด้วยกันนั่นคือ ทุนส่วนตัวของสมาชิกภายในกลุ่มที่ลงทุนกัน และเงินสนับสนุนจากหน่วยงาน อีกทั้งยังมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในการดำเนินธุรกิจในแต่ละปีของกลุ่มในอนาคตได้ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ พุทธิมน สุวรรณอาสน์ (2556) ที่ศึกษาในประเด็นการพัฒนาศักยภาพด้านบัญชี การเงินของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอตอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีการเงิน เช่น ในการกำหนดราคาขายได้อย่างสมเหตุสมผล สามารถจัดทำผลการดำเนินงาน สามารถเป็นระบบโปร่งใส ตรวจสอบจากสมาชิกได้ และกลุ่มมีความเข้มแข็งทางด้านบัญชีการเงิน โดยมีปัจจัยเสริมมาจากสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน สมาชิกกลุ่มจึงสามารถประยุกต์ความรู้ของตนเองเข้าสู่ระบบบัญชีการเงินกลุ่มได้ซึ่งส่งผลทำให้ระบบบัญชีกลุ่มมีความแข็งแกร่งมากขึ้นจึงเป็นข้อดีอย่างหนึ่งในการทำบัญชีขึ้นภายในกลุ่ม

การจัดการวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวข้างต้นดำเนินไปเพื่อยกระดับมูลค่าสินค้าให้ได้รับมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนบุญข้าวบ้านดินลานปัจจุบันได้รับ

มาตรฐานสินค้าอยู่ในระดับ 3 ดาว และกำลังจะเข้ารับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับ 4-5 ดาว กลุ่มจึงต้องเตรียมพร้อมต่อการเข้ารับการคัดสรร โดยการได้รับมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้นประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก การเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และขั้นตอนที่สอง การขอเครื่องรับรองมาตรฐานสินค้า ซึ่งขั้นตอนนี้ถือว่าสำคัญอย่างยิ่งในการเข้ารับการคัดสรร เนื่องจากหากผลิตภัณฑ์ไม่มีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าก็จะเข้ารับการคัดสรรไม่ได้ หรือถ้ามีแล้ว อย่างน้อยผลิตภัณฑ์ละหนึ่งมาตรฐาน เพียงเท่านี้ก็สามารถเข้ารับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้แล้ว สอดคล้องกับข้อค้นพบของ โชติกา ปงแปง และคณะ (2557) ที่อธิบายว่าการเข้าสู่มาตรฐานสินค้าจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์ว่ามีความปลอดภัย ได้รับการรับรองที่มีมาตรฐาน และได้การรับรองจากองค์กรต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ ทว่าหากผลิตภัณฑ์ใดไม่มีเครื่องหมายมาตรฐานสินค้าจะทำให้ผู้บริโภคขาดความมั่นใจในการบริโภคจนถึงขั้นไม่เลือกบริโภคผลิตภัณฑ์นั้นไปเลย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุก ๆ กลุ่มจึงจำเป็นต้องมีเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าอย่างน้อย 1 มาตรฐาน เพื่อการันตีถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ กล่าวโดยสรุปได้ว่า บูดูข้าวยาเปรียบเสมือนมรดกทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้โดยผลักดัน

ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบูดูข้าวยาบ้านดินผ่านการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับ 3 ดาว ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าเพื่อที่จะพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์บูดูข้าวยาจะดำรงอยู่ต่อไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับขึ้นอยู่กับคนรุ่นใหม่ หากคนรุ่นใหม่ร่วมคิดร่วมพัฒนา บูดูข้าวยา ก็จะยังคงอยู่คู่กับท้องถิ่น ในทางตรงข้ามหากไม่คิดจะสานต่อ ย่อมเป็นการทอดทิ้งอนาคตและภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาอย่างน่าเสียดาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

โดยที่ระบบการตลาดของกลุ่มยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้าง ดังนั้นกลุ่มจึงใช้การวิเคราะห์ SWOT และ POSDCORB ในการส่งเสริมการจัดการในด้านการขายและออกแบบการตลาดรูปแบบใหม่ ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์การจัดการทั้ง 7 ด้าน โดยให้สมาชิกในกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดการตลาดได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการทำงานของหน่วยงานภาครัฐจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลและกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานของทางภาครัฐต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ขัตติยา ขัตติยวรา. (2558). การถ่ายทอดความรู้เรื่องแผนธุรกิจเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(3), 261-269.
- จุฑามาศ นิวัฒน์ และคณะ. (2558). การพัฒนาผลิตภัณฑ์แยมผลไม้เพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยน้ำเก็ม อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(2), 151-159.
- โชติกา ปงแปง และคณะ. (2557). กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แคบหมูบ้านหมอ ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. *วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 7(1), 106-116.
- ปิติ กาลชยานันท์. (2552). การพัฒนากระบวนการผลิตน้ำบูดูสู่ตลาดโลก. *วารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ*, 57(179), 18-20.
- พุทธมน สุวรรณอาสน์. (2556). การพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีการเงินของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(1), 43-52.
- เยาวลักษณ์ แก้วยอด. (2555). *การวิเคราะห์ปัจจัยในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดย SWOT*. ใน รายงานการวิจัยการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปไม้ไผ่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลถ้ำฉลอง อำเภอเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์. หน้า 21.
- วรรณพรรณ รัชชชน. (2555). *ทฤษฎี POSDCORB*. สืบค้นจาก <http://applerakchon.blogspot.com>
- วลัย หุตะโกวิท และคณะ. (2550). การพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกแกงสำเร็จรูปเพื่ออุตสาหกรรมการส่งออก. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*, 1(1), 9-20.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์. (2556). ปัจจัยสู่ความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(1), 31-41.
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 2(2), 133-139.
- สุกัญญา อธิปอนันต์. (2550). รายงานการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ และไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2558). ธรรมชาติของการจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 3(3), 271-281.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). *คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: พลังปัญญา.
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10-11. สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th/>
- สำนักงานเลขาธิการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2558). *วิสาหกิจชุมชนน่ารู้*. สืบค้นจาก <http://www.sceb.doae.go.th>
- อนุรักษ์ อาทิตย์ภักดี และขจรศักดิ์ วงศ์วิราช. (2557). การจัดการสินค้า OTOP แบบมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการให้เข้าสู่ระดับ 4 ถึง 5 ดาว: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น กุนเชียงเล่าฮั่วก็. *วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 7(2), 26-37.

แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา*

Guidelines for developing local administration roles in tourism promotion of historical site Nakhon Ratchasima province*

กาญจนา คงภิรมย์¹

Kanjana Kongpirom¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา และหาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามในการสรุปสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีกลุ่มตัวอย่างคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 52 แห่ง ที่มีพื้นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจงจำนวน 156 คน เมื่อได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ นำมาจัดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน คือหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ในการบูรณาการบุคลากร งบประมาณ และแหล่งข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสำรวจจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะและพิจารณาแนวทาง วางแผนงานร่วมกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรให้หน่วยงานภาคเอกชนหรือสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ มาเป็นที่ปรึกษาด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว และให้มีตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ส่งเสริมให้เกิดภาคีเครือข่ายของภาคประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องในทุกระดับและทุกมิติ นอกจากนี้ต้องจัดทำแผนการพัฒนาล่วงหน้า โดยกำหนดระยะเวลาการใช้แผนงาน ควรมีกลไกป้องกันความไม่ต่อเนื่องอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนนโยบาย

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีการศึกษา 3/2557

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

* This research was supported by Graduate school of Nakhon Ratchasima Rajabath University, budget academic year 3/2014

¹ Master's Student of Master degree of public administration in public administration, Nakhon Ratchasima Rajabath University

ควรมีความร่วมมือในการใช้แผนเพื่อพัฒนาในระยะยาวและกำหนดเป็นนโยบาย แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจน

คำสำคัญ : การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the operation and problems of historical site development and promotion in the local administration, and explore guidelines for developing and promoting a historical site in Nakhon Ratchasima province. Quantitative questionnaires were used for data collection to assume the overall of operation and problems about tourism promotion. The subjects were 156 respondents who had the responsibility of historical sites from 52 local administrations in Nakhon Ratchasima province with purposive sampling. After the sampling a structured - interview was defined by questionnaire data analysis. The structured interview was used to ask 10 respondents who works as government agencies, private sector, and tourism promotion experts.

The finding showed that it should collaborate with local agencies to integrate human resources, budgets, and information resources to increase the effectiveness of a tourism information survey. All stakeholders should also participate for giving ideas or guidelines on planning about local historical site development. To allow people in the local area and private sector to collaborate about tourism promotion guidelines and suggestions was also needed. Public sectors or education institutes and experts on tourism marketing promotion should be consulted for tourism development. The Advisory Board should have stakeholders' representatives on the team. People networks were also important for developing tourism continuously at all levels and all dimensions. Moreover, advanced development plans should provide a work schedule.. Stakeholders should collaborate on plan usage to develop tourism in the long term and set clear policy and strategies for tourism development.

Keywords : tourism development and promotion, historical site, local administration

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย เพราะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ในเดือนมกราคม – ธันวาคม 2557 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย

จำนวนทั้งสิ้น 24,779,768 คน ทำให้ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงกว่า 1,147,653.49 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, กรมการท่องเที่ยว, 2557) ขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยว ในภาครวมของจังหวัดนครราชสีมา ณ เดือนมกราคม 2558 มีรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงถึง 1,780.41 ล้านบาท จาก

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวจำนวน 848,331 คน (รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทย, ออนไลน์, 2558) แสดงให้เห็นว่าแม้ในภาวะปัจจุบันที่ทั่วโลกต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจที่ซบเซา แต่แหล่งท่องเที่ยวของไทยก็ยังได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นๆ ของโลก จากรายงานด้านการท่องเที่ยวฉบับปี 2014 ขององค์การการท่องเที่ยวแห่งสหประชาชาติ หรือ UNWTO ระบุว่าไทยเป็นอันดับ 10 ของประเทศที่มีผู้นิยมมาท่องเที่ยวทั่วโลก (UNWTO Tourism Highlights, 2014: 6) รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเป็นอันดับต้น ๆ โดยการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เพื่อสนับสนุนและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและจ่ายซื้อของในประเทศมากขึ้น (ฉลองศรีพิมลสมพงศ์, 2554) โดยเฉพาะการกำหนดเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญนอกจากเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญแล้ว โครงสร้างรายได้ของการท่องเที่ยวไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวที่เคยกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลาง ได้ขยายออกไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งได้ช่วยสร้างความเจริญและสร้างรายได้รวมถึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้รับการรู้จักมากขึ้น

ความนิยมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่วัตถุประสงค์และรูปแบบนั้น ๆ ซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยว ตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ของกรมการท่องเที่ยว มีทั้งสิ้น 12 แหล่ง (กรมการท่องเที่ยว, สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2548) โดยแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา วัฒนธรรม และสังคมรวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง ประเทศไทยมีแหล่ง

โบราณคดีและประวัติศาสตร์จำนวนมาก กระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย มีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น จึงเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญด้านการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ตลอดจนสร้างความเพลิดเพลิน และการได้เข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นนั้น ๆ บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมักจะได้รับ การขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน – โบราณวัตถุ หรือชุมชนและแหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ จากกรมศิลปากร แต่ก็มีบางแห่งที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ แต่จะได้รับการสำรวจและระบุในฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศของกรมศิลปากร

จากการสำรวจของกรมศิลปากรเพื่อจัดทำฐานข้อมูลระบบภูมิสารสนเทศ โครงการสำรวจแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์มีจำนวน 442 แห่ง และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของกรมศิลปากร ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 101 แห่ง กระจายอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละอำเภอ (กรมศิลปากร, ฐานข้อมูลระบบภูมิสารสนเทศ โครงการสำรวจแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม, ออนไลน์, 2557) ซึ่งบางแห่งได้รับการดูแลและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง ในขณะที่บางแห่งไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควรตามสภาพของภารกิจหน่วยงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละท้องถิ่น

ซึ่งการจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญและได้รับการดูแลนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นส่วนสำคัญ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

เนื่องจากเป็นองค์กรภาครัฐที่ใกล้ชิดชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รู้จักและเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี สามารถกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้ สอดคล้องกับการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจ “การส่งเสริมการท่องเที่ยว” ในระดับท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวางแผนการท่องเที่ยวการปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตามมาตรา 16 (8) มาตรา 16 (13) มาตรา 17 (ก) มาตรา 23 (19) และพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในทุกระดับ โดยกำหนดให้ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ในระดับต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนทั้งสิ้น 334 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมา, ออนไลน์, 2558) ในจำนวนนี้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 52 อบท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดนครราชสีมา และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากร จำนวน 101 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ออนไลน์, 2557) เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (2542: 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นๆ ใน

ระดับต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากร การท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552: 76) ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมี 6 ด้าน คือ 1) ด้านการสำรวจจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการปรับปรุงวางแผน ดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 6) ด้านการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาความเห็นของประชาชนต่อบทบาทด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาบทบาทด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา อันจะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นในการบริหารและพัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้เกิดความยั่งยืนในกับท้องถิ่นในภาครวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและรูปแบบวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

การศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากร ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 52 อปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากร จำนวน 101 แห่ง ตามข้อมูลจากส่วนวิจัยและพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นข้อมูลที่ศึกษาปี พ.ศ. 2558 (สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2558)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 52 อปท. ที่มีพื้นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ฯ ซึ่งขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากร จำนวน 101 แห่ง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 156 คน

3. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 52 อปท. กำหนดผู้ให้ข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แห่งละ 3 คนต่อ อปท. ประกอบด้วยสมาชิกฝ่ายบริหาร จำนวน 1 คน สมาชิกฝ่ายสภา

จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวหรือเจ้าหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลเรื่องการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน (โดยอาศัยคำสั่งหรือหน้าที่ที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานเป็นสำคัญ)รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 156 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเป็นแบบสอบถาม 2 ชุด สำหรับ ภาวะสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิจัยในการหาค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่า S.D.

ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาที่ได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้นำมาจัดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคือ ต้องเป็นนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร เจ้าหน้าที่ประจำอุทยานหรือแหล่งประวัติศาสตร์ เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานภาคเอกชน สมาคม กลุ่มธุรกิจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งเป็นทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวม

ถึงนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีข้อคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในระเบียบวิธีวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 ด้าน มาใช้ประกอบในการชี้แนะกระบวนการสัมภาษณ์แล้วจึงถอดบทสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เนื้อหาจากการจัดกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงเนื้อหาเชิงพรรณนาเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา

ตัวแปรที่ศึกษา

แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

2.1 สภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.1 ด้านการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

2.1.2 ด้านการปรับปรุง วางแผน ดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.1.3 ด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว

2.1.4 ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว

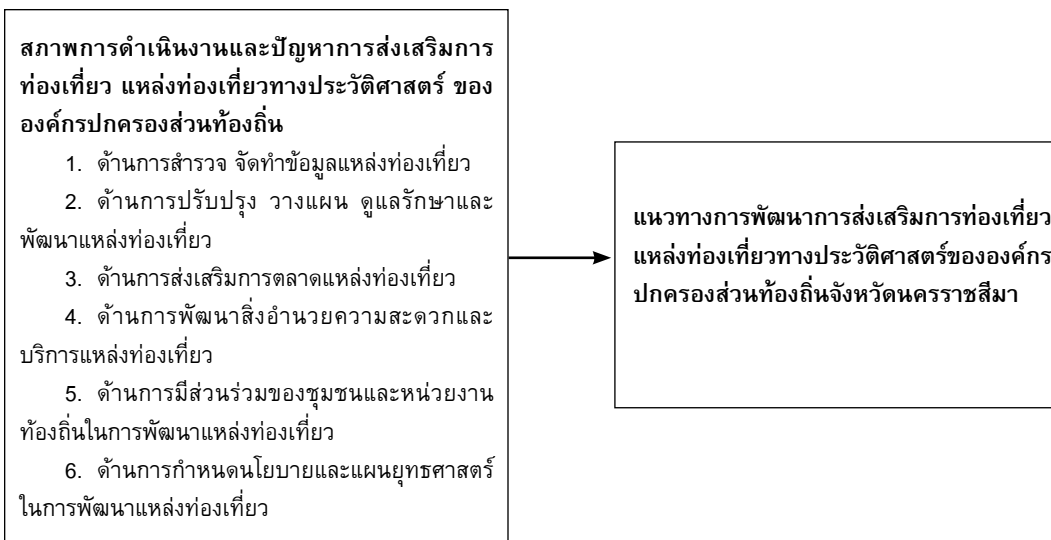
2.1.5 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.1.6 ด้านการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.2 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยว ตลอดจนงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว แล้ววิเคราะห์เป็นตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งศึกษาจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พุทธศักราช 2555 – 2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554 : 22) ศึกษาจากมาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว (กระทรวงมหาดไทย, กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549. : 16) และสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปได้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการปรับปรุง วางแผน ดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 6) การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการวิจัย ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้

ผลการศึกษาจากระเบียบวิธีวิจัยเพื่อ ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคัดเลือกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 52 อปท. กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 156 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 46.20 เพศหญิง ร้อยละ 53.80 มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 9.62 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 36.54 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.00 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 3.85 สำหรับประเภทหน้าที่ในหน่วยงานซึ่งได้แก่ ฝ่ายบริหารเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายสภาเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการ/บุคลากร/เจ้าหน้าที่ ประจำเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 33.33

2. สภาพการดำเนินงานการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับที่มีการดำเนินงานมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีจำนวนค่าน้อยที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว และด้านการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

3. ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับที่มีปัญหามาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหาระดับมาก 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่จำนวนค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาระดับปานกลาง 2 ด้าน ซึ่งค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีจำนวนค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ปัญหาด้านการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาจากระเบียบวิธีวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

จากการสรุปผลการศึกษาในระเบียบวิธีวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้นำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว สรุปแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา แยกรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนงาน ขั้นตอนรูปแบบการสำรวจและรวบรวมปรับปรุงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นปัจจุบัน ซึ่งต้องมีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันในระดับจังหวัดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อให้การประสานความร่วมมือในการสำรวจจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และควรมีการบูรณาการข้อมูลตลอดจนการแลกเปลี่ยนและพัฒนาบุคลากรร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร, ททท. เป็นต้น ในการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านการปรับปรุง วางแผน ดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการฝึกอบรมให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาช่วยดูแลความปลอดภัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยประสานความร่วมมือจากตำรวจในการสนับสนุนการฝึกอบรมนอกจากนี้ควรส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก ความรัก ความหวงแหนและตระหนักในความสำคัญของการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ร่วมกันระหว่างประชาชน สำหรับการจะดำเนินการพัฒนาพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ควรตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโดยมีตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำในการพัฒนา เช่น กรมศิลปากร, ททท., กกท. เป็นต้น และควรประสานความร่วมมือจาก

หน่วยงานต่าง ๆ ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดการแสดงแสงสีเสียง เป็นต้น ทั้งนี้ควรมีการจัดตั้งอาสาสมัครดูแลนักท่องเที่ยว ในการเป็นผู้ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก

3. ด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นนำมาเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ตลอดจนจัดโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นและสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทุกช่วงเวลา พร้อมกับต้องมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว และต้องมีการปรับปรุงข้อมูล สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอเพื่อขอความร่วมมือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนต้องสร้างช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น สื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ และควรมีการออก Road Show นำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สินค้าชุมชนตามกิจกรรมต่างๆ ระดับชาติ และควรมีการตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาวางแผนการตลาดให้กับแหล่งท่องเที่ยว โดยการขอความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

4. ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมกิจกรรมมัคคุเทศก์ให้กับเยาวชนในท้องถิ่นผ่านการสนับสนุนการฝึกอบรมและงบประมาณให้สถานศึกษาในพื้นที่ ซึ่งเป็นการพัฒนาการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการจะดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวควรได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการเชิญหน่วยงานนั้นมาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาหารือโดยมีการทำแผนงานในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้ครบองค์ประกอบเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย ที่พัก อาหาร บริการสาธารณะ

กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ตลอดจนควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบครบวงจรในบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยอาจให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษาในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ควรปรับปรุงป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการขอความแนะนำปรึกษาจากหน่วยงานต่างๆ และต้องส่งเสริมให้ชุมชนในท้องถิ่นผลิตสินค้าของที่ระลึกที่สื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเหมาะสมและสามารถผลิตเองได้โดยง่าย โดยการขอคำแนะนำจากหน่วยงานให้คำปรึกษาและพัฒนาฝีมือ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้างจิตสำนึกความเข้าใจถึงความสำคัญและการเป็นเจ้าของร่วมกันในแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีคณะทำงานเพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับประชาชนในพื้นที่ ควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีคณะทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับภาคประชาชนทั้งนี้ต้องมีความจริงจังและให้ความสำคัญกับภาคเอกชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนงานโครงการ กิจกรรมทั้งในระดับนโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งต้องตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนที่แท้จริง ควรเปิดพื้นที่รับฟังความต้องการของประชาชนโดยเปิดโอกาสให้ชุมชน สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการเพื่อเสนอแนะปรึกษา กิจกรรมหรือโครงการที่ท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย โดยต้องจัดสรรงบประมาณให้ตามความเหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายของชุมชนและสังตวแทนเข้าร่วมประชา

พิจารณ์แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการพัฒนา รูปแบบ การบริหารจัดการกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ

6. ด้านการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
ควรมีการปรับปรุงระเบียบการถ่ายโอนภารกิจการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ให้ครอบคลุมทั้งงบประมาณในการดูแลรักษา ที่สอดคล้องกัน และร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการกำหนดทิศทางแผนการพัฒนาและแผนการแก้ไขปัญหา เช่น ความเดือนร้อนของประชาชนต่อการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมทับพื้นที่แหล่งโบราณคดี ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระยะยาว เสนอให้หน่วยงานที่ดูแลเพื่อพิจารณาเสนอแนะซึ่งจะทำให้เกิดความถูกต้องรวดเร็วในการขออนุญาตจัดกิจกรรม กระบวนการศึกษาหรือจัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ควรให้ภาคเอกชนหรือสถาบันที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์เป็นผู้จัดทำโดยการบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์ชาตินำมาปรับปรุงและจัดทำแผนพัฒนาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้มีความเป็นปัจจุบัน และต้องมีกลไกในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และควรจัดทำบนพื้นฐานที่ประชาชนในพื้นที่ต้องได้รับประโยชน์สูงสุด และภาคประชาชนควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลและสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้มีความเหมาะสมต่อไป

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันมีการดำเนินงานมากในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับนรินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ (2545) ได้สรุปถึงภารกิจและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะเป็น

ไปตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายที่มีอยู่คือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ซึ่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วางแผนการท่องเที่ยวการปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษา สถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตาม มาตรา 16 (8) มาตรา 16 (13) มาตรา 17 (14) มาตรา 23 (19) และมาตรา 24 (12) ประกอบกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งของแต่ละประเภทของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการเหล่านี้ จึงมักอยู่ในรูปแบบของการพัฒนาเชิงกายภาพโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการทำประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

2. ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน พบว่า ด้านการปรับปรุง วางแผน ดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ด้านการส่งเสริมการตลาด แหล่งท่องเที่ยว, ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีปัญหาอยู่ในระดับมาก เป็นผลเนื่องมาจากปัญหาในการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานหลักที่ดูแล แหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับศตพงษ์ สุนทรารักษ์ (2546) ได้สรุปว่าบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลและจัดการการท่องเที่ยว จะต้องอาศัยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้กำดำเนินการเกิดความรวดเร็ว อีกทั้งข้อจำกัดทางด้านกฎหมายที่ไม่ให้อำนาจหน้าที่โดยตรงในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ต่อเนื่องเมื่อจะดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ปัญหาอีกประการคือการที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างส่งผลให้การดำเนินการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ ในระยะยาว ไม่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ วัชพล อินันท์ (2553) ที่สรุปปัญหาอันเกิดจากการที่ประชาชน

ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการกำหนดนโยบายในระยะยาวทุกมิติ ทำให้การวางแผนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการระยะยาว

3. แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา พบว่า แนวทางการดำเนินงานในการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือโดยใช้แนวทางการบูรณาการระดับจังหวัด โดยใช้ข้อได้เปรียบจากอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ในการดึงให้หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมทำงานหรือแก้ไขปัญหาด้วยกัน (ชายน่า กาววิมล, 2547) ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินงาน ทั้งการสำรวจจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและช่วยขับเคลื่อนการประสานงานในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ดี

ส่วนที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือการให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างสำนึกในการรักษา ห่วงเห่น เป็นเจ้าของร่วมกันกับภาคส่วนต่างๆ ผ่านกลไกที่มีฐานมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างจิตสำนึกร่วมกันในพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2552) และสอดคล้องกับ Jerusha Bloyer Greenwood (2006) ซึ่งได้สรุปการอาศัยการบูรณาการกับชุมชนผ่านการส่งเสริมจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ ห่วงเห่นแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ที่ต้องสร้างให้เกิดกระบวนการร่วมกันของชุมชนไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหนึ่งอันจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ที่สรุปว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนใน

ระยะยาวควรสร้าง “กลไก” การจัดการที่มีฐานมาจากความร่วมมือของชุมชน หากการจัดการมีความเข้มแข็งก็จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างถูกทิศทางและก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุดตลอดจนเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลอดไปซึ่งการจัดทำแผนงานในการพัฒนาดังกล่าวต้องมีความสอดคล้องครอบคลุมมาตรฐานการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550 : 3) เช่นเดียวกับการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยวที่ดีคือการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีผ่านช่องทางใหม่ๆ เช่น การออก Road Show เสนอผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โปรโมชันทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การเลือกใช้ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทการท่องเที่ยวไทย (ภูริวัจน์ เดชอู่ม. 2556) และสอดคล้องกับ มาฆะ ชิตตะสังคะ และคณะ (2549) ที่สรุปว่าในระยะยาวการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้ประสิทธิภาพ โดยมีการทำประชาพิจารณ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบและเสนอแนะแนวทางเพื่อปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์เหมาะสมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกำหนดแนวทาง การปรับปรุงและทบทวนแผนยุทธศาสตร์นี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หรือออกระเบียบเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ครอบคลุมการถ่ายโอนทั้งภารกิจและงบประมาณ ปรับปรุงโครงสร้าง ภารกิจ บุคลากรของกรมศิลปากร โดยถ่ายโอนคณะกรรมการ

พิจารณาการขอใช้พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากรไปประจำในแต่ละภูมิภาคเพื่อความสะดวกรวดเร็ว ไม่ต้องนำเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อพิจารณา กระทรวงมหาดไทยควรออกระเบียบที่เป็นกลไกสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนผู้บริหารท้องถิ่น และควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว หน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว และภาคประชาชนในการกำกับดูแลวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้เกิดความยั่งยืนและต้องให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในการดำเนินงานที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการท่องเที่ยวของ ต้องพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรที่มีอยู่หรือเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางในรูปแบบอาสาสมัครหรือใช้วิธีการบูรณาการบุคลากรจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านการสำรวจ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการพูดคุยกับกรมศิลปากรพื้นที่เพื่อร่วมวางแผนทางที่จะดำเนินการที่ไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในการดำเนินการ และควรเสนอเรื่องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อให้มีการประชุมจัดตั้งคณะกรรมการบูรณาการการทำงานร่วมกันของสองหน่วยงานต่อไป

2.2 ด้านการปรับปรุง วางแผน ดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยความร่วมมือจากกรมศิลปากรในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ซึ่งเป็นการสร้างจิตสำนึกในการรักษางานและแสดงความเป็นเจ้าของร่วมกันในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

2.3 ด้านการส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยว ควรเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์

แหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการการท่องเที่ยว ด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย พร้อมทั้งประสานติดตามข้อมูลข่าวสารการออก Road Show เพื่อแสดงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตลอดจนโปรโมชั่นและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ส่งเสริมและดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.4 ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการแหล่งท่องเที่ยว ควรเน้นไปที่การพัฒนาและส่งเสริมด้านการบริการในแหล่งท่องเที่ยว โดยประสานให้สถานศึกษาตลอดจนประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครการท่องเที่ยวเพื่อคอยให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับปรุงสำนักงานให้สามารถรองรับการเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ก่อนทำแผนงานโครงการเพื่อจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบถาวรต่อไป

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่เริ่มกระบวนการวางแผนจนกระทั่งการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้นๆ ซึ่งควรเริ่มต้นจากการจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชาชน ภาคธุรกิจ เอกชน ภาครัฐได้แก่หน่วยงานต่างๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ควรแจ้งความคืบหน้าของโครงการหรือกิจกรรมอื่นๆ ให้กับประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

2.6 ด้านการกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยอาจเป็นรูปแบบของการจัดประชาคมหมู่บ้าน และเมื่อได้แผนยุทธศาสตร์ระยะยาวแล้วควรจัดให้มีการลงนามรับรองแผนยุทธศาสตร์ที่ประชาชนมีส่วนในการจัดทำเพื่อให้เป็นกลไกให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงานและปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ครอบคลุม นอกจากนี้ควรศึกษาประเด็นการสร้างกลไกในการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาสังคม และควรมีการศึกษาประเด็นการหาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความชัดเจนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยบัณฑิตวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 3/2557 และสำเร็จเรียบร้อยเป็นไปตามความมุ่งหมายในการศึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.ณัฐฉิณี ทองดี ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทาง ในการแก้ไขปรับปรุงให้งานวิจัยนี้จนประสบผลสำเร็จ และ อ.จิระศักดิ์ ถนัดคำ ซึ่งช่วยเหลือแนะนำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยอีกทั้งยังได้รับความกรุณาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือให้มีคุณภาพ และสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้จนเป็นผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2550). *คู่มือการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว.
- กรมการปกครอง. (2542). *พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ : ส่วนท้องถิ่น.
- กรมศิลปากร. (2557). *ระบบภูมิสารสนเทศ โครงการสำรวจแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม*. [2 ตุลาคม 2557] : www.gis.finearts.go.th/gisweb
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2549). *มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว. *รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศไทย*. [2 กุมภาพันธ์ 2558] : http://intelligencecenter.tat.or.th/ewtadmin/ewt/admin/ewt_news.php?nid=1761
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). “บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2545). *ทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2550). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พันเอกภาณุรัตน์ ดีเสมอ. (2552). *การศึกษาบทบาทด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา) นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย”. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*. 33(2) : 354.
- มาฆะ ชิตตะสังคะ และคณะ (2549). *บทเรียนจากกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ เอกชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิษพล อินันท์. (2553). *บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เวณ อำเภอพร้าวก้างเขียด จังหวัดเชียงใหม่ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- Greenwood, Jerusha Bloyer. (2006). Sustainable development in a tourism destination context: A Plimsoll model of sustainability for Tyrrell County, North Carolina. Master's Thesis. North Carolina State University. *Dissertation Abstract International*. [2015, February 2]. <http://www.openthesis.org/documents/Sustainable-development-in-tourism-destination-240257.html>
- World Tourism Organization. (2013). *UNWTO Annual Report 2013*. UNWTO, Madrid.

การเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนตามคู่มือครู เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

A Comparison of learning proficiencies of Mattayomsuksa 1 Students through the Web Quest Computer Courseware Program and the Teacher's Manual of Information Technology

กานต์ธีรา แจ่มใส¹, ประยุกต์ ศรีวิไล², พนิดา เล้าชาญวุฒิ³

Kantheera Jamsai¹, Prayook Srivilai², Panida Loutchanwoot³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนตามคู่มือครู เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนสมเด็จพระพรชัยญาณมุนี จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วนำมาแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ จำนวน 30 คน และนักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 4) แบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์จำนวน 60 ข้อ 5) แบบวัดความพึงพอใจในการเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมุติฐานใช้ t-test (Dependent) และ Hotelling T² ผลการวิจัยบทเรียนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพ 83.25/81.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.673 แสดงว่านักเรียน มีความก้าวหน้าในการเรียน 67.30 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{X} = 32.62$; S.D. = 2.09) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 28.69$; S.D. = 2.52) อย่างมีนัยสำคัญ

¹ นิสิตปริญญาโท, สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M. Ed. Candidate in Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Associate Professor Faculty of Science, Mahasarakham University

³ Assistance Professor Faculty of Science, Mahasarakham University

ทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนตาม คู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การคิดวิจารณ์ญาณ

Abstract

The purposes of this research were to compare learning proficiencies through the WebQuest Computer Courseware Program and Teacher's Manual Information Technology of Mattayomsuksa 1 students. The samples used in this research were Mattayomsuksa1 students in the second semester of the academic year 2014 at Somdetpratheerayarnmunee school, Nakhonratchasima province, Thailand. They were selected by the cluster random sampling technique and randomly assigned into an experimental group of 30 students, and a control group of 30 students. The instruments used in the research were the WebQuest Computer Courseware Program, lesson plans, a 4-multiple choice with 40 items achievement test, a 60-item critical thinking test, and a five - rating scale questionnaires on learning satisfaction. The statistics used for analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test (dependent samples), and Hotelling 's T².

The results of the comparison of learning proficiencies through the WebQuest Computer Courseware Program and Teacher's Manual Information Technology of Mattayomsuksa 1 Students: The WebQuest Computer Courseware Program for Mattayomsuksa 1 Students had an efficiency of 83.25/81.50 revealed that Web Quest Computer Courseware Program had an effectiveness index of 0.673 showing that the students progressed their learning at 67.30 percent, the learning achievement of students after learning through the WebQuest Computer Courseware Program was higher than learning through teacher's manual at the .05 level of the significance ($\bar{X} = 32.62$, S.D. = 2.09), the learning achievement and critical thinking of students after learning the WebQuest Computer Courseware Program was higher than learning through teacher's manual at the .05 level of significance, and the students satisfaction about learning through the WebQuest Computer Courseware Program was at a high level.

Keywords: WebQuest, learning Achievement , critical thinking

บทนำ

บทเรียนผ่านเว็บ (web-based instruction: WBI) เป็นการนำเทคโนโลยีเว็บ และรูปแบบการเรียนการสอนมาผสมผสานกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ แก่ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา โดยบทเรียนผ่านเว็บ จะประยุกต์ใช้คุณสมบัติและทรัพยากรของเว็ลด์ไวด์เว็บ ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอน (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2554)

บทเรียนแบบเว็บควิสต์ (Webquest) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการแสวงหาความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน ครูผู้สอนหรือผู้ออกแบบบทเรียนไม่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นผู้จัดกลุ่มเรียบเรียงและลำดับความรู้ต่าง ๆ ให้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้เข้าถึงความรู้นั้น ๆ อย่างเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอนโดยมุ่งการแก้ปัญหาเป็นสำคัญลักษณะของเว็บควิสต์ที่สำคัญคือแสดงเพียงโครงร่างเนื้อหาเป็นกรอบของความรู้ ที่นักเรียนต้องศึกษาหรือควรจะศึกษาไม่ได้มุ่งแสดงเนื้อหารายละเอียดของรูปร่างนั้น ๆ ที่ชี้ชัดลงไปโดยตรงดัง เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนทั่วไป ที่ผู้ออกแบบได้ระบุเนื้อหาเฉพาะเพียงกรอบของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการเท่านั้น วิธีการของเว็บควิสต์เข้าสู่เนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ได้โดยใช้ตัวเชื่อมโยงบนหน้าเว็บเพจหลักของกรอบโครงสร้างเนื้อหาหลักที่ผู้ออกแบบจัดกลุ่มเรียบเรียงและลำดับตั้งที่กล่าวไว้แล้วนั้นเชื่อมโยงไปยังแหล่งความรู้อื่นๆ ในเว็บไซต์อื่นที่ผู้สอนหรือผู้ออกแบบพิจารณาเห็นว่าเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่นักเรียน ซึ่งในเว็บควิสต์ มีองค์ประกอบ 6 อย่างดังนี้ คือ 1) ส่วนนำ (Introduction) เป็นขั้นเตรียมตัวนักเรียน ในการเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน เช่นสถานการณ์หรือปัญหาซึ่งเป็นกรอบกว้าง ๆ 2) ส่วนภารกิจ

(Task) เป็นข้อปัญหา หรือประเด็นที่นักเรียนต้องหาคำตอบ 3) ส่วนการชี้แหล่งความรู้ (Resources) เป็นการให้แหล่งสารสนเทศที่มี บน World Wide Web เพื่อผู้เรียนสามารถนำสาระความรู้ขึ้นมาแก้ปัญหาได้ 4) ส่วนกระบวนการ (Process) เป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องทำซึ่งกิจกรรมนั้นควรเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและกระบวนการเรียนแบบร่วมมือ 5) ส่วนประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นติดตามว่านักเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงไร ควรเน้นการวัดผลในสภาพที่เป็นจริงซึ่งอาจมีการจัดทำแฟ้มข้อมูล 6) ส่วนสรุป (Conclusion) เป็นขั้นสรุปความคิดรวบยอดที่นักเรียนช่วยกันแสวงหาและสร้างขึ้นมาเองเป็นการฝึกให้นักเรียนมีการคิดวิเคราะห์ที่ฝึก การคิดขั้นสูงทักษะการสืบเสาะในการเรียนรู้ (วสันต์ อดิศักดิ์, 2546 : 52)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนสมเด็จพระธีรญาณมุนี พบว่าการสอนรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อที่ครูนำมาประกอบการสอนไม่ชัดเจน นักเรียนบางส่วนมีความเบื่อหน่ายและเครียด เนื่องจากเรียนรู้ได้ไม่ทันเพื่อน ส่งผลให้ไม่สนใจเรียนและขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และนักเรียนมีเวลาในการฝึกปฏิบัติน้อย ซึ่งรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นวิชาที่นักเรียนควรได้ปฏิบัติกิจกรรมกับเครื่องคอมพิวเตอร์มากกว่าการฟังครูบรรยายฝ่ายเดียว

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเสนอแนวทางในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการสร้างบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บควิสต์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้ดียิ่งขึ้น สามารถเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ตามความสามารถของตนเอง เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนให้มีความน่าสนใจ ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี

ต่อการเรียน เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ และ พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นความคิดในระดับสูงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยเชื่อว่าบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนต่อไป

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ
4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิจารณญาณทางการเรียน ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์กับการเรียนตามคู่มือครู
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิจารณญาณต่างจากนักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสมเด็จพระธีรญาณมุนี และโรงเรียนปักธงชัยประชานิรมิต อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวนนักเรียน 148 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสมเด็จพระธีรญาณมุนี อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 60 คน จำนวน 2 ห้องเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ดังนี้ กลุ่มทดลองคือ นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ กลุ่มควบคุมคือนักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้
2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 แผน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่าย (P) 0.65 ถึง 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (B) 0.20 ถึง 0.70 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81
4. แบบทดสอบวัดการคิดวิจารณญาณ จำนวน 60 ข้อ
5. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเบราว์เซอร์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งความพอใจเป็น 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (pre-test) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู ใช้เวลา 16 ชั่วโมง ดำเนินการทดสอบย่อยระหว่างเรียนเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่ม

3. ทดสอบหลังเรียน (post-test) ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบ ก่อนเรียน

4. วัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์

5. วิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามความมุ่งหมายการวิจัยต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์

จำนวนนักเรียน	ระหว่างเรียน (E1)		หลังเรียน (E2)		E1/E2
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	
30	80	1998	40	978	83.25/81.50

2. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ พบว่าผลการเรียนคะแนนรวมก่อนเรียน 520 และหลังเรียน 978

2. วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ โดยการใช้สูตรคำนวณหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ โดยใช้สถิติ t-test (Independent Sample)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนตามคู่มือครูโดยใช้ t-test (Independent Samples)

5. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ ระหว่างก่อนและหลังเรียนบทเรียนนี้ พบว่าบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.25/81.50 ดังตารางที่ 1

จากนักเรียนทั้งหมด 30 คน คะแนนเต็ม 40 คะแนนดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ มีค่าเท่ากับ 0.673 ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
30	40	520	978	0.673

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์พบว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนค่าเฉลี่ย 17.53 ± 3.0 หลังเรียนที่ 32.60 ± 2.09 และพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	\bar{X}	S.D	df	t	p
ก่อนการเรียน	30	17.53	3.00	29	23.17*	0.000
หลังการเรียน	30	32.60	2.09			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนตามคู่มือ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์มีคะแนนเฉลี่ยและความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 4-5

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนตามคู่มือครู

วิธีการเรียน	N	\bar{X}	S.D	df	t	Sig.
บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์	30	32.60	2.094	58	10.97	00
เรียนตามคู่มือครู	30	28.69	2.520			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนตามคู่มือครู

วิธีการเรียน	N	\bar{X}	S.D	df	t	Sig.
บทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์	30	44.73	2.490	58	3.957	00
เรียนตามคู่มือครู	30	43.27	2.273			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, $S.D. = 0.86$)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาพบว่าบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์มีประสิทธิภาพ 83.25/81.50 เนื่องจากบทเรียนแบบเว็บเควสท์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 83.25/81.50 หมายความว่า บทเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ระหว่างเรียนร้อยละ 83.25 และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 81.50 แสดงว่าบทเรียนแบบเว็บเควสท์ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริندا โคตรชมภู (2556 : 125) ได้ศึกษาผลการเรียนด้วยบทเรียนแบบเว็บเควสท์กับการเรียนแบบสืบเสาะ เรื่องอาณาจักรสุโขทัย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิจารณ์ญาณ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเจตคติต่อการเรียนต่างกัน พบว่า บทเรียนแบบเว็บเควสท์ เรื่องอาณาจักรสุโขทัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.92/83.19 หมายความว่า บทเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ระหว่างเรียนร้อยละ 83.92 และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 83.19 แสดงว่าบทเรียนแบบเว็บเควสท์ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ดัชนีประสิทธิผล (The Effective Index: E.I.) เป็นค่าที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นพบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.673 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความก้าวหน้าในการ

เรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 67.30 สอดคล้องกับผลการวิจัยของตรุณี เสถียรพัทธ์ (2557 : 76) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการอาชีพ ระหว่างการเรียนด้วยบทเรียนแบบเว็บเควสท์กับการเรียนแบบปกติเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการเขียน สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 พบว่าบทเรียนแบบเว็บเควสท์วิชาภาษาไทยเพื่อการอาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้น ปีที่ 1 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7688 แสดงว่าการเรียนด้วยบทเรียนแบบเว็บเควสท์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 76.88

3. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงนุช อินทรกำแหง (2557 : 118) ได้ศึกษาผลการเรียนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับผ่านเว็บเควสท์ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับผ่านเว็บเควสท์ในรายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิจารณ์ญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ การที่ผลการวิจัยออกมาเป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า เนื่องมาจากบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผ่านการหาประสิทธิภาพและปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

เป็นสื่อที่ทันสมัย น่าสนใจ นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งข้อมูลมาใช้ในการเรียนรู้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรา อมระักษ์ (2555 : 96) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิจารณ์เรื่องเทคโนโลยีเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนแบบเว็บเควสท์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิจารณ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนบนเครือข่ายแบบ เว็บเควสท์ เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 ข้อ พิจารณาโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) โดยแยกออกเป็น 4 ด้าน คือด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$) ด้านสื่อการเรียนการสอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) ด้านวัดและประเมินผลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิระวัฒน์ ตั้งเกษมสุข (2554 : 130) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียน เรื่อง การเขียนภาพ 2 มิติ ด้วยโปรแกรม AutoCAD 2007 ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้น ปีที่ 2 ที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนการสอนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง การเขียนภาพ 2 มิติ ด้วยโปรแกรม AutoCAD โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ สามารถนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน

สอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ โดยครูผู้สอนสามารถนำการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ที่ประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น ที่สนใจได้ โดยการปรับเนื้อหาและการออกแบบการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นและแต่ละรายวิชา

1.2 การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โรงเรียนควรให้ความสำคัญส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาด้วยตนเองเพื่อให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ และประสบการณ์ในการเรียนด้วยการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เป็นการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ควรพัฒนาการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขกับการศึกษาด้วยตนเอง

1.3 นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ ไปใช้ในการเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระทั้งในและนอกเวลาเรียนตามความพร้อมและความสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัย ลักษณะของรูปแบบการเรียนการสอนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ที่หลากหลาย ศึกษาทักษะหลาย ๆ ด้านของนักเรียน เช่นทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสืบเสาะ หาความรู้ด้วยตนเอง การสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักคิด ทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน

2.2 ควรทำการพัฒนาด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรายวิชา

2.3 ควรศึกษาถึงข้อจำกัดและผลกระทบของการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์

2.4 การศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใช้จินตนาการและทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้จักคิดทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรวัดณ์ ตั้งเกษมสุข.(2554). *การเปรียบเทียบผลการเรียน เรื่อง การเขียนภาพ 2 มิติด้วยโปรแกรม Auto-CAD 2007 ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 ที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนบนเครือข่ายแบบเว็บเควสท์กับการเรียนการสอนตามคู่มือครู*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ.(2554). *การออกแบบพัฒนาโปรแกรมบทเรียนและบทเรียนบนเว็บ (พิมพ์ครั้งที่ 15)* ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์.
- ดรุณี เสถียรพัทตร. (2557). *การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการอาชีพ ระหว่างการเรียนด้วยบทเรียนแบบเว็บเควสท์กับการเรียนแบบปกติเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการเขียน สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- นงนุช อินทรกำแหง.(2557). *ผลการเรียนตามแนวคิดการออกแบบย้อนกลับผ่านเว็บเควสท์ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วสันต์ อติศัพท์. (2546). *Web Quest การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางบน World Wide Web*. *วารสารวิทยบริการวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 14(2), 52-61.
- สิรินดา โคตรชมภู. (2556). *ผลการเรียนด้วยบทเรียนแบบเว็บเควสท์กับการเรียนแบบสืบเสาะ เรื่อง อาณาจักรสุโขทัย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดวิจารณ์ญาณ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีเจตคติต่อการเรียนต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อัจฉรา อมะรักษ์. (2555). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดวิจารณ์ญาณ เรื่อง เทคโนโลยีเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ประสิทธิภาพการผลิตและระยะเวลาคืนทุนการปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่

Economic Efficiency and Paybacks Period of Longan Growing in Chiang Mai Province

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์¹
Somkiat Chaipiboon¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจทั่วไป ประสิทธิภาพการผลิต และระยะเวลาคืนทุนการปลูกลำไย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างเกษตรกรแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 400 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตลำไยในจะทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีเส้นพรมแดนการผลิตเชิงเฟ้นสุ่ม (Stochastic Production Frontier Analysis) ด้วยการประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood โดยรูปแบบสมการจากฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb – Douglas ส่วนระยะเวลาคืนทุนการปลูกลำไยใช้วิธีการหามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) และระยะเวลาคืนทุน (Payback Period)

ผลการศึกษาประสิทธิภาพการผลิต พบว่า อายุของต้นลำไย ขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย ความพอเพียงของน้ำที่ใช้ในการผลิต และแรงงานที่ใช้ในการผลิต มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณผลผลิตลำไยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ส่วนระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยมีค่า เท่ากับ 0.6956 ซึ่งมีค่าสูงสุด เท่ากับ 0.9645 และ 0.0465 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (60.50%) มีประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีประสิทธิภาพทางเทคนิคอยู่ระหว่าง 0.50 - 0.80 ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไย พบว่า ปัจจัยการได้รับมาตรฐานการผลิต (GAP) และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

ผลการศึกษาระยะเวลาในการคืนทุน พบว่า อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 10.43 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 1.11 และระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) มีค่าเท่ากับ 7.31 ปี ซึ่งจากการวิเคราะห์ทางการเงินดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่มีความคุ้มค่าในการลงทุน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการผลิตลำไย พบว่า เกษตรกรประสบกับปัญหา

¹อาจารย์, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้. E-mail: Chaipiboon@yahoo.com

¹Lecturer, Faculty of Economics, Maejo University. E-mail: Chaipiboon@yahoo.com

โรคและแมลงที่เป็นศัตรูลำไย (56.00%) ปุ๋ยเคมีมีราคาสูง (72.50%) สารเคมีกำจัดศัตรูลำไยมีราคาสูง (69.25%) ราคาผลผลิตลำไยต่ำ (65.00%) และการเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง (57.50%)

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, ระยะเวลาการคืนทุน, ลำไย

Abstract

This Research aimed to study the general economic profile, the production efficiency and the payback period of longan growing including challenges and obstacles of longan orchard farmers in Chiang Mai province. Stratified random sampling was made using 400 households as the subject population. Survey forms were used as the mean for data gathering, and longan production efficiency was analyzed by the stochastic production frontier analysis using maximum likelihood for value estimation by equation form of Cobb-Douglas production function. Payback period of longan was estimated based on net present value (NPV), internal rate of return (IRR), benefit-cost ratio (B/C ratio), and payback period.

Studies on production efficiency showed the relations between the ages of longan trees, growing area, and production labor used to be in the same direction with an amount of longan produce at statistical significant level 0.01. As for technical efficiency on longan productivity of sample population was 0.6956, with the maximum value and the minimum value of 0.9645 and 0.0465, respectively.

The majority 60.50 percent of the sample group expressed medium level of technical production efficiency, with values between 0.50 – 0.80. The study result on factors affecting the technical production inefficiency of longan suggested that GAP certificate acquisition and longan production training enrollment have an impact on the technical production inefficiency of longan in Chiang Mai with the statistical significant level 0.01.

The Research result on the payback period has shown 10.43 percent on the internal rate on return (IRR), with benefit-cost ratio 1.11, and payback period at 7.31 years on approximate. According to the financial analysis made, it is reasonably to conclude that the longan production in Chiang Mai is worthy for investments. On challenges and obstacles in longan production were found to be longan's pest insects and plant pathogens (56.00%), high price on chemical nutrients (72.50%) and insecticides (69.25%), low price on longan produce (65.00%), and middle man's hard bargain (57.50%).

Keywords : Efficiency, Paybacks Period, Longan

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจมาจากภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ในอดีตที่ผ่านมาประชากรในประเทศมีวิถีการดำเนินชีวิตจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีชีวิตความเป็นอยู่โดยการพึ่งพิงธรรมชาติ เมื่อเวลาผ่านไปถึงแม้การดำเนินชีวิตของประชากรจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแห่งการพัฒนา โดยมีการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้แรงงานในภาคเกษตรมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่การทำงานในภาคอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด จากการสำรวจแรงงานในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2556 พบว่า ประชากรที่มีงานทำส่วนใหญ่ร้อยละ 35.00 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการผลิต เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าอาชีพเกษตรกรรมเป็นยังชีพหลักของคนไทย ปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมมากขึ้นจนสามารถแบ่งโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรออกเป็นสาขาต่าง ๆ โดยสาขาพืชมีความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่ง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ถึงร้อยละ 60 – 65 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) ของผลผลิตทางการเกษตร ผลผลิตสาขาพืชได้แก่ ผลไม้ ข้าว ข้าวโพด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผัก เป็นต้น จะเห็นได้ว่าผลไม้ เป็นผลผลิตของภาคการเกษตรที่มีความสำคัญชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนนิยมปลูกและบริโภคกันทั่วประเทศ อนึ่งการปลูกไม้ผลบางชนิดสามารถปลูกได้ในเฉพาะบางพื้นที่ของประเทศเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของพืชและสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวย

ลำไยเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งชนิดหนึ่งของประเทศ ที่มีพื้นที่การเพาะปลูกในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 1,092,793 ไร่ หรือถือได้ว่าเป็น 1 ใน 4 สินค้า ที่มีปริมาณการผลิตเป็นจำนวนมากของไทยที่ทุกฝ่ายต่างให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) ทั้งทางด้านการผลิต การแปรรูป การตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ จากรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกล่าวว่าลำไยมีแหล่งเพาะปลูกสำคัญทางภาคเหนือของประเทศ จำนวน 892,005 ไร่ หรือร้อยละ 85 ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ตาก น่าน และแพร่ ส่วนที่เหลืออยู่อีก ร้อยละ 15 เพาะปลูกในจังหวัดจันทบุรี สมุทรสาคร อุตรดิตถ์ และเลย เป็นต้น เนื่องจากลำไยเป็นไม้ผลเฉพาะฤดูกาลและเฉพาะถิ่นจึงมีมากในแถบที่มีภูมิอากาศหนาวเย็นยาวนาน และให้ผลผลิตออกสู่ตลาดมากประมาณกลางเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม ส่วนผลผลิตลำไยของประเทศไทยในแต่ละปีมีการส่งออกในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ลำไยสด ลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง และลำไยแช่แข็ง ส่วนที่เหลือจากการส่งออกจะใช้เพื่อการบริโภคภายในประเทศ โดยในปี 2551 – 2556 ผลผลิตลำไยของไทยส่วนใหญ่จะส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งมีปริมาณการส่งออกในระหว่างปี 2551 – 2556 ในรูปลำไยสดจำนวน 168,286 - 455,663 ตัน ลำไยอบแห้งจำนวน 91,567 - 150,000 ตัน และลำไยกระป๋องจำนวน 26,130 - 11,472 ตัน โดยประเทศที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยได้แก่ ฮองกง จีน อินโดนีเซีย แคนาดา สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีประชากรประกอบอาชีพการทำสวนลำไยเป็นอาชีพหลักและมีจำนวนพื้นที่ยืนต้นมากที่สุดทั้งในระดับประเทศและระดับภาคเหนือ จำนวน 316,143 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิตจำนวน 300,716 ไร่ ผลผลิตลำไยจำนวน 266,937 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัด

เชียงใหม่, 2557) จากสถานการณ์และการขยายตัวของ การส่งออกลำไยที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้มีการขยายพื้นที่การเพาะปลูกลำไยของเกษตรกรอย่างกว้างขวางทั่วทุกจังหวัดในเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกและมีแนวโน้มการขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในอนาคตหากมีศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการผลิตของการปลูกลำไยจะส่งผลดีต่อการผลิตลำไยของประเทศไทยต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาถึงสภาพทั่วไป ประสิทธิภาพการผลิต ระยะเวลาคืนทุน รวมถึง ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรหรือใช้เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการลงทุนการปลูกลำไยในอนาคต และสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

วิธีการศึกษา

1. กระบวนการและวิธีการเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกลำไย จำนวน 33,577 ราย ใน 7 อำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูก และพื้นที่ให้ผลผลิตมากที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, 2557) โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน คือ การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมจากประชากร โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ซึ่งจำแนกสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรกลุ่ม

ตัวอย่างทั้ง 7 อำเภอ

2. การวัดคุณสมบัติของตัวแปร การวิจัยครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสภาพทั่วไปของเกษตรกร คำถามครอบคลุมเกี่ยวกับ อายุ เพศ สถานภาพระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ในการปลูกลำไย และเนื้อที่ในการปลูกลำไย 2) ด้านประสิทธิภาพการปลูกลำไยและผลผลิต ได้แก่ ปริมาณผลผลิตลำไย อายุของต้นลำไย ขนาดของพื้นที่ปลูก แรงงานที่ใช้ในการผลิต การใช้ปุ๋ยเคมี 3) ด้านปัญหาและอุปสรรค ซึ่งแบ่งออกเป็น ด้านต้นทุนการผลิต ด้านการผลิต ด้านการตลาด และความต้องการ 4) ด้านข้อเสนอแนะ

3. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นลักษณะข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่างตามข้อคำถามที่ระบุไว้ในหัวข้อเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารวิชาการ หนังสืออินเทอร์เน็ตของหน่วยงานต่าง ๆ ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรอำเภอ รวมถึงเอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ เอกสารจากหน่วยงานราชการ และเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการ วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ มาวิเคราะห์โดยอาศัยสถิติแบบง่ายในรูปของค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้ทราบถึงสภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป ตลอดจนจนปัญหา อุปสรรคและความต้องการของเกษตรกรในการปลูกลำไย 2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method)

ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการผลิต โดยแบ่งการวิเคราะห์ ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ จากรูปแบบฟังก์ชันการผลิต ดังนี้ $Y = \alpha_0 AT^{\alpha_1} FA^{\alpha_2} LA^{\alpha_3} NP^{\alpha_4} IN^{\alpha_5} NA^{\alpha_6} KC^{\alpha_7} e^{\alpha_8 DS} e^{v-u}$ โดยที่ Y = ปริมาณผลผลิตลำไย (กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูกทั้งหมด)

AT = อายุของต้นลำไย (ปี)

FA = ขนาดพื้นที่ปลูกลำไยทั้งหมด (ไร่)

LA = แรงงานที่ใช้ในการผลิต (Manday

หรือ วันทำงาน)

NP = การใช้ปุ๋ยเคมี (กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูกทั้งหมด)

IN = การใช้สารเคมีกำจัดโรคและแมลง (ลิตรต่อพื้นที่ปลูกทั้งหมด)

NA = การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูกทั้งหมด)

KC = การใช้สารโปแตสเซียมครอเรต (กิโลกรัมต่อพื้นที่ปลูกทั้งหมด)

DS = ความพอเพียงของน้ำที่ใช้ในการผลิต

DS = 1 พอเพียง DS = 0 ไม่พอเพียง

α_i = ตัวพารามิเตอร์ (i = 0, 1, 2, ..., 8)

V = ความคลาดเคลื่อนที่ไม่สามารถควบคุมได้ โดยสมมติให้ $[v \sim N(0, \sigma^2)]$

u = ความคลาดเคลื่อนที่สามารถควบคุมได้ โดยสมมติให้ $[u \sim N(0, \sigma^2)]$

(2) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิค เขียนเป็นสมการ ได้ดังนี้

$$TE = E\left\{\exp\left(\frac{u_1}{u_1 - v_1}\right)\right\} = \exp\left(\frac{\sigma_u \sigma_v}{\sigma}\right) \left(\frac{\phi\left(\frac{\lambda \varepsilon_i}{\sigma}\right)}{1 - \theta\left(\frac{\lambda \varepsilon_i}{\sigma}\right)}\right) - \left(\frac{\lambda \varepsilon_i}{\sigma}\right)$$

ค่า TE เป็นส่วนต่างระหว่างผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงกับผลผลิตที่อยู่บนเส้นพรมแดนการผลิตจะมีค่าความคลาดเคลื่อน u_i และ v_i ซึ่งการแยกค่าความคลาดเคลื่อน u_i ออกจาก v_i ทำโดยการคำนวณจากค่าคาดหวัง (Expected Value) ของ u_i ภายใต้เงื่อนไข ε_i หรือ $E[u_i/\varepsilon_i]$ โดยที่ $\varepsilon_i = v_i - u_i$ เมื่อได้ค่า u_i แล้วนำไปคำนวณหาค่าความไม่มีประสิทธิภาพ

ทางเทคนิค โดยการหา $\exp(-u)$ ดังนั้น ประสิทธิภาพทางเทคนิคของหน่วยการผลิตที่ i สามารถหาได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 - 1

(3) การวิเคราะห์ความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิค เขียนเป็นสมการ ได้ดังนี้

$TI_i = \beta_0 + \beta_1 \ln Ex_i + \beta_2 Ad_i + \beta_3 GAP_i + \beta_4 Tr_i + e$ โดยที่ TI = ความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไย (กิโลกรัมต่อพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด)

Ex = ประสบการณ์การปลูกลำไยของเกษตรกร (ปี)

Ad = ระดับการศึกษาของเกษตรกร

Ad = 1 ระดับประถมศึกษา

Ad = 0 อื่น ๆ

GAP = การได้รับมาตรฐานการผลิต

GAP = 1 เกษตรกรได้รับมาตรฐานการผลิต

ผลิต

GAP = 0 เกษตรกรไม่ได้รับมาตรฐาน

การผลิต

Tr = การเข้ารับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย

Tr = 1 เกษตรกรเข้ารับการศึกษาอบรม

Tr = 0 อื่น ๆ

β_i = ตัวพารามิเตอร์ (เมื่อ i = 1, 2, ..., 4)

e = ค่าความคลาดเคลื่อน

(4) การวิเคราะห์ระยะเวลาการคืนทุนของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value)

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ B_t = ผลประโยชน์ของโครงการในปีที่ t

C_t = ต้นทุนของโครงการในปีที่ t

r = อัตราคิดลดหรืออัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม

t = ระยะเวลาของโครงการ (1, 2, 3, ..., n)

n = อายุของโครงการ

- อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return) IRR, $\sum_{t=0}^{10} \frac{R_t}{(1+IRR)^t} = \sum_{t=0}^{10} \frac{C_t}{(1+IRR)^t}$

โดยที่ R_t = มูลค่าผลตอบแทนในปีที่ t
 C_t = มูลค่าของต้นทุนในปีที่ t
 t = ปีของโครงการคือปีที่ 0, 1, 2, 3, ..., n
 n = อายุของโครงการ
 - อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน
 (Benefits Cost Ratio) $BCR = \frac{\sum_{t=0}^{10} \frac{B_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=0}^{10} \frac{C_t}{(1+r)^t}}$

โดยที่ B_t = มูลค่าผลตอบแทนในปีที่ t
 C_t = มูลค่าของต้นทุนในปีที่ t
 r = อัตราคิดลด (discount rate) หรืออัตราดอกเบี้ย
 t = ปีของโครงการคือปีที่ 0, 1, 2, 3, ..., n
 n = อายุของโครงการ
 - ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) =

หรือ $n = \frac{\text{เงินลงทุนเริ่มแรก}}{\text{ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อปี}}$ หรือ $n = \frac{C}{B}$

โดยที่ C = เงินลงทุนเริ่มแรก
 B = ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อปี

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพเศรษฐกิจทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรที่ปลูกลำไย ในจังหวัดเชียงใหม่

ด้านสภาพเศรษฐกิจทั่วไป

สภาพเศรษฐกิจทั่วไป พบว่า ร้อยละ 72.00 เป็นเพศชาย ร้อยละ 42.75 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 92.75 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 65.75 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 86.75 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คนขึ้นไป ร้อยละ 61.50 ทำสวนลำไยเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 42.50 มีประสบการณ์ในการปลูกลำไยระหว่าง 11 – 20 ปี (ค่าเฉลี่ย 17.92 ปี) ร้อยละ 71.50 ทำการผลิตลำไยในฤดู ร้อยละ 72.75 เกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกไม่

เกิน 10 ไร่ (ค่าเฉลี่ย 9.88 ไร่/ราย) ร้อยละ 87.75 เป็นเจ้าของที่ดิน ร้อยละ 55.75 พื้นที่สวนลำไยเป็นพื้นที่ลุ่ม ร้อยละ 44.25 เป็นพื้นที่ดอน ร้อยละ 68.00 มีปริมาณน้ำในพื้นที่เพียงพอต่อการทำสวนลำไย ร้อยละ 43.50 ปลูกลำไยระหว่าง 21 – 25 ต้นต่อไร่ (ค่าเฉลี่ย 24.25 ต้นต่อไร่) ร้อยละ 93.25 ปลูกลำไยพันธุ์อีดอ ส่วนการเข้ารับการฝึกอบรมความรู้และเทคนิคการปลูกลำไย พบว่า ร้อยละ 63.50 เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการให้ปุ๋ยและน้ำ ร้อยละ 63.00 เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตัดแต่งกิ่งลำไย ร้อยละ 50.00 เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต ร้อยละ 66.00 ได้รับการรับรองมาตรฐานการจัดการทางการเกษตรที่ดี (GAP) ร้อยละ 50.75 มีการตัดแต่งกิ่งลำไยรูปทรงเปิดกลางพุ่ม ร้อยละ 26.00 การตัดแต่งกิ่งลำไยรูปทรงผ่าซีกหาย ร้อยละ 16.50 การตัดแต่งกิ่งลำไยรูปทรงครึ่งวงกลม ร้อยละ 63.50 มีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในพื้นที่ ร้อยละ 47.75 เกษตรกรอาศัยเงินทุนของตนเองในการผลิตลำไย ร้อยละ 52.25 มีการกู้ยืมโดยส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ด้านปัญหา และอุปสรรคในการปลูกลำไย พบว่า

- ด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรร้อยละ 56.00 ประสบกับปัญหาโรคและแมลงที่เป็นศัตรูลำไยรองลงมา ร้อยละ 40.75 ปริมาณผลผลิตลำไยที่ได้ต่ำ ร้อยละ 36.75 ขาดแคลนแหล่งน้ำในช่วงน้ำแล้ง ร้อยละ 33.50 ขาดแคลนแรงงานที่ใช้ในกิจกรรมสวนลำไย (เช่น แรงงานเก็บผลผลิต ดูแลรักษาสวนลำไย) ร้อยละ 32.50 ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตลำไยอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ ร้อยละ 17.25 ขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกลำไย และร้อยละ 4.50 ไม่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองพื้นที่ปลูกลำไย

- ด้านต้นทุนการผลิต พบว่า เกษตรกรร้อยละ 72.50 ประสบกับปัญหาปุ๋ยเคมีมีราคาสูง

รองลงมา ร้อยละ 69.25 สารเคมีกำจัดศัตรูลำไยมีราคาสูง ร้อยละ 46.25 ค่าจ้างแรงงานสูง ร้อยละ 29.00 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสวนลำไยมีราคาสูง ร้อยละ 25.50 ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมอุปกรณ์สูง และร้อยละ 16.50 ต้นทุนค่าขนส่งผลผลิตลำไยสูง

- **ด้านการตลาด** พบว่า เกษตรกรร้อยละ 65.00 ประสบกับปัญหาราคาสผลผลิตลำไยต่ำ รองลงมา ร้อยละ 57.50 การเอารัดเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 38.00 ผลผลิตล้นตลาด ร้อยละ 20.50 คุณภาพลำไยต่ำไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และร้อยละ 8.50 จุดรับซื้อผลผลิตลำไยอยู่ห่างไกล

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิต

ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรปรากฏว่ามีปัจจัยการผลิต 4 ชนิด คือ อายุของต้นลำไย ขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย และความพอเพียงของน้ำที่ใช้ในการผลิต มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ส่วนแรงงานที่ใช้ในการผลิต มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หมายความว่า อายุของต้นลำไย (AT) มีอิทธิพลต่อปริมาณผลผลิตลำไยในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าอายุของต้นลำไยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.0889 สาเหตุเนื่องจาก ต้นลำไยที่มีอายุของการเจริญเติบโตเต็มที่จะให้ผลผลิตที่สูงกว่าต้นลำไยที่มีอายุน้อย ดังนั้นเมื่ออายุของต้นลำไยมากขึ้นก็จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นด้วย

ขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย มีเครื่องหมายเป็นบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 หมายความว่า ขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย มีอิทธิพลต่อปริมาณผลผลิตลำไยในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าเพิ่มขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย ร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.1551 สาเหตุเนื่องจาก ขนาดของพื้นที่ปลูกเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเกษตร ในการศึกษาและงานวิจัยทางการเกษตรต่าง ๆ พบว่า การขยายขนาดของพื้นที่ปลูก

จะทำให้ประสิทธิภาพทางเทคนิคสูงขึ้นไปด้วย ซึ่งมีผลเกิดจากการประหยัดต่อขนาดการผลิต

ความพอเพียงของน้ำที่ใช้ในการผลิต มีเครื่องหมายเป็นบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นั่นคือ เกษตรกรที่มีน้ำเพียงพอต่อการผลิตลำไยจะมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตลำไยสูงกว่าเกษตรกรที่มีน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตลำไย ร้อยละ 0.5681 ทั้งนี้อาจเนื่องจาก น้ำเป็นปัจจัยการผลิตลำไยที่สำคัญ เมื่อเกษตรกรมีน้ำที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของต้นลำไยจะมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้น

แรงงานที่ใช้ในการผลิตมีเครื่องหมายเป็นบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หมายความว่า แรงงานที่ใช้ในการผลิตมีอิทธิพลต่อปริมาณผลผลิตลำไยในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ถ้าเพิ่มแรงงานที่ใช้ในการผลิตร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.1217 สาเหตุเนื่องจาก แรงงานเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตลำไย ถ้ามีแรงงานที่ใช้ในการผลิตเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีความสามารถในการจัดการการผลิตและมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานได้ดียิ่งขึ้น การทำงานมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (Variance Parameter) ที่ใช้พิจารณาและหาประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยนั้น ประกอบด้วยค่า Lambda (λ) และค่า Sigma (σ) ซึ่งผลจากการประมาณค่าสมการพรมแดนการผลิตด้วยวิธีประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood พบว่า ภายใต้สมมติฐาน $H_0: \lambda \neq 0$ ไม่มีขอบเขตพรมแดนเชิงเฟ้นสุ่ม และ $H_0: \lambda = 0$ มีขอบเขตพรมแดนเชิงเฟ้นสุ่ม ค่า t-ratio ของค่า Lambda (λ) สามารถยอมรับได้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สมการการผลิตดังกล่าวมีขอบเขตพรมแดนเชิงเฟ้นสุ่มจริง และเกิดความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยขึ้นจริง หมายความว่า ปริมาณผลผลิตลำไยของ

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ยิ่งต่ำกว่าระดับปริมาณผลผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นไปได้สูงสุดที่อยู่บนเส้นพรมแดนการผลิต ส่วนค่า Sigma (σ) ที่คำนวณได้นั้น พบว่า มีค่า t-ratio สามารถยอมรับได้ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งหมายความว่า สามารถทำการประมาณสมการพรมแดนการผลิตด้วยวิธีประมาณค่าแบบ

Maximum Likelihood ได้ ซึ่งผลของค่าความแปรปรวนของพารามิเตอร์ (Variance Parameter) ที่ได้มาจากผลการประมาณสมการพรมแดนการผลิตด้วยการวิเคราะห์เส้นพรมแดนการผลิตแบบเฟ้นสุ่ม (Stochastic Frontier Analysis) ผ่านสมการการผลิต แบบ Cobb-Douglas ด้วยวิธีประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เส้นพรมแดนการผลิตแบบเฟ้นสุ่ม (Stochastic Frontier Analysis) ด้วยวิธี Maximum Likelihood เฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวแปร (Variable)	สัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ค่า t-statistic	ระดับนัยสำคัญ (Significant)
ค่าคงที่	5.3382	21.700	0.0000***
อายุของต้นลำไย	0.0889	3.261	0.0011***
ขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย	0.1551	9.645	0.0000***
แรงงานที่ใช้ในการผลิต	0.1217	2.455	0.0141**
ความพอเพียงของน้ำที่ใช้ในการผลิต	0.5681	15.042	0.0000***
Lambda : $\lambda = \frac{\sigma_u}{\sigma_v}$	3.6968	9.054	0.0000***
Sigma : $\sigma = \sqrt{(\sigma_u^2 + \sigma_v^2)}$	0.5641	515.975	0.0000***
Sigma-squared (v) : σ_v^2		0.0217	
Sigma-squared (u) : σ_u^2		0.2965	
Sigma (v) : σ_v		0.1473	
Sigma (u) : σ_u		0.5445	
Log Likelihood Function		- 133.2414	

หมายเหตุ : **, *** คือ การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพทางเทคนิค

ผลการคำนวณระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตลำไย พบว่า ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยมีค่า เท่ากับ 0.6956 โดยระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไย มีค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.9645 และ 0.0465

ตามลำดับ ดังตารางที่ 2 และเมื่อพิจารณาระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ตามระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตลำไย ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีประสิทธิภาพทางเทคนิคอยู่ระหว่าง 0.50 - 0.80 จำนวน 242 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 60.50 รองลงมาได้แก่ เกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างที่ผลิตลำไย ที่มีระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพมากกว่า 0.80 จำนวน 112 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.00 ส่วนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตลำไยที่มี

ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพน้อยกว่า 0.50 มีจำนวน 46 ราย หรือ คิดเป็นร้อยละ 11.50 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิค	กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตลำไย ในจังหวัดเชียงใหม่
ค่าสูงสุด	0.9645
ค่าต่ำสุด	0.0465
ค่าเฉลี่ย	0.6956
S.D.	0.1648

ตารางที่ 3 ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามระดับประสิทธิภาพต่ำ ปานกลาง และสูง

ระดับประสิทธิภาพการผลิต	ประสิทธิภาพการผลิต	จำนวนเกษตรกร (ราย)	ร้อยละ
ระดับต่ำ	น้อยกว่า 0.50	46	11.50
ระดับปานกลาง	0.50 - 0.80	242	60.50
ระดับสูง	มากกว่า 0.80	112	28.00
รวม		400	100.00

4. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิค

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการหาปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตลำไย ทำได้โดยการนำมูลค่าของความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตลำไยของเกษตรกรแต่ละรายไปหาความสัมพันธ์กับปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตลำไย ซึ่งมีผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการคำนวณระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตลำไย พบว่า ระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.3044 โดยระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไย มีค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.9534 และ 0.354 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4 ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่ามีปัจจัยการผลิต 2 ชนิด คือ การได้รับมาตรฐานการผลิต (GAP) และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย มีอิทธิพล

ต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

การได้รับมาตรฐานการผลิตมีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.01$ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.1505 และมีเครื่องหมายเป็นลบ หมายความว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตลำไยที่ได้รับมาตรฐานการผลิตจะส่งผลให้ความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยลดลงเท่ากับ 0.1505 มากกว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับมาตรฐานการผลิต สาเหตุเนื่องจากการที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกลำไยได้รับการรับรองตามมาตรฐานของ GAP ซึ่งได้รับการตรวจสอบรับรองโดยหน่วยรับรองที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง และจะรับรองได้ก็ต่อเมื่อเกษตรกรมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP เท่านั้น จึงส่งผลให้เกษตรกรมีระบบการผลิตลำไยที่ดีขึ้น

การเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha = 0.01$

มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.1427 และมีเครื่องหมายเป็นลบ หมายความว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตลำไยที่ได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย จะส่งผลให้ความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยลดลง เท่ากับ 0.1427 มากกว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย จะมีความรู้และความเข้าใจในการผลิตลำไยเพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการผลิตมากที่สุด และสามารถพัฒนาความรู้ที่มีอยู่ปรับใช้กับการผลิตลำไยให้มีประสิทธิภาพได้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ได้จากการประมาณค่าของแบบจำลอง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ในการตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.1639 หมายความว่า ตัวแปรอิสระในแบบจำลอง ได้แก่ การได้รับมาตรฐานการผลิต และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่เพียงร้อยละ 16.39 เท่านั้น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 83.61 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาอธิบายในแบบจำลองนี้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระดับความไม่มีประสิทธิภาพ	กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่
ค่าสูงสุด	0.9534
ค่าต่ำสุด	0.0354
ค่าเฉลี่ย	0.3044
S.D.	0.1648

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปร (Variable)	สัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ค่า t-statistic	ระดับนัยสำคัญ (Significant)
ค่าคงที่	0.7099	10.931	0.0000
การได้รับมาตรฐานการผลิต	- 0.1505	- 3.406	0.0007***
การเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย	- 0.1427	- 3.051	0.0024***
F-test		19.36	
R^2		0.1639	
\bar{R}^2		0.1554	

หมายเหตุ : *** คือ การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. ผลการวิเคราะห์ระยะเวลาการคืนทุนของการผลิตลำไย

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตลำไยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลา 10 ปี พบว่า มีต้นทุนรวมเฉลี่ยเท่ากับ 118,899.57 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยเท่ากับ 41,001.79 บาท/ไร่ และต้นทุนแปรผันเฉลี่ยในช่วงปีที่ 1-10 เท่ากับ 77,897.78 บาท ส่วนรายได้เฉลี่ยในช่วงปีที่ 1-10 เท่ากับ 172,078.95 บาท และมีผลตอบแทนการผลิตลำไยเฉลี่ยในช่วงปีที่ 1-10 เท่ากับ 53,179.38 บาท ดังตารางที่ 6

ผลการวิเคราะห์หามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) อัตราส่วนผล

$$\begin{aligned} NPV &= \frac{(0 - 41,001.79)}{(1 + 0.075)^0} + \frac{(0 - 6,379.34)}{(1 + 0.075)^1} + \frac{(0 - 6,012.05)}{(1 + 0.075)^2} + \dots + \frac{(28,322.53 - 9,742.72)}{(1 + 0.075)^{10}} \\ &= 10,574.36 \text{ บาท/ไร่} \end{aligned}$$

2) อัตราผลตอบแทนภายใน มีค่าเท่ากับ ร้อยละ 10.43 ซึ่งมีค่าอัตราคิดลดที่มากกว่าอัตราคิดลดจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) แสดง

$$\begin{aligned} IRR &= \frac{(0 - 41,001.79)}{(1 + 0.075)^0} + \frac{(0 - 6,379.34)}{(1 + 0.075)^1} + \frac{(0 - 6,012.05)}{(1 + 0.075)^2} + \dots + \frac{(28,322.53 - 9,742.72)}{(1 + 0.075)^{10}} \\ &= 0.1043 \end{aligned}$$

ตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) และการหาระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) โดยกำหนดอัตราคิดลดเท่ากับ 7.50% ซึ่งอ้างอิงจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) มูลค่าปัจจุบันของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ 10,574.36 บาท/ไร่ ซึ่งมีค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกหรือมากกว่าศูนย์ แสดงว่าการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่มีความคุ้มค่าที่จะลงทุน สามารถคำนวณได้ดังนี้ (ข้อมูลจากตารางที่ 6)

ว่าการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่มีความคุ้มค่าที่จะลงทุน สามารถคำนวณได้ดังนี้ (ข้อมูลจากตารางที่ 7)

3) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนมีค่าเท่ากับ 1.11 ซึ่งมีค่าอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนที่มากกว่า 1 แสดงว่าการผลิตลำไยในจังหวัด

เชียงใหม่มีความคุ้มค่าที่จะลงทุน สามารถคำนวณได้ดังนี้ (ข้อมูลจากตารางที่ 6)

$$BCR = \frac{\frac{0}{(1+0.075)^0} + \frac{0}{(1+0.075)^1} + \frac{0}{(1+0.075)^2} + \dots + \frac{28,322.53}{(1+0.075)^{10}}}{\frac{41,001.79}{(1+0.075)^0} + \frac{6,379.34}{(1+0.075)^1} + \frac{6,012.05}{(1+0.075)^2} + \dots + \frac{9,742.72}{(1+0.075)^{10}}}$$

$$= \frac{103,343.60}{92,769.27} = 1.1140$$

4) ระยะเวลาคืนทุน (n) ของการผลิตลำไย หรือประมาณ 8 ปี สามารถคำนวณได้ดังนี้ (ข้อมูลในจังหวัดเชียงใหม่มีค่าเท่ากับ $3 + 4.31 = 7.31$ ปี จากตารางที่ 6)

$$n = \frac{41,001.79 + 6,379.34 + 6,012.05 + 6,312.65}{21,134.70 - 7,270.16}$$

$$= \frac{59,705.83}{13,864.55} = 4.3064 \text{ ปี}$$

หมายเหตุ: เงินลงทุนเริ่มแรก มีค่าเท่ากับ ปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 ซึ่งเป็นเงินลงทุนในช่วงที่ต้นลำไย ต้นทุนคงที่หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนรวมกับต้นทุน ยังไม่ให้ผลผลิต พันแปรหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินการการผลิตใน

ตารางที่ 6 ต้นทุนการผลิต รายได้เฉลี่ย และผลตอบแทนเฉลี่ยของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 10

ปีที่	ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)			รายได้เฉลี่ยจากผลผลิต (บาท/ไร่)				รวมเฉลี่ย (บาท/ไร่)
	ต้นทุนคงที่เฉลี่ย	ต้นทุนแปรผันเฉลี่ย	รวมเฉลี่ย	ขนาด AA	ขนาด A	ขนาด B	ขนาด C	
0	41,001.79	-	41,001.79					-
1	-	6,379.34	6,379.34					-
2	-	6,012.05	6,012.05					-
3	-	6,312.65	6,312.65					-
4	-	7,270.16	7,270.16	12,546.56	6,274.56	2,195.39	118.19	21,134.71
5	-	7,633.67	7,633.67	13,173.89	6,588.29	2,305.16	124.10	22,191.44
6	-	8,015.36	8,015.36	13,832.58	6,917.70	2,420.42	130.31	23,301.01
7	-	8,416.12	8,416.12	14,524.21	7,263.59	2,541.44	136.82	24,466.06
8	-	8,836.93	8,836.93	15,250.42	7,626.77	2,668.51	143.66	25,689.37
9	-	9,278.78	9,278.78	16,012.94	8,008.11	2,801.94	150.85	26,973.83
10	-	9,742.72	9,742.72	16,813.59	8,408.51	2,942.04	158.39	28,322.53
ต้นทุนเฉลี่ยในระยะเวลา 10 ปี = 118,899.57				รายได้เฉลี่ยรวมในระยะเวลา 10 ปี = 172,078.95				
ผลตอบแทนเฉลี่ยในระยะเวลา 10 ปี				172,078.95 - 118,899.57 = 53,179.38 บาท				

ตารางที่ 7 ค่า IRR กรณีอัตราคิดลดเท่ากับ 10.43%

ปี (Year)	$\frac{1}{(1+i)^n}$ เมื่อ $i = 0.1043$	ต้นทุนรวม (Total cost)	มูลค่าปัจจุบัน ของต้นทุน รวม (PV cost)	รายได้ รวม (Total benefit)	มูลค่าปัจจุบัน ของรายได้รวม (PV benefit)	มูลค่าปัจจุบัน ของรายได้รวม สุทธิ (Net PV benefit)
0	1	41,001.79	41,001.79	0	0	-41,001.79
1	0.9056	6,379.34	5,776.99	0	0	-5,776.99
2	0.8201	6,012.05	4,930.32	0	0	-4,930.32
3	0.7426	6,312.65	4,688.03	0	0	-4,688.03
4	0.6725	7,270.16	4,889.32	21,134.71	14,213.49	9,324.17
5	0.6090	7,633.67	4,649.05	22,191.44	13,514.99	8,865.94
6	0.5515	8,015.36	4,420.58	23,301.01	12,850.84	8,430.25
7	0.4994	8,416.12	4,203.34	24,466.06	12,219.31	8,015.97
8	0.4523	8,836.93	3,996.78	25,689.37	11,618.83	7,622.05
9	0.4096	9,278.78	3,800.37	26,973.83	11,047.84	7,247.47
10	0.3709	9,742.72	3,613.61	28,322.53	10,504.93	6,891.32
						0.04

วิจารณ์และสรุปผล

ผลการประมาณสมการการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิเคราะห์เส้นพรมแดนการผลิตแบบเฟ้นสุ่ม (Stochastic Frontier Analysis) ผ่านสมการการผลิตแบบ Cobb – Douglas ด้วยวิธีประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood พบว่า อายุของต้นลำไย ขนาดของพื้นที่ปลูกลำไย แรงงานที่ใช้ในการผลิต และความพอเพียงของน้ำที่ใช้ในการผลิต มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณผลผลิตลำไย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Kalirajan (1981) ที่ศึกษาพบว่า การเพิ่มจำนวนคนงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าว และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑารัตน์ พุ่มม่วง (2545) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของแรงงาน จะทำให้ผลผลิต ถั่วเหลืองเพิ่มขึ้น แต่ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Huang and Bagi (1984) ที่พบว่าขนาดของฟาร์มไม่มีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพทางการผลิตในประเทศอินเดีย นอกจากนี้ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังมีความ

แตกต่างกับ การศึกษาของ Huang and Bagi (1984) ที่พบว่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการผลิต แต่ในการศึกษาครั้งนี้กลับพบว่า การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีกำจัดโรคและแมลง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้สารโพแทสเซียมโครเรต ซึ่งถึงแม้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณการผลิตลำไยเช่นเดียวกัน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อระดับประสิทธิภาพทางการผลิตของการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลที่สำคัญในการผลิตลำไยทางภาคเหนือ นั้น ขึ้นอยู่กับการดูแลสวน ซึ่งอยู่ใน รูปของจำนวนแรงงานที่ใช้ มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับการใช้ปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งในปัจจุบันมักพบว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปริมาณที่มากเกินไปกว่าความต้องการของพืช จากความเคยชิน และจากคำโฆษณาชวนเชื่อของบริษัทขายผลิตภัณฑ์ปุ๋ย และสารเคมี ซึ่งจากผลการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ที่แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยจากปุ๋ย และสารเคมีไม่มีผลต่อประสิทธิภาพ

การผลิต ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญคือ การหมั่นดูแลต้นลำไย จะทำให้ผลผลิตลำไยมีขนาดที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตโดยรวมมีปริมาณมากขึ้น

ในส่วนของผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยการได้รับมาตรฐานการผลิต (GAP) และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Chiang Sun และ Yu (2004) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการภายในฟาร์ม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับประสิทธิภาพในการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงปลา ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่น ประสิทธิภาพการปลูกลำไย และระดับการศึกษาของผู้ผลิตลำไย นั้นมีอิทธิพลต่อความไม่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตลำไยในจังหวัดเชียงใหม่อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Hasnah; Fleming และ Coelli (2004) ที่ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับประสิทธิภาพในการผลิตน้ำมันปาล์มของเกษตรกร ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า การไม่มีประสิทธิภาพในการผลิตนั้นจะถูกกระทบโดยการขาดความรู้มากกว่าการขาดประสบการณ์ เนื่องจากประสบการณ์นั้นต้องใช้ระยะเวลาในการสะสมเพื่อก่อให้เกิดความรู้ แต่การอบรมความรู้นั้นสามารถที่จะเพิ่มพูนความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ด้านการบริหารจัดการฟาร์ม ที่จำเป็นในการผลิตทางการเกษตรได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกว่าการใช้ประสบการณ์นั่นเอง

ผลการศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนจากการลงทุนผลิตลำไยของจังหวัดเชียงใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) ของการลงทุน เท่ากับ 7.31 ปี หรือ 8 ปี ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา ไพโรศรี (2554) และ มนสิชา ไชยมณี (2548) ที่

ศึกษาพบว่า ผลตอบแทนจากการลงทุนในการผลิตลำไยมีระยะเวลาคืนทุนอยู่ระหว่าง 8 – 12 ปี ในขณะที่ มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการลงทุนในลำไย และ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนที่ได้จากงานวิจัยพบว่า อยู่ที่ 10,574.36 บาท/ไร่ และ ร้อยละ 10.34 แตกต่างจากผลการศึกษาของมัลลิกา ไพโรศรี (2554) ที่พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิของการลงทุนในลำไยและ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน อยู่ที่ 51,217.02 บาท และร้อยละ 28 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า การผลิตลำไยในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ นั้น เป็นการผลิตลำไยที่มีรูปแบบและเทคนิคการผลิตลำไยที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเป็นการอาศัยความรู้ที่ถ่ายทอดระหว่างเกษตรกรภายในท้องถิ่นด้วยกัน จึงทำให้ระยะเวลาคืนทุนของงานวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่เดียวกันไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1) หากเกษตรกรมีการเพิ่มปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิต และดูแลปริมาณน้ำให้มีความเพียงพอต่อการผลิต จะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้น ซึ่งการเพิ่มปัจจัยการผลิตดังกล่าวเกษตรกรควรมีการเพิ่มปริมาณปัจจัยการผลิตในปริมาณที่เหมาะสม เนื่องจากถ้ามีการเพิ่มปัจจัย การผลิตเข้าไปมากเกินไปจะส่งผลให้ผลผลิตลำไยที่ได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงตามกฎแห่งการลดน้อยถอยลงของผลได้ (Law of Diminishing Return)

2) การที่เกษตรกรได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย เกี่ยวกับการบริหารจัดการฟาร์ม จะส่งผลให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยมากขึ้น ทั้งในด้านการคัดเลือกพันธุ์ลำไย การตัดแต่งกิ่งลำไยลำไย การให้ปุ๋ยและน้ำ การแปรรูปผลผลิตลำไย การตลาดลำไย รวมถึงการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตลำไยที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีระบบการผลิตลำไยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) การใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดโรคและแมลง เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตลำไย ซึ่งจะส่งผลต่อปริมาณผลผลิต แต่หากมีการใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าวมากเกินไปจะทำให้เกษตรกรสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ซึ่งจากผลการศึกษาเกษตรกรมีต้นทุนใน

การผลิตลำไยค่อนข้างสูง ดังนั้นในระยะยาวเกษตรกรควรหาวิธีการลดต้นทุน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารกำจัดโรคและแมลงที่มาจากธรรมชาติ ซึ่งจากการศึกษาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรจะส่งผลให้ปริมาณผลผลิตลำไยเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ พุ่มม่วง. 2545. *ประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตถั่วเหลืองในเขตน้ำฝนในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มัลลิกา ไพรศรี. 2554. *การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกลำไยอบแห้งด้วยเตาอบลำไยแบบกะบะเปิดและแบบลมร้อนในจังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบัญชี มหาวิทยาลัยวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนสิชา ไชยมณี. 2548. *ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกลำไยในอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. *สถิติประชากรของประเทศไทยปี 2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2556. *สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี 2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2557. *สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี 2557*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. 2557. *สถิติการปลูกลำไยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่.
- Chiang, S.F ; Sun, H.C. and Yu, M.J. 2004. "Technical Efficiency Analysis of milkfish (*Chanos Chanos*) Production in Taiwan-An Application of the Stochastic Frontier Production Function." *Aquaculture* 230 : 99-116.
- Hasnah ; Fleming, E. And Coelli, T. 2004. "Assessing The Performance of A Nucleus Estate and Smallholder Scheme for Oil palm Production in West Sumatra : A Stochastic Frontier Analysis." *Agricultural Systems* 79 : 17-30.
- Huang, C.J. and F.S. Bagi. 1984. "Technical Efficiency on individual farms in northwest India." *Southern Economic Journal* 51 : 108-115.
- Taro Yamane. 1973. *Statistic: Introduction Analysis and ed., Harper International Edition, Tokyo.*

การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

The existence of “Tinjok” weaver wisdom of Laotian lineage Thai (Lao Khrang) Ban Sa Bua Kam Amphoe Dan Chang Changwat Suphanburi

โกศล น่วมบาง¹, พัททษ์ ศิริวงศ์²

Koson Numbang¹, Phitak Siriwong²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีปรากฏการณ์วิทยา มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีทั้งลวดลายโบราณ และลวดลายปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่การทอผ้าตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลของลวดลายผ้าทอตีนจก อำเภอด่านช้าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ทอผ้าตีนจกจำนวน 5 คน ผู้นำกลุ่มสตรีผ้าทอ จำนวน 1 คน ผู้ดำเนินกิจกรรมการตลาดและการขาย จำนวน 1 คน ผู้ใช้ผ้าตีนจกลาวครั้งจำนวน 5 คน ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ถอดเทปจากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์การพรรณนาเพื่อสรุปความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การดำรงอยู่ของทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า มีความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ แต่มีปัญหาขาดคนที่มีความรู้และมีฝีมือในการทอผ้าตีนจกลายโบราณ การเก็บข้อมูลของลวดลายทอผ้าตีนจก และพบว่ามีการรักษาลวดลายผ้าทอลายโบราณมี 3 รูปแบบ การเก็บลายผ้าเก่า การขึ้นที่ทอผ้า และใช้ไม้ขัดลายเก็บไว้ และการบันทึกลงในกระดาษลายเส้นกราฟ

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, ผ้าตีนจก, ผ้าทอลายโบราณ

Abstract

This research is a qualitative research with phenomenology methodology used to study “Tinjok” weaver wisdom Of Laotian lineage Thai (Lao Khrang) Ban Sa Bua Kam Amphoe Dan Chang Changwat Suphan Buri. The offense anciently patterned and current patterns. The research aimed 1) to study the existence of “Tinjok” weaver wisdom of Laotian lineage, Thai (Lao Khrang) Ban Sa Bua Kam Amphoe Dan Chang Changwat Suphan Buri, and 2) to study and document the

¹ นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต, คณะวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, Email: gosilpakorn@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, Email: innjun@yahoo.com

¹ Ph.D. Student Faculty of Management Science, Silpakorn University.

² Associated Professor, Faculty of Management Science, Silpatorn University.

pattern of “Tinjok” weaver wisdom in Amphoe Dan Chang Changwat Suphan Buri. The key informants consisted of five “Tinjok” women weaver officers and marketing and sales activities of the five “Tinjok” weavers Users. The research method included a study and analysis of documents, related researches, interviews and a focus group action research process. The qualitative data was analyzed with contextual analysis.

The result showed that the existence of “Tinjok” weaver wisdom of Laotian lineage Thai (Lao Khrang) Ban Sa Bua Kam has the ability to generate products that can be sold; however, there are a lack of people with the knowledge and skill to weave Tinjok. In addition the research identified three origins of “Tinjok” weaver wisdom: Collection of old fabric, Collected on loom and recorded into line graph.

Keywords: Wisdom, Tinjok weaver, Ancient weaver

บทนำ

ผ้าทอพื้นบ้าน คือ ผ้าที่ทอขึ้นด้วยกี่ หรือหูก ที่มีอยู่ในแต่ละบ้าน ตามกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ จากรุ่นสู่รุ่น ผ้าทอพื้นบ้าน หรือผ้าทอมือ จะมีความแตกต่างกันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีการทอที่แตกต่างกันออกไป เช่น การทอเรียบ ๆ ไม่มีลาย เรียกว่า “ผ้าพื้น” การทอเป็นลวดลาย เรียกว่า “ผ้ายก” การทอเป็นลวดลายด้วยวิธีการ “จก” เรียกว่า “ผ้าจก” การทอเป็นลวดลายด้วยวิธีการ “ขิด” เรียก “ผ้าขิด” การทอเป็นลวดลายด้วยวิธีการ “มัดย้อม” เรียก “ผ้ามัดหมี่” (สยามภษา, 2555)

กรรมวิธีการทอผ้ามีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ที่น่าสังเกตคือกลุ่มชนที่มีความสามารถพิเศษในการทอผ้ามักเป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายลาว ซึ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งบัดนี้ได้กลมกลืนเป็นคนไทย (ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล, 2541) ผ้าทอของกลุ่มชนชาติลาวครั้งมีความน่าสนใจในด้านของความสวยงามประณีต รวมถึงกรรมวิธีในการผลิตที่มีทุกกรรมวิธีการทอในผ้าชิ้นหนึ่งผืน กล่าวคือ จะมีทั้งผ้าจก ผ้ามัดหมี่ และการย้อมที่ได้จากธรรมชาติคือตัวครั่งที่ให้สีแดง จึงเป็นที่มาของชื่อกลุ่มชน สิ่งเหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ที่เด่นชัด (เสาวนีย์ อาริฉะเจริญ และมธุรส เวียงสีมา, 2556)

ลวดลายผ้าตีนจกชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง มีโครงสร้างสองลักษณะคือ

1. ลวดลายจกที่มีโครงสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน
2. ลวดลายจกที่มีโครงสร้างเป็นรูปหยักฟันปลา หรือภาษาถิ่นเรียกว่า เอี้ย

กลุ่มสตรีผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณ บ้านสระบัวท่า ตำบลหนองมะคำมิ่ง อำเภอท่าช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ซึ่งเดิมเป็นชาวลาวภูซังจากเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนมาราชอาณาจักรสยาม และได้ย้ายมาประจำถิ่นในพื้นที่ อาทิ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดอุทัยธานี และชัยนาท เป็นต้น (คณิงนุช, 2537) การทอผ้าของลาวครั้งมีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทอในครีวเรือนเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ภายในบ้าน ใช้ในพิธีกรรม เช่น พิธีไหว้ผี บรรพบุรุษ และยังใช้เพื่อการศาสนา นอกจากนี้ยังทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพหัตถกรรมในการค้าอีกด้วย (บุษบา หินธารี, 2557 : 132) การทอผ้าเปลี่ยนแปลงจากในอดีตจากการทอผ้าเพื่อนุ่งห่ม และใช้ในครีวเรือนเพียงอย่างเดียวสู่การทอผ้าเพื่อค้าขายและแลกเปลี่ยนผืนผ้าทอกันอยู่ก่อนแล้ว แต่เป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนกันอย่างเรียบง่ายตามวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ (ลัดดาวัลย์ ตุนาลม และปิ่นวดี ศรีสุพรรณ, 2558 : 209)

กลุ่มทอผ้าบ้านสระบัวเก่า ได้รับการสืบทอด ภูมิปัญญาการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษที่เป็นกลุ่ม ชาติพันธุ์ลาวครั้ง โดยนำฝ้ายที่ปลูกมาปั่นเส้นด้าย พร้อมกับย้อมสีธรรมชาติ แล้วจึงนำไปทอตาม กระบวนการขั้นตอนจนเป็นผืนผ้าแล้วนำไปตัดเย็บ เป็นเครื่องนุ่งห่ม ต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้น มีการพัฒนารูปแบบของลายผ้าสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย ความหมาย ของลายผ้าที่ทางกลุ่มผลิต มีดังนี้ ลายขอชื่อ หมายถึง ลายบ้านที่มีชื่อมีแป ลายขิดรอด หมายถึงลายที่ใส่ แล้วเป็นสิริมงคล ลายขอดอกกรัก หมายถึงลายที่ใส่ ไปไหนคนก็รัก ลายน้อย หมายถึงลายขอเล็กๆ และ ลายขอกระสวย หมายถึงลายที่แสดงถึงความอุดม สมบูรณ์ของน้ำท่า

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของการทอผ้า ตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวเก่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลของลวดลายผ้า ทอตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวเก่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ บนรากฐานของกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริง ตามแนวฐานคิดแบบหลังปฏิฐานนิยม (Post - positivism) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม และ เข้าถึงของประสบการณ์ชีวิต (lived experience) ที่ เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในการดำรงอยู่ พื้นที่ศึกษา คือ กลุ่มสตรีผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณ บ้านสระบัวเก่า ตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัด สุพรรณบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ (interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) คือ ผู้ทอผ้าในกลุ่มสตรีผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณ

บ้านสระบัวเก่า จำนวน 5 คน ผู้นำกลุ่มสตรีผ้าทอ พื้นเมืองลายโบราณ บ้านสระบัวเก่า จำนวน 1 คน ผู้ดำเนินกิจกรรมการตลาดและการขายผ้าทอ พื้นเมืองลายโบราณ บ้านสระบัวเก่า จำนวน 1 คน และผู้ใช้ผ้าตีนจกลาวครั้งจำนวน 5 คน

การรวบรวมข้อมูลจะประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

- 1) ส่วนแรกศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับความเป็นมา ของผ้าทอในประเทศไทย 2) การสัมภาษณ์ผู้ทอผ้า โดยวิธีประวัติศาสตร์จากการสัมภาษณ์ (interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างการสังเกตแบบ ไม่มีส่วนร่วมสำรวจสภาพพื้นที่อุปกรณ์สิ่งของ เครื่องใช้ที่ปรากฏอยู่จริง ถอดเทปจากการสัมภาษณ์ มีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของ ข้อมูล เชิงประจักษ์วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล และ ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอ ครบทุกประเด็นแบบองค์รวม

การหาคำตอบปัญหาการวิจัยจึงมีสอง ประเด็น ประเด็นแรกคือองค์ความรู้การดำรงอยู่ ของการทอผ้าตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ของกลุ่มสตรีผ้าทอพื้นเมืองลายโบราณ ประเด็นที่ สองกระบวนการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และการ ถ่ายทอดมรดกในวิถีการทอเพื่อการดำรงอยู่เพื่อ การยังชีพของสังคมเกษตรกรรมโดยผู้รับการ ถ่ายทอดมีความสนใจยั้ง และอดทน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 63) ศึกษารูปแบบการ ถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย โดยเริ่มจาก ความชำนาญเฉพาะสมาชิกในครอบครัว (ปฐม นิคมานนท์ 2535: 279-281) เพื่อตอบคำถามการวิจัย

ผลการศึกษา

การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจกของ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวเก่า

การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจกของชาวไทย เชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวเก่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า จากเดิมการประกอบ อาชีพหลักด้วยการทำไร่ข้าว คือการทำเกษตร

แบบพีซีไร่ เหมือนกับการทำไร่ข้าวโพด เมื่อเสร็จจากฤดูทำนาไร่ จะมีช่วงเวลาที่รอฤดูการทำนาไร่รอบต่อไป จึงมาทำการทอผ้าในครัวเรือนเพื่อใช้สวมใส่ในพิธีกรรมต่าง ๆ จนมีภาคอุตสาหกรรมได้ขยายฐานมาในพื้นที่ ชาวบ้านเริ่มลดการทำไร่ข้าวและเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้การทอผ้าในครัวเรือนเริ่มลดลง อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการยุ่งยากในการทำผ้าทอมีกรรมวิธีที่หลากหลายขั้นตอน และต้องให้ความสำคัญในการเรียนรู้ ประกอบกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีราคาที่ถูกกว่า (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2542) แต่ขณะนี้ได้มีการรวมกลุ่มและฟื้นฟูการทอผ้าโดยมีหน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองมะค่าโมงให้การสนับสนุน และได้ผลักดัน ผ้าตีนจก ให้เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ โอท็อป (OTOP) ของจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันเส้นด้ายฝ้ายและเส้นไหมที่ใช้ในการทอไม่นิยมที่จะปั่นด้ายทั้งที่ทำจากฝ้าย และจากเส้นไหมด้วยทางกลุ่มเอง เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้เวลา และขาดแหล่งที่ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ขั้นต้น กลุ่มทอผ้าจึงรวมตัวเพื่อสั่งด้ายดิบจากกลุ่มทออื่น ๆ เช่น จังหวัดอุทัยธานี ชัยภูมิ เป็นต้น โดยทางกลุ่มทอผ้าจะนำมาย้อมสีเองเพื่อทำการทอเป็นตัวชิ้น และมีการสั่งด้ายฝ้ายมัดย้อมจากจังหวัดชัยภูมิ มาทอเป็นผ้ามัดหมี่มาทำเป็นตัวชิ้นเหมือนกัน

ภาพประกอบ 1 ด้ายฝ้ายดิบ และสีย้อมผ้าธรรมชาติ
ที่มา : โภศล น่วมบาง บันทึกภาพ

การทอผ้าของกลุ่มทอผ้ามี 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นการทอผ้าชิ้น ซึ่งประกอบด้วยสองแบบคือการทอผ้าลาย เรียกว่าผ้ามัดหมี่ เพื่อการใช้งานทั้งผืนไม่มีการต่อตีนจก กับการทอเป็นผ้ามัดหมี่ที่มีหน้าผ้าสั้นลงเพื่อนำไปต่อด้วยผ้าตีนจก โดยจะทอเป็นสีต่างๆ เช่น สีเขียว ฟ้า น้ำเงิน และแดง เป็นต้น แต่โดยส่วนมากจะทอเป็นสีแดงเป็นหลัก เพราะเป็นสีที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวลาวครั้ง ผ้าทอมัดหมี่หน้าผ้าสั้นจะนำมาต่อด้วยตีนจกและต่อหัวชิ้น อันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าชิ้นตีนจก

ประเภทที่สองเป็นการทอผ้าตีนจก เป็นการทอมีวิธีและขั้นตอนที่ละเอียดและประณีต โดยลวดลายของผ้าตีนจก จะใช้ลวดลายจากลายผ้าดั้งเดิมมาเป็นต้นแบบ เรียกว่า ลวดลายโบราณ และมีการพัฒนาตัดแปลงมาเป็นลวดลายในปัจจุบันอีกด้วย

ผ้าตีนจกลวดลายโบราณ เป็นการนำผ้าลายโบราณที่คุณยายบุญ กภาพักดี ได้เก็บไว้เป็นต้นแบบ จากภาพที่ 2 มีอายุกว่าร้อยปี เป็นผ้าที่เก็บสะสมมาจากรุ่นคุณแม่ของคุณยายบุญ มีอยู่สามผืน โดยการขึ้นลายในแต่ละครั้งจะสามารถทำได้เพียงสองผืน การจกจะไม่ใช้อุปกรณ์แต่จะใช้นิ้วมือในการจก การทอผ้าจกจะเป็นการจกจากด้านหลังคือ ลวดลายจะอยู่ด้านล่าง โดยการขึ้นจกรอบแรกจะใช้ไม้เส้นขัดเป็นการเดินเส้นไว้เพื่อเก็บลาย และนำเส้นไหมผูกเพื่อจกตามลวดลาย เมื่อทำเสร็จรอบแรกจะใช้ไม้เส้นขัดที่คั่นไว้เดิมทำได้อีกหนึ่งรอบ ซึ่งการทำดังกล่าวจะไม่สามารถเก็บต้นแบบไว้ได้ เป็นการทำให้ใช้ประสบการณ์ของคุณยาย ทำให้ลวดลายโบราณสูญหายไป สีที่ใช้ในการจกจะมีสี ดำ เหลือง เขียว ขาว และแดง เป็นส่วนใหญ่

ผ้าชิ้นตีนจกของชาวลาวครั้งมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ประกอบกับความเชื่อเพื่อความ เป็นมงคลในการสวมใส่คือ มีส่วนหัวชิ้นเป็นผ้าเย็บต่อเพื่อปรับบริเวณเอา ส่วนที่สองเรียกว่าตัวชิ้น ส่วนใหญ่เป็นผ้ามัดย้อมทอเป็นผ้ามัดหมี่ ส่วนสุดท้ายคือตีนชิ้น เป็นผ้าตีนจกที่เป็นลวดลายที่สวยงามที่สุด เปรียบเสมือนกับคนที่ มี หัว ตัว และตีนเวลา

สวมใส่ไปไหนมาไหนแล้วหัวไม่ขาดตีนไม่ขาด (นาง
 ชันวิชัย, สัมภาษณ์. 2559)

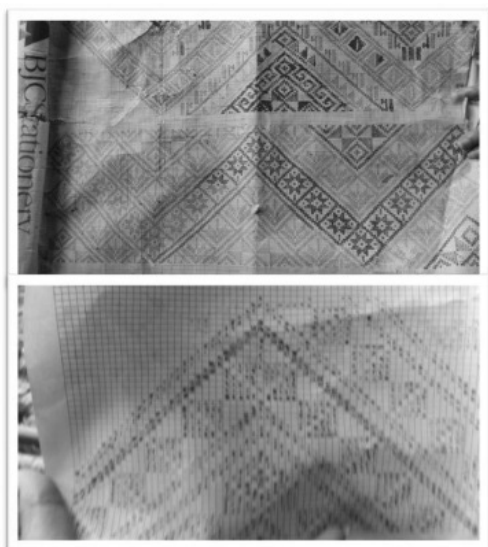
ภาพประกอบ 2 ผ้าตีนจกลายโบราณ และวิธีการจก
 ที่มา : โกศล น่วมบาง บันทึกภาพ

อย่างไรก็ตามการถ่ายทอตลอดลายในการ
 ทอ รวมถึงขั้นตอนวิธีการจกเพื่อการดำรงอยู่ของ
 ผ้าชิ้นตีนจกถือว่าเป็นเรื่องยาก แต่ยังคงเป็นเรื่อง
 ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง การเก็บเพียงแต่ลวดลาย
 บนผืนผ้าคงจะทำให้การดำรงอยู่ไม่สามารถเป็น
 ไปได้ การบันทึกลวดลายจึงเป็นส่วนหนึ่งของการ
 อนุรักษ์และการดำรงอยู่ของศิลปะผ้าชิ้นตีนจกของ
 ชาวลาวครั้ง

ภาพประกอบ 3 แสดงส่วนของ หัว ตัว และตีนชิ้น
 ที่มา : โกศล น่วมบาง บันทึกภาพ

คุณยายนาง (ภาพภักดี) ชันวิชัย ได้รวบรวม
 ลวดลายของผ้าที่จกลงบนแผ่นกระดาษกราฟที่
 สามารถบันทึกรายละเอียดของการจก โดยใช้เส้น
 กราฟ เป็นเส้นยืน (แนวตั้ง) และเส้นพุ่ง (แนวนอน)
 โดยแต่ละช่องใช้แทนเส้นฝ้ายสองเส้น ทั้งนี้จากการ
 บันทึกลวดลายจะสามารถสร้างลวดลายใหม่ ๆ ลง
 บนแผ่นกราฟได้เช่นกัน ตามแนวความคิดที่
 สร้างสรรค์ขึ้นมา เป็นการพัฒนาลวดลายให้มี
 เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นได้ นอกจากการบันทึก
 ลวดลายแล้ว การถ่ายทอวิธีการทอ และการจกถือ
 เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด อีกทั้งเป็นส่วนที่ยากที่สุด
 เช่นกัน เพราะต้องอาศัยใจรักในการทอ และความ
 อดทนในการฝีกฝนอย่างยิ่ง

ภาพประกอบ 4 ลวดลายจกที่บ้านทีกองใน
กระดาศกรภาพ

ที่มา : โกศล น่วมบาง บ้านทีกภาพ

กลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวก่า ได้รวบรวมก็ทอผ้าไว้ในกลุ่ม โดยให้เป็นก็ทอผ้าเฉพาะคนของแต่ละคน เนื่องจากการทอผ้าใช้เวลาในการทอบ้างครั้งสามถึงสี่เดือน คุณกฐิน พานจัน ได้เข้ามาเรียนการทอผ้า และการทอตีนจก โดยปกติจะทำไร่อ้อย เนื่องจากมีโรงงานน้ำตาลเข้ามาดำเนินกิจการ ด้วยใจรักที่เห็นแม่ทอผ้า(ปัจจุบันเลิกทอ) และมีผ้าชิ้นตีนจกที่บ้านลายเก่าๆ ที่เคยมีก็ขายหมด จึงใช้เวลาว่างจากการทำไร่อ้อยมาเรียนรู้ ใช้เวลาหลายเดือน แต่ยังคงเรียกว่าฟิงเป็นขั้นต้นได้ลวดลายที่ง่าย ๆ แต่ก็สามารถสร้างลวดลายเองได้ ซึ่งตอนนี้เรียนทำตีนจกโดยเฉพาะเพื่อนำไปต่อตัวชิน โดยเริ่มจากการขึ้นเครื่องเดินเส้นและเก็บลายถึงจะเริ่มการจกได้ (กฐิน พานจัน, สัมภาษณ์. 2559)

ภาพประกอบ 5 การศึกษาการทอผ้าตีนจก

ที่มา : โกศล น่วมบาง บ้านทีกภาพ

ผ้าทอตีนจกเดิมใช้เส้นด้ายฝ้ายมาทำการจก แต่ก็มีช่วงหนึ่งที่ใช้ด้ายไหมเทียมประดิษฐ์ให้สีที่สดกว่า สีเข้มกว่า ซึ่งขายดีอยู่ช่วงหนึ่ง แต่ในปัจจุบันกลับมานิยมการจกที่ใช้เส้นด้ายฝ้ายเหมือนเดิม ที่ให้ความเป็นพื้นบ้านมากกว่า กลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวก่า ได้เน้นใช้การจกด้วยเส้นด้ายฝ้ายเป็นหลักเพื่อไปต่อกับตัวชิน

การทอตัวชินของกลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวก่า จะซื้อเส้นด้ายฝ้ายมัดหมี่ที่ย้อมสำเร็จมาทำการทอโดยใช้ก็ทอผ้าเฉพาะ การทอตัวชินมัดหมี่ทำได้เร็วกว่าการทอตีนจกมาก เพราะไม่ต้องเก็บลาย จะใช้เวลาในการขึ้นเครื่องเพื่อทำเส้นยืนที่ละเอียดมาก การเดินเส้นพุ่งต้องมีการจับลายให้ดี แต่ก็เป็ลวดลายที่เกิดขึ้นเฉพาะผืนทั้งที่มัดย้อมมาเป็นลายเดียวกัน แต่การทอขึ้นลายจะมีการเหลื่อมกันตามเอกลักษณ์ของผู้ทอ อีกทั้งผู้ทอสามารถสร้างลายพื้นโดยใช้เส้นยืนสีต่างๆ เช่น เส้นยืนสีแดง เส้นพุ่งสีน้ำเงิน จะได้พื้นสีม่วงเหลืองๆ สวยงามมาก (ประมวล ภาพภักดี, สัมภาษณ์. 2559) ตามภาพที่ 6 เป็นภูมิปัญญาในการใช้สีผสมและสร้างจุดเด่นในผ้าทอขึ้นมัดหมี่ เมื่อนำมาต่อกับ

ตีนจกจะสร้างจุดขาย และสามารถทำการตลาดได้ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการให้ผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวท่า สามารถดำรงอยู่ได้

ภาพประกอบ 6 การทอผ้าชิ้นมัดหมี่
ที่มา : โกศล น่วมบาง บันทึกภาพ

เพื่อเป็นการขยายการตลาด คุณชวรัตน์ เชาวรัตน์ ทายาทรุ่นที่ 3 ของคุณยายบุญ กภาพักดี จึงตัดสินใจลาออกจากงาน เพื่อมาพัฒนากลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวท่า โดยการรวบรวมก็ทอผ้ามาไว้ที่กลุ่ม เพื่อให้คนทอผ้ามารวมกลุ่มกัน แต่ไม่สามารถรวมได้ทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่จำกัด จึงมีก็บางส่วนที่อยู่ในแต่ละบ้าน จึงปรับเป็นศูนย์กลางในการรวมผ้าทอทั้งหมดที่ทางกลุ่มทอได้ และประสานกับองค์การภาครัฐและเอกชน

ปัจจุบันผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวท่า ได้รับเป็นสินค้าโอท็อป ระดับสี่ดาว (ระดับห้าดาวคือส่งออกขายในต่างประเทศ) ของจังหวัดสุพรรณบุรี และในอนาคตจะเริ่มใช้เส้นไหมในการจกผ้าตีนจก เพื่อเข้าเป็นสินค้าที่ได้รับตรารวมหมอนไหม อันจะ

เป็นการจะช่วยยกระดับสินค้า คุณชวรัตน์ได้ พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) และงานแสดงสินค้าต่างๆ ที่มีโอกาสได้ไป ทั้งนี้ นอกจากมีผู้ซื้อทั้งสองช่องทาง จากเฟซบุ๊ก และงานแสดงสินค้า ยังมีผู้ซื้อมาเลือกชมและซื้อสินค้าที่กลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวท่า คุณชวรัตน์ยังใช้กลุ่มทอผ้าที่นี่เป็นศูนย์การเรียนรู้ และการเยี่ยมชมการรวมกลุ่มทอผ้าตีนจกลายโบราณ ของลาวครั้ง

ภาพประกอบ 7 คุณชวรัตน์ เชาวรัตน์ ทายาท
รุ่นที่ 3 กับลายผ้าที่ออกแบบ
ที่มา : โกศล น่วมบาง บันทึกภาพ

การพัฒนารูปแบบของผ้าทอก็เป็นหนึ่งในวิธีการเพื่อการดำรงอยู่ของทอตีนจกของลาวครั้ง โดยการขยายสาย และทบสายจก เพื่อให้ลายตีนจกมาขนาดใหญ่ขึ้น บางผืนทำการจกเป็นชิ้นทั้งผืนเป็นงานละเอียดและใช้เวลาทอมากกว่า 7 เดือนตามภาพที่ 8 ที่จะเห็นความสวยงามของลายชิ้นจก

ภาพประกอบ 8 ผ้าทอขึ้นจกทั้งผืน
ที่มา : โกศล น่วมบาง บ้านทีกภาพ

นอกจากนี้ทางกลุ่มยังมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างคุณค่าของงานผ้าทอตีนจก อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการตลาดผ้าทอชาวบ้าน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งในผ้าทอของกลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวก่ำ โดยจะทำเป็นซองถุงซิปลง สามารถเก็บรักษา ผ้าทอได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ภาพประกอบ 9 บรรจุภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่ม
ที่มา : โกศล น่วมบาง บ้านทีกภาพ

ด้วยลวดลายผ้าที่ทอและจกมีความงดงามและปราณีต มีความสดใสของสีที่ใช้ในการจก ผืนทอ กับจินตนาการของผู้ทอ ทำให้สวมใส่ได้ทุกโอกาส (ณัฐภาณีชา เจริญสุข, สัมภาษณ์. 2559) ซึ่งนอกจากใส่สวมใส่แล้ว ยังเป็นของที่สะสมเพราะผ้าทอดีจกมีคุณค่าด้วยตัวของผืนผ้าเอง

ทางวัดบ้านพุร้อนหนองมะค่าโมง โดยพระครูวิสิฐสุวรรณคุณ (พระอาจารย์เสนต์) ร่วมกับชาวบ้านเชื้อสายลาวครั้ง ได้มีการเปิดศูนย์การสาธิตการทอผ้า โดยให้นักเรียนวัดหนองมะค่าโมงที่สนใจมาเรียนการทอผ้าด้วยวิธี “นำลายเก่า มาทำขึ้นใหม่” ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดการทอผ้าตีนจกทางภูมิปัญญาในลักษณะ “ขยายสอนหลาน” นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมการทอผ้า และการดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง

การเก็บข้อมูลของลวดลายผ้าทอตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวก่ำ

การเก็บข้อมูลของลวดลายผ้าทอตีนจกเริ่มจากวัฒนธรรมการถ่ายทอดในครัวเรือน จากย่าหรือยายสู่แม่ และถ่ายทอดสู่ลูกหลานตามลำดับ เป็นการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว ให้อูตัวอย่าง ทำให้ดูและให้ลองทำ (ณัฐกฤตย์ ดิฐวิรุฬ, 2558) เป็นการเก็บรายละเอียดของงานศิลปะผ้าทอจากรุ่นสู่รุ่น การดำรงอยู่จึงอยู่ที่ตัวบุคคล หากขาดผู้รับการถ่ายทอด ลวดลายผ้าทอตีนจกมีโอกาสที่จะสูญหาย

ผ้าตีนจกลายโบราณ เป็นรูปแบบของการเก็บข้อมูลของลวดลาย ซึ่งในปัจจุบันหาได้ยาก และมีเพียงผู้สูงอายุในกลุ่มเก็บรักษาไว้ ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่ายิ่ง ตามภาพที่ 2 จะเห็นลวดลายผ้าทอโบราณที่แสดงให้เห็นถึงด้านหน้าและด้านหลังของการจก ซึ่งคงความละเอียดและปราณีต

ภาพประกอบ 10 การเก็บลายแล้วใช้ไม้เส้นขัด
ที่มา : โกศล น่วมบาง บันทึกภาพ

รูปแบบของการเก็บลวดลาย เป็นการเก็บลายแล้วใช้ไม้เส้นขัดไว้ และเก็บรักษาไว้ทั้งเส้นด้ายขึ้นรูป และไม้เส้นขัดไว้ การเก็บรูปแบบนี้จำเป็นต้องมีการรักษาอย่างดี ต้องระวังไม่ให้เส้นด้ายพันกัน และไม่ให้สัตว์หรือตัวแมลงมาทำลายเส้นด้าย อีกทั้งยังต้องคอยบำรุงรักษา และเปลี่ยนเส้นด้ายหากมีการชำรุด (สายชล เซวรัตน์, สัมภาษณ์. 2559) โดยทางกลุ่มได้มีการเก็บแบบรักษาไม้ขัดเส้นไว้ และนำมาขึ้นก็ทอผ้าเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้มาฝึกฝนการจกผ้า

รูปแบบของการเก็บแบบที่สาม เป็นการลงลวดลายบนแผ่นกราฟ ตามภาพประกอบ 4 เป็นรูปแบบการเก็บลายที่สามารถถอดลักษณะไว้ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งผู้ที่มีความสนใจในการทำผ้าตีนจกก็ได้เริ่มการเรียนรู้จากลายในเส้นกราฟนี้ อีกทั้งยังสามารถสร้างลวดลายใหม่ๆ ที่ออกแบบด้วยผู้ทอเอง อย่างไรก็ตามการเก็บข้อมูลของลวดลายผ้าทอตีนจก เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ความเป็นผ้าทอตีนจกกลายเป็นโบราณ ส่วนที่สำคัญคือการ

ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ที่จะต้องอาศัยลูกหลานที่มีความสนใจในหารทอผ้าตีนจกของกลุ่มทอผ้าลายโบราณ บ้านสระบัวท่า

สรุปผลการวิจัย

การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า พบว่ามีความสามารถในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ โอท็อประดับสี่ดาว จังหวัดสุพรรณบุรี และในอนาคตจะเข้าเป็นสินค้าที่ได้รับตรากรมหม่อนไหม แต่มีปัญหาขาดคนที่มีความรู้และฝีมือในการทอผ้าตีนจกกลายเป็นโบราณ ผู้ทอส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุการสืบทอดจากแม่สู่ลูกกำลังขาดหายไป ส่วนใหญ่ออกไปทำงานที่มีรายได้แน่นอนตามโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม ทางวัดบ้านพุทไธสง หนองมะค่าโมง ได้มีการเปิดโรงเรียนการทอผ้า โดยให้นักเรียนวัดหนองมะค่าโมงที่สนใจมาเรียนการทอผ้า และสามารถมาบูรณาการ การเรียนรู้การทำทอผ้าตีนจกเพิ่มเติม

การเก็บข้อมูลของลวดลายทอผ้าตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า พบว่ามีการรักษาลวดลายผ้าทอลายโบราณมี 3 รูปแบบในการเก็บรักษา รูปแบบแรกเป็นการเก็บลายผ้าเก่าไว้เป็นต้นแบบ และอนุรักษ์ไว้ ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านขายผ้าทอโบราณเกือบทั้งหมด โดยไม่รู้คุณค่าของลวดลาย รูปแบบที่สอง โดยการขึ้นก็ทอผ้า และใช้ไม้ขัดลายเก็บไว้ ทำให้สามารถนำมาจากได้ง่ายขึ้นรูปแบบสุดท้ายเป็นการบันทึกลงในกระดาษลายเส้นกราฟ สามารถบันทึกได้มาก และทำสำเนาได้เป็นจำนวนมาก เป็นการเก็บข้อมูลของลวดลายทอผ้าตีนจกได้อย่างดี กระบวนการการรักษาลวดลายผ้าทอลายโบราณทั้ง 3 รูปแบบ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการอนุรักษ์ลวดลายทอผ้าตีนจกของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กลุ่มผ้าทอลายโบราณ บ้านสระบัวท่าควรนำนักเรียนวัดหนองมะค่าโมงที่มาเรียนการทอผ้า มาบูรณาการการเรียนรู้อีกการทำทอผ้าตีนจก และส่งเสริมให้เกิดรายได้ เพื่อเพิ่มคนทอผ้าตีนจกให้มากขึ้น

2. หน่วยงานราชการในท้องถิ่น ควรส่งเสริมและผลักดันให้ออกงานแสดงสินค้าให้มากขึ้น เพราะในปัจจุบันเป็นการทำงานของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

3. ทำการรวมกลุ่มชาวบ้านอื่นๆ สร้างบ้านสระบัวท่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพราะมีกลุ่มชาวบ้านในท้องถิ่นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มทอผ้าขาวม้า ร้านกาแฟบ้านสระบัวท่า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะปรากฏการณ์การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจก ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านสระบัวท่า ควรมีการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญา และศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- คณิงนุช มียะบุญ. (2537). *การปรับตัวต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงของลาวครั้งที่บ้านโคกจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. (2541). *สื่อสัญลักษณ์ผ้าลาวเวียงจันทน์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณัฐกฤตย์ ติจวิรุฬ. (2558). การสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญา. : *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม* ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (6) ก.ค. - ธ.ค. 58 น.39 - 48
- บุษบา หินธารว. (2557). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ* ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ) 2557. น.132-144
- ปฐม นิคมานนท์. (2535). *การค้นหาคามรู้และระบบการถ่ายทอดคามรู้ในชุมชนชนบทไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ลัดดาวัลย์ ตุนาลม และปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. (2558). ยุทธศาสตร์การดำรงชีพของผู้หญิงไทดำ กลุ่มหัตถกรรมตำผ้าไหมเมืองคำ แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* ปีที่ 11 เล่ม 2 (2558) น.209-241
- สยามภาษา.(2555). "อัตลักษณ์แห่งผ้าไทย" สืบค้นวันจันทร์ที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2555 จาก : http://siam-poosa.blogspot.com/2012_01_01_archive.html
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น.63
- สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. (2542). *การแต่งกายสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทย สมัยรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : เงินทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- เสาวนีย์ อารีจิงเจริญ และมธุรส เวียงสีมา.(2556). *การศึกษาลวดลายผ้าทอโบราณของชนชาติลาวครั้ง บ้านหมอจังหวัดอุทัยธานี*. คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ กรณีศึกษา ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

The Study of Local Wisdom in the Making of Traditional Vegetable- Oil-Lantern, Pongyangkhok District, Hangchat, Lampang

ชัตติยา ชัตติยวรา¹

Kattiya Kattiyawara¹

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าและสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน ตลอดจนการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนที่จะอนุรักษ์สืบต่อไปในอนาคต

ผลการวิจัยสรุปว่า องค์ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ในด้านวัตถุดิบ การเลือกใช้ไม้สักเป็นวัตถุดิบหลักถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่สร้างความแตกต่างจากชุมชนอื่น ในด้านกระบวนการผลิต รูปแบบของตะเกียงที่ถูกนำมาปรับใช้กับอุปกรณ์ในครัวเรือนที่สามารถหาได้ง่าย ได้แก่ น้ำมันพืช นั้นนอกจากสะท้อนความเรียบง่ายในการดำรงชีวิตแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความห่วงใยและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย ในด้านการตลาด การจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ชุมชน ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และชาวบ้านยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนตามปกติสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการรวมกลุ่ม กลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณไม่ได้อาศัยรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เพียงฝ่ายเดียว แต่พึ่งตนเองด้วยการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายอาชีพ และในด้านการสืบทอด เผยแพร่ นั้น ข้อมูลจากการจัดเก็บองค์ความรู้จริงจังและเป็นรูปธรรมได้ถูกขยายผลต่อด้วยการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์อันเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกชุมชนได้เรียนรู้แบ่งปันกันในวงกว้าง

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ, ปงยางคก

¹ อาจารย์ประจำ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹ Lecturer, Faculty of Humanites and Social Science, Major of Community Development, Lampang Rajabhat University

Abstract

The Study on the Application of Local Wisdom in the Making of Traditional Vegetable-oil Lantern of Pongyangkhok Community is a qualitative research project using mainly the participatory action research approach. The aim is to gather and capture valuable knowledge, wisdom and job creation for the people in the local community and to disseminate knowledge related the makings of traditional vegetable-oil lantern to the public and the local community so as to keep the knowledge with them for the future.

The findings revealed that the knowledge of the making of vegetable-oil lanterns from teak wood is unique to the community. This makes the product different from those of other communities. In the aspect of the manufacturing process, the lanterns are made from indigenous raw materials easily found in the community such as vegetable oil. This reflects not only the simple lifestyle in the community but also their concern for the environment. In terms of the marketing of the product, while selling the products help create jobs and income, the people can still maintain their normal community life in accordance with the Sufficient Economy philosophy. In the aspect of community organization, the group did not just simply wait for assistances from the government; they indigenously initiated their occupational network organization. They also vigorously disseminate and ensure the continuation of their knowledge through various channels, including online media to share their knowledge to broader target groups.

Keywords: local wisdom, traditional vegetable-oil-lantern, Pongyangkhok

บทนำ

ชุมชนปงยางคก จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของตนเองอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาในสาขาศิลปหัตถกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอาชีพ สร้างงานให้แก่คนในชุมชน

การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเป็นองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงมาช้านาน ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับกลุ่มผู้ผลิต แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณลดลงเพราะมีอายุอยู่ระหว่าง 50-60 ปี และเริ่มแก่ชรามากขึ้น ประกอบกับคนรุ่นหลังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ หากขาดการณีนอนาคตภูมิปัญญานี้ อาจ

สูญหายได้ซึ่งจะเป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ประเด็นปัญหานี้ควรได้รับการศึกษาในฐานะงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และหวังว่า ภายหลังจากการวิจัยแล้ว คนในชุมชนจะมียอดความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่ถูกรวบรวมจัดเก็บอย่างเป็นระบบและมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นข้อมูลของชุมชน แล้วสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังสามารถรักษาภูมิปัญญาอันมีค่านี้ไว้ได้ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พึ่งตนเองได้ เกิดความภาคภูมิใจและทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งต่อไปไม่มีปัญญาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ หากขาดการณีนอนาคต

ภูมิปัญญานี้อาจสูญหายไปซึ่งจะเป็นสิ่งคนรุ่นหลังขาดความรู้ ความสามารถ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ตลอดจนถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

วิธีการศึกษา

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยพิจารณาจากความสนใจและความพร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในที่นี้คือกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ หมู่ 5 บ้านต้นคำม่วงชุม ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า มีแนวหัวข้อการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิด ผู้วิจัย จะปรับและดัดแปลงคำถามให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ได้การสัมภาษณ์ประเภทนี้มีรายละเอียดที่ลึกซึ้งมาก จึงใช้เวลาสัมภาษณ์มาก ซึ่งทำให้ต้องมีการนัดสัมภาษณ์หลายครั้ง

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะ จำนวน 5-7 คนโดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ และกลุ่มเยาวชนในชุมชน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมและประมวลข้อมูลภาคสนามผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. บันทึกรูปภาพและเสียง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง เพื่อบันทึกภาพและเสียง ในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ คือ กลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมโดยตรงจากสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ เช่น ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกจากประธานกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต เป็นต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ คือ กลุ่มข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือที่มี ผู้เก็บรวบรวมไว้แล้ว เป็นข้อมูลในอดีต เช่น แนวคิดทฤษฎีภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการเอกสารการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปงยางคก เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากการสังเกตแล้วจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นหลัก โดยเตรียมประเด็นต่างๆ ในเรื่องที่จะศึกษา การสัมภาษณ์แต่ละรายจะใช้คำถามที่แตกต่างกันในบางเรื่องเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลให้ได้ความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูล ที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตีความหมาย อธิบายตามลักษณะความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงในประเด็นต่างๆ และหาข้อสรุปของภาพรวมและข้อแตกต่าง โดยการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษากฎมีปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชน ปงยางคก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลผ่านการดำเนินกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กฎมีปัญญาท้องถิ่น

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กฎมีปัญญา การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ สืบหาสถานที่ผลิตตะเกียงในชุมชน เพื่อศึกษากระบวนการและขั้นตอนการผลิตตะเกียงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจัดเวทีที่ชุมชนโดยหัวหน้ากลุ่มตะเกียงและสมาชิกกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณในชุมชนซึ่งถือเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบการณ์ของกฎมีปัญญาท้องถิ่นสาขาหัตถกรรม มาร่วมถ่ายทอดพูดคุย แลกเปลี่ยนเล่าประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิต ตลอดจนเอกลักษณ์ของตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ โดยสมาชิกกลุ่มผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเป็นผู้สราษิตและถ่ายทอดวิธีการผลิตให้แก่กลุ่มเยาวชนในชุมชนได้ลงมือทดลองทำ กระบวนการดังกล่าวเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ความรู้เดิมร่วมกับการถ่ายทอดความรู้ใหม่ ทั้งในด้านกระบวนการผลิต และด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ความรู้จากการจัดเวทีชุมชน มีการบันทึกข้อมูล การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก จนได้ผลสรุปองค์ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

ภาพประกอบ 1 แสดงเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กฎมีปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของเยาวชนและปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มตะเกียงฯ

กิจกรรมที่ 2 การรวบรวมและจัดเก็บกฎมีปัญญา

ผู้วิจัยรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณโดยได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับกฎมีปัญญาการทำตะเกียง ซึ่งมีเนื้อหาตั้งแต่ประวัติความเป็นมา โครงสร้างกลุ่มกระบวนการผลิต รูปแบบ ขนาด ราคา สถานที่ผลิต และจัดจำหน่าย รวมถึงช่องทางการติดต่อมอบให้แก่กลุ่มผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ และเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

องค์ความรู้ของกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ มีดังต่อไปนี้

ด้านวัตถุดิบ เศษไม้สัก ถือเป็นวัตถุดิบหลักในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ การคัดเลือกไม้สัก มาทำโครงของ ตัวตะเกียง ผู้ทำจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ประณีต ในการเลือกกลวดลาย

ของเนื้อไม้สัก เน้นการโชว์ลายเส้นตามธรรมชาติของไม้ ความต่อเนื่องของลายไม้จะยิ่งเพิ่มความสวยงามให้แก่ตะเกียง สีของไม้สัก ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญถัดมาที่ทำให้ตะเกียงมีความโดดเด่นโดยเฉพาะในยามที่ตะเกียงถูกจุดไฟ

ไม้สัก เป็นไม้ที่นอกจากจะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจแล้วยังมีคุณค่าทางจิตวิญญาณที่แฝงถึงคุณค่าของความมีศักดิ์ศรี เป็นไม้มงคล ผู้ทำตะเกียงจึงเปรียบได้กับคนที่คอยส่องทาง ส่องแสงสว่างให้กับผู้อื่นด้วย

น้ำมันพืช เป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายจากทุกครัวเรือนและถือเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งของตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเพราะไม่ก่อให้เกิดควัน ไม่มีกลิ่นเหม็น และราคาประหยัด

ด้านกระบวนการผลิต การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณต้องอาศัยความละเอียดอดทน และสมาธิเป็นพิเศษ ดังภาพประกอบ 2 เนื่องจากไม้สักที่ตัดมาทำเป็นโครงของตัวตะเกียงนั้น หากดอกตะปูหรือเจาะรูเพื่อใส่กระจกด้านข้างแรงเกินไป จะทำให้เนื้อไม้แตกได้ ซึ่งจะต้องนำไม้สักอันใหม่มาเปลี่ยนแทนทันที

ภาพประกอบ 2 แสดงขั้นตอนหนึ่งของการผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

ด้านการตลาด ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณจะถูกผลิตและจำหน่ายที่บ้านของหัวหน้ากลุ่มเป็นหลัก ดังรูปที่ 3 ผลิตภัณฑ์บางส่วนจะถูก

นำส่งตามร้านค้า บางส่วนผลิตแล้วนำออกจำหน่ายตามงาน OTOP หรือออกร้านตามต่างจังหวัด แต่ยอดสินค้าจะลดลงเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ไม่อาจควบคุมได้ อย่างไรก็ตามกลุ่มตะเกียงได้ใช้กลยุทธ์ของการเป็นฝ่ายรุกนำเสนอขายตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การไม่ตั้งหน้ารอคอยรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว สะท้อนให้เห็นความพยายามในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการพึ่งตนเอง

ภาพประกอบ 3 แสดงผลิตภัณฑ์ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่พร้อมออกจำหน่าย

ด้านการรวมกลุ่ม กลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ มีสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมจำนวน 10 คน ปัจจุบันเหลือ 7 คน (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546-2552) โดยมี นางพิมพ์ เบียงคำ เป็นหัวหน้ากลุ่ม การบริหารงานภายในกลุ่มเป็นการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่เน้นการถ่ายทอดเป็นรายบุคคลหรือตัวต่อตัว และเป็นการสอนสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง พร้อมๆ กับการบอกเล่า ชักถามได้เมื่อ ไม่เข้าใจ เนื้อหาความรู้เป็นไปตามประสบการณ์ของผู้ทำ การขยายเครือข่ายของกลุ่มตะเกียงให้เกิดการเผยแพร่ในวงกว้างเป็นไปค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่สามารถศึกษาได้จากที่อื่น นอกจากในชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญการทำตะเกียงเท่านั้น

ด้านการถ่ายทอดและเผยแพร่ การถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้การทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณเป็นการถ่ายทอดความรู้ระดับวงใน คือ สมาชิกในครอบครัวเป็นอันดับแรก จากนั้นจะขยายไปสู่เครือญาติ และเพื่อนบ้านกัน แต่ปัญหาที่พบคือ การสืบทอดของเยาวชนปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนักเนื่องจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่ทำให้ต้องแยกตัวไปศึกษาต่อ และหางานทำภายนอกชุมชน อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาการถ่ายทอดและเผยแพร่ร่วมกันแล้ว ข้อสรุปที่ได้ คือ การเลือกใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบเฟสบุ๊ค (Face book) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการถ่ายทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งกระทำโดยเยาวชนที่เป็นทายาทนั่นเอง

ภาพประกอบ 4 แสดงการเผยแพร่ภูมิปัญญาผ่านสื่อออนไลน์โดยเยาวชนที่เป็นทายาท

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า วิธีการถ่ายทอดความรู้ การทำตะเกียงของเจ้าของภูมิปัญญารุ่นหนึ่งถูกถ่ายทอดผ่านไปสูเวยาวชนซึ่งเป็นทายาทด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับแนวคิดของ วรวิทย์ (2537) ที่ว่า กระบวนการสืบทอด การปักผ้าของชาวเย้า บ้านแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย ทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรสาว โดยใช้วิธีการสอนแบบปากเปล่าและการสาธิต ผู้เรียนใช้วิธีการสังเกตและฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ การถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้สอนและผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

นอกจากนี้ การเผยแพร่ภูมิปัญญาตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณผ่านสื่อออนไลน์ ยังสนับสนุนงานของ มงคล (2547) ที่ศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นหม้อและเผยแพร่ภูมิปัญญาการปั้นหม้อโดยผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล พบว่ากระบวนการในการถ่ายทอด คือ จะถ่ายทอดให้ผู้ที่มีความสนใจซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยให้เรียนรู้จากการสังเกตการณ์ทำงานใน แต่ละขั้นตอนของการปั้นหม้อแต่ละรูปแบบว่ามีหลักและวิธีการปั้นอย่างไร จากนั้นก็ให้ปฏิบัติจากการปั้นระดับพื้นฐานสู่การปั้นในรูปแบบที่ยากขึ้น โดยผู้ถ่ายทอดความรู้คอยให้คำชี้แนะและแนะนำถึงสิ่งต้องคอยปรับปรุงแก้ไขตามลำดับของกระบวนการ ส่วนการเผยแพร่ภูมิปัญญาการปั้นหม้อ ผลการประเมินพบว่าด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะ ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านเจตคติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้งานเว็บไซต์ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

งานศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ไม่ได้กำหนดขอบเขตเพื่อประเมินผลด้านการเผยแพร่ภูมิปัญญา เพราะต้องการนำเสนอสื่อออนไลน์รูปแบบอื่นนอกเหนือไปจากอินเทอร์เน็ตตำบล แต่สามารถนำผล

การศึกษานี้ไปเป็นข้อเสนอแนะงานวิจัยเพื่อต่อยอดครั้งต่อไปได้

สรุป

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเป็นการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่มีอยู่ในตัวบุคคลผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น นำไปสู่การถ่ายทอดและเผยแพร่สู่เยาวชนชนสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสงวนรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคเหนือ

2. ควรมีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทต่างๆ เพิ่มเติมในอีกหลายๆ พื้นที่เพื่อรวบรวมเป็นคลังภูมิปัญญาของชาติ

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานราชการในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและการส่งเสริมการตลาดที่เกี่ยวข้องให้กับชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการวิจัยร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ที่ให้การสนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้ งานวิจัยจึงสามารถดำเนินการลุล่วงไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- มงคล ลายคำ. (2547). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- วรวิทย์ องค์กรรักษา. (2537). *กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2542). *การวิจัยในมิติวัฒนธรรม*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์เมือง.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง นิธิ เอียวศรีวงศ์ วิจารย์ พานิช รสนา โตสิตระกูล และม.ร.ว. นางคราม ชมพูนท. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Computer Multimedia Instructions on Thai Classical Music Ensemble for Prathom Suksa 6 Students.

จริยาวดี ชองฉิมพลี¹, ประยูกต์ ศรีวิลัย², พนิดา เล้าชาญวุฒิ³

Jariyavadee Chongchimplee¹, Prayook Sriwilai², Panida Loutchanwoot³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียและการสอนปกติ เรื่อง วงดนตรีไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนเจียรนวนนทอุทิศ 2 และโรงเรียนบ้านคลองใบพัด รวมนักเรียน 38 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วกำหนดกลุ่มตัวอย่างแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้ กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเจียรนวนนทอุทิศ 2 จำนวน 19 คน กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ เรื่อง วงดนตรีไทย เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองใบพัด จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ 5) แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาดนตรี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งความพอใจเป็น 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test (Independent Samples) ผลการศึกษา ดังนี้

1) บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.95/81.58 2) ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เท่ากับ 0.6500 แสดงว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 65 3) นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) นักเรียนที่เรียนด้วยบท

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์.,คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.,คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M. Ed. Candidate in Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Associate Professor., Faculty of Science, Mahasarakham University

³ Assistant Professor., Faculty of Science, Mahasarakham University

เรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย มีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาดนตรีไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย, การเรียนแบบการสอนปกติ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop multimedia courseware for a Thai Classical Music Ensemble for Prathom Suksa 6 students with a required efficiency of 80/80, 2) to determine an effectiveness index of the developed courseware, 3) to compare achievement on Thai Classical Ensemble between the students who used the computer multimedia and those who learned with the teacher 4) to compare creative thinking between the students who used the computer multimedia and those learning with the teacher, and 5) to study the attitudes towards Thai Classical Music Ensemble learning between the students using the computer multimedia and those learning from the teacher. The experimental group consisted of 19 students from Prathom Suksa 6 at Chearavanontuthit 2 School, Tambon Wang Mi, Amphoe Wang Nam Khieo, Nakhon Ratchasima. They were obtained by using the cluster random sampling technique. A control group of 19 students from Prathom Suksa 6 at Ban Khlong Bai Phat School, Wang Mi, Amphoe Wang Nam Khieo, Nakhon Ratchasima learned with the teacher. The instruments used in this study were 1) the computer multimedia instruction on Thai Classical Music Ensemble for Prathom Suksa 6 Students which consisted of 5 learning units for 18 hours, 2) 5 lesson plan for learning in *Thai Classical Music Ensemble* of Prathom Suksa 6 students for 18 hours, 3) 30-item multiple-choice achievement test on Thai Classical Music Ensemble for Prathom Suksa 6 Students, 4) 4-item creative thinking test, and 5) 15-item rating scale questionnaire of attitudes towards learning Thai Classical Music Ensemble. The statistics used in the study included percentage, mean, standard deviation, and t-test (independent samples).

The research results revealed that the development of computer multimedia instruction for Thai Classical Music Ensemble had an efficiency of 83.95/81.58. An effectiveness index of 0.6500 showed that the students' learning progressed 65% and showed a higher learning achievement mean score, than those who learned with the teacher, at a .01 level of significance. The results also showed that the experimental group had a higher creative thinking mean score after learning than the control group at a .01 level of significance. The students in the experimental group showed their satisfaction towards learning with the computer multimedia at a high level.

Keywords: computer multimedia, learning Teacher, create thinking

บทนำ

ดนตรีไทย เป็นหนึ่งในศาสตร์แห่งสุนทรียะ ที่อยู่คู่กับประเทศไทย มาตั้งแต่สมัยบรรพกาล ดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมที่มีความแนบแน่นและผูกพันกับคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย ด้วยเอกลักษณ์อันโดดเด่นบ่งบอกถึงความเป็นไทย ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และถ่ายทอดสู่เยาวชนไทยให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในมรดกของชาติ

ปัจจุบันวิชาดนตรีไทยเป็นหนึ่งในเนื้อหาวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 เรื่องดนตรี นักเรียนจึงได้รับการศึกษาและปลูกฝังวิชาดนตรีไทย ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา สำหรับหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรฐานการศึกษา ศ. 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจัยคุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ. 2551: 17) ฉะนั้นเรื่อง วงดนตรีไทย จึงเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญสำหรับนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่ต้องเรียนรู้ทักษะในการบรรเลงดนตรีด้วยตนเอง รู้จักการนำเครื่องดนตรีไทยมาประสมเป็นวงดนตรีไทย และโอกาสที่ใช้ในการแสดงวงดนตรีไทยแต่ละประเภท การเรียนเรื่องวงดนตรีไทย จะสามารถช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการพัฒนาทางด้านความคิด (IQ) และการพัฒนาทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ควบคู่กันไป

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนเรื่องวงดนตรีไทยที่ผ่านมายังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงดนตรีไทย และลักษณะเสียงของวงดนตรีไทยแต่ละประเภท ได้อย่างชัดเจน หากมีเพียงการสอนแบบบรรยายตามหนังสือเพียงอย่างเดียวก็จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชา ดนตรีไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงถือ

เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมาก ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการนำเอาคอมพิวเตอร์ มัลติมีเดียมาใช้ผลิตบทเรียนกันมากขึ้น เพราะคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสามารถเลียนแบบการสอนของครูได้เป็นอย่างดี คอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเป็นสื่อที่สัมพันธ์กับประสาทสัมผัสได้มากที่สุดซึ่งในการเรียนรู้ใดๆ หากใช้ประสาทหลายส่วนในการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้รวดเร็วผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นมากขึ้น (ปีติมันัส บันลือ. 2544 : 3) ซึ่ง เพชฌัญ จิระการ (2551:36) ได้กล่าวไว้ว่า มัลติมีเดียจะกลายมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางการศึกษาในอนาคตทั้งนี้ เพราะว่ามีเดียสามารถที่จะนำเสนอได้ทั้งเสียง ข้อความ ภาพเคลื่อนไหว ดนตรี กราฟิกภาพถ่าย วัสดุตีพิมพ์ ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ ประกอบกับสามารถที่จะจำลองภาพของการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองแบบเชิงรุก (Active Learning)

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียในสาขาวิชาต่างๆ แสดงให้เห็นว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเป็นสื่อที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ในเนื้อหาวิชาที่เป็นหลักการ ทฤษฎี และการฝึกทักษะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องวงดนตรีไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นการนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ไปใช้จัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีไทย เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนสามารถใช้เพื่อศึกษาหรือทบทวนได้ด้วยตนเอง โดยที่ครูผู้สอนไม่ต้องผลิตสื่อซ้ำซ้อน และยังเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย โดยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ตามศักยภาพและความสามารถของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง วงดนตรีไทย ระหว่างการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกับการสอนแบบปกติ
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ เรื่อง วงดนตรีไทย ระหว่างการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกับการสอนแบบปกติ
5. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่อง วงดนตรีไทย ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการสอนปกติ
2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย มีความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการสอนปกติ

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 โรงเรียน ในตำบลวังหมี่ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ที่เรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 182 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ใน

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนเจียรนวนนท์ อุทิศ 2 จำนวน 19 คน และโรงเรียนบ้านคลองไผ่ตัด จำนวน 19 ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แล้วกำหนดกลุ่มตัวอย่างแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้ กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่อง วงดนตรีไทย นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้
2. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง วงดนตรีไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 แผน
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง วงดนตรีไทย เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
4. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ
5. แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเรื่องวงดนตรีไทย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งความพอใจเป็น 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (pre-test) เรื่อง วงดนตรีไทย นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์
2. จัดการเรียนรู้อตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย และจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนปกติใช้เวลา 18

ชั่วโมง ดำเนินการทดสอบย่อยระหว่างเรียนเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่ม

3. ทดสอบหลังเรียน (post-test) ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

4. วัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย

5. วิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลอง

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยหาค่าจากสูตร E_1/E_2

2. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย (Effectiveness Index : E.I.)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กับการสอนปกติโดยใช้ t-test (Independent Samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกับการสอนปกติโดยใช้ t – test (Independent Samples)

5. วิเคราะห์หาความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.95/81.58 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย

จำนวนนักเรียน	ระหว่างเรียน (E1)		หลังเรียน (E2)		E1/E2
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	
19	100	1595	20	465	83.95/81.58

2. ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย มีค่าเท่ากับ 0.6500 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย

จำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
19	30	270	465	0.6500

3. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ในตลอดเวลาตามความต้องการของผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม อีกทั้งบทเรียนที่พัฒนาขึ้นสามารถแสดงผลข้อมูลได้ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงสามารถเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้ทำให้ผู้เรียนมีความสุข สนองคล้องกับผลการศึกษาของ วิลไรต์นั้ แด้มทอง (2554 : 166) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ สาระทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการเรียนเป็นคู่ด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบไฮเปอร์มีเดียกับการเรียนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนเป็นคู่ด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบไฮเปอร์มีเดียมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกับการเรียนแบบปกติ เรื่อง วงดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วารี รัททะบุตร (2552 : 105) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบฝึกปฏิบัติกับการเรียนปกติ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมแบบฝึกปฏิบัติ มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

5. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง วงดนตรีไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สร้างขึ้น โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 13 ข้อ หมายความว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียที่สร้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทธิศักดิ์ แสนทวีสุข (2551 : 68) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) เรื่อง เครื่องดนตรีไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนบนเครือข่ายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) สอดคล้องกับผลการศึกษาของของ วารี รัททะบุตร (2552 : 105) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบฝึกปฏิบัติกับการเรียนปกติ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิลไรต์นั้ แด้มทอง (2554 : 166) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ สาระทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการเรียนเป็นคู่ด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบไฮเปอร์มีเดียกับการเรียนแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิลไรต์นั้ แด้มทอง (2554 : 166) ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ควรเพิ่มแบบฝึกทักษะในบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียให้มีหลากหลายรูปแบบ เพื่อช่วยพัฒนาในด้านการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางด้านอื่นๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 ควรให้ความสำคัญในหลักการออกแบบของ รูปภาพ สี ขนาดและรูปร่างของตัว

อักษร ให้มีความสวยงามเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ในการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น อยากร่วมกิจกรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียในรูปแบบต่างๆ เช่น แบบเกม หรือแบบนิทาน

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียน จากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย กับการเรียนโดยใช้สื่ออื่นๆ เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2251). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เพ็ชัญญ์ กิจระการ. (2551). *เอกสารประกอบรายวิชา 503715 ทัศนศิลป์และการวิจัยเทคโนโลยีการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. ภาควิชาเทคโนโลยีและการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ปีติมนัส บันลือ. (2544). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย โดยใช้การ์ตูนดำเนินเรื่องวิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง "English is fun" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- ภูมินทร์ วงศ์พรหม. (2549). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย วิชาดนตรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วารี รักหะบุตร. (2552). *เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบฝึกปฏิบัติกับการเรียนปกติ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วิไลรัตน์ แต่มทอง. (2554). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ สาระทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการเรียนเป็นคู่ด้วยโปรแกรมบทเรียนแบบไฮเปอร์มีเดียกับการเรียนแบบปกติ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุทธิศักดิ์ แสนทวีสุข. (2551). *การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) เรื่องเครื่องดนตรีไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

Resilience, Family Relationships, Social Participation Activities, Life Satisfaction of Elderly, Tambon Bang Rak Phatthana, Amphoe Bang Bua Thong, Nonthaburi Province

ฐานันท์ดา มุสิกสิริจिरกุล¹, บัวทอง สว่างโสภากุล²

Thanundha Musiksirijirakun¹, Buathong Sawangsopakul²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่มีกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุใน ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 329 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (LSD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง 2) ผู้สูงอายุที่มีอายุ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 3) ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัวและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความยืดหยุ่น, สัมพันธภาพในครอบครัว, การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม, ความพึงพอใจในชีวิต

¹ นิสิตระดับปริญญาโท จิตวิทยาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ E-mail: Thanundha.ku@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

¹ Master of Public Administration, Community Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

² Associate Professor, Department of Psychology, Thesis Advisor

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of resilience, family relationship, social participation activities, and life satisfaction of the elderly. 2) to compare life satisfaction of the elderly by personal factors, and 3) to study the relationship between resilience, relationship in the family, social participation activities and life satisfaction of the elderly. The samples were 329 members in the elderly club, at Tambon Bang Rak Phatthana, Amphoe Bang Bua Thong, Nonthaburi Province. The data were collected by using questionnaires. The statistical methods for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, one way ANOVA, multiple comparison (LSD), and Pearson's Correlation Coefficient.

The results of the study were as follows:- 1) the level of resilience, family relationship, social participation activities, and life satisfaction of elderly were at high level; 2) the elderly who had differences in age and income were found to have a difference in their life satisfaction at .05 level of significance; 3) resilience, family relationship, and social activity participation were found to correlate positively with life satisfaction at .001 level of significance.

Keywords: resilience, family relationship, social activity participation, life satisfaction

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัย” ตั้งแต่ปี 2548 และจากข้อมูลผู้สูงอายุของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลในปี พ.ศ.2557 พบว่าประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 9,928,000 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 64,871,000 คน มีการคาดการณ์ว่าประชากรวัยสูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยคาดว่าอีก 20 ปีข้างหน้าใน พ.ศ. 2577 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มสูงขึ้นถึง 19 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้เพราะความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการทางการแพทย์และสาธารณสุข การส่งเสริมสุขภาพและการรักษาพยาบาลที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น รวมทั้งการใส่ใจดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตน จึงส่งผลให้ประชากรมีอายุที่ยืนยาวขึ้น (เสนอ อินทรสุขศรี, 2552) ด้วยสถานการณ์ที่ประชากรมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ส่งผลให้รัฐบาลต้องกำหนดให้การเตรียมความพร้อมสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น

ยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ไว้เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือในกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545) เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วย่อมมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาทางด้านจิตใจ ความจำ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ และสภาพแวดล้อมภายนอกนั้นล้วนมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตทั้งสิ้น

ความพึงพอใจในชีวิตเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของบุคคล เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล และเป็นสิ่งที่บุคคล พึงปรารถนา จึงถือเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งยังนั้น Neugarten, et al. (1961) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นเรื่องของจิตใจ

ที่บุคคลจะเกิดความรู้สึกที่ดี และแสดงให้เห็นถึงการมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขสมบูรณ์ทางจิตใจ ซึ่งในการศึกษาทางด้านวิทยาการผู้สูงอายุได้ใช้ความพึงพอใจในชีวิตเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายหลังการปลดเกษียณอายุของผู้สูงอายุเป็นเหตุการณ์หนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อทางจิตใจ เป็นความรู้สึกของการสูญเสียอย่างหนึ่งของชีวิต ต้องขาดอำนาจหน้าที่ ขาดความหมายในสังคม อยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การตายของกลุ่มสม ญาติ และเพื่อน ล้วนแต่สร้างความรู้สึกในทางลบได้ ผู้สูงอายุคนใดมีลักษณะเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น มีการรับรู้ปัญหาและความเข้มแข็งของสภาพจิตใจก็จะสามารถปรับตัวยอมรับการใช้ชีวิตตามวัยได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) ทำให้สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น (Wagnild and Torma, 2013)

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของบุคคลตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต สำหรับผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นที่พึ่งพิงที่สำคัญ และเป็นเครือข่ายการดูแลที่สำคัญในผู้สูงอายุ (ศศิพัฒนา ยอดเพชร, 2552) เพราะเมื่อเกิดปัญหาผู้สูงอายุจะหันหน้าเข้าหาครอบครัวของตนเองเป็นลำดับแรก ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก บุคคลในครอบครัวพึงตระหนักที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจในบั้นปลายของชีวิตภายหลังการทำหน้าที่และรับผิดชอบอย่างหนักมาตลอดชีวิต (Black, 1976) ผู้สูงอายุควรได้อยู่ร่วมกับครอบครัว โดยได้รับความเคารพรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การได้รับการดูแลเอาใจใส่ สัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีจะนำมาซึ่งความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ (Malathum, 2003).

ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า และเป็นกำลังสำคัญหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน สังคม การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้เข้า

มามีส่วนร่วมในทำกิจกรรมทางสังคมก็ย่อมเกิดผลดีกับทุกฝ่าย การเข้าร่วมกิจกรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญสำหรับมนุษย์ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุ เพราะไม่ว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ก็เป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขพดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุนั้นได้คงบทบาทและสถานภาพของตนเองไว้ รู้สึกกว่าตนมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม (สุรกุล เจนอบรม, 2534) ผู้สูงอายุที่ยังคงดำรงกิจกรรมทางสังคมได้ย่อมทำให้ผู้สูงอายุมีภาพลักษณ์ที่ดี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิตสูง (Barrow and Smith, 1979)

ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่มากที่สุดของอำเภอบางบัวทอง ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะได้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ นอกจากสามารถนำไปใช้ในการจัดงานบริการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชมรมผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และช่วยสร้างความพึงพอใจในชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุได้อีกด้วย

วิธีการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษา,

อาชีพ, รายได้ต่อเดือน, ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย, บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย, และภาวะสุขภาพ (โรคประจำตัว)

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ตัว ได้แก่ ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ทั้งเพศหญิงและเพศชายจาก 18 ชมรม ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,853 คน (ข้อมูลเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2557 ชมรมผู้สูงอายุเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี, 2557)

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 329 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบชั้นภูมิโดยใช้สัดส่วนตามจำนวนชมรมผู้สูงอายุ 18 ชมรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาค้นคว้าทบทวนแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่ให้เลือก

ตอบ (Check List)ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย และภาวะสุขภาพ (โรคประจำตัว)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความยืดหยุ่น ตามแนวคิดของ Wagnild (2010) โดยมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบคือ 1. ชีวิตที่มีความหมาย 2. ความอดุทน 3. ความสมดุลทางใจ 4. ความมั่นใจในตนเอง 5. ความสามารถในการอยู่ตามลำพังได้ โดยมีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ การแปลผลมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความยืดหยุ่น
25.00 – 50.00	ต่ำ
50.01 – 75.00	ปานกลาง
75.01 – 100.00	สูง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ตามแนวคิดของจิราพร ชมพิกุล และคณะ (2552) โดยมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบคือ 1. การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน 2. การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ 3. การแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรกันทั้งทางกาย วาจา และใจ 4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม มีจำนวนข้อคำถาม 20 ข้อ การแปลผลมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับสัมพันธภาพในครอบครัว
20.00 – 40.00	ต่ำ
40.01 – 60.00	ปานกลาง
60.01 – 80.00	สูง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมในประเด็นต่างๆ ที่ซ้ำๆ กันไว้ในองค์ประกอบเดียวกันได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม โดยมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบคือ 1. กิจกรรมนันทนาการ 2. กิจกรรมทางศาสนา 3. กิจกรรมทางการศึกษา 4. กิจกรรมเพื่อชุมชน

โดยมีจำนวนข้อคำถาม 20 ข้อ การแปลผลมีดังนี้
คะแนนเฉลี่ย ระดับการเข้าร่วม
กิจกรรมทางสังคม

20.00 – 40.00	ต่ำ
40.01 – 60.00	ปานกลาง
60.01 – 80.00	สูง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต ตามแนวคิดของ Neugarten *et al.* (1961) โดยมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบคือ 1. ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต 2. ด้านมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต 3. ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง 4. ด้านอัตมโนทัศน์ที่ดี 5. ด้านอารมณ์ที่ดี โดยมีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ การแปลผลมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจในชีวิต
25.00 – 50.00	ต่ำ
50.01 – 75.00	ปานกลาง
75.01 – 100.00	สูง

ในการจัดทำแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ แบบ Rating scale ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น โดยในข้อคำถามกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 1-4 โดยเรียงจากเห็นด้วยน้อยที่สุดไปจนถึงเห็นด้วยมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สำหรับสถิติอนุมาน ได้แก่ t-test, one way ANOVA และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจ

ในชีวิต โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น สำหรับการวิจัยไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค ดังนี้แบบสอบถามความยืดหยุ่น .944 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว .947 แบบสอบถาม การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม .919 และแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต .934

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.9 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 60-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.9 ส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรสเป็นคู่แล้วคิดเป็นร้อยละ 54.4 มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมา คือ มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็น ร้อยละ 37.7 ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (พ่อบ้าน/แม่บ้าน) คิดเป็นร้อยละ 59 รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 1,001-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.5 ส่วนใหญ่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 45.3 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับคู่สมรส/บุตร/หลาน คิดเป็นร้อยละ 81.8 และส่วนใหญ่มิโรคประจำตัวคิดเป็นร้อยละ 61.4

2. ผู้สูงอายุตำบลบางรักพัฒนาอำเภอ บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีมีความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว และความพึงพอใจในชีวิต

อยู่ในระดับสูง ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม อยู่ในระดับปานกลางดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.ความยืดหยุ่น	79.78	10.71	สูง
ด้านชีวิตที่มีความหมาย	15.81	2.41	สูง
ด้านความอดทน	15.84	2.63	สูง
ด้านความสมดุลทางใจ	16.26	2.54	สูง
ด้านความมั่นใจในตนเอง	15.74	2.59	สูง
ด้านความสามารถในการอยู่ตามลำพังได้	16.15	2.75	สูง
2.สัมพันธภาพในครอบครัว	79.79	10.71	สูง
ด้านการใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน	13.97	3.43	ปานกลาง
ด้านการพูดคุยปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ	15.02	3.09	สูง
ด้านการแสดงออกซึ่งความรักและความเอื้ออาทรกัน	19.40	3.58	สูง
ด้านการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม	16.31	2.76	สูง
3.การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	57.64	9.96	ปานกลาง
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษา	14.24	2.76	ปานกลาง
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ	13.78	3.20	ปานกลาง
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	16.39	3.02	สูง
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อชุมชน	16.31	2.76	สูง
4.ความพึงพอใจในชีวิต	78.76	10.85	สูง
ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต	16.21	2.57	สูง
ด้านมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต	15.91	2.40	สูง
ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง	15.09	2.76	สูง
ด้านอัตมโนทัศน์ที่ดี	15.74	2.59	สูง
ด้านอารมณ์ที่ดี	15.80	3.43	สูง

3. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ความสมดุลระหว่าง รายได้กับรายจ่าย บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย และภาวะ สุขภาพ (โรคประจำตัว) ที่แตกต่างกัน มีความ

พึงพอใจในชีวิต ไม่แตกต่างกัน แต่มีอายุ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยวิเคราะห์ความแปรปรวนของ t-test, F-test

ปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	p-value	สรุปผลการทดลอง
เพศ	-.386	-	.700	ไม่แตกต่างกัน
อายุ	-	4.078	.018	แตกต่างกัน
สถานภาพสมรส	-	.018	.138	ไม่แตกต่างกัน
อาชีพ	-	.436	.728	ไม่แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	-	.290	.749	ไม่แตกต่างกัน
รายได้ต่อเดือน	-	3.020	.030	แตกต่างกัน
ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย	-	.145	.865	ไม่แตกต่างกัน
บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย	.999	-	.319	ไม่แตกต่างกัน
ภาวะสุขภาพ (โรคประจำตัว)	.756	-	.450	ไม่แตกต่างกัน

4. ความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุนั้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่น สัมพันธภาพในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ตัวแปร	ความพึงพอใจในชีวิต	
	r	p
ความยืดหยุ่น	.744	.000
สัมพันธภาพในครอบครัว	.591	.000
การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	.581	.000

อภิปรายผล

ความยืดหยุ่นของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 79.78) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสามารถที่จะ

ปรับตัวได้ดีเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการชีวิตที่ผ่านมาที่มีความหมายต่อตัวผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุได้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งตนจากสิ่งที่ตนได้อุทิศให้แก่ครอบครัวและผู้อื่น เห็นถึงความสำคัญของการมีชีวิตอยู่ได้ทำประโยชน์ในสิ่งที่ตนเองรัก และเป็นแบบอย่างที่ดีกับลูกหลาน ผู้สูงอายุที่มีความยืดหยุ่นจะสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดีเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตต่างที่เกิดขึ้นในชีวิต อาทิเช่น ภาวะการเจ็บป่วย สูญเสียคนรักคนใกล้ชิด เป็นต้น หากผู้สูงอายุขาดการปรับตัวที่ดีย่อมเกิดปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาวได้ ความยืดหยุ่นจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยเอื้อต่อการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ และการปรับตัวดังกล่าวนี้จะทำให้ความซึมเศร้าและความวิตกกังวลลดลง มีการจัดการกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความพึงพอใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น (Wagnild and Torma, 2013)

สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 79.79) และด้านการใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้จะเป็นเพราะด้วยสภาพของ

สังคมเมืองที่มีแต่ความเร่งรีบ ตอนเช้าบุตรต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนหลานต้องไปเรียนหนังสือ การได้ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งครอบครัวมักจะอยู่ในช่วงตอนเย็นหลังเลิกงาน หรือในช่วงวันหยุด จึงทำให้เวลาสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันน้อยลง แม้ว่าเวลาจะไม่เอื้อต่อการทำกิจกรรมร่วมกันก็ตาม แต่ผู้สูงอายุก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับความรัก ความอบอุ่น เกิดความรู้สึกปลอดภัยจากสมาชิกในครอบครัว ร่วมมือกันแก้ปัญหาในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวด้วยความเข้าใจกัน สัมพันธภาพในครอบครัวจึงเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อกัน มีความเอื้ออาทรพึ่งพาอาศัยที่ถ้อยอาศัยกัน ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัวก็ยอมทำให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในครอบครัวได้อย่างมีความสุข (เล็ก สมบัติ, 2549) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 54.64) โดยพบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา อยู่ในระดับสูงที่สุด เพราะในสังคมไทยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ผู้สูงอายุ มีหลักธรรมคำสอนเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สำหรับในส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้านการศึกษา และด้านนันทนาการนั้น เข้าร่วมน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่ได้ศึกษา ประมาณร้อยละ 48.6 มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ผู้สูงอายุบางคนไม่ได้เรียนหนังสือ ขาดทักษะในการอ่านและเขียน รวมไปถึงปัญหาจากความเสื่อมถอยของร่างกายตามธรรมชาติของวัยที่เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในการประกอบอาชีพ และต้องเลี้ยงหลานดูแลครอบครัว สภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวย ความไม่สะดวกในการเดินทาง รวมไปถึงงบประมาณที่มาสนับสนุนในการทำกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอ จึงทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ อัจฉรี หังสสุต (2549) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่พินัยแห่งความสนุกสนานมาแล้ว เป็นวัยที่ต้องแสวงหาความสุขทางศาสนา

มากกว่า ถึงอย่างไรก็ตามการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมก็ย่อมช่วยส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ Longino and Kart (1982, อ้างใน Maier And Klumb, 2005) ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย เกิดสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่น เสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทำให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันได้ดี และดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข (สุจิตรา สมพงษ์, 2557)

ความพึงพอใจในชีวิตในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 78.76) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ได้ทำกิจกรรมต่างๆตามความสนใจของตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการยอมรับภายในกลุ่ม และยังเป็นการพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การทำกิจกรรมร่วมกับคนวัยเดียวกันที่ เข้าใจความรู้สึกของกันและกัน จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกสบายใจ มีความสุขในการดำเนินชีวิต ช่วยลดความเหงา และความวิตกกังวลต่างๆ มองโลกในทางบวก เห็นคุณค่าในชีวิตของตน จนทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในที่สุด ดังทฤษฎีของอิริกสัน (Erikson's Theory) ที่กล่าวว่า เมื่อผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีชีวิตมีคุณค่ามีความมั่นคง ก็จะมีคามพึงพอใจในชีวิตที่ผ่านมาเกิดความรู้สึกสุขสงบทางใจ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2539)

อายุและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 60-70 ปี นั้นมีความพึงพอใจในชีวิตสูงที่สุดเนื่องมาจากช่วงอายุนี้อยู่ในช่วงผู้สูงอายุตอนต้น จึงยังไม่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงแข็งแรงกระฉับกระเฉงสามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่ จึงอาจส่งผลให้มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าช่วงอายุอื่น ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 71-80 ปี และอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไปนั้นจัดอยู่ในช่วงผู้สูงอายุตอนกลางและตอนปลาย เป็นช่วงวัยที่อาจต้องการพักผ่อน ต้องการแหล่งพึ่งพิงจากผู้อื่น ผู้สูงอายุบางคนอาจ

มีการสูญเสียความคล่องตัว ความสามารถในการมองเห็นและได้ยินลดลง ฯลฯ จึงมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-70 ปี สอดคล้องกับ Hanlon and Pickett (1984 อ้างถึงในรัตนพรพรช ไซตวิณิช, 2540) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเมื่อมีอายุมากขึ้น จะมีการพึ่งพาผู้อื่นสูงขึ้น ทำให้รู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของผู้นั้นต่ำกว่า และในส่วนของรายได้ ต่อเดือนนั้นผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน ต่อเดือนมากกว่าจะมีความพึงพอใจในชีวิตที่สูงกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยสภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่เสื่อมโทรมลง และมีปัญหาทางด้านสุขภาพจึง จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล พอถึงวัยเกษียณบางคนก็ไม่ได้ทำงาน ทำให้มีรายได้น้อยลง การเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ หรือไว้ใช้ในชว่บั้นปลายชีวิต การมีรายได้ของผู้สูงอายุจะเป็นสิ่งที่ช่วยประกันถึงความมั่นคงในเรื่องความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุบางคนจึงยังคงทำงานต่อไปเพื่อหารายได้เข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในครอบครัว ดังที่ Chatfield (1977 อ้างใน สุรกุล เจนอบรม, 2541) กล่าวว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการตอบสนองในด้านต่างๆ อีกทั้งผู้สูงอายุมีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพทำให้มีรายได้น้อยลง การมีรายได้จึงเป็นสิ่งที่จะช่วยลดปัญหาสุขภาพและช่วยให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตที่มากขึ้นด้วยจึงเป็นผลทำให้ผู้สูงอายุที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า ความยืดหยุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในการการใช้ชีวิต

ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาวะเศรษฐกิจ บทบาททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การสูญเสียคนรัก ป่วยเป็นโรคร้ายแรง เป็นต้น รู้จักจัดการชีวิตและมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง เมื่อผู้สูงอายุมีความยืดหยุ่น หรือกล่าวได้ว่ามีความเข้มแข็งทางจิตใจมากขึ้น ย่อมทำให้เกิดเป็นความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จนเกิดเป็นความพึงพอใจในชีวิต สามารถดำเนินชีวิตด้วยความเข้มแข็ง และเอาชนะต่ออุปสรรคที่ผ่านเข้ามาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Wagnild (2009) ได้กล่าวว่า ความยืดหยุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต และมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียด และยังสอดคล้องกับ Hardy *et al.* (2004) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความทุกข์ ความยืดหยุ่นที่มีภายในตัวบุคคลจะช่วยให้สามารถก้าวผ่านไปได้ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความผาสุกและความพึงพอใจในผู้สูงอายุ

สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมากที่สุด บทบาทครอบครัวเข้ามามีส่วนให้ผู้สูงอายุมีความสุขในช่วงบั้นปลายชีวิต ความใกล้ชิดผูกพันกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว การแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงใยและการปฏิบัติดูแลด้วยความเข้าใจ มีลูกหลานญาติ พี่น้องคอย ประนินบิบัติช่วยเหลือในยามเจ็บป่วย หรืออำนวยความสะดวกในการเดินทาง มีการสื่อสารในทางบวก ตลอดจนมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันภายในครอบครัว จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกอบอุ่นใจและรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัย เมื่อผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจ เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวแล้ว ก็ย่อมส่งผลดีในบั้นปลายชีวิต ทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เกิดความพึงพอใจในชีวิตในที่สุด ดังที่ Clark and Anderson, 1967 กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่มีครอบครัวลูกหลานคอยดูแลอย่างใกล้ชิด มีสัมพันธภาพใน

ครอบครัวที่ดีย่อมเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุข การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่าการที่ผู้สูงอายุมีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกก็เป็นประเด็นที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยผู้สูงอายุได้มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับชมรมผู้สูงอายุ ได้พบปะพูดคุยกับสมาชิกภายในชมรมผู้สูงอายุ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ และทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งเมื่อผู้สูงอายุได้ส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ดังทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่ได้ทำกิจกรรมและมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา จะทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมีความรู้สึกว่าคุณยังคงเป็นประโยชน์ต่อสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2539) ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นการได้พบปะสังสรรค์ ปรึกษาหารือกับบุคคลอื่น ช่วยให้มองโลกได้กว้างขึ้น ทำให้ความเหงาลดลงจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้มากเท่าใด ความคงอยู่ของสถานภาพก็จะมีมากขึ้น ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมีอัตมโนทัศน์เป็นไปในทางบวก และนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตมากยิ่งขึ้น (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สัมพันธภาพในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตจึงควรหาวิธีสนับสนุนให้ครอบครัวของผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตแก่ผู้สูงอายุ ควรมีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ที่มีศักยภาพในการทำงานออกไปเยี่ยมเยียนครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ

เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครอบครัวในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการดูแลผู้สูงอายุ และช่วยให้สมาชิกในครอบครัวได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผู้สูงอายุ อาจมีการจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความรัก ความเข้าใจ เกิดความผูกพัน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีขึ้นภายในครอบครัว ทำให้สมาชิกในครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุมากขึ้น เข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัยได้ดี ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตในวัยชราได้อย่างมีความสุขมากขึ้น และนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตที่ดีต่อไป

2. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตหน่วยงานในชุมชนจึงควรมีการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ภายในชมรมต่างๆ และควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญสำหรับการจัดกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุเข้ามาให้ความรู้สร้างความสนุกสนานให้กับผู้สูงอายุ และเป็นการให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ในการประชุมในแต่ละครั้งของทางชมรมผู้สูงอายุควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุแต่ละคนได้มีส่วนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิทยาการสมัยใหม่ที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ โดยอาจมีการนำความรู้หรือข่าวสารใหม่ๆ มาเล่าสู่กันฟัง อันจะเป็นผลที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่น และปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป เช่น ความคาดหวังในชีวิต พฤติกรรมการดูแลตนเอง บุคลิกภาพ การจัดการความเครียด

2. ควรมีการศึกษาความยืดหยุ่น สัมพันธภาพ ในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิต กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นๆ ที่มีความหลากหลายกันไป เพราะผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบางรักพัฒนา ย่อมมีวิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และสังคม แตกต่างไปจากผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพ และในต่างจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางในพัฒนาสังคมผู้สูงอายุต่อไป

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ในลักษณะเจาะลึก ครอบคลุมในทุกด้าน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี เพราะได้รับคำปรึกษา และคำแนะนำที่ดี จากคณาจารย์ทุกท่านทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่สละเวลาในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้คำแนะนำในการปรับปรุง เครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณสมาชิกชมรมผู้สูงอายุทั้งสิ้น 18 ชมรม ในตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ดันดีผลาชีวะ. (2551). *สุขภาพกายกับวัยสูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: เรือนปัญญา.
- จิราพร ชมพิกุล, ปราวณี สุทธิสุนทร, เกียรติศักดิ์ ชื่อเลื่อม, และดุชนันต์ ดำมี. (2552). *สัมพันธภาพในครอบครัวไทย*. สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- เล็ก สมบัติ. (2549). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการภาวการณ์ดูแลผู้สูงอายุของครอบครัวในปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก็อปปี (ประเทศไทย).
- ศศิพัฒนา ยอดเพชร. (2552). *ระบบการดูแลระยะยาวและกำลังคนในการดูแลผู้สูงอายุ ทิศทางประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). *การสูงวัยของประชากรไทย พ.ศ. 2557*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). *สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ: ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา สมพงษ์. (2557). ความสุขของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา ในจังหวัดนครปฐม. *วารสารพยาบาลตำรวจ*. 204-218.
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). *วิทยาการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรกุล เจนอบรม. (2541). *วิจัยทัศนผู้สูงอายุ และการศึกษาอนุกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนอ อินทรสุขศรี. (2552). *สุขอนามัยผู้สูงวัย กับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 6 นนทบุรี: พิมพ์ทอง.

- อัจฉรี หังสสุต. (2549). *การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบทันตศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนารอบครัว และสังคม, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Black, D. (1976). The Older person in the family. In Zarit, S.H. (Ed.). *Reading in aging and death: Contemporary Perspective*. New York: Harper and Row.
- Barrow, G.M. and P.A. Smith. (1979). *Aging, ageism and society*. Minnesota: West Publishing Company.
- Chatfield, W.F. (1977). Economic and sociological factor influencing life satisfaction of the age. *Journal of Gerontology*, 5, 593-599.
- Clark, M. and B. G., Anderson. (1967). *Culture and aging: An anthropological study of older americans*. Springfield, IL: Charles C. Thomas.
- Hanlon, J.J., & Pickett, G.E. (1984). *Public health administration and practice*. New York: Times Mirror/Mosby.
- Hardy, S.E., Concato, J., & Gill, T.M. (2004). Resilience of community-dwelling older persons. *Journal American Geriatrics Society*, 52, 257-262.
- Longino, C.F., & Kart, C.S. (1982). Explicating activity theory: A formal replication. *Journal of Gerontology*, 37, 731-722.
- Malathum, P. (2003). Predictors of life satisfaction of older adults in rural areas. [Abstract]. *Ramathibodi Medical Journal*, 26, 106.
- Neugarten, B.L., Havighurst, R.J., & Tobin, S.S. (1961). The Measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16, 134-143.
- Wagnild, G.M. (2009). A Review of the Resilience Scale. *Journal of Nursing Measuremen*, 17, 105-113.
- Wagnild, G.M. (2010). Discovering your resilience core, Retrieved November 3, 2015, from https://www.pobal.ie/Publications/Documents/Discovering_Your_Resilience_Core.pdf
- Wagnild, G.M. and L.M. Torma. (2013). Chapter 6 Assessing resilience in older frontier women. In A. Charlene. (Ed.), *Rural Nursing : Concepts, Theory and Practice, Fourth Edition* (pp.79-94). New York: LLC Publications.

รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน

Empowerment - Based Supervision Model for Learning Management Capacity Development of a Mathematics Teacher, at Schools under Office of Primary Education Service Area in Upper Northern Region.

เดช สารจันทร์¹, สุนีย์ เงินยวง², สมศักดิ์ ภูวิภาดารวรรณ², ฤตินันท์ สมุทรทัย²

Detch Sarachan², Sunee Nguenyuang², Somsak Phuvipadawat², Ruetinan Samuttai²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน และระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ (1) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน คือ ครูคณิตศาสตร์ จำนวน 1,152 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (2) กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างรูปแบบ จำนวน 3 คน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบในการนิเทศการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 23 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (3) กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน คือ ครูคณิตศาสตร์ จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และ แบบบันทึกการนิเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ปัจจัยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹นักศึกษาปริญญาเอก ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Doctoral Student, Doctor of Philosophy Program in Research and Development in Education, Chiang Mai University.

²Teachers of Program in Research and Development in Education, Faculty of Education, Chiang Mai University

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างความชัดเจนร่วมกันเพื่อการยอมรับและมองเห็นคุณค่าของผลงาน 2) การสนับสนุนปัจจัยสำหรับการจัดการเรียนรู้ 3) การสนับสนุนให้กำหนดงานด้วยตนเอง 4) การสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 5) การส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ 6) การรับรู้ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ 7) การรับรู้คุณค่าในตนเอง และ 8) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีตัวบ่งชี้ที่เป็นการปฏิบัติทางของศึกษานิเทศก์โดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ทั้งหมด 77 ข้อ ที่สามารถอธิบายลักษณะขององค์ประกอบทั้งหมด โดยตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบ มีจำนวน 75 ตัวบ่งชี้ ไม่สอดคล้อง จำนวน 2 ตัวบ่งชี้

ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการ และประสิทธิผลของรูปแบบ และผลการประเมินคุณภาพรูปแบบที่สร้างขึ้น พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความมีประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ในภาพรวมมีคุณภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน พบว่า หลังการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ครูคณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ในระดับมาก

คำสำคัญ : การนิเทศ, การเสริมพลัง, ความสามารถในการจัดการเรียนรู้

Abstract

This research project used the research & development process. The objectives of this research were 1) a factor and indicator analysis of Empowerment - Based Supervision, 2) Create a model of Empowerment - Based Supervision. And 3) Study the result of implementation of the model Empowerment - Based Supervision for Learning Management Capacity Development of Mathematics Teacher, School under Office of Primary Education Service Area in Upper Northern Region. The research was divided into 3 phases: Phase 1 was a study of the factors and indicators of Empowerment - Based Supervision. Phase 2 created a model Empowerment - Based Supervision. And phase 3 studied the result of implementation of the model Empowerment - Based Supervision. The samples of this research were, 1) The sample for studying of the factors and indicators on Empowerment - Based Supervision was 1,152 mathematics teachers selected by stratify random sampling. 2) A target group for studying the creation of a model of Empowerment - Based Supervision were 4 experts of mathematics supervision and 3 model creating experts, 23 mathematics supervisors selected by purposive sampling. 3) The target group for studying the result of implementation of the model Empowerment - Based Supervision was 8 mathematics teachers selected by purposive sampling. The research instruments were 1) A questionnaire for mathematics teachers on the performance of supervisors. 2) Focus group recording form. 3) A questionnaire opinion on accuracy, propriety, utility, and feasibility. 4) A capacity evaluation form of learning management, and 5) A supervision recording form. The

qualitative data were analyzed by content analysis; Factors Analysis, mean and standard deviation for quantitative data.

The results of the research were shown as the following,

For the factors in empowerment - based supervision, there were 8 factors : 1) Clear common understanding of working acceptance 2) Learning management factors supporting 3) Encouraged to self – determination 4) Learning management capacity building 5) Learning management cooperation promoting 6) Performance data recognition 7) Self esteem recognition and 8) Learning network. There were 77 supervisor performances to explain the character of all factors. 75 Indicators consistent with factors, but 2 Indicators were not.

The Model Factors were 1) Concept 2) Objectives 3) Conditions 4) Process 5) Effectiveness and the quality of the model was tested by experts at most grade levels for accuracy, propriety, utility and feasibility.

3. The study of implementation of the empowerment - based supervision model revealed that post – implementation was at a high level.

Keywords: Supervision, empowerment, learning management capacity

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 3) ได้เสนอแนะว่าจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศและกระบวนการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกัน มีความร้อยรัดสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการพัฒนาครูให้สามารถพัฒนาตนเองเพื่อการพัฒนางานที่มีประสิทธิภาพ รู้จักการแก้ปัญหา ดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในอันที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ มณีนีภา ชุติบุตร (2553, หน้า 1 - 2) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 26) เสนอแนวคิดที่ตรงกันว่า ปัจจัยหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการ คือ ตัวครู โดยครูต้องมีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้

เพราะคุณภาพการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นสำคัญ การที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพได้นั้นครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ครูจึงควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ แม้ว่าในปัจจุบันนี้ครูจะมีภาระงานมาก ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การทำโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานทั้งภายนอกและภายในมอบให้สถานศึกษาดำเนินการ ส่งผลให้คุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของครูลดน้อยลงไป ถึงแม้ว่าในด้านความรู้จะได้รับการอบรมอยู่เป็นประจำก็ตามนอกจากนั้น ครูส่วนหนึ่งขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นวิธีการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพครู คือการทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถ (ปฏิบัติได้) และในขณะเดียวกันก็มีกำลังใจที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การพัฒนาครูด้วยกระบวนการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จากการศึกษาของ เสน่ห์ กรแก้ว (2542), สมคิด ไชยยา (2545), วิเชษฐ ชนะแก้ว (2545), น้ำเย็น เหลืองประเสริฐ (2546), ทศนีย์

ใจห้าว (2548) และ ภาคิน สมุทรวานิช (2549) พบข้อสรุปร่วมกัน คือ การนิเทศที่อยู่ภายใต้บรรยากาศของกัลยาณมิตร ทุกฝ่ายได้เรียนรู้ในการกิจตามบทบาทอย่างเข้าใจ มีการประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ร่วมมือกันคิดวางแผนดำเนินงาน มีการวัดประเมินผลร่วมกัน และต้องอาศัยทักษะการสื่อสารทำความเข้าใจกัน ฝึกการคิดร่วมกัน ช่วยกันแสวงหาข้อมูลข่าวสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อจัดลำดับของปัญหา วิธีการและจุดหมายของการแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้ผ่อนคลายความหวาดกลัวและลดอัตราตายของแต่ละคนโดยอัตโนมัติ ลักษณะการปฏิบัติงานดังกล่าว Kinlaw (1995), Robert (2001) และ นิตยา สง่างศ์ (2545) กล่าวว่า เป็นการปฏิบัติงานที่มีการเสริมพลังซึ่งกันและกัน เพราะการเสริมพลัง หมายถึง การเพิ่มความรู้อันจะเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถรับรู้ในความสามารถแห่งตน มีการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกำหนดเป้าหมาย การสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดแผนงานโครงการ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กร

ความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศติดตามผลและพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของครูคณิตศาสตร์ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามมาตรฐานของหลักสูตรที่ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในคณิตศาสตร์พื้นฐาน พร้อมทั้งสามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ได้ มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็น การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ มีความสามารถในการทำงานอย่าง

เป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรอบคอบ มีความรับผิดชอบ มีวิจารณญาณ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งตระหนักในคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 1,152 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 23 เขต เป็น 23 ชั้นภูมิ สุ่มอย่างง่ายโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่ ร้อยละ 50 ของจำนวนโรงเรียนในแต่ละเขตพื้นที่ แล้วศึกษาข้อมูลจากครูคณิตศาสตร์โรงเรียนละ 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูคณิตศาสตร์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อ

หาจำนวนองค์ประกอบโดยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างรูปแบบ จำนวน 3 คน และ คีษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบการนิเทศการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน 23 เขต รวมทั้งหมด 52 คน พิจารณาคัดเลือกคีษานิเทศก์ที่รับผิดชอบด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เรื่อง การพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงรูปแบบและการนำรูปแบบไปใช้ และแบบสอบถามเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 8 คน ได้มาโดยการคัดเลือกจากผู้สนใจเข้าร่วมการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสำรวจรายการแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3

ระดับ และแบบบันทึกการนิเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ดังนี้
 - 1.1 ผลการสกัดองค์ประกอบ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการสกัดองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของแปรปรวน	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1	35.982	43.352	43.352
2	6.313	7.606	50.958
3	5.097	6.141	57.099
4	4.303	5.185	62.284
5	3.608	4.347	66.631
6	3.079	3.709	70.340
7	2.789	3.360	73.700
8	2.336	2.815	76.515

จากตาราง 1 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเกนซึ่งเป็นผลรวมกำลังสองของสัมประสิทธิ์ขององค์ประกอบร่วมในแต่ละองค์ประกอบมีค่าเกิน 1 มีทั้งหมด 8 องค์ประกอบ โดยมีค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 76.515

- 1.2 ผลการหมุนแกนปัจจัยและการตั้งชื่อองค์ประกอบ ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลการหมุนแกนปัจจัย

องค์ประกอบ ที่	จำนวนตัวบ่งชี้ ที่แสดงการ ปฏิบัติงานของ ศึกษานิเทศก์ โดยใช้การเสริม พลัง เป็นฐาน	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	26	.321 - .872
2	9	.612 - .916
3	11	.303 - .867
4	9	.691 - .829
5	5	.329 - .621
6	6	.652 - .868
7	6	.523 - .952
8	5	.368 - .750

จากตาราง 2 พบว่า องค์ประกอบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ทั้ง 8 องค์ประกอบ มีตัวบ่งชี้ที่แสดงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จำนวน 77 ข้อ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .303 - .952

เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่แสดงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์โดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสร้างความชัดเจนร่วมกันเพื่อการยอมรับและมองเห็นคุณค่าของผลงาน องค์ประกอบที่ 2 การสนับสนุนปัจจัยสำหรับการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 การสนับสนุนให้กำหนดงานด้วยตนเอง องค์ประกอบที่ 4 การสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 6 การรับรู้ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 7 การรับรู้คุณค่าในตนเองและ องค์ประกอบที่ 8 การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ โดยมีตัวบ่งชี้ที่แสดงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ที่ใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ทั้งหมด 77 ข้อ ที่สามารถอธิบายลักษณะขององค์ประกอบทั้งหมด เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีตัวบ่งชี้จำนวน 75 ตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ที่ไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบ จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ประกวดสื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และประกวดเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์

2. ผลการการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน พบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการ และประสิทธิผลของรูปแบบ และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบในภาพรวมมีคุณภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.28) ด้านความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38) ด้านความถูกต้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39) และ ด้านความเป็นไปได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน พบว่า หลังการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ครูคณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.58, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.18)

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน พบว่า องค์ประกอบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การสร้างความชัดเจนร่วมกันเพื่อการยอมรับและมองเห็นคุณค่าของผลงาน องค์ประกอบที่ 2 การสนับสนุนปัจจัยสำหรับการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 การสนับสนุนให้กำหนดงานด้วยตนเอง องค์ประกอบที่ 4 การสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 6 การรับรู้ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 7 การรับรู้คุณค่าในตนเอง และองค์ประกอบที่ 8 การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมีตัวบ่งชี้ที่แสดงการปฏิบัติ งานของศึกษานิเทศก์โดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ทั้งหมด 77 ข้อ ที่สามารถอธิบายลักษณะขององค์ประกอบทั้งหมดเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับปัจจัยสำคัญที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเสริมพลัง ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญในการเสริมพลังครู มี 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การรับรู้ข้อมูลสำหรับการจัดการเรียนรู้ 2) ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 3) แรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้ 4) ความรู้สึกมีคุณค่าและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเสริมพลัง ผู้วิจัยได้สรุปจากการศึกษาเอกสารโดยผู้วิจัย แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากครูคณิตศาสตร์ จำนวน 1,152 คน และนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ แต่เมื่อนำมาพิจารณาความสอดคล้องกันระหว่างปัจจัยสำคัญและองค์ประกอบที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ปัจจัยที่ 1 การรับรู้ข้อมูลจากการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 1 การสร้างความ

ชัดเจนร่วมกันเพื่อการยอมรับและมองเห็นคุณค่าของผลงาน และองค์ประกอบที่ 6 การรับรู้ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ 2) ปัจจัยที่ 2 ความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 4 การสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ 8 การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ปัจจัยที่ 3 แรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 2 การสนับสนุนปัจจัยสำหรับการจัดการเรียนรู้ และ 4) ปัจจัยที่ 4 ความรู้สึกมีคุณค่าและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 3 การสนับสนุนให้กำหนดงานด้วยตนเอง องค์ประกอบที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ 7 การรับรู้คุณค่าในตนเอง สำหรับการพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีการเสริมพลัง พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 การสร้างความชัดเจนร่วมกันเพื่อการยอมรับและมองเห็นคุณค่าของผลงาน มีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีความเท่าเทียมกัน (Equity Theory) ของ J.Stacy Adams ที่พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1965 นำเสนอโดย Hoy & Miskel (2001, p. 143 - 157) ทฤษฎีความเท่าเทียมกันมีความเชื่อว่า การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ได้รับผลตอบแทนและสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับผลงานการปฏิบัติหรือตามสถานภาพของบุคคลที่ทุกฝ่ายยอมรับและได้รับการยอมรับในคุณค่าของความเป็นสมาชิก เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเสริมพลังการทำงาน และสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังการทำงานของครู ของ Blase & Blase (1994, p. 1) ที่กล่าวว่า การเสริมพลังการทำงานให้กับครู สามารถกระทำได้ด้วยการให้ความเชื่อถือในความรู้ ความสามารถ ความเป็นมืออาชีพของครูการสร้างกำลังใจให้ครูและการยอมรับในคุณค่าผลการทำงานของครู

องค์ประกอบที่ 2 การสนับสนุนปัจจัยสำหรับการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการ

กำหนดเป้าหมาย (Goal Setting Theory) ของ Hoy & Miskel (2001, p. 126 - 137) ที่เชื่อว่า การได้รับการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ในการปฏิบัติ จะช่วยเสริมพลังการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังการทำงานของครู ของ Blasé & Blasé (1994, p. 1) ด้วยการสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการทำงานของครูให้เพียงพอ

องค์ประกอบที่ 3 การสนับสนุนให้กำหนดงานด้วยตนเอง มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self - Determination Theory) ของ Borich & Tobar (1995, p. 242) ซึ่งให้ความสำคัญและกล่าวถึงบุคคลว่า มีความสามารถในการตัดสินใจกำหนดแบบแผนการกระทำของตนเอง สามารถเห็นแจ้งเข้าใจสภาพการณ์ที่ตนจะสร้างสรรค์และใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการทำงาน ขณะเดียวกันก็พร้อมจะรับผลที่เกิดขึ้นไม่ว่าในลักษณะใด แนวทางปฏิบัติของทฤษฎี เน้นให้บุคลากรมีอิสระในการแสดงออกซึ่งศักยภาพ ความสามารถ สามารถสร้างทางเลือก และมีสิทธิในการเลือกปฏิบัติของตนเองด้วยความตระหนักในภาระหน้าที่และสภาวะการณ์แวดล้อม และสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมพลังในการทำงานของ Kanpol (1999, p. 52) ที่เสนอแนะว่าการให้ครูมีอำนาจหน้าที่ มีอำนาจในการตัดสินใจ การให้ครูมีอิสระ ควบคุมการทำงานในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นการเสริมพลังการทำงานให้ครู

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Borich & Tobar (1995, p. 242) ที่เชื่อว่า บุคคลต้องการมีความสามารถ (Competence Needs) จึงมีการเรียนรู้ ผักผ่อนทักษะที่จะนำไปสู่จุดหมายและสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพลังการทำงานของครู ของ Klecker & Loadman (1996, p. 10) ซึ่งได้เสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาพลังในการทำงานของครูโดยการสังเกตจากพฤติกรรมความรู้อื่นเนื้อหา

วิชาและการปฏิบัติงานตามวิชาชีพครู

องค์ประกอบที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีควบคุมตนเอง (Self - Control Theory) ของ Kouzes & Posner (1995, p. 184) ที่มีความเชื่อว่าคุณลักษณะที่ปรากฏเนื่องมาจากพลังภายในที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ กำหนดการกระทำที่มีผลต่อการทำงาน และการใช้เหตุผลเพื่อปฏิบัติงานการกระทำที่แสดงว่าบุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ เช่น กำหนดวิถีชีวิตและพฤติกรรมของตนเอง ตัดสินใจกระทำการใด ๆ อย่างมีเหตุผล ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และพร้อมยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการควบคุมตนเองจึงเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเสริมพลังในการทำงาน และสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) ของ Borich & Tobar (1995, p.242) ที่เชื่อว่าบุคคลต้องการมีสัมพันธไมตรี (Relationship Needs) ที่นำไปสู่ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน ความเป็นมิตรที่ดีในหมู่ผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 6 การรับรู้ข้อมูลการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting Theory) ของ Hoy & Miskel (2001, p. 126 - 137) ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเป้าหมายของบุคคลว่าเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนที่จะใช้วิธีการใดๆ ในการพัฒนาครูและบุคลากรการได้รับข้อมูลป้อนกลับในเรื่องการบรรลุเป้าหมายการทำงานที่กำหนดจะมีผลดีต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานและเป็นการเสริมพลังการทำงาน

องค์ประกอบที่ 7 การรับรู้คุณค่าในตนเอง มีความสอดคล้องกับทฤษฎีความเท่าเทียมกัน (Equity Theory) ของ J.Stacy Adams ที่พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1965 นำเสนอโดย Hoy & Miskel (2001, p. 143 - 157) ซึ่งมีความเชื่อว่าบุคลากรควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และได้รับการยอมรับในคุณค่าของความเป็นสมาชิก การให้

เกียรติซึ่งกันและกันเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการเสริมพลังการทำงานของบุคลากรและสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังการทำงานของครู ของ Blasé & Blasé (1994, p.1) ที่กล่าวว่า การยอมรับและการให้ความเชื่อถือในความรู้ ความสามารถ ความเป็นมืออาชีพอของครู เป็นการเสริมพลังการทำงานของครู

องค์ประกอบที่ 8 การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเสริมพลังการทำงานของครู ของ Terry (1999, p. 5 – 6) ที่เสนอแนะว่า การเสริมพลังการทำงานให้กับครู สามารถกระทำโดยการสร้างการยอมรับในความรู้ ความสามารถและผลการทำงานของผู้ร่วมงานและพร้อมจะร่วมกันพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

จากผลการตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบ จำนวน 75 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ที่ไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบ จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ แสดงว่า การพิจารณาความสอดคล้องของตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบของการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ของผู้เชี่ยวชาญในการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสอบถามความคิดเห็นของครูคณิตศาสตร์ สำหรับตัวบ่งชี้ที่ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบ ได้แก่ ประกวดสื่อการเรียนรู้อคณิตศาสตร์ และประกวดเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมกันพิจารณาในการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่า การปฏิบัติงานทั้ง 2 รายการ ไม่ใช้การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่เป็นการประกวดหรือแข่งขัน ผู้เชี่ยวชาญจึงเสนอให้ตัดออกไปเพราะไม่สามารถนำไปจัดเข้ากับองค์ประกอบอื่นได้ เนื่องจาก ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบมีค่าน้อยกว่า 0.30 ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการสร้างองค์ประกอบ

ที่จะต้องประกอบด้วยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนัก (Factor Loading) ตั้งแต่ .30 ขึ้นไป (เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, 2546, หน้า 176 - 178) ผู้วิจัยจึงได้ตัดตัวแปรทั้ง 2 ตัวออกไป การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Johnstone (1981, p.5 – 8) และ วาโร เฟิงส์ว็ลด์ (2553, หน้า 10) ที่กล่าวว่า ตัวบ่งชี้หรือตัวแปรเป็นสิ่งที่ชี้สภาพการณ์ของสถานการณ์ต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง การคัดเลือกต้องคัดเลือกตัวบ่งชี้หรือตัวแปรที่มีความสำคัญสามารถอธิบายสภาพการณ์ตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้งานและต้องเป็นไปตามเกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักตามลำดับความสำคัญของตัวบ่งชี้หรือตัวแปรผู้วิจัยสามารถปรับปรุงหรือตัดตัวบ่งชี้หรือตัวแปรที่ไม่มีมีความสำคัญออกไปได้ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบจะช่วยให้ตัวบ่งชี้หรือตัวแปรที่สร้างขึ้นมีคุณประโยชน์ในการนำไปใช้ได้จริง

2. ผลการการสร้างรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบนพบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นมีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เจาะลึกความสำเร็จ กระบวนการ และประสิทธิผลของรูปแบบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Brown and Moberg (1980, p. 16 - 17) สมบูรณ์ ศิริสรวิริญ (2547, หน้า 354 – 355) ชนกนารถ ชื่นเชย (2550, หน้า 179 – 180) และ ชีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 32) พบข้อสรุปร่วมกันว่า รูปแบบมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการแนวคิดของรูปแบบที่ศึกษา วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เจาะลึกของรูปแบบ กระบวนการ กลไก วิธีการ สื่อของรูปแบบ และการประเมินผลของรูปแบบ สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ จากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานด้าน 1) ความถูกต้อง

2) ความเหมาะสม 3) ความเป็นประโยชน์ และ 5) ความเป็นไปได้ พบว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด น่าจะเป็นเพราะรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ ดำเนินการสร้างอย่างเป็นขั้นตอนตามกระบวนการสร้างและพัฒนา รูปแบบการนิเทศ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด 2) ศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องโดยการสัมภาษณ์ 3) การสังเคราะห์รูปแบบและวิธีการนิเทศ 4) การสร้างรูปแบบ 5) การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 6) การทดลองใช้และการปรับปรุงรูปแบบ 7) การประเมินรูปแบบ 8) การนำเสนอรูปแบบ (บุญชม ศรีสะอาด 2535, หน้า 104 – 106 อ้างใน ทิวารักษ์ เสรีภาพ, 2548, หน้า 62 และวัชรวิลา เล่าเรียนดี 2554, หน้า, 223 – 226)

3. ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ พบว่า หลังการนิเทศ ครูคณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากทุกคน เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.34 ขึ้นไป) ครูคณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภายหลังได้รับการนิเทศ ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน เนื่องมาจาก การปฏิบัติการนิเทศของศึกษานิเทศก์โดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ได้ยึดเอาผู้รับการนิเทศเป็นศูนย์กลางของการนิเทศและดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นตอนเตรียมการนิเทศ โดยได้ดำเนินการประเมินความต้องการจำเป็น การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ก่อนการนิเทศ เพื่อให้ครูและศึกษานิเทศก์มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการได้รับการนิเทศและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ก่อนการนิเทศ 2. ขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ ได้ดำเนินการนิเทศตามความต้องการจำเป็นของครูคณิตศาสตร์รายบุคคล โดยเลือกดำเนินการเฉพาะกิจกรรมที่มีความต้องการจำเป็น

ในระดับมากขึ้นไป โดยได้ดำเนินการในรูปแบบการนิเทศเป็นกลุ่มในกรณีที่มีความต้องการจำเป็นตรงกันและรายบุคคล ทำให้การนิเทศสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่แท้จริง จึงส่งผลให้สามารถที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ 3. ขั้นตอนก่อนผลการนิเทศ โดยการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้หลังการนิเทศ และสอบถามความคิดเห็นของครูคณิตศาสตร์ การดำเนินการนิเทศในรูปแบบนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ คือ มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ มีการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานและเป้าหมายของงานร่วมกัน การดำเนินการนิเทศทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล มีการส่งเสริมให้ครูแก้ปัญหาด้วยตนเองเพื่อให้เห็นความสำคัญของตนเองและเห็นว่าตนเองมีคุณค่าและมีความสามารถ มีการสนับสนุนปัจจัยและให้กำลังใจแก่กันและกัน มีการปรึกษาหารือและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (Sergiovanni and Starratt, 1988, p. 8 – 10 วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538, หน้า 30 – 32 Garubo and Rothstein, 1998, p. 1 – 8 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 8 – 10)

จากการสอบถามเพิ่มเติม พบว่า การนิเทศสามารถที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การได้รับการสนับสนุนสื่อและวัสดุในการดำเนินงาน การได้รับการเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Weightman (1999, p. 137) ที่กล่าวว่า ครูที่ได้รับการเสริมพลังจะมีความรู้สึกพึงพอใจที่ได้พัฒนาสติปัญญา ทักษะ ความสามารถ ความเจริญก้าวหน้า มีความอดทนต่อความผิดพลาดและเพียรพยายามในการทำงาน และ Goens & Clover (1991, p. 228) ที่กล่าวว่า บุคลากรที่มีพลังในการ

ทำงานจะรู้สึกว่ามีชีวิตชีวาขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนกระทำ เพราะเป็นผู้ที่รับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง บุคลากรที่มีพลังการทำงานจะรับรู้ความหมาย ความสำคัญของงาน ทำงานเพื่อผลงาน การก้าวไปให้ถึงจุดหมายถือเป็นพันธะสัญญาที่ให้ไว้กับตนเอง และรู้ตนเองว่าต้องทำอะไรอย่างไร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้

1.1 ควรดำเนินการนิเทศตามสภาพความต้องการจำเป็นของครูผู้รับการนิเทศแต่ละคน หากมีความต้องการจำเป็นที่ตรงกันหลายอย่าง ควรพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินการร่วมกับครูผู้รับการนิเทศ

1.2 ควรชี้แจงทำความเข้าใจแก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้รับทราบความจำเป็นในการนิเทศ และให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน

1.3 ควรดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายที่มีจำนวนน้อยก่อน แล้วขยายกลุ่มเป้าหมายให้มีปริมาณมากต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรดำเนินการศึกษารูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระอื่นหรือในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่ในการให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งของคณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย อาจารย์ ดร.สุนีย์ เงินยวง รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤตินันท์ สมุทร์ทัย ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสริมศรี ไชยศรี และ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข ที่ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับงานวิจัย การวิพากษ์และประเมินรูปแบบการนิเทศ ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและครูคณิตศาสตร์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนีย์ ใจห้าว. (2548). *การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ทิวารักษ์ เสรีภาพ. (2548). *การพัฒนารูปแบบการประเมินภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. วิจัยและประเมินผลการศึกษา : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิตยา สง่าวงศ์. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านโครงสร้างการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านจิตใจการแลกเปลี่ยนระหว่างหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ* กับความพึงพอใจในงานของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการพยาบาล. ภาควิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำเย็น เหลืองประเสริฐ. (2546). *การนิเทศแบบคลินิกเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการของครูประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาคิน สมุทรวานิช. (2549). *การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ของครูประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณีนภา ชุตินบุตร. (2553). *การพัฒนาคุณภาพครูด้วยวิธีเสริมพลัง*. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 : กรุงเทพฯ.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2554). *นิเทศการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 8. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วิเศษฐ ชนะแก้ว. (2545). *การนิเทศการศึกษาระบบความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา* สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสน่ห์ กรแก้ว. (2542). *การนิเทศแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มโรงเรียนไม้ตะเคียน* สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมคิด ไชยยา. (2545). *แนวทางการนิเทศการศึกษาระบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนเทคโนโลยีเอเชีย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การนิเทศเพื่อพัฒนาการวิจัยในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ.
- Blasé, J. ; & Blasé, J.R. (1994). *Empowering Teachers What Successful Principals Do*. USA : Corwin Press, Inc.
- Borich, Gary D. & Tobari, Martin L. (1995). *Educational Psychology : A Contemporary Approach*. New York : Harper Collins College.
- Hoy, Wayne K. & Miskel, Cecil G. (2001). *Educational Administration : Theory, Research, and Practice*. 6th ed. Boston : McGraw – Hill.

- Kanpol, Barry. (1999). *Critical Pedagogy an Introduction*. 2nded. Westport, Connecticut : Bergin & Garvey.
- Kinlaw, D. C. (1995). *The Practice of Empowerment*. Hampshire : Gower publishing.
- Klecker, Beverly M. & Loadman, William E. (1996). *Dimension of Teacher Empowerment : Identifying New Roles for Classroom Teacher In Restructuring Schools*. (on-line) : 1-24. Available : <http://ehostvgw16.epnet.com>
- Kouzes, James M. & Posner, Barry Z. (1995). *The Leadership Challenge : How to Keep Getting Extraordinary Things Done in Organizations*. Sanfrancisco : Jossey – Bass.
- Robert, E. H. et al. (2001). *Empowerment effects of teaching leadership skill to adults with a severe mental illness and their families*. *Psychiatric Rehabilitation Journal*.
- Short, Paula M. & Greer, John T. (1997). *Leadership in Empowered School : Themes from Innovative Efforts*. New Jersey : Prentice Hall.
- Terry, Paul M. (1999). *Empowering Teacher As Readers*. *National FORUM Journals*. (on – line) : 4 – 6. Available : [http://www.nationalforum.com/TERRY te8e3.html](http://www.nationalforum.com/TERRY%20te8e3.html)

การเปรียบเทียบผลของวัฒนธรรมชาติ ที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจในการทำงาน และผลการดำเนินงานขององค์กร ในองค์กรที่มีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติ

Comparing the Impact of National Culture on Communication Satisfaction, Work Motivation and Firm Performance in Multinational Workplaces

นพวรรณภรณ์ วัลลภา^{1*} ทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร²

Napanporn Vallapa^{1*}, Tipparat Laohavichien²

สารสังเขป

บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เปรียบเทียบผลของวัฒนธรรมชาติ ระหว่าง ไทย ญี่ปุ่น และ อเมริกา ที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจในการทำงาน และผลการดำเนินงานขององค์กร 2. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการสื่อสารกับผลการดำเนินงานขององค์กร 3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับผลการดำเนินงานขององค์กร โดยทำการศึกษาวัฒนธรรมชาติ 5 มิติ (ความเหลื่อมล้ำของอำนาจ การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ความเป็นปัจเจกนิยม ความแข็งแกร่ง และการมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาว) ความพึงพอใจในการสื่อสาร 8 มิติ (บรรยากาศของการติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร คุณภาพของการสื่อสาร การติดต่อสื่อสารตามแนวอนระหว่างบุคคล ภาพรวมขององค์กรโดยทั่วไป ข้อมูลย้อนกลับส่วนตัว และความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา) แรงจูงใจในการทำงาน 4 มิติ (ด้านความต้องการพื้นฐาน ความต้องการอำนาจ ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความผูกพัน) และผลการดำเนินงานขององค์กรทั้งมุมมองด้านการเงินและมุมมองที่ไม่ใช่การเงิน เนื่องจากบทความนี้เป็นกรอบแนวคิดเท่านั้น จำเป็นต้องมีการยืนยันโดยการเก็บข้อมูล ซึ่งผลการดำเนินการศึกษารั้งนี้ สามารถนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับองค์กรที่มีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติเพื่อที่จะได้เกิดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกในผลของวัฒนธรรมชาติที่มีต่อการบริหารงานขององค์กร

คำสำคัญ: วัฒนธรรมชาติ, ความพึงพอใจในการสื่อสาร, องค์กรที่มีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติ

¹ นิสิตโครงการดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ Student, Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Bangkok.

² Department of Operations Management, Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Bangkok.

* Corresponding author, E-mail: mednun_vic@hotmail.com

Abstract

This article proposes a conceptual framework that aims to study the following objectives: 1) to compare the impact of national culture on communication satisfaction, work motivation and firm performance of three nations: Thailand, Japan and America; 2) to examine the relationship between communication satisfaction and firm performance; and 3) to investigate the relationship between work motivation and firm performance. The framework incorporates 5 dimensions of national culture (i.e., Power Distance, Uncertainty Avoidance, Individualism, Masculinity and Long-term Orientation), 8 dimensions of communication satisfaction (i.e., Communication climate, Relation with supervisor, Organizational integration, Media quality, Horizontal communication, Organizational perspective, Personal feedback and Relations with subordinates) and 4 dimensions of motivation which are Basic need, Need for power, Need for achievement and Need for affiliation. Firm performance in this framework includes both financial and non-financial performances. Due to the fact that this article presents only a conceptual framework, collecting data will be the next step of the study. The result of this study can be used as a guideline to help organizations to understand the effect of national culture on the management of multinational organizations.

Keywords: National Culture Communication Satisfaction Multinational Workplace

บทนำ

ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ยุคของการเปิดเสรีทางธุรกิจการค้าและการลงทุน ที่เกิดมาควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีในการสื่อสารและการคมนาคม ส่งผลให้การขยายตัวทางธุรกิจทำได้ง่ายและสะดวกขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต เนื่องจากอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเริ่มหมดไป แต่อย่างไรก็ตามการแข่งขันทางธุรกิจก็มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น การเติบโตและความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นั้นพบว่าสิ่งที่สำคัญคือความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจการทำงานในระดับนานาชาติของทั้งผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรและสิ่งที่องค์กรทางธุรกิจจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติ การให้ความสำคัญเฉพาะวัฒนธรรมองค์กรไม่เพียงพออีกต่อไป องค์กรจะต้องตระหนักและมีการปรับกลยุทธ์เพื่อเรียนรู้ถึงจิตใจของเพื่อนร่วมงานชาวต่างชาติมาก

ยิ่งขึ้น เนื่องจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันของพนักงานในองค์กรเดียวกัน (Nardon et al., 2011) เพราะต่างมาจากพื้นฐานค่านิยม และความเชื่อที่ต่างกัน

Gancel et al. (2002) กล่าวว่า การบริหารความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ที่เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์กรจะให้ความสำคัญกับการเผชิญต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมภายในสถานที่ทำงานมากน้อยระดับไหน หลายองค์กรที่มีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากเพิกเฉยกับการที่พนักงานมีวัฒนธรรมต่างกัน โดยอาจไม่ได้คำนึงว่า ในแต่ละประเทศล้วนมีวัฒนธรรมของตนเอง (Mazur, 2010) ดังนั้นการที่คนจากหลายประเทศมาทำงานร่วมกันในสถานที่เดียวกัน แต่ละคนย่อมเอาความเป็นตัวตนและวัฒนธรรมของตนมาใช้หรือปฏิบัติในสถานที่ทำงานนั้น การจัดการที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น การจัดการในที่นี้ มิได้หมายถึงการเข้าไปเปลี่ยนแปลง

วัฒนธรรมของแต่ละคน แต่เพื่อให้คนในองค์กรเดียวกันเข้าใจความแตกต่างของเพื่อนร่วมงานหรือเข้าใจวัฒนธรรมชาติของเพื่อนร่วมงานโดย Hofstede (2001) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้ามีการจัดการที่ดี ความหลากหลายภายในองค์กรจะกลายเป็นคุณค่าขององค์กร เพราะจะช่วยเพิ่มความเข้าใจในทางการตลาดที่ต่างกัน เพิ่มความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น ในทางกลับกัน ถ้ามีการจัดการที่ไม่ดี อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดในเรื่องที่ไม่ควรจะเป็น เกิดความขัดแย้งในองค์กร ความสับสน และความไม่มีประสิทธิภาพ

อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมมีบทบาทเสมือนเป็นตัวเชื่อมต่อเพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน วัฒนธรรมเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการแสดงปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้การศึกษาความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมกับการสื่อสารนั้น Hall (1990) เสนอว่าวัฒนธรรมคือการสื่อสารและการสื่อสารคือวัฒนธรรม โดยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการสื่อสารมีผลต่อกัน และความสัมพันธ์นี้ยังชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มาจากประเทศต่างก็มีรูปแบบการใช้วิธีสื่อสารที่ต่างกันด้วย องค์กรจึงต้องตระหนักถึงความแตกต่างทางภาษาในสถานที่ทำงานซึ่งเกิดจากความแตกต่างทางสถานะสังคม เศรษฐกิจ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา และพื้นฐานทางวัฒนธรรม แนวทางที่บุคคลตอบสนองต่อการสื่อสารล้วนขึ้นกับลักษณะเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้นมีอิทธิพลต่อการสื่อสารโดยตรง บุคลากรทุกคนจึงต้องให้ความสำคัญและละเอียดอ่อนกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะทำให้ทุกคนเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันในสถานที่ทำงาน

ยิ่งไปกว่านั้นมนุษย์ทุกคนต้องมีแรงจูงใจในการทำงาน บุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ก็เช่นกัน ดังนั้น การที่บุคคลมาจากสถานที่ที่ต่างกัน มาด้วยวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเสนอแรงจูงใจที่จะทำให้ทุกคนพึงพอใจจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ยิ่งองค์กรทุก

แห่งจะต้องจูงใจพนักงานของตนเพื่อให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้แล้ว การศึกษาที่ให้ความสำคัญถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นมาก เพราะจะทำให้องค์กรเข้าใจความต้องการที่แท้จริงซึ่งสามารถจูงใจคนในแต่ละวัฒนธรรมได้

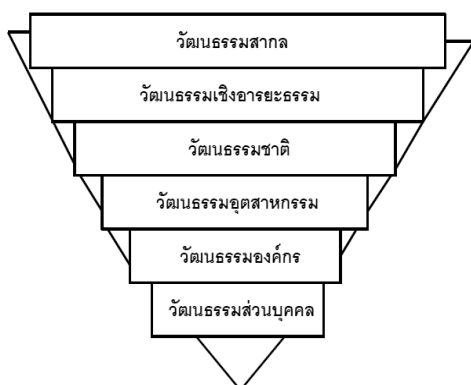
องค์กรที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมักจะแสดงผลลัพธ์คล้าย ๆ กัน (Richard et al., 2004) ในองค์กรที่เป็นแบบวัฒนธรรมเดียวกันมีความกลมกลืนซึ่งกันและกัน บุคลากรในองค์กรจะมีการสื่อสารระหว่างกันมาก ในวิธีการที่หลากหลาย เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้นล้วนมีมุมมองที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นพนักงานในองค์กรเหล่านี้จะมีความพึงพอใจที่เพิ่มมากขึ้นและมีความขัดแย้งในองค์กรน้อยเนื่องจากไม่มีอุปสรรคทางด้านวัฒนธรรมในองค์กร แต่ในทางกลับกันเมื่อมีความแตกต่างของวัฒนธรรมเกิดขึ้นในองค์กร ก็จะมีสิ่งที่เรียกว่าพฤติกรรมเฉพาะตัวเกิดขึ้น ความขัดแย้งในองค์กรก็เพิ่มมากขึ้น การสื่อสารจะถูกจำกัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรในทางลบ ดังนั้นการให้ความสำคัญและเข้าใจถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างนี้ทำให้สามารถแก้ไขจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้นั่นเอง

โดยบทความนี้มุ่งเน้นที่การเปรียบเทียบผลของวัฒนธรรมชาติที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจในการทำงาน และผลการดำเนินการขององค์กร โดยจำแนกตามเชื้อชาติ ไทย ญี่ปุ่น และอเมริกา ผู้วิจัยเลือกเปรียบเทียบ 3 เชื้อชาติดังกล่าวเนื่องจาก การศึกษาข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศทางตะวันตกที่ลงทุนในประเทศไทยมากที่สุด ส่วนประเทศญี่ปุ่นคือประเทศทางเอเชียที่มีการลงทุนในประเทศไทยมากที่สุดเช่นกัน นอกจากนี้แล้วบทความนี้ยังศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการสื่อสารกับผลการดำเนินงานขององค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับผลการดำเนินงานขององค์กร

วัฒนธรรม

Bennett (1996) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ ผลรวมของความเชื่อ ทศนคติ แรงบันดาลใจ ค่านิยม และ บรรทัดฐาน ที่ใช้ร่วมกันโดยคนที่อาศัยในประเทศเดียวกัน อีกทั้ง Lindsey and Beach (2002) อธิบายไว้ว่ามนุษย์มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ความต่างนี้เกิดจากการมีพื้นฐานของวัฒนธรรมต่างกัน วัฒนธรรมในที่นี้คือแบบแผนชีวิตทั้งหมดของสังคม มนุษย์ผ่านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม รวมไปถึง ค่านิยมในสังคม การแต่งกาย และการแสดง สัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ Hofstede (1985) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมไม่เพียงเป็นแนวทางที่นำมาใช้เฉพาะกับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้กับองค์กรทาง ธุรกิจได้เช่นกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่าวัฒนธรรมคือ พฤติกรรมของมนุษย์หรือแนวทางในการดำเนินชีวิต ที่สร้างขึ้นมาจากการเรียนรู้และปฏิบัติตามกันมา ของคน หรือ กลุ่มคนที่อยู่บนสิ่งแวดล้อมเดียวกันซึ่ง สามารถนำมาอธิบายได้ทั้งบุคคลและองค์กร

วัฒนธรรมแบ่งออกได้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบหรือแต่ละระดับมีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมสากล (Universal culture) คือรูปแบบ วัฒนธรรมที่กว้างที่สุดในขณะที่วัฒนธรรมภายใน บุคคล (Individual culture) เป็นรูปแบบทางวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะที่สุด ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ระดับวัฒนธรรม
ที่มา: Reisinger (2009)

จากภาพที่ 1 กล่าวได้ว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสากล (Universal culture) มนุษย์ทุกคนและทุกเชื้อชาติแม้มีความแตกต่างกันทาง ความเชื่อ มุมมอง ศีลธรรม หรือค่านิยมก็ตาม ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสากล

วัฒนธรรมเชิงอารยธรรม (Civilization culture) อ้างถึงลักษณะของเชื้อชาติที่แตกต่างกัน แต่อยู่บนจริยธรรมและศาสนาเดียวกัน สำหรับ วัฒนธรรมชาติ (National culture) เกี่ยวข้องกับ ประเทศที่เกิดหรือประเทศที่พำนักอาศัย ซึ่ง พฤติกรรมและการรับรู้ของคนถูกสร้างขึ้นจากหลาย ด้าน เช่น จริยธรรม ครอบครัวยุโรป สิ่งแวดล้อม สากล ศาสนา และระบบค่านิยม ในส่วนของ วัฒนธรรมอุตสาหกรรม (Industry culture) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational culture) และ วัฒนธรรมส่วนบุคคล (Individual culture) พบว่า วัฒนธรรมทั้ง 3 ระดับนี้มีลักษณะเฉพาะเจาะจง โดย วัฒนธรรมอุตสาหกรรม มองวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมและวิธีการผลิตของสิ่งต่างๆ ตั้งแต่ สินค้าไปจนถึงความเคยชินในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์ต่างๆ และการ ล่อลวงมวลชนที่ทำให้เป็นลักษณะทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมองค์กร (Organizational culture) หมายถึงแนวทางที่ใช้ปฏิบัติในองค์กรซึ่งมีลักษณะ เฉพาะโดยขึ้นกับพื้นฐานธุรกิจขององค์กรนั้น ส่วน วัฒนธรรมภายในบุคคล (Individual culture) ถูก สร้างขึ้นโดยผลของวัฒนธรรมระดับอื่น ๆ ซึ่ง มี ผลต่อ ความเชื่อ ความคิด และค่านิยมส่วนบุคคล (Reisinger, 2009)

ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้นอาจแสดง ผ่านคำพูด กริยาท่าทาง หรือบุคลิกส่วนตัว ซึ่งล้วน มีผลต่อพฤติกรรมและการจัดการกับปัญหาของ บุคคลเหล่านั้น สำหรับองค์กรทางธุรกิจแล้ว วัฒนธรรมที่ต่างกันของพนักงานอาจนำมาซึ่งความ

สำเร็จขององค์กรก็เป็นได้ Adler (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural differences) นั้นสำคัญมากในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ การเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดย ซึมซับจากการทำงานร่วมกัน เป็นจุดสำคัญอย่างยิ่ง ของความสำเร็จทางธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริหารที่ เข้าใจถึงพฤติกรรมความแตกต่างทางวัฒนธรรมว่า มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อองค์กร จะนำมาซึ่งการ ดึงส่วนที่ดีของพนักงานออกมาและขับเคลื่อน องค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตามทุกคนจะ ต้องตระหนักถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมเพราะ มันคือสิ่งรบกวนที่อาจกลายเป็นหายนะได้เช่นกัน (Hofstede, 2001) ดังนั้นถ้าทำธุรกิจโดยไม่ตระหนัก ถึงวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ หรือเพิกเฉยกับคำ ว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้จะนำไป สู่การเข้าใจผิด การตีความหมายผิด ระหว่างกลุ่ม คนหรือตัวบุคคลที่มาจากคนละวัฒนธรรม และจะ นำไปสู่ปัญหา รวมทั้งจะเกิดความขัดแย้งภายใน องค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพของการดำเนินธุรกิจ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทั้งองค์กร และพนักงานขององค์กรต้องให้ความสำคัญ เพราะ วัฒนธรรมที่ต่างกันของพนักงานอาจนำไปสู่ ปัญหาในการขับเคลื่อนองค์กรได้ การเข้าใจพื้นฐาน ของวัฒนธรรมที่ต่างกันจึงเป็นเรื่องสำคัญ การ จัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเปรียบ เสมือนการเปลี่ยนความหลากหลายที่อาจเป็นจุด ต้อยให้กลายเป็นคุณค่าต่อองค์กร เพราะในความเป็นจริงแล้วหากองค์กรไม่มีความหลากหลายอยู่ บ้าง การเสนอความคิด การระดมความคิด หรือมุมมองต่าง ๆ อาจถูกจำกัดจากความเหมือนกันก็เป็น ได้ เช่นมีความคิดไปในแบบเดียวกัน หรือเห็นด้วย ในทุกสิ่งที่เสนอ ดังนั้นการมีความหลากหลายใน องค์กรควบคู่กับการจัดการที่ดี นำไปสู่การจัด บุคลากรให้ทำงานในที่ ๆ เหมาะสม ซึ่งเป็นผลดีต่อ ทั้งองค์กรและพนักงานซึ่ง Luring and Selmer (2010) กล่าวว่า ศักยภาพในการแข่งขันและความ สำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการ

จัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรมในองค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชาติ

ในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาติ ได้มีผู้ ให้ความสนใจและมีการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมาก การศึกษาที่สำคัญอันเป็นที่ยอมรับและสามารถนำ มาประยุกต์ใช้กับธุรกิจได้ประกอบด้วย แนวคิดของ Hall (1990) แนวคิดของ Hofstede (1985) แนวคิด ของ Schwartz (1992, 1999) แนวคิดของ Trompe- naars (1997) และแนวคิดตามโครงการวิจัย GLOBE (2004)

บทความนี้เน้นตามแนวคิดของ Hofstede (1985) ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาทาง วัฒนธรรมที่เป็นที่เด่นที่สุดและรู้จักอย่างแพร่หลาย เริ่มต้นโดย Hofstede ทำการศึกษาพฤติกรรมของ พนักงานในองค์กรธุรกิจที่มีสาขาทั่วโลก โดยทำการ สืบรวจองค์กรข้ามชาติใน 64 ประเทศ การศึกษาทำ โดยใช้แบบสำรวจ โดยผลการศึกษานำมา จัดแบ่งเป็นกลุ่มและแสดงถึงลักษณะวัฒนธรรม พื้นฐานที่บุคคลสะท้อนความคิดเห็นในการทำงาน ในองค์กรได้ 5 มิติ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ (Power distance) การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือ ความไม่แน่นอน (Uncertainty avoidance) ความ เป็นปัจเจกบุคคลและการรวมตัวเป็นกลุ่ม (Indi- vidualism & Collectivism) ความแข็งแรงแรงและ ความอ่อนโยน (Masculinity & Femininity) มุมมอง เป้าหมายระยะยาวและระยะสั้น (Long and Short- term orientation) โดย มิติที่ 1 ความเหลื่อมล้ำทาง อำนาจ หมายถึง รูปแบบวัฒนธรรมที่ยอมรับการ กระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งผู้ที่มีอำนาจ น้อยกว่าก็ยอมรับถึงความเหลื่อมล้ำนี้ ทั้งนี้ระดับ ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมขึ้นอยู่กับแต่ละสังคม ที่แตกต่างกันออกไป มิติที่ 2 การหลีกเลี่ยงความ ไม่แน่นอน คือรูปแบบของวัฒนธรรม และค่านิยมที่ ชื่นชอบความชัดเจนแน่นอน โดยจะพยายาม

หลีกเลี่ยงความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน และไม่แน่นอน มีการกำหนดการทำงานที่เป็นขั้นตอนชัดเจน มีกฎ และระเบียบในการดำเนินงาน การทำงานจึงมีลักษณะเป็นแบบกลุ่มหรือเป็นทีมเพื่อช่วยในการตัดสินใจ มิติที่ 3 ความเป็นปัจเจกบุคคลและการรวมตัวเป็นกลุ่ม โดยความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง รูปแบบวัฒนธรรมที่คนในสังคมนั้นมุ่งให้ความสำคัญเฉพาะครอบครัวของตนเอง ความเป็นตัวของตัวเองสูง และมีลักษณะเป็นคนที่ต้องการยืนบนความสามารถของตัวเอง ไม่ชอบพึ่งพิงผู้อื่น ในขณะที่ การรวมตัวเป็นกลุ่ม หมายถึง รูปแบบวัฒนธรรมที่คนในสังคมนั้นให้ความสำคัญกับกลุ่ม และต้องการการยอมรับจากสังคมรอบข้าง พอใจกับการพึ่งพาอาศัยกันทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ มิติที่ 4 ความแข็งแกร่งและความอ่อนโยน ความแข็งแกร่ง คือ รูปแบบวัฒนธรรมที่คนในสังคมนั้นให้ความสำคัญกับความสำเร็จ ความร่ำรวย ความมั่งคั่ง การแข่งขัน ความท้าทาย ส่วนความอ่อนโยน หมายถึง รูปแบบวัฒนธรรมที่คนในสังคมนั้นให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่และชีวิตที่มีคุณภาพ ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม มีความโอบอ้อมอารี ความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มิติที่ 5 มุมมองเป้าหมายระยะยาวและระยะสั้น เป็นมิติที่ Hofstede (2005) ได้ศึกษาเพิ่มขึ้นมาภายหลัง อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับแนวคิดของชาวเอเชียซึ่งเชื่อมโยงในประเด็นของการให้ความสำคัญหรือมองผลลัพธ์ระยะยาวเป็นหลักยึด ให้ความสำคัญกับอนาคต ซึ่งทำให้มีค่านิยมบางประการในการดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ซึ่งตรงข้ามกับมุมมองเป้าหมายระยะสั้นที่จะให้ความสำคัญกับปัจจุบัน จะเน้นค่านิยมที่ปกป้องตนเองในปัจจุบัน สรุปได้ว่า แนวคิดของ Hofstede ต้องการแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมนั้น มี 5 มิติ ทั้งนี้มนุษย์ทุกคนล้วนมีวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นจากความเคยชินในการปฏิบัติในสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงมีวิธีแก้ปัญหา วิธีการดำเนินชีวิต และการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป

การศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมชาติ Smith (1994) และ Oudenhoven (1998) ทำการศึกษามิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจในประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูงและประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางอำนาจต่ำ ที่มีต่อการตัดสินใจ และการจัดการความขัดแย้ง ตามลำดับ พบว่า มิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจที่สูงและต่ำต่างกัน มีผลต่อวิธีหรือกระบวนการการตัดสินใจที่แตกต่างกันอีก ทั้งการเลือกใช้วิธีจัดการกับความขัดแย้งก็แตกต่างกันด้วย ยิ่งไปกว่านั้น Zhang (2004) ยังได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผู้จัดการในประเทศที่มีมิติการรวมกลุ่มที่มากน้อยแตกต่างกันต่อการจัดการความขัดแย้งในองค์กร ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้จัดการที่มาจากประเทศจีน ซึ่งมีมิติการรวมกลุ่มสูง จะเลือกจัดการกับความขัดแย้งในทางอ้อม เช่น ใช้การต่อรองหรือการประนีประนอม ซึ่งแตกต่างจากผู้จัดการที่มาจากประเทศอเมริกา ซึ่งมีมิติการรวมกลุ่มต่ำที่จะเลือกจัดการกับความขัดแย้งโดยตรง และนำขึ้นมาแก้ไขอย่างเปิดเผย ในส่วนมิติการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงสูงและต่ำ มิติทางวัฒนธรรมด้านดังกล่าวถูกนำมาศึกษาโดย Chang (2009) เปรียบเทียบกับการต่อรองเชิงธุรกิจระหว่างประเทศมาเลเซียซึ่งมีการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงต่ำ เทียบกับประเทศไต้หวันที่มีการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงสูงกว่า พบว่าคนมาเลเซียพร้อมที่จะเผชิญกับความเสี่ยงมากกว่าคนจากประเทศไต้หวัน เพราะถ้าการต่อรองที่กล่าวข้างต้นไม่เป็นผลตามที่ตั้งไว้ คนมาเลเซียพร้อมจะไปหาผู้ร่วมธุรกิจใหม่ทันที ในขณะที่คนไต้หวันจะพยายามต่อรองต่อไป เนื่องจากไม่พร้อมที่จะรับความเสี่ยงใหม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการสื่อสาร

ในสถานที่ทำงานซึ่งมีคนอยู่ร่วมกันจำนวนมากจำเป็นต้องใช้การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งการสื่อสารในสถานที่ทำงานเกิดขึ้นได้

หลายรูปแบบทั้งการเขียน การพูด และภาษากาย เพื่อที่จะให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เพื่อมั่นใจว่าพนักงานเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลที่ได้รับอย่างถูกต้อง และตรงประเด็น Larsen (2009) กล่าวว่าไว้ว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ มนุษย์สัมพันธ์ของแต่ละบุคคล การใส่ใจรับฟังผู้อื่น และการแสดงออกภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ Ephraim and Melvin (2012) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพลของความหลากหลายในสถานที่ทำงานและผลกระทบของการสื่อสารในสถานที่ทำงาน พบว่าในความแตกต่างกันนี้ย่อมมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น แต่ก็ยังมีความสอดคล้องกันที่ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้นจะนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร กล่าวโดยสรุปแล้วการสื่อสารคือการส่งผ่านข้อมูลหรือสารจากฝ่ายหนึ่งไปสู่อีกฝ่ายหนึ่ง อาจอยู่ในรูปแบบท่าทางหรือสัญลักษณ์ ซึ่งการสื่อสารเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากการแลกเปลี่ยนและถ่ายโอนข้อมูลเพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจทั้งผู้ที่ต้องการสื่อสารและผู้รับสาร ดังนั้นในองค์กรธุรกิจที่ผู้คนมากมายทำงานร่วมกัน การสื่อสารจึงจำเป็นจะต้องมีประสิทธิภาพมากด้วย เพราะข้อมูลต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อความเป็นไปขององค์กร

การวัดความพึงพอใจในการสื่อสารของบุคลากรเป็นส่วนประกอบสำคัญในการตรวจสอบประสิทธิภาพของการสื่อสารในองค์กร (Gray and Laidlaw, 2004) เครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับวัดหรือตรวจสอบ การสื่อสารในองค์กรคือแบบสอบถาม Downs and Hazen (1977) ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย 8 มิติ ได้แก่ 1. สภาพการณ์ของการสื่อสาร (Communication Climate) ซึ่งสะท้อนถึงการสื่อสารระดับองค์กรและระดับบุคคล เช่น การติดต่อสื่อสารเพื่อจูงใจขององค์กร และแรงกระตุ้นพนักงานให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมาย 2. ความ

สัมพันธ์กับหัวหน้างาน (Relation with Supervisor) เป็นภาพรวมของผู้บริหารถึงการรับฟังและให้ความสนใจกับปัญหาที่มีการนำเสนอ 3. การรวมเข้าด้วยกันขององค์กร (Organizational Integration) เป็นมิติที่วัดระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการวางแผนขององค์กรในการทำงาน ข้อมูล และข่าวสารส่วนบุคคล 4. คุณภาพสื่อ (Media Quality) เป็นมิติที่มองถึงการประชุมในแต่ละครั้งมีการจัดรูปแบบเป็นระเบียบ ภาษาเขียนเข้าใจง่าย คำพูดที่ใช้กระชับและเข้าใจ 5. การสื่อสารในแนวนอน (Horizontal Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีตำแหน่งระดับเดียวกันในองค์กร พนักงานในหน่วยงานเดียวกัน ในที่นี้มุ่งไปที่ระดับความถูกต้องแม่นยำ และความพอใจในแง่ของการส่งถึงตัวผู้รับ 6. ภาพรวมขององค์กร (Organizational Perspective) พิจารณาที่ผลการปฏิบัติงานและเป้าหมายขององค์กร ซึ่งวัดจากความคาดหวังในวัตถุประสงค์ขององค์กร 7. การตอบรับส่วนบุคคล (Personal Feedback) เป็นการวัดความเข้าใจของผู้บริหารเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากงาน และการตัดสินใจที่ผู้บริหารเลือกใช้นั้นพนักงานรู้สึกว่ายืดธรรมหรือไม่ และ 8. ความสัมพันธ์กับผู้ปฏิบัติงาน (Relations with Subordinates) เป็นการวัดมุมมองการรับรู้ว่าพนักงานมีความเต็มใจให้ความร่วมมือมากน้อยแค่ไหน ในการให้ข้อมูล ทั้งนี้ Clampitt and Girard (1993) ได้ทำการสำรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความพึงพอใจในการสื่อสารและพบว่า 8 มิติ ที่ครอบคลุมในทุกมิติ และใช้อย่างแพร่หลาย

การศึกษาในเรื่องความพึงพอใจในการสื่อสาร ที่ผู้เขียนได้ยกมานำเสนอจัดทำโดย Baric (2013) ซึ่งได้ทำการศึกษาศึกษาการสื่อสารในองค์กรที่มีพนักงานหลากหลายเชื้อชาติทำงานร่วมกันในประเทศ Bosnia และ Slovenia พบว่าประเทศที่มีมิติความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง (High power distance) มิติการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง (High uncertainty avoidance) และ มิติเน้นเรื่อง

ความสำเร็จสูง (High masculinity) เห็นว่าการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญในองค์กรธุรกิจที่มีคนหลายวัฒนธรรมทำงานร่วมกัน อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการสื่อสารและวัฒนธรรมชาติได้ถูกทำการศึกษาโดย Al-Nashmi (2011) และพบว่าความพึงพอใจในการสื่อสารมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับวัฒนธรรมชาติ บุคลากรที่มาจากวัฒนธรรมแบบปัจเจกนิยมมีความพึงพอใจในการสื่อสารมากกว่าบุคลากรที่มาจากวัฒนธรรมแบบรวมกลุ่ม กล่าวได้ว่าการศึกษาผลของวัฒนธรรมชาติต่อความพึงพอใจในการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นในองค์กรเพราะทำให้คนในองค์กรเข้าใจกัน ส่งผลต่อความพอใจในการสื่อสารที่ดี ซึ่งมีผลโดยกับประสิทธิภาพขององค์กร ยิ่งไปกว่านั้น Pincus (1986) และ Azhar (2006) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจในการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่างพยาบาล และบุคคลในมหาวิทยาลัย ตามลำดับ การศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการสื่อสาร มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน โดยมีมิติที่มีความสัมพันธ์มาก ได้แก่ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชา บรรยากาศของการติดต่อสื่อสาร ข้อมูลป้อนกลับส่วนตัว การศึกษาตัวอย่างเป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัย พบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจต่ำในบรรยากาศการติดต่อสื่อสารในองค์กร ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร และข้อมูลป้อนกลับ ในทางตรงกันข้าม มีความพึงพอใจสูงใน คุณภาพของสื่อ และการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา

ทั้งนี้ข้อดีของการศึกษาความพึงพอใจในการสื่อสารสำหรับองค์กรทางธุรกิจคือสามารถนำผลที่ได้มากำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่ดีภายในองค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

Schermerhorn, et al., (1959) กล่าวถึงแรงจูงใจในการทำงานว่าเป็นพลังภายในตัวบุคคล ซึ่งหมายถึงความพยายามที่จะทำงานให้เป็นไป

ตามเป้าหมาย อีกทั้ง Domlan (2011) อธิบายว่าแรงจูงใจจะช่วยเพิ่มพฤติกรรมการกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลลงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ กล่าวโดยสรุปได้ว่าแรงจูงใจคือการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เห็นพฤติกรรมซึ่งนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งบุคคลแต่ละคนก็จะถูกกระตุ้นด้วยสิ่งที่แตกต่างกันเพื่อให้เกิดแรงจูงใจ โดยขึ้นกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจทฤษฎีหนึ่งซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดคือทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) โดยอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้พัฒนาทฤษฎีนี้จากการสังเกตและประสบการณ์ของเขาในฐานะนักจิตวิทยาและที่ปรึกษา ทฤษฎีของมาสโลว์มีสาระสำคัญคือการเน้นย้ำในเรื่องความต้องการของมนุษย์ โดยมีพื้นฐานทฤษฎีจากแนวคิดหลัก 3 ประการ คือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการตลอดเวลาและมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งซึ่งมนุษย์แต่ละคนต้องการนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาได้อยู่แล้วหรือได้รับมา เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการด้านอื่นก็จะเกิดแทนที่ความต้องการเดิมและต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจให้เกิดพฤติกรรมต่อไป แต่ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะยังคงเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดพฤติกรรมต่อไปจนกว่าความต้องการนั้นจะได้รับการตอบสนอง ความต้องการของมนุษย์สามารถจัดได้เป็นลำดับขั้น เมื่อความต้องการในระดับที่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงขึ้นถัดไปก็จะเกิดขึ้นตามมา และมนุษย์ก็จะแสวงหาสิ่งที่จะตอบสนองต่อความต้องการนั้นต่อไป (Maslow, 1965) ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ได้นำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน ด้วยการจูงใจพนักงานในสิ่งที่เป็ความต้องการของเขา ซึ่งมาสโลว์ได้แบ่งความ

ต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ โดยเริ่มจากต่ำไปสูงดังนี้ ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Safe and security needs) ความต้องการการยอมรับ (Belongingness and love needs) ความต้องการการนับถือตน (Esteem needs) ความต้องการการค้นพบสัจจะแห่งตน (Needs for self-actualization)

กล่าวโดยสรุปแล้วความต้องการที่บุคคลมีเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่พยายามจะแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งบุคคลล้วนมีความต้องการอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อได้รับการตอบสนองขั้นต่ำแล้ว บุคคลจะเกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้น มิงานวิจัยที่ทำการสำรวจเปรียบเทียบ ความต้องการการนับถือตน (Esteem needs) ระหว่างประเทศที่มีมิติทางวัฒนธรรมแบบรวมกลุ่มสูง (เอเชีย) และประเทศที่มีมิติทางวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคลสูง (ประเทศทางตะวันตก) พบว่าประเทศที่มีมิติทางวัฒนธรรมแบบการรวมกลุ่มสูงมีความต้องการในการนับถือตนต่ำกว่าประเทศที่มีมิติทางวัฒนธรรมแบบการรวมกลุ่มต่ำอย่างมีนัยยะสำคัญ (Spencer-Rodgers et al., 2004) อย่างไรก็ตามมีการแนะนำว่าอาจเนื่องจากคนในชาติตะวันตกมีวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคลในขณะที่คนในชาติเอเชียมีมิติทางวัฒนธรรมแบบรวมกลุ่มจึงน่าจะมีความต้องการแรงจูงใจแบบเป็นกลุ่มคืออยากให้เสมอภาคระหว่างกัน ซึ่ง Spencer-Rodgers, et al., (2004) ได้เสนอแนะว่าควรเปรียบเทียบระหว่างประเทศเอเชียด้วยกันหรือชาติตะวันตกด้วยกัน ผลการเปรียบเทียบจะชัดเจน

ในเรื่องทฤษฎีแรงจูงใจ มีทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland (1962) ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะพูดถึง เป็นทฤษฎีแรงจูงใจที่ได้รับความนิยมมาก เน้นสาระสำคัญด้านแรงจูงใจ ผู้ที่จะทำงานได้ประสบผลสำเร็จต้องมีแรงจูงใจต่อการได้มาซึ่งความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญ และเมื่อทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป หาก

องค์กรใดที่มีพนักงานที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว จากการศึกษาวิจัยของแมคเคลลีแลนต์ได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นจะมีความต้องการ 3 ประการ ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ดังนี้ ประการที่ 1 ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ ประการที่ 2 ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น ประการที่ 3 ความต้องการอำนาจ (Need for power) เป็นความต้องการมีอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น จากทฤษฎีของแมคเคลลีแลนต์สามารถสรุปได้ว่าบุคคลมีความต้องการที่แตกต่างกันซึ่งตรงจุดนี้จะบอกถึงความแตกต่างของบุคคล ทั้งนี้ทฤษฎีของ McClelland (1962) ซึ่งให้เห็นว่าบุคคลจะมีความต้องการความสำเร็จทางการงานเพื่อจะได้นำไปสู่สิ่งตอบแทนบางอย่าง ในขณะที่มีอีกกลุ่มบุคคลที่เห็นอำนาจเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

การศึกษาในเรื่องแรงจูงใจที่ยกมาเสนอศึกษาโดย Tripathi and Cerrone (2008) และ Moberg and Leasher (2011) ทำการศึกษาแรงจูงใจของคนจาก 2 วัฒนธรรม (ประเทศทางตะวันตก และประเทศทางตะวันออก) พบว่าคนแต่ละวัฒนธรรมมีการพิจารณาแรงจูงใจที่แตกต่างกัน สำหรับคนจากประเทศทางตะวันออกจะให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเงิน ความต้องการความผูกพัน อารมณ์ของเพื่อนร่วมงาน และการเข้าสังคมมากกว่าจากประเทศทางตะวันตกที่มุ่งเน้นแรงจูงใจด้านความสำเร็จ ผลที่ต่างกันนี้เกิดจากวัฒนธรรมต่างกัน จึงมักมีความเชื่อ ความรู้สึกถึงการได้รับความสำเร็จต่างกัน และในความแตกต่างนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริง เมื่อมุ่งหมายหรือพิจารณาสภาพแวดล้อมออกมาแตกต่างกัน ทั้งนี้มีการศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับ

แรงจูงใจที่ทำโดย Mirabela (2014) ซึ่งศึกษาตัวแบบแรงจูงใจสำหรับนำมาใช้ในประเทศ EU โดยใช้แนวคิดทางวัฒนธรรมของ Hofstede และแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจของ Maslow (1965) การศึกษาทำโดยแบ่งประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปออกเป็น 4 กลุ่ม โดยอาศัยมิติทางวัฒนธรรมด้านความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) และมิติที่มุ่งเน้นความสำเร็จของงาน (Masculinity) พบว่า กลุ่มที่มีมิติด้านความเป็นปัจเจกบุคคลสูงและมีมิติที่มุ่งเน้นความสำเร็จสูงควรใช้แรงจูงใจดังนี้ อีสาระในการทำงานเวลาส่วนตัว งานที่ทำภายใต้ได้รับความเคารพจากผู้อื่น และความมั่นคง ในขณะที่ กลุ่มที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลต่ำและมีมิติมุ่งเน้นด้านความสัมพันธ์มากกว่าความสำเร็จของงานนั้น แรงจูงใจที่เสนอคือ โอกาสในการพัฒนา ต้องการการยอมรับ สิ่งแวดล้อมที่ดี เวลาพักผ่อน อย่างไรก็ตาม Mirabela ได้เน้นย้ำว่าตัวแบบแรงจูงใจนั้นต้องขึ้นกับสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งแต่ละที่มีไม่เหมือนกันดังนั้นการศึกษาในที่ต่างกันก็จะได้ตัวแบบของแรงจูงใจที่ต่างกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานขององค์กร

ผลการดำเนินงานขององค์กรนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำมาใช้จัดการองค์กรในปัจจุบัน ผู้บริหารที่มีความพร้อมในข้อมูลจะเป็นผู้ที่มีความได้เปรียบในการแข่งขัน เพราะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปได้อย่างถูกต้องและฉับไว และยังเป็นเครื่องทำนายอนาคตได้เป็นอย่างดี (นภดล รมโพธิ์, 2554) ทั้งนี้ Kotze (2006) ได้กล่าวว่า ผลการดำเนินงานคือการทำให้สิ่งที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสมและขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่แสดงเป็นสำคัญ อีกทั้ง Seidu (2011) กล่าวว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรประกอบด้วยหลายมิติ หลายแนวคิด กล่าวโดยสรุปได้ว่าผลการดำเนินงานขององค์กรคือการบรรลุเป้าหมายโดยประกอบด้วยการชีวิตในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้บางมิติอาจสำคัญกับองค์กร

หนึ่งในขณะที่อาจไม่มีความสำคัญกับอีกองค์กรก็เป็นไปได้ (Singer and Edmuondson, 2008)

ผลการดำเนินงานขององค์กรสามารถประเมินจากการวัดประสิทธิภาพขององค์กรซึ่งมีอยู่หลายวิธี องค์กรจึงมักพบเจอกับหลายตัวเลือกเมื่อต้องการวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งความสำเร็จในการเลือกจะใช้วิธีไหนขึ้นกับ 3 ปัจจัย ดังนี้ 1. วิธีที่เลือกใช้แสดงค่าที่ถูกต้องได้ดีกว่าวิธีอื่น 2. วิธีที่เลือกใช้สามารถขับเคลื่อนพฤติกรรมที่คาดหวังได้เป็นอย่างดี 3. วิธีที่เลือกเป็นไปตามหลักการความเป็นไปได้ขององค์กร เช่น กลยุทธ์ วัฒนธรรม ระดับความเสี่ยง และอื่น ๆ ทั้งนี้กระบวนการในการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรจำเป็นต้องมีการพิจารณาชนิดของข้อมูล ซึ่งต้องตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร แบ่งได้ 2 ทางเลือก คือ มุมมองทางการเงิน (Financial) และมุมมองที่ไม่ใช่การเงิน (Non-financial) (Norreklit, 2000 and Gomez-Mejia et al., 2010) โดยมุมมองทางการเงิน เป็นมุมมองเกี่ยวกับผลตอบแทนที่เป็นเม็ดเงิน เช่น รายได้ มูลค่าสินทรัพย์ ผลตอบแทนจากการลงทุน อย่างไรก็ตามการวัดผลการดำเนินงานจากมุมมองทางการเงินเป็นเพียงการวัดผลการดำเนินงานระยะสั้น และผลลัพธ์ไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเงินในอนาคต ดังนั้นควรประเมินโดยดูจากทั้งมุมมองทางการเงินและมุมมองที่ไม่ใช่การเงินควบคู่กัน เพราะจะได้ผลการประเมินที่ครอบคลุมในหลายมิติ

สำหรับมุมมองที่ไม่ใช่การเงิน เป็นมุมมองที่เน้นไปที่ผลระยะยาวของการดำเนินงานที่ไม่ได้เป็นตัวเลข เช่น ส่วนแบ่งทางการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า การเรียนรู้ และการเติบโตขององค์กร ทัศนคติและผลลัพธ์ของกระบวนการทำงานภายในองค์กร ซึ่งพบว่ามีประโยชน์ต่อการทำนายอนาคตขององค์กร

Sink and Tuttle (1989) กล่าวว่า ผลการดำเนินงานขององค์กรเป็นความสัมพันธ์ของ 6 เกณฑ์หลัก ที่นำไปใช้ในการพิจารณา ได้แก่ 1.

ประสิทธิผล (Effectiveness) 2. ประสิทธิภาพ (Efficiency) 3. คุณภาพ (Quality) 4. ผลผลิต (Productivity) 5. นวัตกรรม (Innovation) และ 6. ผลกำไร (Profitability) โดยประสิทธิผล หมายถึง ผลผลิตที่ได้จริงต่อผลผลิตที่คาดว่าจะได้ หรือ การทำสิ่งที่ถูกต้อง ในเวลาที่ถูกต้อง และได้ คุณภาพตามที่ตั้งไว้ ประสิทธิภาพ หมายถึง ความคุ้มค่าในแง่ของทรัพยากรที่ถูกใช้และใช้จริงใน กระบวนการ คุณภาพ หมายถึง การปฏิบัติในทุก ขั้นตอนให้ได้ดี ผลผลิต หมายถึง อัตราส่วนสิ่งที่ใส่ เข้าไปต่อสิ่งที่ได้รับ นวัตกรรม หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุงและคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ และ ผลกำไร แสดง ถึง จุดหมายปลายทางสูงสุดขององค์กร (Roldas, 1998)

ทั้งนี้ Dyer and Reeves (1995) ได้เสนอว่า วิธีการวัดผลการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 วิธีคือ 1. วัดจากความสำเร็จด้านคน เช่น อัตราการลาออก การขาดงาน ผลการปฏิบัติงานระดับบุคคล และระดับกลุ่ม 2. วัดจากความสำเร็จด้านองค์กร เช่น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น คุณภาพและการบริการ 3. วัดจากความสำเร็จของมุมมองด้านการเงิน เช่น ผลกำไร ยอดขาย อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และ 4. วัดจากผลการดำเนินงานในตลาดหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การจะได้ข้อมูลผลการดำเนินงานเป็นตัวเลขนั้นเป็นเรื่องยากเนื่องจาก องค์กรส่วนใหญ่มักไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลในส่วน ตัวเลขทางการเงิน ดังนั้นจึงมีการศึกษาที่พบว่า การวัดผลการดำเนินงานจากการรับรู้ให้ผลที่ใกล้เคียง หรือเหมือนกับค่าจริงและสามารถนำมาใช้แทนค่า ผลการดำเนินงานขององค์กรที่แท้จริงได้ (Allen, 2006) แต่อย่างไรก็ตามการมีข้อมูลผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเลขทางด้านการเงินนั้นจะช่วยให้การ วิเคราะห์น่าเชื่อถือขึ้นเป็นอย่างมากและสมบูรณ์ แบบ ดังที่ Venkatraman and Ramanujam (1986) ได้อธิบายว่าการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรที่ สมบูรณ์แบบ ต้องประกอบด้วย 1. ผลการดำเนิน

งานทางด้านการเงิน ซึ่งคือตัวชี้วัดพื้นฐานวัดระดับ ของเป้าหมายทางเศรษฐกิจขององค์กร 2. ผลการ ดำเนินงานด้านการปฏิบัติงาน คือ ตัวชี้วัดที่ใช้ สำหรับพิจารณาส่วนแบ่งทางการตลาด และ 3. ประสิทธิภาพขององค์กร คือ ตัวชี้วัดที่ใช้ใน การจัดการกลยุทธ์และทฤษฎีองค์กร เช่น ความ พึงพอใจของลูกค้า

สรุปได้ว่า การวัดผลการดำเนินงานของ องค์กรที่มีประสิทธิภาพนั้นควรเลือกวัดทั้งจาก มุมมองด้านการเงินและมุมมองด้านที่ไม่ใช่การเงิน เพื่อให้ได้ข้อมูลการรับรู้ผลการดำเนินงานของ องค์กรที่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องพิจารณาในหลายมิติ ที่แสดงถึงผลการดำเนินงาน

บทความนี้ การวัดผลการดำเนินงานของ องค์กร ผู้วิจัยใช้การวัดผลโดยประเมินทั้งมุมมอง ทางด้านการเงินและมุมมองที่ไม่ใช่การเงิน เนื่องจากอย่างที่กล่าวไปแล้วว่า การวัดผลการ ดำเนินงานขององค์กร โดยประเมินทั้ง 2 มุมมอง ควบคู่กันจะทำให้ได้ผลที่ถูกต้องมากขึ้น และ ครอบคลุมในหลาย ๆ มิติ ของผลการดำเนินงาน ในงานวิจัยนี้จึงทำการวัดผลการดำเนินงานโดยดู จากการรับรู้ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันว่า การจะได้ ข้อมูลตัวเลขที่แท้จริงจากผลการดำเนินงานนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย และองค์กรมักไม่พร้อมจะให้ข้อมูลใน ส่วนนี้

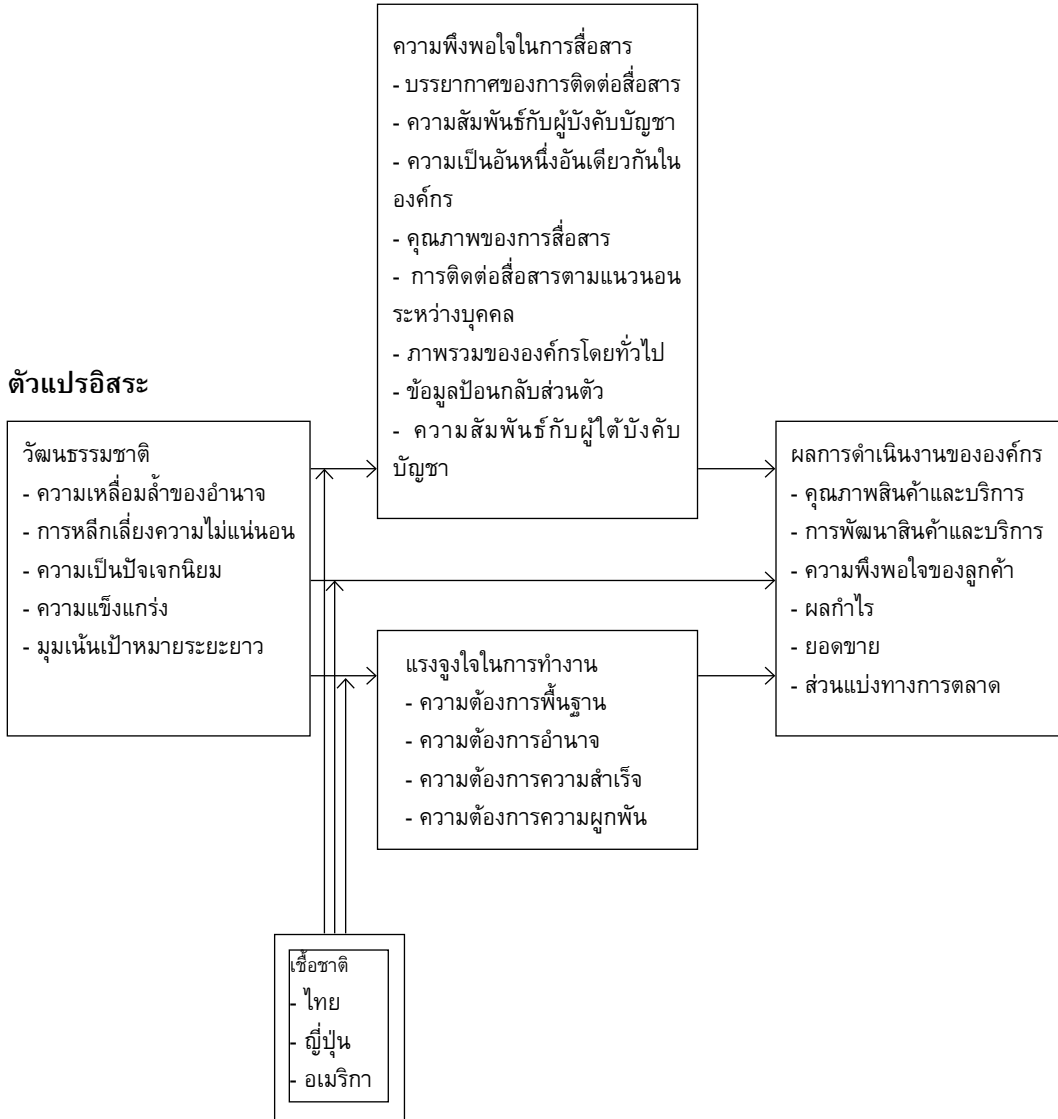
การศึกษาในเรื่องผลการดำเนินงานของ องค์กรโดย Cimerova et al. (2014) ได้ทำการ ศึกษาผลของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของ ผู้บริหารในองค์กรต่อผลการดำเนินงานขององค์กร โดยศึกษาจาก 244 องค์กร และพบว่า การที่ผู้ บริหารมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในระดับ สูงจะส่งผลในทางลบต่อองค์กร อย่างไรก็ตาม เขา พบว่าผลในทางลบที่เกิดขึ้นกับองค์กรไม่ได้เกิดจาก ทุกมิติของวัฒนธรรม แต่จะเน้นไปที่ มิติความเป็น บัณฑิตบุคคลสูง และ มิติความแข็งแกร่งสูง หมายความว่า เมื่อความหลากหลายของผู้บริหาร ใน 2 มิติที่กล่าวไปข้างต้นสูง จะส่งผลในทางลบต่อ

ผลการดำเนินงานขององค์กร อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Hammou, et al., (2014) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของวัฒนธรรมชาติกับพฤติกรรมกลยุทธ์ (Strategic Behavior) และผลการดำเนินงานขององค์กร พิจารณาจากอัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น โดยทำการศึกษาองค์กรในอุตสาหกรรมซีเมนต์ของประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 39 องค์กร และประเทศโมร็อกโก จำนวน 5 องค์กร โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมชาติมีบทบาทสำคัญในการตีความและวิเคราะห์กลยุทธ์ นอกจากนี้มิติทางวัฒนธรรมยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกลยุทธ์ของผู้จัดการและผลการดำเนินงานขององค์กร โดยผู้จัดการจากประเทศโมร็อกโก ซึ่งมีมิติทางวัฒนธรรมมุ่งเน้นเป้าหมายระยะยาวสูง มีตีความเป็นกลุ่มสูง และมีวิธีการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงสูง มีความสามารถในการควบคุมกลยุทธ์และเข้าใจสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าผู้จัดการจากประเทศอเมริกาซึ่งมีมิติทางวัฒนธรรมในด้านที่กล่าวมาต่ำกว่าทำให้ผลการดำเนินงานขององค์กรในประเทศโมร็อกโกสูงกว่าผลการดำเนินงานขององค์กรในประเทศอเมริกา ทั้งนี้การ

ศึกษายังพบว่ามิติทางด้านความเหลื่อมล้ำทางอำนาจไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกลยุทธ์จึงไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของผู้จัดการจากทั้ง 2 ประเทศ ในมิตินี้ได้ ดังนั้นผู้จัดการควรตระหนักถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมของพนักงานและเข้าใจว่าการพัฒนาโดยมุ่งเน้นผลในระยะยาวและการส่งเสริมให้พนักงานมีความเป็นกลุ่มนั้น ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในทางที่ดีขึ้นอย่างไรก็ดีการศึกษาที่เกี่ยวข้องระหว่างวัฒนธรรมชาติที่ต่างกันของบุคลากรกับผลการดำเนินงานขององค์กรมีไม่มากนัก เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นไปที่วัฒนธรรมองค์กรกับผลการดำเนินงานขององค์กร หรือจะเป็นการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานขององค์กรที่มีบริษัทแม่อยู่ในประเทศหนึ่ง และมีบริษัทย่อยอยู่ในอีกหนึ่งประเทศ (Multinational Companies) มากกว่า

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลของวัฒนธรรมชาติที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจ และผลการดำเนินงานขององค์กรดังภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพประกอบ 2 แสดงกรอบแนวคิดเชิงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สรุป

บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิดการศึกษาผลของวัฒนธรรมชาติที่มีต่อความพึงพอใจในการสื่อสาร แรงจูงใจ และผลการดำเนินงานขององค์กร โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเชื้อชาติไทย ญี่ปุ่น และอเมริกา ทั้งนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจในประเทศไทย ที่ต้องมีการติดต่อ

สื่อสารหรือร่วมงานกับบุคลากรจากหลากหลายเชื้อชาติ ในการเข้าใจวัฒนธรรมของเพื่อนร่วมงานหรือเข้าใจความต้องการที่แตกต่างกันที่เกิดจากวัฒนธรรมชาติที่แตกต่างกัน รวมถึงนำผลที่ได้มาใช้ในการจัดการองค์กร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- นภดล ร่มโพธิ์. (2554). *การวัดผลการปฏิบัติงานขององค์กร*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Adler, N.J. (2008). *International dimensions of organization behavior*. 5th ed. Ohio:South-Western Publishing.
- Ai-Nashmi, M.M. (2011). Variation in communication satisfaction of academic staff in universities in Yemen depending on national culture. *Communication satisfaction*. 18(1): 87-104.
- Allen, M.R. (2006). Strategic human resource management and firm performance: what can we learn from small businesses?. *A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy*. Cornell University.
- Azhar, A. (2006). Auditing Communication Satisfaction among Academic Staff: An Approach to Managing Academic Excellence. *The Business Review*. 5: 330-333.
- Baric, A., Jelovic, D. and Fain, N. (2013). Barriers in multicultural business communication: An empirical study of Slovenia and Bosnia and Herzegovina. *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences*. 6(3):18-38.
- Bennett, R. (1996). *International Business*. London: M&E Publishing.
- Chang, L. (2009). A comparison of Taiwan and Malaysia in Negotiation Styles. *Journal of International Management Studies*. 4: n.d.
- Cimerova, H, Dodd, O. and Frijns, B. (2014). The impact of cultural diversity in corporate boards on firm performance. *Auckland Finance Meeting 2014* held at Faculty of Business and Law, Auckland University of Technology, Auckland, New Zealand.
- Clampitt, P.G. and Girard, D. (1993). Communication Satisfaction: A Useful Construct?. *The New Jersey Journal of Communication*. 1(2): 84-102.
- Downs, C. W. and Hazen, M. (1977). A factor analytic study of communication satisfaction. *Journal of Business Communication*. 14: 63-73.
- Dyer, L. and Reeves, T. (1995). Human resource strategies and firm performance. What do we know and where do we need to go?. *International Journal of Human research Management* : 656-670.
- Ephraim, A. and Melvin, C. (2012). Workforce Diversity and Organizational Communication: Analysis of Human Capital Performance and Productivity. *Journal of Diversity Management*. 7(1): 57-62.
- Gancel, C. (2002). *Successful mergers, acquisitions and strategic alliances: how to bridge corporate cultures*. London: McGraw-Hill.
- Gomez-Mejia, L. R., Berrone, P. and Franco-Santos, M. (2010). *Compensation and Organizational Performance: Theory, Research, and Practice*. New York: Routledge.
- Gray, J and Laidlaw, H. (2004). Improving the measurement of communication satisfaction. *Management Communication Quarterly*. 17: 425-448.

- Hall, E.T. (1990). *The Silent Language*. 29th ed. New YORK: Anchor book.
- Hammou, K. A., Galib, M. H., Steiger, J. and Mellou, J. (2014). The effect of national culture on strategic behavior and financial performance: evidence from the Cement industry in Morocco and the United States of America. *Journal of Management Research*. 6(1): 70-90.
- Hofstede, G. (1984). Cultural Dimensions in Management and Planning. *Asia Pacific Journal of Management* . 25(5): 89-99.
- Hofstede, G. (1985). The interaction between national and organizational value system. *Journal of Management Studies*. 22(4): 347-357.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences, comparing values, behaviours, institution, and organizations across nations*. 2nd ed. Thousand Oaks CA:Sage publication.
- Hofstede, G. and Hofstede, G.J. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind. Revised and expanded*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Jensen, I., Papastefanou, N. and Conradie, P. (2013). Cultural dimensuins of South African employees and internal organization communication satisfaction. *Communication*. 39(1):144-163.
- Laesen, K.H. (2009). *Communication-The Key to Successful Mergers & Acquisitions?*. Denmark: Aarhus University.
- Lauring, J. and Selmer, J. (2010). Multicultural organization: common language, knowledge sharing and performance. *Multicultural organizations*. 40(3): 324-343.
- Lindsey, L. L. and Beach, S. (2002). *Economic socialization*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Maslow, A.H. (1965). *Eupsychian Management A journal*. Illinois: The Dorsey Press.
- Mazur, B. (2010). Cultural Diversity in Organization Theory and Practice. *Journal of Intercultural Management*. 2(2): 5-15.
- McClelland, D. (1962). Business Drive and National Achievement. *Harward Business Review*. 99-122.
- Mirabela, M. and Madela, A. (2014). Cultural dimensions and work motivation in the EUROPEAN UNION. *Interdisciplinary Economic Research at the European Standards*. 1511-1518.
- Moberg, C.R. and Leasher, M. (2011). Examining the differences in salesperson motivation among different cultures. *American Journal of Business*. 26(2): 145-160.
- Nardon, L., Steers, R.M. and Sanchez-Runde, C.J. (2011). Seeking common ground: Strategies for enhancing multicultural communication. *Organization Dynamics*. 48: 85-95.
- Nazir, A., Raza, A., Gupta, D., Cuhuah, C.N. and Krishnamurthy, B. (2009). Network level footprints of Facebook applications. In *Proceedings of 9th ACM SIGCOMM conference on Internet Measurement Conference (IMC'09)*. Chicago:Illinois
- Norrekliit, H. (2000). The Balance on the Balanced Scorecard-a Critical Analysis of some of Its Assumptions. *Management Accounting Research*. 11: 65-88.
- Oudenhoven, J. P., Mechelse, L and Dreu, C.K.W. (1998). Managerial Conflict Management in Five European Countries: The Importance of Power Distance, Uncertainty Avoidance, and Masculinity. *Applied Psychology: AN International review*. 47 (3): 439-455.

- Pincus, J. D. (1986). Communication Satisfaction, Job Satisfaction and Job Performance. *Human Communication Research*. 12(3): 395-419.
- Reisinger, Y. (2009). Cross-cultural differences in tourist behavior. *Handbook of Tourist Behavior*. New York: Oxon Routledge.
- Richard, O. C., Barnett, T., Dwyer, S., and Chadwick, K. (2004). Cultural diversity in management, firm performance, and the moderating role of entrepreneurial orientation dimensions. *Academy of Management Journal*. 47: 255-266.
- Rolstadas, A. (1998). Enterprise Performance Measurement. *International Journal of Operations & Production Management*. 18 (9/10): 989-999.
- Schermerhorn, J.R. (1959). *Managing Organizational-Behaviour*. New York : John Wiley and Sons Inc.
- Smith, P.B., Peterson, M. F., Akande, D., Callan, V., Cho, N. G. and Jesuino, J. (1994). Organizational Event Management in Fourteen Countries: A Comparison with Hofstede's Dimensions. *Journeys into Cross-cultural Psychology* . 364-373.
- Seidu, Y. (2011). *Human resource management and organizational performance Evidence from the retail banking sector*. Doctor of Philosophy Thesis, Aston University.
- Singer, S. J. and Edmondson, A. C. (2008). When learning and performance are at odds: Confronting the tension. In *Learning and performance Matter*. Singapore: World Scientific.
- Sink, S. and Tuttle, T. (1989). *Planning and Measurement in Your Organization of the Future*. Norcross, GA: Industrial Engineering and Management Press.
- Spencer-Rodgers, J., Peng, K., Wang, L. and Hou, Y. (2004). Dialectical self-esteem and east west differences in psychological well-being. 30: 1416-1432.
- Tripathi, R and Cerrone, D. (2008). Cultural variations in achievement motivation despite equivalent motivational strength: Motivational concerns among Indian and American corporate professionals. *Journal of Research in Personality*. 24: 456-464.
- Venkatraman, N. and Ramanujam, V. (1986). Measurement of Business Performance in Strategy Research: A Comparison of Approaches. *The Academy of Management Review*. 11 (4): 801-814.
- Zhang, Z. (2004). Cross-cultural challenges when doing business in China. *Singapore Management Review*. 26(1): 81-90.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Human Resource Management in Nakhon Pathom Rajabhat University

นิภาพรรณ เจนสันติกุล¹

Nipapan Jensantikul¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการสรรหา การคัดเลือก และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความแบบอุปนัยและการวิเคราะห์ SWOT

ผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านการสรรหาและคัดเลือก พบว่า การสรรหาและการคัดเลือกเป็นระบบเปิด มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีการดำเนินการสำรวจ/วิเคราะห์อัตรากำลังในช่วงระยะเวลา 5 ปี และวางแผนเพื่อรองรับอัตรากำลังแทนอาจารย์ที่เกษียณอายุ ลาศึกษาต่อหรือลาออก
2. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มี 3 กระบวนการ ได้แก่ ดำเนินการฝึกอบรม การให้การศึกษ และการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มขององค์การ มีการกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน

คำสำคัญ : การสรรหา, การคัดเลือก, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Abstract

This article aimed to review the human resource management process in Nakhon Pathom Rajabhat University by focusing on the recruitment process, selection process and human resource development process. It was a qualitative research by studying documents and using analytic induction and SWOT analysis.

The results showed;

1. The recruitment process and selection process was an open system. Nakhon Rajabhat University conducted a survey/analysis of manpower during the five-year plan for staffing.
2. Human resource development had three processes: training, education and the development of both the individual and organizational level, which is defined in a clear strategy.

Keywords: Recruitment, Selection, Human Resource Development

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹ Lecture, Department of Public Administration, Faculty Humanities and Social Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะที่มีการแข่งขันสูงและมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร องค์การต้องการผลลัพธ์การบริหารที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นแรงกดดันให้องค์การต้องขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักการบริหารที่ทำให้ให้องค์การได้รับการปรับปรุงขึ้นอยู่กับแนวทางการจัดการหลายแนวทาง ซึ่งสิ่งสำคัญ คือ องค์การต้องสามารถวัดผลหรือการมีผลผลิตที่เทียบเคียงได้กับองค์การอื่น การมีภาวะผู้นำ การทำให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วม การปรับปรุงกระบวนการ และการให้ความสำคัญกับลูกค้า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ (Potocki & Brocato, 1995: 402) ในงานของ Vinitwantanakhun (1998) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Factors affecting organizational effectiveness of nursing in Thailand ผลการวิจัย ได้ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพขององค์การควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์และการทำให้บุคลากรมีความสามารถและความสำเร็จในชีวิตของตนเอง

สำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่องค์การควรให้ความสำคัญ วิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้บุคลากรสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ (เฉลิม สุขเจริญ, 2557: 1) ไม่เพียงแต่กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เท่านั้นที่องค์การควรให้ความสำคัญ แต่ควรคำนึงถึงการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานและการรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงด้วย ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ Sanjo & Adeniyi (2012: 68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Determinants of organizational effectiveness in the Nigerian communication sector ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ได้แก่ ผลการปฏิบัติงาน แรงจูงใจ สภาพแวดล้อมขององค์การ การแข่งขันขององค์การและปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้หากองค์การสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานได้ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงใน

การทำงาน สภาพการทำงาน ผลประโยชน์ และสภาพภาพ เป็นต้น จะนำไปสู่การสร้างความพึงพอใจในงานของพนักงาน นอกจากนี้กระบวนการสรรหาและคัดเลือกยังเป็นกระบวนการที่องค์การควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งเพราะองค์การจะอยู่รอดได้เมื่อสามารถสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์การได้ (กิตติ มิลาเอียง, 2559: 133)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นให้โอกาสทางการศึกษาเพื่อให้สามารถตอบสนองภารกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพบุคลากรเพื่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานส่งเสริมนักศึกษาให้มีความรู้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน มีงานทำที่ตรงกับสาขาวิชา และมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม (เพ็ญศรี จันทร์อินทร์ ปาจารย์ ผลประเสริฐ และยุภาตี ปณราช, 2555: 15) ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมควรมีการวางแผนในการบริหาร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงสภาพของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงานเป็นหลัก เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 15) และควรกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ/สายสนับสนุนให้มีคุณภาพครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการทักษะ ด้านการจัดการความรู้ และด้านการจัดการทัศนคติ (อรพรรณ มาตช่วง การ์ณย์ ประทุม และ พลายุ จันทร์จตุรภัทร, 2558: 215) สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐบางแห่งได้มีการปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยให้ความสำคัญ

กับกระบวนการสรรหา การคัดเลือกและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นกระบวนการได้มาซึ่งบุคลากรที่มีศักยภาพมีความเหมาะสมทั้งความรู้ความสามารถ มีทัศนคติและบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร และทำให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้

วัตถุประสงค์

เพื่อทบทวนกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมต่อไปในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายและกระบวนการสรรหา

นักวิชาการต่างให้ความหมายของการสรรหาไว้ ดังนี้

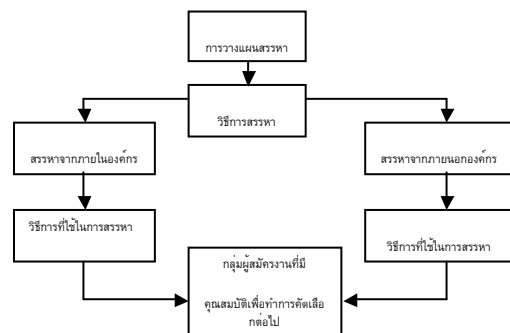
ยูดี ศรีธรรมรัฐ (2541: 159) กล่าวว่า การสรรหา หมายถึง วิธีดำเนินการเพื่อเสาะแสวงหาและชักจูงให้บุคคลเกิดความสนใจในงานขององค์กร และมาสมัครเพื่อเข้ารับการคัดเลือกเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ ภายในหน่วยงานต่อไป

กฤติน กุลเพ็ง (2555: 10) กล่าวว่า การสรรหา หมายถึง กระบวนการแสวงหากลุ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับองค์กรให้เข้ามาร่วมงาน โดยองค์กรจะต้องประชาสัมพันธ์ตำแหน่งที่ต้องการให้ตลาดแรงงานทราบเพื่อจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสมัคร อาจเป็นการแสวงหาจากแหล่งภายในหรือภายนอกองค์กรก็ได้

Kumari (2012: 34) กล่าวว่า การสรรหา หมายถึง กระบวนการกระตุ้นและดึงดูดบุคลากรเข้ามาสมัครงานในองค์กรโดยมีวิธีการสองวิธี คือ การสรรหาภายในและการสรรหาภายนอก

กิตติ มีลำเอียง (2559: 138) กล่าวว่า การสรรหา หมายถึง กระบวนการแสวงหากลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสมกับองค์กรให้เข้ามาร่วมงาน โดยเริ่มตั้งแต่การก่อให้เกิดความสนใจในงาน การประกาศให้ทราบถึงตำแหน่งลักษณะงานและข้อมูลอื่นๆ เพื่อชักจูงให้บุคคลเกิดความสนใจในงานขององค์กร และมาสมัครเพื่อเข้ารับการคัดเลือกเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ ภายในหน่วยงานต่อไป

สรุปได้ว่า การสรรหาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการค้นหาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสมกับตำแหน่งเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร โดยกระบวนการสรรหาสามารถพิจารณาได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กระบวนการสรรหา

ที่มา: ชงชัย สันติวงษ์, 2539.

2. ความหมายและกระบวนการคัดเลือก

นักวิชาการต่างให้ความหมายของการคัดเลือกไว้ดังนี้

นงนุช วงษ์สุวรรณ (2552: 151) กล่าวว่า การคัดเลือก หมายถึง กระบวนการที่องค์กรจะใช้วิธีการและเครื่องมือในการคัดเลือกผู้สมัคร โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกและดำเนินการคัดเลือกเพื่อให้ได้พนักงานที่มีคุณสมบัติมีความรู้ความสามารถหรือทักษะตรงกับลักษณะของงานที่ว่างอยู่และต้องการพนักงานไปปฏิบัติงานให้ได้คนที่มีคุณภาพเหมาะสมและดีที่สุดโดยกระบวนการ

คัดเลือกเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการสรรหา

Kumari (2012: 35) กล่าวว่า การคัดเลือกหมายถึง การเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง

สรุปได้ว่า การคัดเลือกหมายถึง การเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถตรงกับตำแหน่งเข้าปฏิบัติงาน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกที่ชัดเจนตามนโยบายขององค์กร

3. ความหมายและกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการต่างให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ ดังนี้

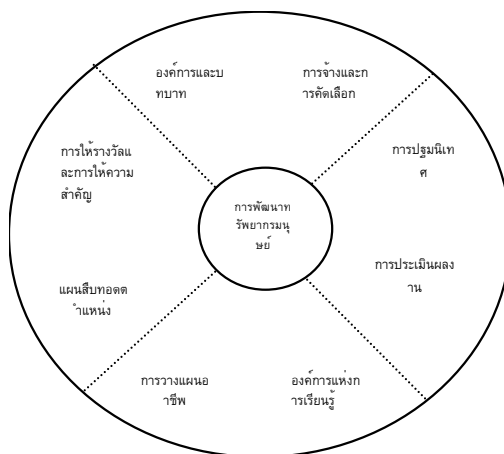
Harrison & Kessels (2004) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการอย่างหนึ่งในองค์กร ประกอบด้วย การวางแผนและการสนับสนุน เพื่อจัดให้มีการเรียนรู้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กระบวนการสร้างความรู้และจัดประสบการณ์ใหม่ๆ ทั้งในสถานที่ปฏิบัติงานและที่อื่นๆ เพื่อความเติบโตก้าวหน้าขององค์กร และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรโดยผ่านการนำเอาความสามารถ การปรับตัว การร่วมแรงร่วมใจ และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ของคนในที่ทำงานเพื่อองค์กร

Yorks (2005) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ความคิดรวบยอดต่อบทบาทขององค์กร และนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมกันผลักดันและสร้างควมมีประสิทธิภาพในงานโดยมีบุคลากรและองค์กรต่างก็บรรลุยุทธศาสตร์และพันธกิจไปพร้อมๆ กัน

Swanson & Holton (2009) กล่าวว่า พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการของการพัฒนาและปลดปล่อยพลังความรู้ความสามารถเพื่อสร้างระบบการทำงานและกระบวนการภายใน เช่น กระบวนการกลุ่ม ระบบงาน และการทำงานของบุคลากรแต่ละคนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับบุคลากร

ในรูปแบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงานโดยมีวงจรของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 วงจรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ที่มา: GlobalEg, 2007: 2.

4. กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการต่างอธิบายถึงกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ ดังนี้

ตินารถ ศิริจันทร์พันธุ์ (2546: 23) ได้สรุปกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1. การออกแบบการวิเคราะห์และการวิเคราะห์เพื่อจัดแบ่งตำแหน่งงาน (task specialization process)
2. การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (human resource planning)
3. การสรรหาและการคัดเลือกพนักงาน (recruitment and selection process)
4. การปฐมนิเทศบรรจุพนักงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน (induction or orientation and appraisal process)
5. การฝึกอบรมและการพัฒนา (training and development process)
6. กระบวนการทางด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และแรงงานสัมพันธ์ (health, safety maintenance process and labor relation)

7. การใช้วินัยควบคุมตลอดจนการประเมินผล (discipline control and evaluation process)

นอกจากนี้ นพคุณ ชิวะชนรักษ์ และวิไล พึ่งผล (2556: 66-67) ได้อธิบายถึงกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้ดังนี้

1. กระบวนการสรรหาและจัดคนเข้าทำงาน
2. กระบวนการรักษาคนเก่ง
3. การพัฒนาบุคลากร
4. การบริหารการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย กระบวนการออกแบบวิเคราะห์งาน การสรรหาและการคัดเลือก การปฐมนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติงาน แรงงานสัมพันธ์ เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

- 1.1 รายงานประจำปี 2556
- 1.2 สารสนเทศปีงบประมาณ 2557
- 1.3 แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พ.ศ. 2557-2561
- 1.4 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547
- 1.5 ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2555
- 1.6 ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เรื่องหลักเกณฑ์มาตรฐานความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับการคัดเลือกอาจารย์ พ.ศ. 2559

2. การรวบรวมข้อมูล

2.1 ดำเนินการรวบรวมข้อมูล เอกสารรายงานประจำปี กฎหมายที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2.2 ดำเนินการจำแนกข้อมูล จัดระบบข้อมูล และตีความ

3. เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความแบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อจำแนกหรือจัดกลุ่มข้อมูลอย่างละเอียด และทำการวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกข้อมูลเอกสารโดยพิจารณาจากแหล่งที่มา ช่วงระยะเวลาปีพิมพ์แหล่งเผยแพร่และลักษณะการเผยแพร่ของเอกสารที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมดำเนินการรวบรวมไว้และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การสรรหาและการคัดเลือก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีการดำเนินการสำรวจ/วิเคราะห์อัตรากำลังในช่วงระยะเวลา 5 ปี และวางแผนเพื่อรองรับอัตรากำลังแทนอาจารย์ที่เกษียณอายุ อาจารย์ลาศึกษาต่อหรือลาออก ซึ่งคุณสมบัติของอาจารย์เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ข้อที่ 9 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 การสรรหาเป็นระบบเปิดและการคัดเลือกพิจารณาจากความรู้ความสามารถและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง อาทิ ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เรื่อง รับสมัครบุคคลเพื่อคัดเลือกเข้าปฏิบัติงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่ง อาจารย์ สังกัดคณะวิทยาการจัดการ ลงวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2559 ซึ่งในประกาศจะระบุคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง และวิธีการคัดเลือกซึ่ง

ผู้สมัครจะต้องสอบวิชาความรู้ความสามารถทั่วไป ความรู้ความสามารถเฉพาะตำแหน่ง การใช้เครื่องมือ ทดลองสอน เป็นต้น และประกาศนั้นมีความ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ประกอบกับข้อบังคับมหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2555 และประกาศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เรื่อง หลักเกณฑ์ มาตรฐานความสามารถภาษาอังกฤษสำหรับการ คัดเลือกอาจารย์ พ.ศ. 2559 เมื่อเปรียบเทียบกับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบว่า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต กำแพงแสน มีการกำหนดกระบวนการและกลไกใน การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้อำนาจวิเคราะหข้อมูลเชิงประจักษ์ มีระบบการ ติดตามประเมินผลการพัฒนาตนเอง หลังเสร็จสิ้น การพัฒนา 3-6 เดือน (สำนักงานวิทยาเขต กำแพงแสน, 2559: 24-25) ซึ่งแตกต่างจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ ภัยคุกคามในส่วนของ การสรรหาและการคัดเลือก ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. ได้บุคลากรที่ตรงกับตำแหน่งงานมีความรู้ ความสามารถตามที่ได้มีการระบุและกำหนด คุณสมบัติไว้ตามประกาศ
2. ส่งเสริมระบบการสรรหาและการคัดเลือก บุคลากรด้วยระบบคุณธรรม
3. กระบวนการสรรหามีช่องทางกรับ สมัครชัดเจน และเกณฑ์การคัดเลือกเป็นไปตามที่ ระบุไว้

จุดอ่อน (Weakness)

1. วิธีการสรรหาขาดความหลากหลาย
2. กระบวนการสรรหาและการคัดเลือกเป็น แบบดั้งเดิมขาดความยืดหยุ่น และการปรับเปลี่ยน ตามสถานการณ์
3. ต้นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสมัครงานสูง

โอกาส (Opportunity)

ลดการต่อต้าน/ความไม่เห็นด้วยใน กระบวนการสรรหาและคัดเลือกเนื่องจากมีระบบ การประเมินคุณสมบัติ และมีการแจ้งผลการสรรหา และคัดเลือกเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน

ภัยคุกคาม (Threat)

1. ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน ทำให้ มหาวิทยาลัยต้องวางแผนเรื่องรายรับรายจ่ายและ การจัดสรรอัตรากำลัง
2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ วิธีการสรรหาสะดวกรวดเร็วมากขึ้น
3. การแข่งขันจากภายนอกเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสถาบันการศึกษาหลายแห่งต้องการ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงมาปฏิบัติงาน

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในส่วนของ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้กำหนดกลยุทธ์ การพัฒนาเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรสาย วิชาการ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สนับสนุนการเพิ่มอาจารย์ต่างชาติ และอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกแต่ละสาขาวิชา ที่สามารถจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ
2. สนับสนุนคนรุ่นใหม่ พัฒนาหลักสูตร เตรียมผู้บริหารในอนาคต
3. พัฒนาศักยภาพอาจารย์ โดยการ สนับสนุนให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง คณาจารย์เกี่ยวกับนวัตกรรมในการจัดการเรียน การสอน เทคนิคและแนวปฏิบัติที่ดีและประสบ ความสำเร็จในการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ พึงประสงค์ทั้ง 5 ด้าน (Five Domains of Learning)
4. สนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาสื่อ/ บทเรียนออนไลน์
5. พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นกิจกรรมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
6. สนับสนุนสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กับสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประชาคมอาเซียน

7. เร่งพัฒนาและสนับสนุนการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์

8. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

9. สนับสนุนการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาอังกฤษของคณาจารย์

10. พัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่เข้มแข็ง

11. บูรณาการงานด้านวิจัยกับการเรียนการสอน

2.2 กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน มีรายละเอียด ดังนี้

1. สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ภายในองค์กรมุ่งสู่การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

2. เสริมสร้างค่านิยมสำนึกรักองค์กร

3. พัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนการเรียนการสอนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

4. พัฒนาให้มีการสร้างสรรค์งานมีคุณภาพและมาตรฐานการบริการ

5. ลดขั้นตอนการทำงานเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ให้บริการที่สะดวก รวดเร็วด้วย E-office มุ่งสู่ E- University

6. สนับสนุน Routine to Research เป็นฐานในการปฏิบัติงาน

7. สร้างระบบและสวัสดิการที่จูงใจเพื่อดึงดูดคนดีคนเก่ง

8. สนับสนุนคนรุ่นใหม่พัฒนาหลักสูตรเตรียมผู้บริหาร ในอนาคต

9. พัฒนาทักษะทางด้านภาษา

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นการจัดฝึกอบรม วิทยุวิทยการบรรยายระยะสั้น การศึกษาดูงาน การสัมมนา การประชุมวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้แต่ละคณะได้มีการจัดอบรมเพิ่มเติมให้กับบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน อาทิ การอบรมการเขียนบทความวิจัยเป็นภาษาอังกฤษ การจัดการความรู้ด้านการประกันคุณภาพ

การบริหารความเสี่ยง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาด้านภาษาอังกฤษ บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบว่า มีการกำหนดแผนกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากร และกำหนดเป้าหมายชัดเจน อาทิ ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ กลุ่มข้าราชการไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 กลุ่มพนักงานมหาวิทยาลัยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 สนับสนุนให้มีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 และทำการจำแนกกลุ่มต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาโดยพิจารณาอายุงาน เช่น ต้นกล้า นนทรี อายุงาน 0-2 ปี นนทรีเขียว ขจี อายุงาน 2-5 ปี เป็นต้น (สำนักงานวิทยาเขตกำแพงแสน, 2559: 24-25) จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. มีกระบวนการพัฒนา และกิจกรรมส่งเสริมความรู้อย่างสม่ำเสมอ

2. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม และเตรียมความพร้อมสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น

จุดอ่อน (Weakness)

1. ภาระงานสอน ในบางหลักสูตรบุคลากรสายวิชาการมีภาระการสอนจำนวนมาก ทำให้เข้าร่วมการพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ

2. หลักสูตรที่จัดอบรมไม่มีการจำแนกศักยภาพของบุคลากรสายวิชาการ/สายสนับสนุน ทำให้การจัดการเรียนรู้ การพัฒนา ผิดกรอบต่างๆ นำไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดการประเมินความต้องการการฝึกอบรม และการวิเคราะห์ความแตกต่างของบุคลากรสายวิชาการ/สายสนับสนุน

โอกาส (Opportunity)

มีรูปแบบและวิธีการพัฒนาบุคลากรที่หลากหลายมากขึ้นทั้งภายในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย ทำให้มีทางเลือกในการจัดการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรได้

ภัยคุกคาม (Threat)

1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและความสามารถในการใช้ภาษาที่สาม
2. ความหลากหลายของบุคลากรทางด้านเชื้อชาติ ภาษา อายุ และวัฒนธรรม
3. การแข่งขันจากภายนอกที่ต้องการบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานสูงไปทำงาน

อภิปรายผล

1. การสรรหาและการคัดเลือกเป็นระบบเปิด มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมีการดำเนินการสำรวจ/วิเคราะห์อัตรากำลังในช่วงระยะเวลา 5 ปี และวางแผนเพื่อรองรับอัตรากำลังแทนอาจารย์ที่เกษียณอายุ อาจารย์ลาศึกษาต่อหรือลาออก มีความสอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2539) ที่สรุปให้เห็นถึงขั้นตอนการสรรหาบุคลากรจะเริ่มตั้งแต่การวางแผนการสรรหา (Human Resource Planning) โดยผู้สรรหาจะดำเนินการตามแผนอัตรากำลังที่วางไว้ และความต้องการพิเศษของทางหน่วยงานหลักเกี่ยวกับตำแหน่งงานว่างที่จะเปิดรับสมัคร โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของพนักงาน และจากประวัติภาระงาน คุณสมบัติของพนักงาน และจำนวนตำแหน่งที่จะเปิดรับจะเป็นตัวกำหนดวิธีการที่จะสรรหาพนักงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระบวนการสรรหาและการคัดเลือกของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีกระบวนการสรรหาและการคัดเลือก โดยจากเอกสารคู่มือการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย ได้กำหนดเงื่อนไข และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคัดเลือก คือ

1. พิจารณาความรู้ความสามารถเฉพาะตำแหน่ง

2. ความเหมาะสมกับตำแหน่ง โดยการพิจารณาจากการสัมภาษณ์และการทดลองสอน ซึ่งจะแสดงถึงคุณลักษณะของบุคลากรและแนวคิดในการปฏิบัติงาน แนวทางการพัฒนางานในหน้าที่หากได้รับการคัดเลือกจะสอดคล้องกับค่านิยมของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังนี้ 1. การสร้างเครือข่ายการทำงานและการสื่อสารหลายรูปแบบ หมายถึง การทำงานแบบประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมุ่งพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เต็มรูปแบบ 2. การทำงานแบบมืออาชีพ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3. การทำงานด้วยความรับผิดชอบ หมายถึง การยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมรักษาคุณภาพและมาตรฐาน โปร่งใสและตรวจสอบได้ 4. การประสานสามัคคี หมายถึง การทำงานด้วยความเคารพในความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่แบ่งฝักฝ่ายและเสียสละเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม นอกจากนี้กระบวนการสรรหาและการคัดเลือกที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ได้บุคลากรที่มีศักยภาพเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร (Kumari, 2012: 34-35) อย่างไรก็ตามกระบวนการสรรหาและการคัดเลือกในรูปแบบเดิมที่มีการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เพื่อลดค่าใช้จ่ายและได้บุคลากรที่มีความหลากหลาย ควรมีการพิจารณาการนำระบบสรรหาออนไลน์มาใช้ในการสรรหาคัดเลือกมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและเพิ่มโอกาสให้กับบุคลากรที่มาจากสถานที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ลดระยะเวลาในการเดินทางและเพิ่มทางเลือกให้ทั้งผู้สรรหาและผู้สมัครด้วย ซึ่งเรียกว่า การสรรหาบุคลากรผ่านเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่า "E-recruitment" หรือ "Online Recruitment" (ภาณุวัฒน์ กลัปส์อ่อน, 2558: 115-116)

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำแนกเป็น การ

ฝึกอบรม การให้การศึกษาและการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มขององค์กร โดยการฝึกอบรมของมหาวิทยาลัยจะเป็นการฝึกอบรมระยะสั้น อาทิ การพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษา การพัฒนาการเขียนและทบทวนตัวชี้วัดของ สกอ. และเกณฑ์หลักสูตรใหม่ เป็นต้นให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงาน ในขณะที่การให้การศึกษาเป็นการพัฒนาในระยะยาวและมุ่งไปที่การพัฒนางานที่รับผิดชอบในอนาคต อาทิ การศึกษาต่อในระดับต่างๆ เป็นต้น การพัฒนาเป็นการเพิ่มทักษะและความสามารถของบุคลากร ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมได้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนโดยกำหนดขึ้นตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสอดคล้องกับ Nadler & Nadler (1989) และ Agwu & Ogiriki (2014: 136) ที่กล่าวถึงการพัฒนารทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการเพิ่มความเชี่ยวชาญผ่านกระบวนการ 3 กิจกรรม ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นจากนายจ้างผู้จ้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การศึกษาเน้นไปที่การเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมปัจเจกบุคคลที่มีงานแตกต่างกัน การพัฒนาเน้นไปที่การจัดเตรียมความรู้หรือทักษะภายในเฉพาะสาขาที่ไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับงาน (Agwu & Ogiriki, 2014: 137) ดังนั้นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีควรมีการพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดที่มีการกำหนดขึ้นและควรเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2559: 201)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการทบทวนจำนวนภาระงานสอนของบุคลากรสายวิชาการให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เพื่อให้บุคลากรสายวิชาการสามารถดำเนินการจัดการวางแผนการพัฒนา ฝึกอบรมให้เหมาะสมกับวันและเวลาในการพัฒนาหรือการฝึกอบรมได้
2. ควรจัดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับช่วงอายุ ความต้องการเรียนรู้ในศาสตร์เฉพาะ และความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อให้บุคลากรสามารถเสนอหลักสูตรที่ต้องการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม
3. ควรเพิ่มช่องทางหรือกระบวนการในการสรรหาและการคัดเลือกให้มีความหลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น อาทิ การสรรหาบุคลากรผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวโน้มการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันการศึกษาและนาระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมาใช้ในการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องอนาคตภาพของการบริหารและการพัฒนาทุนมนุษย์ตามนโยบายรัฐ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2559 - 2568): กรณีศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในภูมิภาคตะวันตก โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณปี 2558 และได้รับความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการกองทุนวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และคณะผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- กฤติน กุลเพ็ง. (2555). *กลยุทธ์การสรรหาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- กิตติ มีลำเอียง. (2559). การสรรหาและคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐยุคใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8 (1): 131-152.
- เฉลิม สุขเจริญ. (2557). *แรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี*. สารนิพนธ์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *การบริหารค่าจ้างและเงินเดือน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2552). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- นพคุณ ชีวะธนรักษ์ และวิไล พึ่งผล. (2556). การกิจและวิกฤติที่ทรัพยากรมนุษย์ต้องทบทวนก่อนถึงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี 2558. *วารสารนักบริหาร*. 33 (4): 64-71.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2559). กลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 36 (1): 196-208.
- เพ็ญศรี จันทร์อินทร์ ปาจริย์ ผลประเสริฐ และยุภาติ ปณราช. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 7 (20): 13-22.
- ภาณุวัฒน์ กลับศรีอ่อน. (2558). ปัจจัยความสำเร็จของการสรรหาบุคลากรผ่านระบบออนไลน์. *วารสารนักบริหาร*. 35 (1): 114-125.
- ยุวดี ศรีธรรมรัฐ. (2541). *การบริหารงานบุคคลในภาครัฐกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศินารต ศิริจันทร์พันธ์. (2546). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานวิทยาเขตกำแพงแสน. (2559). *แผนบริหารและพัฒนาบุคลากรสำนักงานวิทยาเขตกำแพงแสน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2563 (ฉบับร่าง)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- อรพรรณ มาตช่วง การุณย์ ประทุมและ พลาญ จันทจรุภัทร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทุนมนุษย์กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 34 (4): 214-222.
- Agwu, M. O. & Ogiriki, T. (2014). Human Resource Development and Organizational Performance in the Nigeria Liquefied Natural Gas Company Limited, Bonny. *Journal of Management and Sustainability*. 4 (4): 134-146.
- GlobalEdg LLC. (2007). *Insights for Action: The Human Resource Development Value Proposition: A Comprehensive and Integrated Approach to Talent Management for Leaders*. n.p.

- Harrison, R. & Kessels, J. W. M. (2004). *Human Resource Development in a Knowledge Economy: An Organisational View*. New York: Palgrave Macmillan.
- Kumari, N. (2012). A Study of the Recruitment and Selection Process: SMC Global. *Industrial Engineering Letters*. 2 (1): 34-43.
- Nadler, L. & Nadler, Z. (1989). *Developing Human Resource*. (1st ed.). San Francisco: Jossey-Bass Press.
- Potocki, K.A. & Brocato, R.C. (1995). A System of Management for Organizational Improvement. *Johns hopkins apl technical digest*. 16 (4): 402-412.
- Sanjo, O. M. & Adeniyi, W. A. (2012). Determinants OF Organizational Effectiveness in the Nigerian Communication Sector. *European Journal of Business and Management*. 4 (13): 68-77.
- Swanson, R. A. & Holton, E. F. III. (2009). *Foundations of Human Resource Development*. (2nd ed.). San Francisco: Berrett-Koehler.
- Vinitwatanakhun, W. (1998). *Factors affecting Organizational Effectiveness of Nursing Institutes in Thailand*. Doctoral Dissertation. The National Institute of Development Administration.
- Yorks, L. (2005). *Strategic Human Resource Development*. Mason, OH: Thompson.

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง และความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์

Preferred and Actual Opinions about Inquiry-based Instruction and Understanding in Pedagogical Content Knowledge of Preservice Science Teachers

ประสาธ นื่องเฉลิม

Prasart Nuangchalerm

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง และความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 3 ราย ที่ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นระยะเวลา 1 ปี การศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอน แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง และแบบสอบถามความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ในระดับมากที่สุด แต่ในสภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับมาก ความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนอยู่ในระดับมากที่สุด แต่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนและขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: การเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้, นิสิตครูวิทยาศาสตร์

Abstract

The study aims to explore preferred and actual opinions about inquiry-based instruction, and understanding in pedagogical content knowledge of preservice science teachers. Three preservice science teachers were studied during 1-year school practicum. Research tools included inquiry-based lesson plans anecdotal, teaching behavior anecdotal, questionnaire on

รองศาสตราจารย์, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University

preferred and actual opinions about inquiry-based instruction, and questionnaires on pedagogical content knowledge of preservice science teachers. Mean and standard deviation were employed to explain with descriptive analysis. The findings revealed that they had highest level of preferred opinion about inquiry-based instruction, but actual opinion was high. Understanding in pedagogical content knowledge was at the highest level, but lesson plan preparation was at misconception and self-confidence was to improve.

คำสำคัญ : Inquiry-based instruction, preservice science teacher

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแห่งศตวรรษที่ 21 มีความท้าทายต่อนักการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อมส่งผลให้ผู้เรียนปรับตัวสู่ห้องเรียนในรูปแบบที่แตกต่างและหลากหลาย การศึกษาที่มุ่งเน้นถ่ายทอดเนื้อหาวิชาอาจไม่เหมาะกับสังคมยุคใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2555) การให้เครื่องมือและวิธีการในการเรียนที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถต่อความรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเท่าทันกับกระแสโลกาภิวัตน์ (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2558ก) การเรียนการสอนจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมบทบาททางการเรียนรู้ดังกล่าวแก่ผู้เรียน

ความคาดหวังเป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการกำหนดเป้าหมาย การให้คุณค่ากับสิ่งที่ต้องการจะกระทำ ความคาดหวังต่อการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่ควรบ่มเพาะให้เกิดแก่ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคาดหวังต่อการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ของครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูของครูทั้งก่อนประจำการและครูประจำการให้มีความคิด ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายและปรัชญาของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2558ข) หรือใกล้เคียงกับสภาพที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตาม วิทยาศาสตร์ ระบบการผลิตครูวิทยาศาสตร์มักเน้น

แนวคิดด้วยทฤษฎี การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนรู้ ซึ่งบางครั้งการปฏิบัติอาจทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งกับทฤษฎีก็ได้ ถ้าหากเกิดความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของสภาพที่พึงประสงค์กับสภาพที่เป็นจริงมาก นั้นย่อมหมายความว่าทฤษฎีที่เรียนมากับสิ่งที่ปฏิบัติมีความขัดแย้ง ซึ่งผลกระทบนี้จะช่วยให้ระบบการผลิตครูได้หันกลับมาทบทวนว่าจัดการเรียนการสอนสอดคล้องตามบริบทห้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่ควรจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าเกิดความแตกต่างน้อยนั้นก็ย่อมคาดเดาได้ว่าการหลักสูตรการผลิตครูวิทยาศาสตร์นั้นสอดคล้องกับปรัชญาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์

หลักสูตรการผลิตครูวิทยาศาสตร์จะต้องผลิตผู้สอนที่มีความพร้อมและเจตจำนงที่ดีในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือเป็นคนเก่งแล้วยังสอนวิทยาศาสตร์ได้ดี มีความรู้ในเนื้อหาผนวกกับวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มุ่งเน้นกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ศึกษามีความเชื่อพื้นฐานว่าการสืบเสาะหาความรู้คือคุณลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ที่ควรบ่มเพาะให้เกิดแก่ผู้เรียน การทำความเข้าใจในประเด็นนี้ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตครูวิทยาศาสตร์ (ชาติรี ฝ่ายคำตา, 2555) เนื่องด้วยครูวิทยาศาสตร์ที่พึงประสงค์ต้องรู้จักนำกระบวนการสืบเสาะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และจิตวิทยา (ศศิเทพ ปิติพรเทพินทร์, 2558)

ถ้าหากการจัดการเรียนการสอนที่ขาดกระบวนการสืบเสาะหาความรู้จะทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะการศึกษาค้นคว้าและสร้างความรู้เชิงเช่นนักวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนก็จะกลายเป็นเพียงผู้เสพความรู้ของนักวิทยาศาสตร์หรือการโคลนนิ่งความรู้จากเนื้อหาในตำราเรียนเท่านั้น ในขณะที่การเรียนรู้อุทวิวิทยาศาสตร์กับสังคมในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเข้าใจและนำเนื้อหาผนวกวิธีสอนมาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อุทวิวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนต้องรู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และลงมือค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งเนื้อหา ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ หลักสูตรและการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งเรียกรวมกันว่า ความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอน (Shulman. 1986; Shulman. 1987; Magnusson and others. 1999)

การวิจัยครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอน ผลการวิจัยจะทำให้ทราบความเชื่อมโยงการผลิตครูวิทยาศาสตร์ที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและทางปฏิบัติให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด เจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่จะช่วยให้นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูวิทยาศาสตร์ และเป็นแนวทางปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนในระบบการผลิตครูวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องตามทิศทางและความต้องการของประเทศ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง

2. เพื่อศึกษาความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ใต้นิสิตครูวิทยาศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษาที่สอนระดับมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยกรณีศึกษา 3 ราย ที่ผ่านการเรียนรายวิชาต่างๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดในระดับปริญญาโท และปฏิบัติการหน้าที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แบบบันทึกแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

๑. แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการสอน

๑. แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ

๑. แบบสอบถามความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมกรรมการสอนของครู โดยผู้วิจัยได้ขออนุญาตครูพี่เลี้ยงและนิสิตครูวิทยาศาสตร์ระหว่างปฏิบัติการเรียนการสอน เพื่อทำการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ข้อมูลต่างๆ ได้รับบันทึกกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วนำกลับมาวิเคราะห์เพื่อบรรยายปรากฏการณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามสภาพ

จริง และนิสิตครูต้องนำแผนการจัดการเรียนรู้มาส่งเมื่อสิ้นภาคเรียน วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

3. การสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง หลังจากปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การสอบถามความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามความเข้าใจใน

เนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ หลังจากปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ทั้งโดยรวมและรายชั้นการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สภาพเป็นจริงทั้งโดยรวมและรายชั้นการสอนอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ตามสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริง

การจัดการเรียนการสอน	Mean	SD	ระดับความคิดเห็น
สภาพที่คาดหวัง			
ขั้นที่ 1 ได้รับความสนใจ	4.71	0.46	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 สืบรวจค้นหา	4.92	0.28	มากที่สุด
ขั้นที่ 3 อธิบาย	5.00	0.00	มากที่สุด
ขั้นที่ 4 ขยายความรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
ขั้นที่ 5 ประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.92	0.28	มากที่สุด
สภาพที่เป็นจริง			
ขั้นที่ 1 ได้รับความสนใจ	3.86	0.57	มาก
ขั้นที่ 2 สืบรวจค้นหา	4.17	0.70	มาก
ขั้นที่ 3 อธิบาย	4.11	0.76	มาก
ขั้นที่ 4 ขยายความรู้	4.20	0.68	มาก
ขั้นที่ 5 ประเมินผล	4.00	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม	4.06	0.66	มาก

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ มีความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ในระดับมากที่สุดในทุกชั้นการสอน แต่ความคิดเห็นต่อสภาพจริงของการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ในระดับ

มากที่สุดทุกชั้นการสอน โดยที่ชั้นเร้าความสนใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีระดับความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์

ความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอน	Mean	SD	ระดับความเข้าใจ
ด้านศาสตร์การสอน	4.77	0.43	มากที่สุด
ด้านบริบท	4.63	0.56	มากที่สุด
ด้านความรู้	4.70	0.53	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.70	0.51	มากที่สุด

เมื่อสังเกตการสอนก็มีความสอดคล้องกับการสอบถามทั้งความคิดเห็นและความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนพบว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ชั้น ตามที่ได้ศึกษาเทคนิคและวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จากการเรียนตามหลักสูตรผ่านรายวิชาที่เป็นทฤษฎี เมื่อปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาก็ได้รับการปรับแผนและปรับเปลี่ยนวิธีการเขียนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและบริบทการจัดการเรียนรู้ตามที่สถานศึกษากำหนด โดยมีครูพี่เลี้ยงคอยดูแลและให้คำแนะนำตามความเหมาะสม ดังบทสัมภาษณ์

“ผมขี้เรียสมากครับ เพราะผมเป็นคนเป๊ะ แต่ครูพี่เลี้ยงเป็นคนง่าย ๆ ครูพี่เลี้ยงเน้นการสอนตามแผนครับ”(กรณีศึกษา 1; สัมภาษณ์เมื่อ 24 ธันวาคม 2558)

“การจัดการห้องเรียนปกติใช้ได้ จัดการง่ายกว่าห้อง Gifted แม้แต่ครูพี่เลี้ยงเข้าไปสอน บางครั้งเด็กยังไม่สนใจเลย” (กรณีศึกษา 2; สัมภาษณ์เมื่อ 24 ธันวาคม 2558)

เมื่อวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้พบว่าการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนยังไม่ชัดเจน

การเขียนสาระสำคัญยังไม่กระชับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่อนข้างจำกัด การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลไม่ชัดเจนตามหลักการประเมินการเรียนรู้และไม่สอดคล้องเชิงสภาพจริงกับการจัดการเรียนการสอน แม้ว่านิสิตครูมีความมั่นใจในเนื้อหาสาระแต่ยังขาดความมั่นใจในการสอน และยังมี ความกังวลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง การรู้ทฤษฎีทางการศึกษาและความมั่นใจในเนื้อหาสาระก็อาจจะช่วยได้ แต่ในเชิงปฏิบัตินั้นผลการศึกษาสະท้อนให้เห็นว่ามีปัญหาด้านการนำเนื้อหาผนวกวิธีสอนไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังบทสัมภาษณ์

“ที่เรียนคณะวิทยาศาสตร์ 4 ปี เพื่อสร้าง concept ให้ตัวเองเข้าใจ แต่ไม่สามารถสอนให้เราถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจได้” (กรณีศึกษา 1; สัมภาษณ์เมื่อ 24 ธันวาคม 2558)

“กลัวสอนไม่ทันมากเลยอะ กิจกรรมเยอะมาก กังวลเกี่ยวกับการสอน” (กรณีศึกษา 2; สัมภาษณ์เมื่อ 24 ธันวาคม 2558)

“หนูยังเป็นกังวลอะ เด็กบางคนเขาก็เรียนพิเศษมาจากข้างนอกแล้ว” (กรณีศึกษา 3; สัมภาษณ์เมื่อ 24 ธันวาคม 2558)

สรุปและอภิปรายผล

1. นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ทั้งโดยรวมและรายชั้นการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สภาพเป็นจริงทั้งโดยรวมและรายชั้นการสอนอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการบ่มเพาะทางการศึกษาต้องการให้ผู้เรียนรู้จักการตั้งเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนคิดหาแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่บรรลุเป้าหมายได้ เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้ โดยอาศัยปรัชญาการศึกษากลุ่ม Constructivism ทั้งนี้มีความเชื่อเป็นพื้นฐานว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อครูจัดสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจตามวัยและธรรมชาติ (วิณา ประชากุล และประสาธน์ เนื่องเฉลิม. 2559) ความคาดหวังจึงเป็นแรงผลักดันให้จัดการเรียนรูแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ตามทฤษฎีมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นวิธีการที่นักวิทยาศาสตร์นำมาใช้ค้นคว้าและหาความรู้ต่างๆ

การตั้งความคาดหวังไว้สูงเป็นสิ่งดีเมื่อมีการวางแผนก่อนทำอะไร และเมื่อได้ลงมือกระทำอาจไม่เป็นตามที่พึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนก็เช่นกันอาจพบอุปสรรค ปัญหา และความกังวลเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ทั้งโดยรวมและรายชั้นการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้สภาพเป็นจริงทั้งโดยรวมและรายชั้นการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ว่าการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้เหมาะกับห้องเรียนวิทยาศาสตร์ หากแต่สภาพการจัดการชั้นเรียนนั้นอาจไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ผลของความคิดเห็น

เป็นเช่นนี้ก็ย่อมส่งผลดีในด้านการพัฒนาตนเอง ยอมรับสภาพและมุ่งมั่นให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุหรือใกล้เคียงกับความคาดหวังตามที่ประสงค์ ผลของการพัฒนาจะทำให้เกิดการปฏิรูปตนเอง จนนำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพในที่สุด

2. นิสิตครูวิทยาศาสตร์มีระดับความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเน้นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ตามที่ได้ศึกษาทางทฤษฎีมาก่อนหน้านี้โดยมีครูพี่เลี้ยงคอยดูแลและให้คำแนะนำในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การมีระบบพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือแนะนำอย่างใกล้ชิดทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็น (Buaraphan. 2007) เมื่อสังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียนของนิสิตครูมีความแม่นยำในเนื้อหาสาระทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรายวิชาทางวิทยาศาสตร์ได้รับถ่ายทอดและบ่มเพาะผ่านรายวิชาที่ลงทะเลียบในระดับปริญญาตรีตามสาขาวิชาที่ถนัด แต่การเรียนรูแบบแยกย่อยและลงลึกในรายละเอียดจะทำให้ นิสิตครูขาดการมองแบบเชื่อมโยงและบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอนได้ค่อนข้างยาก จนบางครั้งอาจละเลยธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ (พุทธพร ลลิตานุรักษ์ และ ชาตรี ฝ่ายคำตา. 2554) ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอน แต่ไม่ใช่ในเนื้อหาที่สอนเสียทีเดียว หากแต่เป็นการนำจิตวิทยาในชั้นเรียนและศาสตร์การสอนในทางทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาภายในช่วงระยะเวลาเพียง 1 ปีการศึกษา มาปรับใช้ยังไม่สมบูรณ์นัก

เมื่อวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้พบว่าการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนยังไม่ชัดเจน การเขียนสาระสำคัญยังไม่กระชับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่อนข้างจำกัด การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลไม่ชัดเจนตามหลักการประเมินการเรียนรูและไม่สอดคล้องเชิงสภาพจริงกับการจัดการเรียนการสอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การเรียนใน

ระดับปริญญาตรีทำให้นิสิตครูมีความแม่นยำและมั่นใจในเนื้อหาที่สอน หากแต่ขาดทักษะในการศึกษา เนื่องด้วยระยะเวลาเรียนในภาคทฤษฎีที่ค่อนข้างจำกัด และการเร่งรัดเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และนำวิธีการสู่ภาคปฏิบัติในสถานศึกษาตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ส่งผลให้นิสิตครูเกิดความกังวลต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตั้งงานวิจัยของกมลวรรณ คล้ายวงษ์ (2554) ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจของนิสิตวิชาชีพครูชีววิทยา จำนวน 11 คน ซึ่งพบว่า นิสิตครูมีความรู้ในการวางแผนการสอนปฏิบัติการค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เน้นด้านเนื้อหาสาระเป็นหลัก ขาดการบูรณาการทักษะกระบวนการ ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนระดับต่ำ เน้นการบรรยายตามสภาพ แต่เมื่อได้รับการพัฒนาตนเองตามโปรแกรมการพัฒนาแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ และทักษะที่มีต่อการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ แต่งานวิจัยนี้กลับไม่ได้ศึกษาความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครู ซึ่งมีความสำคัญต่อความคิด ความเชื่อ และแสดงออกเป็นพฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์ โดยที่การเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้นั้นเป็นทั้งการพัฒนาความคิดและการทักษะการเรียนการสอนที่จำเป็นต่อผู้สอนและผู้เรียน (ประสาทเนื่องเฉลิม, 2558ก) สิ่งเหล่านี้อาจต้องทำงานประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาในการเสริมภาคทฤษฎีอย่างเข้มข้นและฝึกปฏิบัติการเรียนการสอนอย่างเข้มข้น หากนิสิตครูเกิดความคลาดเคลื่อนในเรื่องการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอนก็จะส่งผลต่อคุณภาพครูวิทยาศาสตร์ในอนาคต (Tamir, 1988)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับ การสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ สะท้อนความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ แต่นิสิตครูยังขาดความเข้าใจในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไป สู่การปฏิบัติได้จริง เช่น การเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกัน การสร้างเครื่องมือประเมิน การเรียนรู้ การนำเทคนิคและนวัตกรรมการเรียน การสอนสู่ห้องเรียน การปรับใช้จิตวิทยาการเรียน การสอน ดังนั้น ควรเพิ่มเติมทักษะที่จำเป็นดังกล่าว ผ่านรายวิชาเรียนและให้ฝึกปฏิบัติมากขึ้นก่อนฝึก ปฏิบัติการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2. การลงทะเบียนเรียนรายวิชาต่างๆ ใน มหาวิทยาลัยมักมุ่งเน้นทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ควรมีการกำหนดกิจกรรมระหว่างเรียนให้นิสิตครู ได้ไปสังเกตการสอนและทดลองสอนบ้างใน โรงเรียนที่นิสิตจะไปปฏิบัติการสอนจริง เพื่อจะ สัมผัสปัญหา วางแผนแก้ไขปัญหา และหาแนวทางการ ปฏิบัติงานในสถานศึกษาล่วงหน้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสืบ เสาะหาความรู้กับเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียน

2. ควรมีการศึกษาและพัฒนา รูปแบบ ความเข้าใจในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนิสิตครู วิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ คล้ายวงษ์. (2554). การพัฒนาโปรแกรมการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นความเข้าใจ: การพัฒนาวิชาชีพสำหรับนิสิตวิชาชีพครูชีววิทยา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชาติรี ฝ่ายคำตา. (2555). ความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนเพื่อสอนครูวิทยาศาสตร์: ประเด็นปัจจุบันที่ครูของครูวิทยาศาสตร์ควรทราบ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 23(2): 1-19.
- ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2558ก). การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2558ข). จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 9(4): 7-14.
- พดุมพร ลลิตานุกฤษ และ ชาติรี ฝ่ายคำตา. (2554). ทรรศนะเกี่ยวกับธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.). วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 17(5): 223-254.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วีณา ประชากุล และ ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2559). รูปแบบการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- ศศิเทพ ปิติพรเทพินทร์. (2558). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กับสังคมแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: เนว่าเอ็ดดูเคชั่น.
- Buaraphan, K. (2007). Relationships between fourth-year preservice physics teachers' conceptions of teaching and learning physics and their classroom practices during student teaching. *Songklanakarin Journal of Social Science and Humanities*. 13(4): 595-620.
- Magnusson, S., Krajcik, J. and Borko, H. (1999). Nature, sources and development of pedagogical content knowledge for science teaching. In Gess-Newsome, J. and Lederman, N.G. (eds). *Examining pedagogical content knowledge: the construct and its implication for science education*. Boston: Kluwer.
- Shulman, L.S. (1986). Those who understand: knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*. 15(2): 4-14.
- Shulman, L.S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*. 4(2): 1-22.
- Tamir, P. (1988). Subject matter and related pedagogical content knowledge in teacher education. *Teaching and Teacher Education*. 4(2): 99-110.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการ วิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

Factors Affecting Teamwork Behavior of Suranaree University of Technology's Staff

ปลื้มจิตร์ บุญพึ้ง¹

Pluemjit Boonpueng¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 267 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดตอบเองในการเก็บรวบรวมข้อมูลและได้รับตอบกลับ จำนวน 267 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = .36) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้แก่ โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวม สามารถเขียนเป็นรูปสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$(Y_{tot} = 35.843 + .382 (\text{โครงสร้างของทีม}) - .377 (\text{พฤติกรรมของหัวหน้าทีม}) + .618 (\text{กระบวนการทำงานเป็นทีม}) + .582 (\text{การสนับสนุนทางสังคม}))$

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

Abstract

The purpose of this research was to study factors affecting the behavior of teamwork performances of supporting staff at Suranaree University of Technology. The samples were collected from 267 supporting staff of Suranaree University of Technology. The tools for collecting data were questionnaires and 267 questionnaires, and there was a 100% response rate.. Data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression

¹ พนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป, สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โทร. 044-224633

¹ Staff, Institute of Science, Suranaree University of Technology. Tel. 044-224633

analysis. The results showed that 1) Teamwork behavior of the supporting staff in Suranaree University of Technology had a high overall level (\bar{X} = 2.98, SD = .36) and 2) Factors affecting teamwork behavior of the supporting staff in Suranaree University of Technology, were the teamwork structure, the behavior of the team captain, the teamwork process, and social support with the level of statistical significance at .05. The equation can be written as regression analysis as follows.

$$(Y_{tot} = 35.843 + .382 (a) - .377 (b) + .618 (c) + .582 (f))$$

Keywords : Teamwork, Suranaree University of Technology

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างก็ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้แข็งแกร่งขึ้น ความซับซ้อนและความหลากหลายของงาน ทำให้หน่วยงานจะต้องรู้จักการจัดแบ่งงาน มอบอำนาจ และกระจายความรับผิดชอบ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สุรัสวดี ราชกุลชัย, 2546: 2) การที่หน่วยงานจะดำเนินการกิจให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น หน่วยงานจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมกับงาน ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพและคุณภาพด้านวิชาการและวิชาชีพเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดในการทำงาน เพราะบุคลากรเป็นหัวใจของความสำเร็จของงาน หน่วยงานจึงต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาบุคลากรของตนเองให้พร้อมสำหรับการทำงานเป็นทีมโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (ธีระเดช รวิมงคล, 2555: 1) เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการทำงานถือเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของทีมงาน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งแรกของประเทศไทย เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีพนักงานจำนวน 1,173 คน มีการแบ่งระดับชั้นของการทำงาน เช่น

บริหารวิชาการ วิชาการ ปฏิบัติการ ลูกจ้างประจำ โดยมีโครงสร้างการจัดองค์กรและระบบที่ยึดหลักการกระจายอำนาจ ที่มีลักษณะของการปกครองตนเอง โดยให้การตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการ สิ้นสุดในระดับสภามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นองค์กรบริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เพื่อให้มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูง มหาวิทยาลัยประกอบด้วยองค์กรสำคัญ จำนวน 2 องค์กร ได้แก่ 1) สภามหาวิทยาลัย เป็นองค์กรสูงสุดทำหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไป โดยเฉพาะด้านนโยบายและแผน งบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน การแบ่งส่วนงาน การออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูงและการอนุมัติปริญญา 2) สภาวิชาการ เป็นองค์กรรองลงมาจากสภามหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทางวิชาการ อันได้แก่ การสอน การวิจัยและบริการทางวิชาการ โดยเฉพาะการกำกับดูแลด้านมาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการของมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี สุรนารีมีภารกิจหลักที่สำคัญ 6 ด้าน คือ งานบริหารและธุรการ งานสอนงานวิจัยและพัฒนา งานบริการวิชาการ งานปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี และงานทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม การจัดองค์กรของมหาวิทยาลัย จึงอิงตามลักษณะงานทั้ง 6 ประการ ดังนี้ 1) สำนักงานอธิการบดี 2) สำนักวิชา 3) ศูนย์ 4) สถาบัน 5) หน่วยวิสาขา 6) โครงการ/อื่น ๆ โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีระบบการบริหาร

แบบ “รวมบริการ ประสานภารกิจ” เป็นแนวคิดในการมุ่งใช้ทรัพยากรทุกประเภทและความชำนาญการร่วมกัน ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานที่มีภารกิจเหมือนกันมีเพียงหน่วยงานเดียว ให้บริการแบบรวมศูนย์เพื่อลดขั้นตอนการทำงานหรือลดระยะเวลาในการทำงาน ดังนั้น การทำงานเป็นทีมจึงเป็นส่วนสำคัญในการที่จะหล่อหลอมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างมีระบบและประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และต้องรักษาไว้ให้ยั่งยืนตลอดไป เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับปัญหาและอุปสรรคที่รออยู่ข้างหน้า

การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญอย่างมากในระบบบริหารแบบ “รวมบริการ ประสานภารกิจ” และในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ได้เล็งเห็นความสำคัญในการปฏิบัติงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม จึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาดังนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของพนักงานและปรับปรุงการดำเนินงานให้กับองค์กรบรรลุเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาดังนี้เป็นพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ในที่นี้รวมถึง

ลูกจ้างประจำ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 797 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2557, ที่มา: ส่วนการเจ้าหน้าที่) ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลช่วงเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2558

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 267 คน ซึ่งได้จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ (สมบุรณ์ ดันยะ 2550: 99) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{797}{1 + (797 \times 0.0025)} = 267$$

$$n = \frac{797}{1 + (797 \times 0.0025)}$$

$$n = 267$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ .05

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หน่วยงาน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
สภามหาวิทยาลัย	10	3
สำนักงานอธิการบดี	341	114
สำนักวิชา	94	32
ศูนย์/สถาบัน	315	106
หน่วยวิสาขากิจ	37	12
รวม	797	267

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ขอบเขตของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม เป็นการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผล

ต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม ในที่นี้ศึกษาใน 6 ปัจจัย ประกอบด้วย โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม บรรยากาศในองค์กร การมีส่วนร่วมในงาน และการสนับสนุนทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

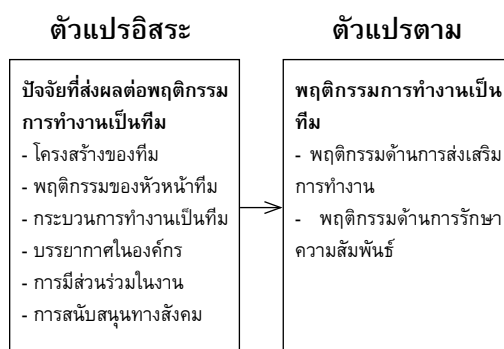
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งจากการทบทวนเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมของหน่วยงานต่างๆ โดยทั่วไป ตัวอย่างเช่น วราภรณ์ ตรีกุลสุภษดิ์ (2549) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีมไว้ว่า เป็นความสำคัญของการรวมตัวเพื่อทำงานเป็นทีมด้วยกันนั้นเป็นเพราะความเชื่อที่ว่า มนุษย์แต่ละคนมีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน อีกทั้งความรู้ความสามารถและศักยภาพในตัวบุคคลมีขอบเขตที่จำกัด จึงจำเป็นต้องมารวมกลุ่มกัน เพื่อนำจุดดีจุดเด่นความรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน ในส่วนที่ดีที่สุดของแต่ละคนมารวมกันทำงาน ให้บรรลุตามเป้าหมายของทีม และธีระเดช รุ่งมงคล (2556) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีมประกอบด้วย งานหรือลักษณะความยากง่าย ความเสี่ยง ความซับซ้อนของงาน ทรัพยากรที่ใช้ในการทำงาน รวมทั้งงบประมาณที่ใช้ในการทำงาน กระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติงานของทีม ขนาดและองค์ประกอบของทีมงาน และรางวัล สิ่งตอบแทนหรือขวัญกำลังใจในการทำงาน

จากการทบทวนเอกสารยังพบว่ามีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีมไว้อย่างหลากหลาย อาทิ กรกนก บุญชูจรัส (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์

ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์และพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การคิดเชิงบวก การร่วมทีม การจัดการความรู้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน ความสมดุลของชีวิตกับการทำงาน โครงสร้างของทีม และการกำหนดภารกิจของหน่วยงานและกลยุทธ์ในการบริหารงานและครมณ เทพแก้ว (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง พบว่าสมาชิกในที่ทีมงานทั้งหัวหน้างานและพนักงานในระดับต่างๆ มีพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมในระดับที่แตกต่างกัน การปฏิบัติงานมีการสนับสนุนทางสังคมจากฝ่ายต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมในระดับที่แตกต่างกัน โดยตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมโดยรวมของพนักงานระดับปฏิบัติการ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าทีมด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าทีมด้านวัตถุ การสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าทีมด้านข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมทีมด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมทีมด้านวัตถุ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวด้านข้อมูล ข่าวสาร พฤติกรรมของหัวหน้าทีม และอายุงานในตำแหน่งปัจจุบัน ซึ่งร่วมกันทำนายพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมได้ถึงร้อยละ 91.70 นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีมแล้ว กาญจนา มังคละศิริ (2552) ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนครพนม พบว่า สิ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนครพนม ได้แก่ โครงสร้างของทีม ผู้นำทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม สมาชิกของทีม และองค์ประกอบการทำงานเป็นทีม

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องอาจแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงปัจจัยที่สอดคล้องกับลักษณะขององค์กรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะ มีวิวัฒนาการองค์กรและขั้นตอนการปฏิบัติงานการให้บริการทางการศึกษาที่แตกต่างจากองค์กรการศึกษาอื่นๆ นั่นคือ มีระบบการบริหารแบบ “รวมบริการ ประสานภารกิจ” จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้ประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของการทำงาน ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์จากความหมายของการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นลักษณะการทำงานของพนักงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยยึดหลักการการทำงานให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างมีระบบและประสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานที่เข้าร่วมกันบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการพิจารณาถึงลักษณะของทีมที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานซึ่งธีระเดช รุ่งมงคล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วย เป้าหมายชัดเจน มีทักษะสัมพันธ์กัน สมาชิกไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความมุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน มีการสื่อสารที่ดี มีทักษะการเจรจา หัวหน้าทีมมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และการรับฟัง มีการโต้แย้งอย่างสุภาพ การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์ มีการกำหนดบทบาทและมอบหมายงานชัดเจน มีการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการสนับสนุนจากภายในและภายนอก ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม นั้นประกอบด้วย โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม บรรยากาศในองค์กร การมีส่วนร่วมในงาน รวมถึงการสนับสนุนทางสังคม เมื่อนำปัจจัยแต่ละด้านมาพิจารณาแล้วสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการ

วิจัยได้ตั้งแผนภาพต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี หน่วยงานที่สังกัด และประเภทพนักงาน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้แก่ โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม บรรยากาศในองค์กร การมีส่วนร่วมในงาน และการสนับสนุนทางสังคม

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านการส่งเสริมการทำงาน และพฤติกรรมด้านการรักษาความสัมพันธ์

แบบสอบถามในตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีระดับความจริงในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

คำตอบ	ข้อคำถาม +	ข้อคำถาม -
ไม่จริงเลย	0 คะแนน	4 คะแนน
จริงน้อย	1 คะแนน	3 คะแนน
ไม่แน่ใจ	2 คะแนน	2 คะแนน
จริงมาก	3 คะแนน	1 คะแนน
จริงมากที่สุด	4 คะแนน	0 คะแนน

การแปลผลคะแนนของแบบสอบถามในตอน
ที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยได้แบ่งเกณฑ์การแปลผลคะแนน
โดยคำนวณจากความกว้างของอันตรภาคชั้น (ชูศรี
วงศ์รัตน์ 2550: 29) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{4 - 0}{5} \\ &= .80 \end{aligned}$$

นั่นหมายถึงจะมีความกว้างของอันตรภาค
ชั้นเท่ากับ .80 และได้ให้ความหมายเป็นดังนี้

- .00 – .80 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด
- .81 – 1.60 คะแนน หมายถึง น้อย
- 1.61 – 2.40 คะแนน หมายถึง ปานกลาง
- 2.41 – 3.20 คะแนน หมายถึง มาก
- 3.21 – 4.00 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

แบบสอบถามได้ผ่านการพิจารณาจาก
ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในด้านที่
เกี่ยวกับหัวข้อการวิจัย จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ
ความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดย
หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
วัตถุประสงค์ ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องตั้งแต่ .67 ถึง
1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากผู้
เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับพนักงาน จำนวน 30 ราย
เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เฉพาะใน
ส่วนที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าซึ่งเป็นการ
วัดความสอดคล้องภายใน โดยจะพิจารณาว่าข้อ
คำถามทั้งหมดในเครื่องมือที่วัดในเรื่องเดียวกัน
หรือไม่ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก
(บุญชม ศรีสะอาด 2538: 174) ทั้งนี้ ผลที่ได้จาก
การทดสอบแบบสอบถามต้องมีค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟาของครอนบักไม่ต่ำกว่า .70 ซึ่งได้ค่าความ
เชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นของปัจจัยที่ส่งผลต่อ
พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม

แบบสอบถาม	ค่าความเชื่อมั่น
โครงสร้างของทีม	.809
พฤติกรรมของหัวหน้าทีม	.939
กระบวนการทำงานเป็นทีม	.923
บรรยากาศในองค์กร	.850
การมีส่วนร่วมในงาน	.892
การสนับสนุนทางสังคม	.908

ตารางที่ 3 ค่าความเชื่อมั่นของพฤติกรรมการ
ทำงานเป็นทีม

แบบสอบถาม	ค่าความเชื่อ มั่น
พฤติกรรมด้านการส่งเสริมการ ทำงาน	.887
พฤติกรรมด้านการรักษาความ สัมพันธ์	.853

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ
เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสือถึงหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอ
ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล
โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับพนักงานสาย
ปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 267 คน จำนวน 2 รอบ
รอบที่ 1 ได้แบบสอบถามคืน 236 ฉบับ รอบที่ 2 ได้
แบบสอบถามคืน 31 ฉบับ รวมเป็น 267 ฉบับ คิด
เป็น 100% ของแบบสอบถามทั้งหมด จากนั้นนำ
แบบสอบถามมาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. นำข้อมูลมาลงรหัสแล้วนำไปวิเคราะห์
ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้
สถิติที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

2. ตัวแปรอิสระของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. พฤติกรรมการทำงานเป็นที่มของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามการนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้มาตรวจสอบในรูปของความสัมพันธ์

5. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาตัวพยากรณ์ร่วมในการทำนายพฤติกรรมการทำงานเป็นที่มของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ผลการวิจัย

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สามารถอธิบายได้ว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 267 คน ได้ดังนี้ พนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปเป็นเพศชาย จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 29.21 เป็นเพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 70.79 ($\bar{X} = 1.71$, $S.D. = .46$) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 66.29 ($\bar{X} = 2.41$, $S.D. = 2.26$) มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเฉลี่ย 14 ปี ($\bar{X} = 13.90$, $S.D. = 7.12$) พนักงานส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานอธิการบดี จำนวน 114 คน

คิดเป็นร้อยละ 42.70 ($\bar{X} = 2.96$, $S.D. = 1.02$) และเป็นพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป 237 คน คิดเป็นร้อยละ 88.76 ($\bar{X} = 1.89$, $S.D. = .32$)

2. การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นที่มของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตัวแปรอิสระของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
โครงสร้างของทีม	2.80	.29	มาก
พฤติกรรมของหัวหน้าทีม	2.79	.12	มาก
กระบวนการทำงานเป็นที่ม	2.92	.16	มาก
บรรยากาศในองค์กร	2.81	.16	มาก
การมีส่วนร่วมในงาน	2.71	.02	มาก
การสนับสนุนทางสังคม	2.90	.27	มาก
รวม	2.82	.17	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นที่มของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.82$, $S.D. = 0.17$)

3. การวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานเป็นที่มของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยการวิเคราะห์การทำงานเป็นที่ม ทั้ง 2 ด้าน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวม

พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
พฤติกรรมด้านการส่งเสริมการทำงาน	2.93	.43	มาก
พฤติกรรมด้านการรักษาความสัมพันธ์	3.02	.28	มาก
รวม	2.98	.36	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = .36)

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ตัวแปร	a	b	c	d	e	f
Y1	.482**	.490**	.573**	.554**	.543**	.619**
Y2	.501**	.471**	.567**	.529**	.547**	.589**
Y _{tot}	.519**	.505**	.598**	.569**	.572**	.634**

**มีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทั้ง 2 ด้าน (Ytot) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับโครงสร้างของทีม (a) (r = .519)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พฤติกรรมด้านการรักษาความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.02$, S.D. = 0.28) และพฤติกรรมด้านการส่งเสริมการทำงาน ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = .43)

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นการวิเคราะห์โดยการหาความสัมพันธ์โดยวิธีสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวม โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 6 และ 7

พฤติกรรมของหัวหน้าทีม (b) (r = .505) กระบวนการทำงานเป็นทีม (c) (r = .598) บรรยากาศในองค์กร (d) (r = .569) การมีส่วนร่วมในงาน (e) (r = .572) การสนับสนุนทางสังคม (f) (r = .634) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวม

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	Ms	F	Sig
Regression	21018.699	6	3503.116	36.508	.000
Residual	24948.567	260	95.956		
Total	45967.266	266			

**มีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R)	.676
ประสิทธิภาพในการพยากรณ์ (R ²)	.457
ประสิทธิภาพในการทำงานที่ปรับแล้ว (R ² adj)	.445
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Std. Error)	9.796
ตัวแปรที่ได้รับความคัดเลือกเข้าสมการ	

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	Collinearity Statistics	
	β	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	35.843	3.292		10.888	.000		
โครงสร้างของทีม (a)	.382	.151	.195	2.537	.012	.351	2.845
พฤติกรรมของหัวหน้าทีม (b)	-.377	.149	-.231	-2.521	.012	.248	4.032
กระบวนการทำงานเป็นทีม (c)	.618	.189	.311	3.275	.001	.232	4.306
การสนับสนุนทางสังคม (f)	.582	.106	.456	5.516	.000	.306	3.269

จากตารางที่ 7 พบว่า ตัวแปรที่ได้รับความคัดเลือกเข้าสมการ คือ โครงสร้างของทีม (a) พฤติกรรมของหัวหน้าทีม (b) กระบวนการทำงานเป็นทีม (c) และการสนับสนุนทางสังคม (f) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .676 ประสิทธิภาพในการพยากรณ์ (R²) เท่ากับ .457 ประสิทธิภาพในการทำงานที่ปรับแล้ว (R² adj) เท่ากับ .445 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Std. Error) เท่ากับ 9.796

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง การศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยเฉลี่ย 14 ปี ส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานอธิการบดี และเป็นพนักงานสายปฏิบัติงานวิชาชีพและบริหารทั่วไป

ค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = .17)

ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = .36)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เป็นการวิเคราะห์โดยการหาความสัมพันธ์ โดยวิธีสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทั้ง 2 ด้าน (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับโครงสร้างของทีม (a) ($r = .519$) พฤติกรรมของหัวหน้าทีม (b) ($r = .505$) กระบวนการทำงานเป็นทีม (c) ($r = .598$) บรรยากาศในองค์กร (d) ($r = .569$) การมีส่วนร่วมในงาน (e) ($r = .572$) การสนับสนุนทางสังคม (f) ($r = .634$) ตามลำดับ

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ซึ่งปัจจัยด้านโครงสร้างของทีม (a)

พฤติกรรมของหัวหน้าทีม (b) กระบวนการทำงานเป็นทีม (c) และการสนับสนุนทางสังคม (f) มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Y_{tot} = 35.843 + .382$ (โครงสร้างของทีม) $- .377$ (พฤติกรรมของหัวหน้าทีม) $+ .618$ (กระบวนการทำงานเป็นทีม) $+ .582$ (การสนับสนุนทางสังคม)) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยสรุปผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

5.1 ปัจจัยด้านกระบวนการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมด้านการส่งเสริมการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมรักษาความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อแนวทางพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมโดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.98$) ทั้งนี้

เนื่องจากพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ด้านพฤติกรรมการรักษาความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.02$) นั้น พนักงานส่วนใหญ่ปฏิบัติตามการตัดสินใจของทีมด้วยความเต็มใจ รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมทีมอย่างตั้งใจและเต็มใจทดลองแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่ทีมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา อีกทั้งสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมเป็นอย่างดีก่อให้เกิดความผูกพันในหมู่สมาชิกของทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของธนกร กรวัชรเจริญ (2555) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท คอวลิตีเฮาส์ จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมโดยรวม ด้านสมาชิกในทีมมีความพึงพอใจในการทำงาน ด้านสื่อสารที่ดี ด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานทำให้ภารกิจของหน่วยงานบรรลุผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว และอีกทั้งยังสอดคล้องกับธีระเดช รวิมงคล (2556) กล่าวถึง ลักษณะของการทำงานเป็นทีมมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีเป้าหมายร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน ไม่ว่าจะเป้าหมายส่วนบุคคลหรือเป้าหมายของทีม จะต้องเป็นเป้าหมายที่ไปในทางเดียวกัน มีหลักและวิธีการทำงานร่วมกัน ลักษณะการทำงานเป็นทีม สมาชิกทุกคนจะต้องมีหลักในการทำงานที่ไม่แตกต่างกัน และมีวิธีในการทำงานที่สามารถทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยสมาชิกทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือในการทำงาน อาจจะเป็นการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น มีจิตสำนึกของการทำงานร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักการให้โอกาสและการให้อภัย มีการติดต่อสื่อสารกัน โดยสมาชิกทุกคนจะ

ต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบในการติดต่อสื่อสาร วิธีการในการติดต่อสื่อสาร การตีความและการแปลความหมายซึ่งเป็นที่เข้าใจกันของสมาชิกทุกคน มีการสร้างความผูกพันร่วมกันโดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีความรักและความผูกพันร่วมกัน ทั้งความรักและความผูกพันที่มีต่อเพื่อนร่วมงานรวมทั้งความรักและความผูกพันที่มีต่อทีมงาน กลุ่มงานและองค์กร มีผลประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะการทำงานเป็นทีม สมาชิกทุกคนจะต้องมีผลประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ เมื่อบุคคลมาร่วมกันทำงาน ต่างก็มีความต้องการและผลประโยชน์ที่อาจจะแตกต่างกันไป โดยเฉพาะผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผลประโยชน์ของส่วนรวม มีการสร้างศักยภาพมีการตัดสินใจร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจะต้องมีการตัดสินใจเกิดขึ้น สมาชิกทุกคนควรที่จะได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย วิธีการปฏิบัติงานดังที่กล่าวมานี้ สามารถปฏิบัติกับหน่วยงานของตนเองและหน่วยงานอื่น ๆ จึงทำให้ระดับพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โดยภาพรวม ได้แก่ โครงสร้างของทีม พฤติกรรมของหัวหน้าทีม กระบวนการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนทางสังคม ซึ่งปัจจัยด้านต่าง ๆ เหล่านี้รวมกันจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหน่วยงานมีการแบ่งขอบเขตอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ โดยหัวหน้างานเปิดโอกาสให้พนักงานใช้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ที่เป็นขั้นตอนที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน และหัวหน้างานมีส่วนทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันของพนักงานประสบความสำเร็จ นอกจากนี้จะต้องมีกระบวนการทำงานเป็นทีมที่ดีกล่าวคือสมาชิกในทีมมีบทบาทในการสร้างสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

ในที่ทีมงาน ซึ่งเป็นการลดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานได้ สอดคล้องกับแนวคิดของธีระเดชวิกรมกุล (2556) กล่าวไว้ว่า กระบวนการในการทำงานเป็นทีม ควรพิจารณา 2 ประการ คือ 1) การจัดทีมงาน ในการจัดทีมงานจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ จะต้องกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จะต้องกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน มีระบบการสื่อสารที่ดี รวดเร็ว และถูกต้อง การทำงานเป็นระบบ มีระเบียบตามกติกาที่กำหนด มีความจริงใจ เปิดเผยมต่อกัน มีบรรยากาศของการทำงานที่ดี มีการประสานสัมพันธ์แสวงหาแนวทางที่เหมาะสม 2) ขั้นตอนในการทำงาน มีลักษณะสำคัญ คือ กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการรวมพลังในการทำงานและวัดความสำเร็จในการทำงาน มีการวางแผนงานเพื่อทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำงานเป็นทีม มีการปฏิบัติงานตามแผน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ ภมรพรอนันต์ (2552) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมและการสร้างโมเดลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นของพนักงาน พบว่า โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันของการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างทีมงานและกระบวนการทำงานเป็นทีม มีค่าความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถวัดองค์ประกอบการทำงานเป็นทีมได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษารายงานที่ได้ในครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่ได้จากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมในด้านการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของทีม ในการปฏิบัติงานส่วนการเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรแบ่งภาระงานของพนักงานให้เท่าเทียมกัน และกระบวนการทำงานควรปฏิบัติกันไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานและเป็นการพัฒนาบุคลากร

1.2 ปัจจัยด้านโครงสร้างของทีม โดยหน่วยงานควรมีจำนวนพนักงานให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ และจัดหาพนักงานที่เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

2.2 ควรศึกษาสมรรถนะของการทำงานเป็นทีมของพนักงานสายปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการวิจัยสถาบัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนทุนวิจัยในการทำวิจัยสถาบันครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก บุญชูจรัส. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนาการในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา มังคละศิริ. (2552). องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : บริษัท ไทเนรมิตกิจอินเตอร์โปรเกรสซิฟ.
- ธนกร กรวัชรเจริญ. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงาน บริษัทควอลิตี้เฮาส์ จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธนวัฒน์ ภมรพรอนันต์. (2552). การศึกษาการทำงานเป็นทีม และการสร้างโมเดลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมของพนักงาน. วารสารวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 5(9), 1-21.
- ธีระเดช รวิมงคล. (2555). การทำงานเป็นทีม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2538). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรารภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2549). การทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

- ศรมณ เทพแก้ว. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของพนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมบูรณ์ ดันยะ. (2550). *การวิจัยทางการศึกษา*. นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. (2546). *การบริหารสำนักงาน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผลกระทบของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศของประเทศไทย

The Effect of Transportation Infrastructure on Gross Domestic Product in Thailand

พีระศักดิ์ จิวตัน¹

Peerasak Jiwtan¹

บทคัดย่อ

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศของประเทศไทย โดยแบ่งโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งเป็น 4 รูปแบบ คือ ทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2525-พ.ศ. 2555 โดยใช้ข้อมูลรายปี ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ใช้เทคนิควิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) และการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธีของ Granger Causality ผลการศึกษาพบว่า ความยาวทางรถไฟ ความยาวของถนนลูกรัง มีความสัมพันธ์กับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญและความยาวทางรถไฟทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นมากที่สุด ในทางกลับกัน ความยาวของถนนลาดยาง และการขนส่งทางชายฝั่งทะเลมีความสัมพันธ์กับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญ การขนส่งทางน้ำภายในประเทศและการขนส่งทางอากาศไม่มีนัยสำคัญต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ เมื่อทำการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธี Granger Causality ระหว่างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งประเภทต่าง ๆ และผลผลิตมวลรวมภายในประเทศพบความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลกันทั้งแบบสองทิศทางและในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ : โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง, ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ

Abstract

The purposes of this research were to study the relationship between transportation infrastructure and gross domestic product in Thailand through a time-series data set from 1983 to 2013. Transportation Infrastructure of this research was classified under four specific types: (i.) road; (ii.) railway; (iii.) waterway; (iv.) airway. Ordinary Least Squares (OLS) method was used to estimate the sizes of this relationship. In addition, it also analyzed causality of the relationship between transportation Infrastructure variables and gross domestic product, using the Granger

¹ สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹ Research Center , National Institute of Development Administration

Causality Test. The results of this research were as follows; Length of unpaved road and rail lines had relation in the same direction with gross domestic product, implied that the importance of road and railway Infrastructure to development of Thailand's economy. On the other hand, length of paved road and coastal shipping had the relevance of inverse direction with gross domestic product. Finally, it found that causality of each transportation infrastructure variables and gross domestic product had both unidirectional causality and bidirectional causality.

Keywords : Transportation Infrastructure, Gross Domestic Product

บทนำ

โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมและขนส่ง² มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จากงานศึกษาที่ผ่านมาหลายชิ้นพบว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น และก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวเกือบทุกประเทศทั่วโลก (Proffillidis & Botzoris, 2013) หลายประเทศเริ่มต้นการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการดำเนินนโยบายในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน เกิดการขยายตัวของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศและส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศดีขึ้นตามลำดับ

การขยายตัวของระบบการขนส่งทำให้ศักยภาพในการผลิตของประเทศเพิ่มขึ้น เพราะระบบการขนส่งทำให้การเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มายังแหล่งการผลิตได้ง่ายขึ้นและทำให้การนำทรัพยากรเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก 1) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตในลักษณะของการเป็นปัจจัยการผลิตโดยตรงและในกรณีอื่นๆอีกมากมายโดยไม่มีค่าใช้จ่าย 2) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทำให้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ถนนทำให้การขนส่งสินค้าไปสู่ตลาดใช้เวลาอันน้อยลง และลดต้นทุนการขนส่งในกระบวนการผลิต 3) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทำให้ภูมิภาคต่างๆมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยการดึงดูดและเคลื่อนย้ายทรัพยากรทั้งวัตถุดิบ แรงงาน และสินค้าได้สะดวกมากขึ้น 4) โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ในภาพรวม เช่น โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งสามารถสร้างและเพิ่มความต้องการปัจจัยการผลิตขึ้นกลางจากภาคการผลิตอื่นๆ และกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการทำงานของตัวทวีคูณ (Bagchi & Pradhan, 2012) ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเกิดการขยายตัว

² โครงสร้างพื้นฐานทางด้านการคมนาคมและขนส่งหมายถึง โครงสร้างทางกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ซึ่งพัฒนาและถือครองโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อตอบสนองและอำนวยความสะดวกต่อสังคมทั่วไปและเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถจำแนกโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งได้ 4 รูปแบบ (Modes) คือ (กรมการขนส่งทางบก, 2553)

1. การขนส่งทางบก ได้แก่ ถนน สะพาน ทางรถไฟสถานีผู้โดยสารและขนถ่ายสินค้า
2. การขนส่งทางอากาศ ได้แก่ สนามบิน ระบบควบคุมการบิน
3. การขนส่งทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ/คลอง ท่าเทียบเรือ
4. การขนส่งทางท่อ ได้แก่ ท่อขนส่งและระบบควบคุมการขนส่งทางท่อ

การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเป็นหนึ่งในนโยบายที่ภาครัฐให้ความสำคัญมาก ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเป็นลำดับแรกๆ กับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำและทางอากาศ แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเลือกประเภทการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าหรือมีประสิทธิภาพมากที่สุดจึงเกิดคำถามว่ารัฐบาลควรจะลงทุนโครงสร้างด้านการขนส่งรูปแบบใดเพื่อทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเกิดการขยายตัวมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประมาณการผลกระทบของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางกายภาพต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศของประเทศไทยในเชิงปริมาณเป็นรายรูปแบบได้แก่ ทางถนน ทางรางทางน้ำและทางอากาศ

วิธีการวิจัย

1. แบบจำลอง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งกับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ ได้นำทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ Robert Solow ที่อยู่ในสำนักนีโอคลาสสิก (Neo-Classical) มาประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการนำมาใช้ในการสร้างทฤษฎีใหม่ๆ และได้รับการยอมรับในการนำไปใช้ทำงานวิจัยมากกว่าทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอื่นๆ โดย Robert Solow ได้ปรับปรุงแบบจำลองจากของ Harrod-Domar จากการใช้ผลผลิตรวม (Total Output) เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ (Prusty, 2009) ซึ่งเขียนอยู่ในรูปของ

ฟังก์ชันการผลิตแบบ Cobb-Douglas คือ

$$Y=AK^\alpha L^\beta \text{-----}(1)$$

โดยที่ K คือปัจจัยทุน และ L คือปัจจัยแรงงาน และ A คือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังนั้นผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มของปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงาน และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

จะเห็นได้ว่าฟังก์ชันการผลิตเป็นฟังก์ชันสำคัญที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตรวมของระบบเศรษฐกิจกับปัจจัยการผลิตต่างๆ งานศึกษานี้ศึกษาบทบาทของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงได้กำหนดตัวแปรโครงสร้างด้านการขนส่งเข้าไปในฟังก์ชันการผลิตข้างต้น โดยมีฟังก์ชันดังนี้

$$GDP=f(\text{Capital}, \text{Labor}, \text{Roadp}, \text{Roadun}, \text{Railkm}, \text{Airt}, \text{Airt}, \text{Water}, \text{Ship}) \text{-----} (2)$$

โดยที่ GDP คือ ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ $Capital$ คือการสะสมทุนรวมภายในประเทศ (Fixed Capital Formation) ที่ประกอบด้วยการสะสมทุนของภาคเอกชน การสะสมทุนภาครัฐและทุนของโครงสร้างพื้นฐาน $Labor$ คือกำลังแรงงานในประเทศ (Labor Force) ซึ่งตัวแปรการสะสมทุนรวมภายในประเทศและกำลังแรงงานในประเทศเป็นตัวแปรควบคุม (Control Variable) ตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ได้แก่ $Roadp$ คือความยาวของถนนลาดยาง $Roadun$ คือความยาวของถนนลูกรัง $Railkm$ คือความยาวของทางรถไฟ $Airt$ คือน้ำหนักสินค้าที่ขนส่งทางอากาศ $Airt$ คือ จำนวนคนที่เดินทางด้วยเครื่องบิน $Water$ คือน้ำหนักสินค้าที่ขนส่งทางน้ำในประเทศ $Ship$ คือน้ำหนักสินค้าที่ขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศ ตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งแต่ละตัวนำมาจากงานศึกษาอื่นๆ ที่มีการศึกษาแล้วในบริบทของต่างประเทศ ซึ่งสะท้อนความมีนัยสำคัญได้เป็นอย่างดี สำหรับตัวแปรการขนส่งทางอากาศใช้เป็นการขนส่งสินค้าและการขนส่งคน ซึ่งแตกต่างจากตัวแปรทางถนนและทางรางที่ใช้ระยะทางใน

การศึกษาเนื่องจากสะท้อนความเป็นจริงมากกว่าระยะทางที่ทำการบิน

โดยกำหนดให้สมการอยู่ในรูปแบบของ Cobb-Douglas Function ดังนี้

$$GDP = Capital^\alpha Labor^\beta Roadp^\gamma Roadup^\rho Railkm^\sigma Airt^\phi Airp^\theta Water^\tau Ship^\omega \text{-----}(3)$$

จากนั้นทำให้อยู่ในรูปฟังก์ชันลอการิทึมฐานธรรมชาติ (Natural Logarithm) ได้ดังนี้

$$\ln GDP_t = \theta + \alpha \ln Capital_t + \beta \ln Labor_t + \gamma \ln Roadp_t + \rho \ln Roadup_t + \sigma \ln Railkm_t + \phi \ln Airt_t + \theta \ln Airp_t + \tau \ln Water_t + \omega \ln Ship_t + \varepsilon_t \text{-----}(4)$$

จากสมการข้างต้น $\theta = \ln \theta$ ค่าสัมประสิทธิ์ $\alpha, \beta, \gamma, \rho, \sigma, \phi, \theta, \tau$ และ ω ข้างหน้าแต่ละตัวแปรคือค่าความยืดหยุ่นหรือร้อยละการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรต้นแต่ละตัวต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ

เนื่องจากแบบจำลองนี้กำหนดเงื่อนไขให้อยู่ในรูปแบบผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ (Constant Return to Scale) เพื่อกำจัดตัวแปรอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตออกไป เช่น เทคโนโลยี เป็นต้น ทำให้ผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้นเท่ากับสัดส่วนของการเพิ่มปัจจัยการผลิต ทำให้ผลผลิตส่วนเพิ่มเท่ากับศูนย์ (MP=0) ซึ่งทำให้การพยากรณ์แบบจำลองมีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรงมากขึ้น แบบจำลองจึงอยู่ในรูปแบบ

$$\ln(GDP_t/Labor_t) = \theta + \alpha \ln(Capital_t/Labor_t) + \gamma \ln(Roadp_t/Labor_t) + \rho \ln(Roadup_t/Labor_t) + \sigma \ln(Railkm_t/Labor_t) + \phi \ln(Airt_t/Labor_t) + \theta \ln(Airp_t/Labor_t) + \tau \ln(Water_t/Labor_t) + \omega \ln(Ship_t/Labor_t) + \varepsilon_t \text{-----}(5)$$

สมการที่ 5 คือสมการที่ตัวแปรต่างๆ อยู่ในรูปต่อแรงงาน เพื่อให้ง่ายต่อการอธิบายและการตีความจึงเลือกให้ตัวแปรอยู่ในรูปต่อแรงงานมากกว่าอยู่ในรูปต่อทุน และยังเป็นที่ยอมรับในการสร้างสมการทางคณิตศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความจริงและทำความเข้าใจทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และยังเป็นที่ยอมรับในการนำมาทำงานวิจัยอีกด้วย เมื่อได้

สมการข้างต้นแล้วก็นำสมการดังกล่าวไปประมาณการด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) เพื่อหาขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ต่อไป

2. การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causality)

งานศึกษานี้ยังมีการศึกษาความเป็นเหตุเป็นผลกัน (Causality) ระหว่างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งในรูปแบบต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศด้วย เพื่อมาสนับสนุนความสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง โดยมีสมมติฐานว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผลผลิตมวลรวมในประเทศ และผลผลิตมวลรวมในประเทศนำไปสู่การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง วิธีการทดสอบเรียกว่า Granger Causality Test ซึ่งนำมาจากงานศึกษาของ Beyzatlar et.al (2012) โดยอยู่บนพื้นฐานของ Auto Regression Model

Granger Causality Test เป็นการทดสอบทางสถิติในเรื่องของความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างข้อมูลอนุกรมเวลา 2 ชุดกล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ชุด X และ Y ถ้า X เป็นต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงใน Y จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงใน X ชี้้นำการเปลี่ยนแปลงใน Y ในทางสถิติจะทดสอบสาเหตุดังกล่าวโดยใช้สมการถดถอยของ Y ที่มีตัวแปรอธิบายเป็นค่าในอดีตของ Y เองและทดสอบดูว่าค่าในอดีตของตัวแปร X จะสามารถอธิบายความแปรปรวนใน Y ได้ดีขึ้นหรือไม่แต่ในขณะเดียวกัน Y ก็ไม่ควรจะอธิบาย X ได้ในลักษณะเดียวกันมิเช่นนั้นแล้วจะเกิดกรณีที่ X สามารถอธิบาย Y ได้และ Y สามารถอธิบาย X ได้ซึ่งเท่ากับว่าทั้ง 2 ฝ่ายต่างเป็นเหตุผลของกันและกัน(สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2557)

วิธีศึกษานี้ได้นำ Granger Causality Test มาประยุกต์ระหว่างตัวแปรผลผลิตมวลรวมในประเทศและตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่างๆ โดยมีแบบจำลองดังนี้

$$GDP_t = \theta + \alpha GDP_{t-1} + \mu T^i_{t-1} + \varepsilon_t \text{-----}(6)$$

$$T_t = \theta + \alpha GDP_{t-1} + \mu T^i_{t-1} + \varepsilon_t \text{-----}(7)$$

โดยที่ GDP_t คือ ตัวแปรผลผลิตมวลรวมในประเทศ และ T^i คือ ตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานประเภทต่างๆ

แต่อย่างไรก็ตาม การทดสอบ Granger Causality ต้องเป็นข้อมูลแบบอนุกรมเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง และข้อมูลต้องมีความนิ่ง (Stationary) ด้วย ถ้าปราศจากเงื่อนไขการทดสอบ Granger Causality ก็ไม่สามารถใช้ได้

3. ตัวแปรและแหล่งข้อมูล

ที่ผ่านมา มีงานศึกษาที่ทำการศึกษายภาพของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศมากมาย โดยใช้ตัวแปรที่แตกต่างกันออกไปทั้งตัวแปรที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและตัวแปรผลผลิตมวลรวมในประเทศ

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างทางด้านวิธีการประมาณการอีกด้วย

งานศึกษาของ Bagchi et.al (2012) ทำการศึกษายภาพของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศของประเทศอินเดีย โดยใช้ความยาวของถนน และความยาวของทางรถไฟ เป็นตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง โดยการสร้างดัชนีขึ้นมาจากรหัส Principal Component Analysis (PCA) แต่งานศึกษาที่ใช้วิธีการแยกตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งออกเป็นรูปแบบต่างๆ ทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ โดยมีรายละเอียดของแต่ละตัวแปรดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่ใช้ประมาณการในแบบจำลอง

สาขา การขนส่ง	ตัวแปร (Variables)	
	ชื่อ	รายละเอียด
ทางถนน	ความยาวถนนลาดยาง (Length of Road: Special and National Highway: Paved): กิโลเมตร (ROADP)	ถนนที่ปูพื้นด้วยหินบด (ยางมะตอย) และประสานด้วยไอโตรคาร์บอนหรือBituminized หรือปูพื้นด้วยคอนกรีตหรือก้อนหิน
	ความยาวถนนลูกรัง (Length of Road: Special and National Highway: Unpaved): กิโลเมตร (ROADUN)	ถนนที่เป็นผิวพื้นดินทำด้วยวัสดุท้องถิ่นหรือวัสดุที่ไม่ได้มาตรฐาน
ทางราง	ความยาวของทางรถไฟ (Rail Lines: Total Route-Km): กิโลเมตร (RAILKM)	ความยาวของเส้นทางรถไฟที่สามารถบริการได้โดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นรางคู่หรือไม่
ทางอากาศ	จำนวนคนเดินทางทางอากาศ (Air Transport: Passengers Carried (Person)): คน (AIRP)	ผู้โดยสารที่เดินทางโดยเครื่องบินทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่จดทะเบียนในประเทศ
	น้ำหนักสินค้าที่ขนส่งทางอากาศ (Air Transport: Freight): ล้านตันต่อกิโลเมตร (AIRT)	ปริมาณการขนส่งสินค้า และกระเป๋าเดินทางที่ขนส่งทางอากาศในแต่ละเที่ยวบิน โดยวัดในหน่วยเมตริกตันต่อกิโลเมตรใน 1 ครั้งในการเดินทาง
ทางน้ำ	น้ำหนักสินค้าที่ขนส่งทางน้ำภายในประเทศ (Inland Waterways Freight Transport): ตัน (WATER)	ปริมาณการขนส่งสินค้าที่ขนส่งทางน้ำภายในประเทศ โดยวัดในหน่วยเมตริกตันต่อกิโลเมตรใน 1 ครั้งในการขนส่ง
	น้ำหนักสินค้าที่ขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศ(Coastal Shipping Transport): ตัน (SHIP)	ปริมาณการขนส่งสินค้าจากท่าเรือชายฝั่งทะเลโดยวัดในหน่วยเมตริกตันใน 1 ครั้งในการขนส่ง

ที่มา : The World Bank (2015)

4. การทดสอบคุณสมบัติความนิ่งของตัวแปร

เนื่องจากตัวแปรในแบบจำลองนี้เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series) ทำให้ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary) กล่าวคือ ข้อมูลมีค่าเฉลี่ย ความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมแตกต่างกันเมื่อเวลาเปลี่ยนไปซึ่งการใช้ข้อมูลที่มีลักษณะดังกล่าวไปประมาณการด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) ผลการประมาณการที่ออกมาอาจจะนำไปสู่ปัญหาผลการบิดเบือนจากข้อเท็จจริงได้ (Spurious Relationship)

การทดสอบ Unit Root Test งานศึกษานี้ทำด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test เพื่อดูความนิ่งของตัวแปรที่นำมาศึกษาเริ่มต้นด้วยการทดสอบข้อมูลที่มี Order of Integration เท่ากับ 0 หรือ I(0) โดยจะมีการทดสอบใน 3 รูปแบบคือแบบจำลองที่ปราศจากจุดตัดและแนวโน้มของเวลา (Level Without Trend and Intercept) แบบจำลองที่มีจุดตัดแต่ปราศจากแนวโน้มของเวลา (Level with Intercept) และแบบจำลองที่มีจุดตัดและมีแนวโน้มของเวลา (Level with Trend and Intercept)

ในการทดสอบสมมติฐานนั้นจะใช้ค่า Akaike Information Criterion (AIC) ในการเลือกค่าความล่าช้าที่เหมาะสม (Optimal Lag) แล้วเปรียบเทียบค่า ADF Statistic ที่ได้จากการทดสอบกับค่า McKinnon Critical Values ในระดับความเชื่อมั่นต่างๆ ถ้าสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้แสดงว่าตัวแปรที่นำมาทดสอบนั้นเป็น Integrated of Order 0 หรือ I(0) แต่ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้จะต้องทำการ Difference ข้อมูลไปเรื่อยๆ จะกว่าจะสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้

ผลการศึกษาวิจัย

1. การทดสอบ Unit root

ในการศึกษาที่ต้องใช้ข้อมูลอนุกรมเวลานั้นมีข้อสมมติฐานที่ว่าข้อมูลอนุกรมเวลานั้นจะต้องมี

คุณสมบัตินิ่ง (Stationary) โดยตัวแปรที่มีคุณสมบัตินิ่ง (Stationary) สมมติฐานอยู่ 3 ประการคือค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความแปรปรวน (Variance) ค่าความแปรปรวนร่วม (Covariance) คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาการทดสอบความนิ่งด้วย Unit Root ใช้วิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF test) ซึ่งใช้ค่า Akaike Information Criterion (AIC) ในการเลือกค่าความล่าช้าที่เหมาะสม (Optimal Lag) แล้วเปรียบเทียบค่า ADF Statistic ที่ได้จากการทดสอบกับค่า McKinnon Critical Values ในระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการทดสอบความนิ่งด้วย Unit Root Test ปรากฏในตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรทุกตัวในระดับ Level มีลักษณะไม่นิ่ง (Non-Stationary) ในระดับความเชื่อมั่นที่ 95%

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบ Unit Root

ตัวแปร (Variables)	level	1 st difference
	สรุป	สรุป
GDP	Non-stationary	Stationary
CAPITAL	Non-stationary	Stationary
LABOR	Non-stationary	Stationary
ROADP	Non-stationary	Stationary
ROADUP	Non-stationary	Stationary
RAIL	Non-stationary	Stationary
AIRP	Non-stationary	Stationary
AIRT	Non-stationary	Stationary
WATER	Non-stationary	Stationary
SHIP	Non-stationary	Stationary

ที่มา : คำนวณโดยนักวิจัย

ดังนั้นจึงทดสอบอนุกรมเวลาของตัวแปรในระดับ First Difference ทำการทดสอบด้วยวิธีเดียวกัน คือ ADF test พบว่า ตัวแปรทุกตัวปฏิเสธ Null Hypothesis คือตัวแปรอนุกรมเวลามี Unit Root ที่ระดับนัยสำคัญร้อยละ 5 หรือ กล่าวคือ

ตัวแปรอนุกรมเวลาทุกตัวมีคุณสมบัติเป็น Stationary ในระดับผลต่าง $I(1)$ ดังนั้นสามารถที่นำไปหาความสัมพันธ์ต่อไปได้

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Granger Causality)

การทดสอบ Granger Causality มีเป้าหมายเพื่อหาตัวแปรที่เป็นต้นเหตุและตัวแปรที่เป็นผลระหว่างผลผลิตมวลรวมในประเทศ (GDP) กับ

ตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนการทดสอบเราต้องทดสอบลักษณะข้อมูลของแต่ละตัวแปรว่ามีคุณสมบัติ Stationary หรือไม่ ถ้าไม่เป็น Stationary ก็ให้ปรับข้อมูลก่อนที่จะทำการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ซึ่งได้ทำการทดสอบไปแล้วข้างต้นแบบจำลองที่ใช้ในการทดสอบ Granger Causality คือแบบจำลองที่ (6) และ (7)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบ Granger Causality Test

Null Hypothesis	Obs	F-Statistic	Prob.	Result
DLOG(RAILKM) does not Granger Cause LOG(GDP)	30	0.3091	0.7368	RAILKM>> GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(RAILKM)		4.2086	0.0266	
DLOG(ROADP) does not Granger Cause LOG(GDP)	27	0.5909	0.5623	ROADP>> GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(ROADP)		1.0540	0.3655	GDP>> ROADP
DLOG(ROADUN) does not Granger Cause LOG(GDP)	27	1.2923	0.2947	ROADUN>> GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(ROADUN)		0.5038	0.6110	GDP>> ROADUN
DLOG(SHIP) does not Granger Cause LOG(GDP)	18	0.7105	0.5095	SHIP>> GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(SHIP)		0.7753	0.4807	GDP>> SHIP
DLOG(WATER) does not Granger Cause LOG(GDP)	21	2.0173	0.1655	WATER>> GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(WATER)		1.4472	0.2644	GDP>>WATER
DLOG(AIRP) does not Granger Cause LOG(GDP)	40	0.7862	0.4634	AIRP>> GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(AIRP)		1.5782	0.2207	GDP>> AIRP
DLOG(AIRT) does not Granger Cause LOG(GDP)	40	2.7524	0.0776	AIRT>>GDP
LOG(GDP) does not Granger Cause DLOG(AIRT)		12.010	0.0001	

ที่มา : คำนวณโดยนักวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล ด้วยวิธี Granger Causality Test จากผลการทดสอบพบว่า ROADP, ROADUN, RAILKM, AIRT, AIRP, WATER และ SHIP ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ GDP ในขณะที่ GDP ก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ ROADP, ROADUN, AIRT, WATER และ SHIP แต่ไม่ก่อให้เกิด RAILKM และ AIRP ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% GDP และ RAILKM มีผลในทิศทางเดียว (Unidirectional

Causality) คือ RAILKM เป็นสาเหตุของ GDP ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการรถไฟแห่งประเทศไทย(รฟท.) ไม่ได้ให้สำคัญในการลงทุนหรือพัฒนาระบบรถไฟอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกิดปัญหาภายในองค์กรมาอย่างยาวนานจวบจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับ AIRT ที่ GDP ไม่มีผลต่อการขนส่งทางอากาศเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขนส่งทางอากาศมีข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น ค่าโดยสารสูงเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบอื่นๆ คนที่มีฐานะดีเท่านั้นจึง

สามารถเดินทางรูปแบบนี้ได้ และยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่แตกต่างจาก *GDP* และ *AIRP* ที่มีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลกันซึ่งทั้งสองตัวแปรมีผลกระทบแบบสองทิศทาง เนื่องจากการขนส่งสินค้าทางอากาศได้รับความนิยมนมากในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เพราะสามารถขนส่งสินค้าได้อย่างรวดเร็วและมีความแน่นอน (ศุภฤทธิถาวรยุคิการต์, 2553) จึงทำให้เกิดกระตุ้นการผลิตสินค้าและบริการบางชนิดที่ต้องใช้ความรวดเร็วและความแน่นอนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการขยายตัวของ การขนส่งสินค้าทางอากาศก็ทำให้เกิดการขยายตัวของ การผลิตสินค้าและบริการเหล่านี้เช่นกัน เพราะเป็นช่องทางที่ทำให้การขยายตัวเกี่ยวกับธุรกิจที่ใช้บริการเหล่านี้มากขึ้นส่งผลให้ผลผลิตมวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้น

GDP และ *ROADP* ต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลกันซึ่งทั้งสองตัวแปรมีผลกระทบแบบสองทิศทาง (*Bidirectional Causality*) กล่าวได้ว่าการขยายตัวถนนลาดยางทำให้ความสามารถในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากแหล่งๆ อื่นมายังแหล่งที่มีการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาในระดับภูมิภาคส่งผลให้เศรษฐกิจภูมิภาคก็เจริญเติบโตตามมาจึงเกิดความต้องการในการลงทุนถนนลาดยางเพิ่มขึ้นและได้ตอบสนองความต้องการดังกล่าว (*D'emurger*, 2001) สอดคล้องกับ *GDP* และ *ROADUN* ต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลกันซึ่งทั้งสองตัวแปรมีผลกระทบแบบสองทิศทางเช่นกันเหตุผลก็คล้ายกับถนนลาดยางแต่ถนนลูกรังอาจจะอยู่ในระดับชุมชนหรือหมู่บ้านที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากต่างที่ได้

ในด้านการขนส่งทางน้ำ *GDP* และ *SHIP* ต่างมีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลกันซึ่งทั้งสองตัวแปรมีผลกระทบแบบสองทิศทางเช่นเดียวกับ *GDP* และ *WATER* กล่าวได้ว่าการขนส่งทางน้ำมีบทบาทในการขนส่งสินค้าที่มีน้ำหนักมากหรือมีขนาดใหญ่ ภาคการส่งออกและนำเข้ามักจะเลือก

การขนส่งรูปแบบนี้เพราะต้นทุนในการขนส่งต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบอื่นๆ (*Meng*, 2012) เมื่อภาคการส่งออกและนำเข้าขยายตัว ความต้องการในการขนส่งทางน้ำเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจก็ขยายตัวตามมา เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวความต้องการผลิตและบริการของคนเพิ่มขึ้น ทำให้การขนส่งทางน้ำทั้งภาคการส่งออกและนำเข้าขยายตัวตาม

สรุปภาพรวมจากการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล คือ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งมีส่วนช่วยให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเปลี่ยนแปลงตามมาเสมอ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับโลกความเป็นจริงแต่ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศก็ทำให้เกิดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเช่นกันแต่อาจจะเป็นในบางรูปแบบเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความคุ้มค่าต่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งแต่ละรูปแบบ และนโยบายภาครัฐด้วย

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธี

OLS

สำหรับงานศึกษาชิ้นนี้ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (*Ordinary Least Squares: OLS*) ในการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ เพื่อต้องการทราบขนาดและทิศทางของผลกระทบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งแต่ละตัวที่มีต่อผลผลิตมวลรวมในประเทศโดยอยู่ในรูปแบบของฟังก์ชันลอการิทึม ซึ่งทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จะถูกตีความเป็นค่าความยืดหยุ่น และการแปลงค่าตัวแปรเป็นลอการิทึมสามารถแก้ปัญหาตัวแปรแต่ละตัวมีหน่วยที่แตกต่างกัน ทำให้ง่ายต่อการตีความและสมการยังอยู่ในรูปของสมการเส้นตรงอีกด้วย นอกจากนี้แบบจำลองยังกำหนดเงื่อนไขให้อยู่รูปแบบผลตอบแทนต่อขนาดคงที่ (*Constant Return to Scale*) จึงทำให้ตัวแปรแต่ละตัวอยู่ในสัดส่วนของแรงงาน ดังนั้นการตีความตัวแปรแต่ละตัวจึงอยู่ในรูปต่อแรงงาน

หลังจากได้ผ่านการทดสอบความเป็น Stationary แล้ว ลำดับถัดไปจึงเป็นการประมาณค่าสัมประสิทธิ์จากแบบจำลองที่ 5

เนื่องจากตัวแปรอิสระมีปัญหาข้อมูลไม่นิ่ง (Non-Stationary) และเกิดปัญหาทางเศรษฐมิติ เรียกว่า Multicollinearity จึงแก้ปัญหาดังกล่าว ทำให้ตัวแปรอิสระแต่ละตัวอยู่ในรูปของผลต่าง (Difference) เนื่องจากตัวแปรการขนส่งทางน้ำมีตัวอย่างข้อมูลจำกัด จึงได้แบ่งแบบจำลองออกเป็น

ตารางที่ 4 ผลการประมาณการแบบจำลองที่ 1 และ แบบจำลองที่ 2

แบบจำลองที่ 1					แบบจำลองที่ 2				
Dependent Variable : LOG(GDP)					Dependent Variable : LOG(GDP)				
Independent Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	Independent Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	21.75076*	2.5995	8.3672	0.0000	C	15.26182*	0.1658	92.0398	0.0000
DLOG(CAPITALFIX/LABOR)	0.175110	0.2756	0.6351	0.5383	DLOG(CAPITALFIX/LABOR)	0.075049	0.4858	0.1544	0.8786
DLOG(RAILKM/LABOR)	2.898560*	1.2195	2.3768	0.0367	DLOG(RAILKM/LABOR)	5.983202*	2.2696	2.6362	0.0151
DLOG(ROADP/LABOR)	-7.166762*	2.5217	-2.8419	0.0160	DLOG(ROADP/LABOR)	0.727682	3.5637	0.2041	0.8401
DLOG(ROADUN/LABOR)	0.798841*	0.3387	2.3578	0.0380	DLOG(ROADUN/LABOR)	0.399712	0.6349	0.6294	0.5355
DLOG(SHIP/LABOR)	-0.915076*	0.3918	-2.3354	0.0395	DLOG(AIRP/LABOR)	0.021513	1.1328	0.0189	0.9850
DLOG(WATER/LABOR)	0.394605	0.3899	1.0118	0.3333	DLOG(AIRT/LABOR)	-0.485454	1.0647	-0.4559	0.6529
DLOG(AIRP/LABOR)	0.130061	0.7399	0.1757	0.8637					
DLOG(AIRT/LABOR)	0.505235	0.8191	0.6167	0.5499					

*มีนัยสำคัญ 95%
ที่มา : คำนวณโดยนักวิจัย

ผลจากการทดสอบพบว่า แบบจำลองที่ 1 มีตัวแปรที่ผ่านระดับนัยสำคัญ 5 % อยู่ 5 ตัวแปรในสมการคือ RAILKM/LABOR, ROADP/LABOR, ROADUN/LABOR และ SHIP/LABOR ส่วนแบบจำลองที่ 2 มีตัวแปรที่ผ่านระดับนัยสำคัญ 5 % อยู่ 2 ตัวแปรในสมการ คือ C และ RAILKM/LABOR ส่วนตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญทั้ง 2 แบบจำลอง คือ CAPITALFIX/LABOR, WATER/LABOR, AIRT/LABOR และ AIRP/LABOR นอกจากนี้ ROADP/LABOR และ ROADUN/LABOR ไม่มีนัยสำคัญในแบบจำลองที่ 2 สามารถอธิบายผลการประมาณการได้ดังนี้

ความแตกต่างของการสะสมทุนในประเทศ (Gross Capital Formation) ต่อแรงงานมีค่า

2 แบบจำลองด้วยกัน โดยแบบจำลองที่ 1 ใส่ตัวแปรการขนส่งทางน้ำ มีจำนวน 20 ตัวอย่างและแบบจำลองที่ 2 ไม่ใส่ตัวแปรการขนส่งทางน้ำ มีจำนวน 30 ตัวอย่างเพื่อต้องการให้ผลการประมาณเอนเอียงลดลงและต้องการเปรียบเทียบผลการประมาณการว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณการแสดงดังตารางที่ 4

สัมประสิทธิ์ 0.17511 (มีนัยสำคัญแบบจำลองที่ 1) หมายความว่า ความแตกต่างของการสะสมทุนต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.17511 เป็นเพราะการเพิ่มปริมาณสินค้าทุน เช่น อาคารโรงงาน เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับการลงทุนมวลรวมในสินทรัพย์ประเภททุน การสะสมทุนที่เพิ่มขึ้นสะท้อนถึงความสามารถที่หน่วยผลิตหรือประเทศนั้นจะผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้น ส่งผลทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นตามมา (Faridi, Malik, & Bashir, 2011)

ความแตกต่างของความยาวถนนลาดยาง (Length of Paved Road) ต่อแรงงานมีค่า

สัมประสิทธิ์ 7.166762 (มีนัยสำคัญแบบจำลองที่ 1) หมายความว่าความแตกต่างของความยาวถนนลาดยางต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศลดลงร้อยละ 7.166762 ซึ่งอธิบายได้ว่า ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ประเทศไทยมีนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางถนนเพื่อผลักดันให้เกิดการกระจายความเจริญไปยังภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ผลที่ตามมาคือการขนส่งทางถนนจึงเป็นรูปแบบการขนส่งหลักของประเทศโดยมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 แต่การขนส่งทางถนนใช้พลังงานจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งในรูปแบบอื่น จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาพรวมของประเทศที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศจำนวนมากในแต่ละปี ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศมีความอ่อนไหวต่อราคาพลังงานสูง ประกอบกับความต้องการใช้พลังงานของประเทศในการเป็นเชื้อเพลิงของยานพาหนะเพิ่มขึ้นตามถนนลาดยางที่เพิ่มขึ้น เพราะเกิดความสะดวกรวดสบายในการขับขี่ (กรมขนส่งทางบก, 2553) หรืออาจจะเป็นไปได้ว่า ถนนลาดยางไม่มีผลต่อการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่แล้ว ผนวกกับการพึ่งพาพลังงานนำเข้าจากต่างประเทศ จึงทำให้ถนนลาดยางไม่ได้ทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นซึ่งแตกต่างจากความแตกต่างของความยาวของถนนที่ไม่ใช่ลาดยาง (Length of Unpaved Road) ต่อแรงงานมีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ 0.798841 (มีนัยสำคัญแบบจำลองที่ 1) หมายความว่า ความยาวของถนนที่ไม่ใช่ลาดยางเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.798841 เหตุผล เพราะเมื่อมีการตัดถนนลูกรังเพิ่มขึ้นโดยส่วนมากมักจะเกิดขึ้นในชนบท ทำให้เกิดการขนส่งสินค้าทางการเกษตรได้สะดวกมากขึ้น การติดต่อของผู้คน การย้ายถิ่นฐาน การขยายพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจในบริเวณชุมชนที่ถนนตัดผ่านเจริญเติบโตตามมา (Ighodaro,

2009) จึงเห็นได้ถึงความยาวของถนนที่ไม่ใช่ลาดยาง ทำให้เกิดผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ความแตกต่างของความยาวทางรถไฟ (Length of Rail lines) ต่อแรงงานมีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ 2.898560 และ 5.983202 (มีนัยสำคัญทั้ง 2 แบบจำลอง) หมายความว่า ความแตกต่างของความยาวทางรถไฟต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.898560 และร้อยละ 5.983202 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์มากที่สุดจากตัวแปรโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมด เหตุผลเพราะว่าความยาวทางรถไฟเพิ่มขึ้นลดความสามารถภาคการผลิตและบริการของประเทศซึ่งทำหน้าที่ในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสาร นอกจากนี้ทางรถไฟยังสนับสนุนนโยบายการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจระดับภูมิภาคทางด้านการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวอีกด้วย (Prusty, 2009) นั่นคือเมื่อความยาวของทางรถไฟเพิ่มขึ้นทำให้การขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้าเพิ่มขึ้นไปด้วย ทำให้เกิดการค้าการลงทุนเพิ่มขึ้นส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตตามมา

ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งสินค้าทางอากาศต่อแรงงานมีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ 0.505235 และ -0.485454 หมายความว่า ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งสินค้าทางอากาศต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.505235 และลดลงร้อยละ 0.485454 เหตุผลเพราะว่าการขนส่งทางอากาศต้นทุนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งในรูปแบบอื่นๆ จึงไม่นิยมขนส่งสินค้าทางอากาศกันมากนักการขนส่งสินค้าทางอากาศจึงไม่คุ้มค่า (ศุพฤณี ภาวฤติการต์, 2553) สอดคล้องกับความแตกต่างของปริมาณการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศต่อแรงงานมีค่าสัมประสิทธิ์ 0.130061 และ 0.021513 หมายความว่า ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งคนทางอากาศต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายใน

ประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.130061 และร้อยละ 0.021513 เหตุผลเพราะประเทศไทยได้เปรียบในด้านภูมิศาสตร์การเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคและมีการผลักดันให้สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางขนส่งผู้โดยสารที่ชัดเจนก่อให้เกิดผลดีต่อการลงทุนในด้านต่างๆ เช่น ธุรกิจการโรงแรม การบริการท่องเที่ยวและศูนย์กลางการถ่ายโอนสินค้า ฯลฯ (กรมการขนส่งทางบก, 2559) ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางอากาศไม่มีนัยสำคัญต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในแบบจำลองนี้

ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งทางน้ำในประเทศต่อแรงงานมีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ 0.394605 หมายความว่า ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งทางน้ำในประเทศต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.394605 แต่การขนส่งทางน้ำในประเทศไม่มีนัยสำคัญต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเหตุผลเพราะว่า การขนส่งทางน้ำของไทยไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ คือแม่น้ำส่วนใหญ่ในประเทศมีขนาดแคบตื้นเขินและระยะสั้นขาดความต่อเนื่องจึงไม่สามารถรองรับการขนส่งสินค้าที่มีน้ำหนักมากได้ และขาดการเชื่อมโยงกับการขนส่งในรูปแบบอื่นๆ (กรมการขนส่งทางบก, 2559) ทำให้การขนส่งทางน้ำในประเทศไม่มีผลต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศมากนัก จึงไม่มีนัยสำคัญ

ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งทางเรือชายฝั่งระหว่างประเทศต่อแรงงานมีค่าสัมประสิทธิ์ประมาณ -0.915076 หมายความว่า ความแตกต่างของปริมาณการขนส่งระหว่างประเทศต่อแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศลดลงร้อยละ 0.915076 เหตุผลเพราะว่าท่าเรือหลักของไทยไม่ได้เชื่อมโยงกับเครือข่ายเส้นทางเดินเรือหลักของโลก เป็นเพียงท่าเรือปลายทางที่เรือวิ่งเข้ามาเพื่อรับสินค้าแล้วไปเปลี่ยนถ่ายที่

ท่าเรือสิงคโปร์ซึ่งอยู่บนเส้นทางหลักของการเดินเรือหากแวะเข้าเทียบท่าเรือของไทยจะเป็นการเพิ่มภาระต้นทุนการขนส่งสินค้านานาชาติประเทศ บวกกับปริมาณสินค้าที่ผ่านท่าเรือของไทยยังน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพความสามารถในการรองรับสินค้า ทำให้การใช้ท่าเรือของไทยไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน และนอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากการขาดการบูรณาการอย่างต่อเนื่องในการเชื่อมโยงภาคการขนส่งทางเรือกับการขนส่งทางราง ทางถนนและทางอากาศเข้าด้วยกัน (กรมการขนส่งทางบก, 2559) ทำให้การขนส่งทางเรือชายฝั่งของไทยไม่ส่งต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งกับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติที่ใช้การประมาณการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) พบว่าการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางรถไฟเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Prusty (2009) ที่ทำการศึกษาคความยาวทางรถไฟต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศของประเทศอินเดีย รองลงมาคือ การลงทุนถนนลูกรังที่มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในทางกลับกัน ความยาวของถนนลาดยางและการขนส่งสินค้าชายฝั่งทะเลมีความสัมพันธ์กับผลผลิตมวลรวมในประเทศในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนการขนส่งสินค้าทางน้ำในประเทศและการขนส่งทางอากาศไม่มีนัยสำคัญต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ ดังนั้นหากรัฐบาลมีงบประมาณจำกัดและต้องการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ควรเลือกการลงทุนทางรถไฟมาเป็นลำดับแรก เพราะจะก่อให้เกิดผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นมากที่สุดเช่นกัน อย่างไรก็ตาม

ก็ตามงานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีข้อเสียหลายประการด้วยกัน อาทิเช่น การกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อผลิตมวลรวมภายในประเทศคงที่ จำนวนตัวอย่างของข้อมูลน้อยเกินไปซึ่งอาจจะมีผลต่อการประมาณการและผลการประมาณการไม่ได้คำนึงถึงประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมรวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง หากนำผลการศึกษานี้ไปอ้างอิงควรคำนึงถึงประเด็นด้านอื่นๆ ด้วยความรอบคอบ

ผู้ที่สนใจผลการศึกษานี้และประสงค์จะศึกษาในมิติที่หลากหลายต่อจากกรณีนี้ควรศึกษาขยายขอบเขตในระดับภูมิภาคอาเซียน ด้วยในปีพ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค เปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มฐานเศรษฐกิจเดียวกัน การขนส่งระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ก็จะเกิดมากขึ้นตามลำดับ หรือควรศึกษาในระดับภูมิภาคและจังหวัดของ

ประเทศไทยซึ่งจะได้ข้อมูลและตลอดจนเข้าใจผลกระทบของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งต่อผลิตมวลรวมภายในจังหวัดในเชิงลึกมากขึ้น แต่ผลที่ออกมาอาจมีความแตกต่างกันได้ เนื่องจากแต่ละภูมิภาคและจังหวัดของประเทศไทยมีความแตกต่างกันหลายด้าน รูปแบบโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งอาจจะให้ความสำคัญค่าในการลงทุนที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคและจังหวัด นอกจากนี้รูปแบบข้อมูลที่ใช้ควรใช้ข้อมูลแบบช่วงยาว (Panel Data) เพราะมีความสามารถในการอธิบายผลได้ดีกว่าข้อมูลแบบอนุกรมเวลา

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2553). *แผนยุทธศาสตร์กรมการขนส่งทางบก(พ.ศ. 2554-2558)*.<http://www.dlt.go.th/th/attachments/plan4851/2223_%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%201.doc>. 28 มีนาคม.
- กรมการขนส่งทางบก. (2559). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องการใช้ประโยชน์และดุลยภาพโครงสร้างพื้นฐาน*.<www.otp.go.th/th/pdf/Plan.../7_บทที่%204.doc>. 10 กุมภาพันธ์.
- ศุภฤดี ถาวรฤดีการต์. (2553). *การขนส่งทางอากาศและมาตรการที่เกี่ยวข้อง*.<[www.econ.tu.ac.th/econ-tuarchive/index.php/download-economic-ebook/ntms-มาตรการที่มีใช้อากาศศุลกากร/ntms-in-focus-volume1/354การขนส่งทางอากาศ-\(air-transport-industry-and-regulations\)/download](http://www.econ.tu.ac.th/econ-tuarchive/index.php/download-economic-ebook/ntms-มาตรการที่มีใช้อากาศศุลกากร/ntms-in-focus-volume1/354การขนส่งทางอากาศ-(air-transport-industry-and-regulations)/download)>. 5 กรกฎาคม.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2557). *การทดสอบความสัมพันธ์ดัชนีภาคอุตสาหกรรม*. <www.oie.go.th>. 13 กรกฎาคม.
- Prusty. (2009). *Railroad Transportation, Domestic Investment and Economic Growth: A Cointegration Analysis for India*. Goa: Goa Institute of Management, India.
- Bagchi & Pradhan. (2012). *Effect of transportation infrastructure on economic growth in India: The VECM Approach*. Research in Transportation Economics, 139-148.
- Beyzatlar et. al. (2012). *The Granger-Causality between Transportation and GDP: a Panel Data Approach*. Balçova Izmir: Department of Economics, Izmir University of Economics.

- D'émurger. (2001). Infrastructure Development and Economic Growth: An Explanation for Regional Disparities in China? *Journal of Comparative Economics* 29.: 95–117.
- Faridi, Malik & Bashir. (2011). Transportation, Telecommunication and Economic Development in Pakistan. *Interdisciplinary Journal of Research in Business.*; Vol. 1, Issue. 7: 45-52.
- Ighodaro. (2009). Transport Infrastructure and Economic Growth in Nigeria. *Journal of Research in National Development.*; Volume 7 No 2: 75-82.
- Meng. (2012). An Empirical Analysis on the Relationship between Transport Infrastructure and Economic Growth in Tianjin. *Applied Mechanics and Materials.*: 278-281.
- Profillidis & Botzoris. (2013). *Impact of Transport Infrastructure Investment on Economic Development and Employment* .*International Journal of Enhanced Research in Science Technology & Engineering* Vol. 2 Issue 3, 1-9.
- The World Bank. (2015). *World Development Indicators*. <<http://data.worldbank.org/country/thailand>>. March 1

พัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา Marketing mix development for Tong Muan, Case Study Songkhla Province.

มณีรัตน์ รัตนพันธ์

Maneerat Rattanaphan

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ สืบหาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยซื้อขนมทองม้วนในจังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขนมทองม้วนในจังหวัดสงขลา ผู้ทรงคุณวุฒิ และร้านค้าที่จำหน่ายขนมทองม้วน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเร่งด่วนในการพัฒนาขนมทองม้วน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.03$) ด้านบรรจุภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.49$) ด้านการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 2.58$) ด้านราคา ($\bar{X} = 2.55$) และด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 2.36$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, ขนมทองม้วน

Abstract

The purpose of this research was to study the development of Tong Muan marketing mix in Songkhla Province. This research was a quantitative research. The data was collected using questionnaire, from 400 Tong Muan customers in Songkhla Province, and a qualitative research that collected the specific sample, consisted of Tong Muan entrepreneur, marketing experts and grocery shops. The results showed that the Tong Muan entrepreneur in Songkhla was instantly prioritized in order to develop the product in each aspect as follows, product ($\bar{X} = 4.03$) package ($\bar{X} = 3.49$) place ($\bar{X} = 2.58$) price ($\bar{X} = 2.55$) and promotion ($\bar{X} = 2.36$).

Keywords: Marketing mix, Tong Muan

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งเป็นความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อผลิตสินค้าอันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในครอบครัว ตลอดจนคนในชุมชนที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้มีนโยบายด้านการบริหารจัดการประเทศภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีมาตรฐานคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ การดำเนินการด้านการตลาดเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีการขับเคลื่อน พัฒนาเพื่อความยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาด้านการตลาดต้องสามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม (Solomon, 2012) การพัฒนาด้านการตลาดจำเป็นต้องมุ่งเน้นแนวความคิดทางการตลาดสมัยใหม่ให้ความสำคัญต่อผู้บริโภค ซึ่งหมายความว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีเดิมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใช้อยู่ เพราะตนเองมีความถนัดได้อีกต่อไป แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคและดำเนินการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ และด้วยสภาพการดำเนินการในปัจจุบันที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนมีเป็นจำนวนมาก และมีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน และยังประสบกับปัญหาทางการตลาด ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากนักวิชาการหลายท่านไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของมณีรัตน์ รัตนพันธ์ และคณะ (2553) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการตลาดของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการและการตลาด พบว่า ด้านจุดแข็ง คือ มีสินค้าที่มีความโดดเด่นมีคุณภาพ ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ผู้นำกลุ่มมีความรู้และ

ประสบการณ์ ผลิตภัณฑ์มีการปรับปรุงพัฒนาให้ได้ตามความต้องการของตลาด สินค้าได้รับรองมาตรฐานต่างๆ ด้านจุดอ่อน คือ มีต้นทุนในการผลิตสูง ผลิตภัณฑ์มีอายุการเก็บรักษาสั้น (อาหาร) ขาดแรงงานที่มีฝีมือ ราคาสูงกว่าคู่แข่ง คุณภาพผลิตภัณฑ์ไม่สม่ำเสมอ ด้านโอกาส คือ วัตถุดิบในท้องถิ่นมีเพียงพอ จังหวัดสงขลาเป็นแหล่งเศรษฐกิจโครงการของ ศ.อ.บ.ต.(เทศบาลของดีชายแดนใต้) นโยบายลดภาษีให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยี และมีแหล่งเรียนรู้มาก ด้านอุปสรรค คือ ราคาต้นทุนวัตถุดิบไม่คงที่ สภาพดินฟ้าอากาศส่งผลต่อการผลิต สถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่หยุดนิ่ง และคู่แข่งเพิ่มขึ้น การศึกษาของอารีย์ เดวี (2548) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดตาก พบว่า สภาพด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง จุดแข็ง ได้แก่ สินค้าเกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น วัตถุดิบหาง่าย ราคาไม่แพง กระบวนการผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อน รูปแบบผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมและทันสมัย มีตัวแทนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดเข้ามารับสินค้าไปจำหน่าย มีการเผยแพร่ทางเว็บไซต์จังหวัด จุดอ่อน ได้แก่ ขาดเงินทุนในการดำเนินการ สินค้าลอกเลียนแบบได้ง่าย ไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สินค้าไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ ผลิตตามคำสั่งซื้อไม่ได้ ชื่อตราสัญลักษณ์ไม่โดดเด่น การตลาดไม่ต่อเนื่อง และการศึกษาของวรรณนา กัลยาสาย และคณะ (2552) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายขนมของกลุ่มพัฒนาอาชีพ บ้านคำแสนราชเหนือ ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มคือปัญหาบรรจุภัณฑ์ ยังไม่มีชื่อตราผลิตภัณฑ์ แหล่งที่มา วันเดือนปีที่ผลิต หมดยอายุ และส่วนประกอบที่สำคัญ และปัญหาด้านการจัดจำหน่ายยังเป็นการจำหน่ายแบบช่องทางเดียวคือ จะผลิตขนมตามคำสั่งของลูกค้าจากพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีการ

ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคจากนักวิชาการอีกหลายท่าน ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาของภุชญา ลิกมาน (2551) เกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์กล้วยตากบางกระพุ่ม พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อบัจจัยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สามารถปกป้องอันตรายจากสิ่งแวดล้อมและรักษาคุณภาพสินค้า มีฉลากแสดงข้อมูลอาหารครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน จากการศึกษาของ จากการศึกษาของ เจิตจันทร์ มุณีบังเกิด (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า บัจจัยการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภคขนมไทยมากถึงมากที่สุด ได้แก่ รสชาติ สี สันจากธรรมชาติ ความสดใหม่ และจากการศึกษาของชลธร สิงห์เดช (2552) ได้ศึกษาบัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในเขตบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีเหตุผลการซื้อเพราะว่าขนมไทยมีรสชาติที่หวานมันอยู่ในตัวขนม ซึ่งผู้บริโภคคิดว่าขนมไทยควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพราะความเป็นเอกลักษณ์ของไทย อีกทั้งขนมไทยยังมีความต้องการอยู่ โดยขนมไทยควรทำการปรับปรุงในเรื่องของการทำการส่งเสริมการตลาดให้มากขึ้น และผู้วิจัยเห็นว่าผลิตภัณฑ์ขนมทองม้วนถือเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีมาช้านาน ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการผลิตขนมทองม้วนเพื่อจำหน่ายในจังหวัดสงขลา มีเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมทองม้วนของจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วนของจังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตและจำหน่ายขนมทองม้วนสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง
2. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปเผยแพร่ต่อสาธารณะ สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ทั้งที่ผลิตขนมทองม้วน และผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นๆ ที่ใกล้เคียง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2552: 80-81) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมการตลาด หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่จำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product)

อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์ และจิระเสกข์ตรีเมธสุนทร (2551:59) ได้กล่าวไว้ว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ผู้ผลิตเสนอขายให้กับผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งรวมทั้งสิ่งที่จับต้องได้เป็นรูปร่าง งานบริการ ลักษณะการจัดจำหน่าย องค์กรและความคิด

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ มีลักษณะตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยไปจนถึงการนำเทคโนโลยีมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ได้แก่ การปรับปรุงรูปร่างผลิตภัณฑ์ รสชาติ ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงการบรรจุน้ำยาซักผ้าจากขวดเป็นถุง การเพิ่มแบบหรือรูปร่างให้ลูกค้าได้เลือกมากขึ้น พัฒนาดราสินค้าให้จดจำง่าย ผลิตภัณฑ์ที่รับรองมาตรฐาน เป็นต้น

2. บรรจุภัณฑ์ (Package)

บรรจุภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ ในที่นี้ขอเสนอแยกจากผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ชุมชนมักจะมีการศึกษาบรรจุภัณฑ์แยกออกมาจากผลิตภัณฑ์ และพบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนมีปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์ค่อนข้างมาก ซึ่งเห็นได้จากการศึกษาของวรรณากัลยาสาย และคณะ (2552) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายขนมของกลุ่มพัฒนาอาชีพ บ้านคำแสนราชเหนือ ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มคือปัญหาบรรจุภัณฑ์ ยังไม่มีชื่อตราผลิตภัณฑ์ แหล่งที่มา วันเดือนปีที่ผลิต หมดอายุ และส่วนประกอบที่สำคัญ และการศึกษาของมณีรัตน์ รัตนพันธ์ และมณฑิรา เอียดเสน (2555) เกี่ยวกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมลากรอบที่พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมลากรอบมากที่สุด 8 อันดับแรกคือ ขนมมีรสชาติกลมกล่อม (หวานมัน) ขนมสะอาด ปลอดภัย ขนมกรอบน่ารับประทาน ขนมมีปริมาณที่เหมาะสมกับราคา บรรจุภัณฑ์ สะดวกต่อการบริโภค บรรจุภัณฑ์แสดงรายละเอียดวันที่ผลิต และวันหมดอายุ บรรจุภัณฑ์แสดงราคาอย่างชัดเจน และบรรจุภัณฑ์มีการออกแบบทำให้มองเห็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในบรรจุภัณฑ์ หมายถึง สิ่งห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ ที่จะช่วยรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่ให้ได้รับความเสียหาย สะดวกในการใช้งาน ช่วยปกป้องสินค้า สร้างภาพลักษณ์แรกจากมองเห็นของผู้บริโภค ตลอดจนมีบทบาทสำคัญต่อการจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น

3. ราคา (Price)

ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่บุคคลยอมจ่ายเพื่อตอบแทนกับการได้รับกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าหรือบริการ

การตั้งราคาโดยทั่วไปต้องคำนึงถึงต้นทุนและราคาขายจะถูกกำหนดโดยสูตรการคำนวณแบบง่าย ๆ คือ ต้นทุนบวกกำไรที่ต้องการ นั่นเอง นอกจากนี้

นี้แล้วเพื่อให้ได้กำไรเพิ่มขึ้น ต้องพิจารณาการตั้งราคาให้เหมาะสมกับคุณค่าที่ลูกค้าได้รับเพิ่มขึ้น ดังนี้

1. การตั้งราคาตามความต้องการพิเศษของแต่ละกลุ่มลูกค้า ซึ่งเป็นการตั้งราคาสินค้าและบริการจากราคาสูง ราคาปานกลาง ไปสู่อาราคาถูกตามระยะเวลาออกสู่ตลาด

2. การตั้งราคาตามภาพพจน์ของสินค้า เช่น สินค้าที่เน้นภาพพจน์ ความหรูหรา จะถูกกำหนดราคาให้สูง สำหรับสินค้าบางอย่างธุรกิจเน้นขายราคาถูก เป็นต้น

3. การตั้งราคาตามบรรจุภัณฑ์ ราคาของสินค้าจะแปรผันตามมูลค่าของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปแบบเด่นสะดุดตา แตกต่างจากสินค้าที่วางขายทั่วไป เหตุที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ และภาพพจน์ของสินค้า

4. การตั้งราคาตามทำเลการค้า ทำเลที่สำคัญ ย่านชุมชน การเดินทางสะดวกสบาย ทำให้ตั้งราคาสินค้าได้ง่าย

5. การตั้งราคาตามปริมาณความต้องการ เช่น ราคาห้องพักของโรงแรมในวันธรรมดาจะถูกกว่าวันหยุด หรือช่วงเทศกาลที่มีความต้องการมาก เป็นต้น

4. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

การกระจายผลิตภัณฑ์ไปสู่ลูกค้าเป้าหมายโดยปกติการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนมีช่องทางการจัดจำหน่าย ดังนี้

1) การขายเอง สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีลูกค้าจำกัดเฉพาะในพื้นที่หรือต้องการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวด

2) การขายส่งผ่านคนกลาง สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีลูกค้าจำนวนมาก หลายพื้นที่ ซึ่งคนกลางมีหลายประเภท ได้แก่ ร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีกสมัยเก่าและร้านค้าปลีกสมัยใหม่อย่างห้างสรรพสินค้า และการจำหน่ายในร้านขายของฝาก เป็นต้น

3) การขายผ่านออนไลน์ ปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการพัฒนาตนเองด้วยการให้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการช่วยขาย ได้แก่ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น

5. การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

การส่งเสริมการตลาด เป็นการแจ้งข่าวสารผลิตภัณฑ์ องค์กร ให้ลูกค้าได้รู้จักผลิตภัณฑ์ ตลอดจนทราบความเคลื่อนไหวขององค์กร สามารถจูงใจลูกค้าตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ได้ง่าย รวดเร็วมากขึ้น อีกทั้งช่วยเตือนความทรงจำไม่ให้อลูกค้าลืมผลิตภัณฑ์ ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาดประกอบด้วย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย และการตลาดทางตรง

กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion mix) ประกอบด้วย

5.1 การโฆษณา (Advertising) เป็นกิจกรรมในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับองค์กร และส่งเสริมการตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ หรือความคิด ที่ต้องมีการจ่ายเงินโดยผู้อุปถัมภ์รายการ (Kotler and Armstrong, 2009:33) การโฆษณาเป็นการเสนอการขายแบบไม่เป็นส่วนตัว และเป็นส่งเสริมความคิด เสนอสินค้าหรือบริการโดยใช้สื่อต่างๆ เช่น วารสาร โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ป้ายหลังรถประจำทาง ฯลฯ ซึ่งการโฆษณาอาจมีหลายรูปแบบ ได้แก่ โฆษณาสถาบัน โฆษณาตราสินค้า โฆษณาเกี่ยวกับการขาย เป็นต้น

5.2 การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล ในรูปแบบการเผชิญหน้าโดยตรงหรือใช้โทรศัพท์ โดยปกติแล้วพนักงานขายจะหวังผลลัพธ์เพื่อเพิ่มยอดขาย และสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับลูกค้าในระยะยาว

5.3 การให้ข่าวและประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relations) รูปแบบหนึ่งของการติดต่อสื่อสารที่ผู้ขายไม่จำเป็นต้องเสียเงินให้กับข่าวสารสำหรับการสร้างทัศนคติที่เป็นบวกต่อสินค้าและบริการ โดยกิจการพยายามทำให้อกิจการและตัวสินค้านั้นเป็นข่าวที่น่าสนใจสำหรับนักข่าว ซึ่งนักข่าวจะนำไปเผยแพร่โดยธุรกิจไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ได้

5.4 การส่งเสริมการขาย (Sales promotion) เป็นการใช้เครื่องมือ วิธีการต่าง ๆ ในการเชิญชวน

ให้ลูกค้าซื้อสินค้าและบริการ สามารถกระตุ้นความสนใจ การทดลองใช้หรือการตัดสินใจซื้อของลูกค้าได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น การส่งเสริมการขาย เป็นสิ่งจูงใจระยะสั้นที่กระตุ้นให้เกิดการซื้อหรือขายผลิตภัณฑ์หรือบริการ การส่งเสริมการขายมี 3 รูปแบบ คือ

(1) การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภค (Consumer Promotion) ได้แก่ การลดราคา การแจกตัวอย่าง การคืนเงิน การแข่งขัน การให้ของแถม การให้แถมปี การสาธิต การชิงโชค เป็นต้น

(2) การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่คนกลาง (Trade promotion) ได้แก่ การให้ส่วนลดหรือส่วนยอมให้ การให้สินค้าฟรี การช่วยเหลือด้านโฆษณา การจัดการแข่งขันการขายระหว่างตัวแทน เป็นต้น

(3) การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่พนักงานขาย (Sales force Promotion) ได้แก่ การให้โบนัส การแข่งขันทางการขายระหว่างพนักงาน เป็นต้น

5.5 การตลาดทางตรง (Direct Marketing หรือ Direct response marketing) เป็นการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะราย หรือเฉพาะกลุ่มหวังผลให้เกิดการตอบสนองโดยตรง เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ (1) การขายทางโทรศัพท์ (2) การขายโดยใช้จดหมายตรง (3) การขายโดยใช้แคตตาล็อก (4) การขายทางโทรศัพท์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ (5) การขายโดยใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์

ประเภทของการตลาดทางตรง หรือช่องทางหลักของการตลาดทางตรง สามารถใช้ช่องทางการขายเพื่อเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหรือผู้คาดหวังได้ ประกอบด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2543: 190) การใช้จดหมายตรง (Direct mail marketing) เป็นการขายที่ไม่มีร้านค้าและไม่ใช้พนักงานขาย แต่หาคำสั่งซื้อจากการส่งจดหมายตรงไปยังผู้รับข่าวสารที่เป็นเป้าหมายทางไปรษณีย์ การใช้จดหมายตรงเป็นการสื่อสารการตลาดทางตรงที่ใช้มากที่สุด เช่น โบรชัวร์ โปสเตอร์ แคตตาล็อก หรือสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ การตลาดโดยใช้เครื่องโทรสาร (Fax mail) การตลาดโดยใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail หรือ Electronic

mail) การตลาดโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ (Print media direct – response marketing) การตลาดโดยใช้แคตตาล็อก (catalog marketing) การตลาดโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เชื่อมต่อตรงและอินเทอร์เน็ต (Online marketing and internet marketing)

การพัฒนาภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ยั่งยืน (ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล และ นิทัศน์ คณะวรรณ. 2545) วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนา สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ให้ได้ราคาที่สูงขึ้น หรือขายให้ได้มากขึ้น ด้วยแนวทางในการพัฒนาสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

1. เติมความสร้างสรรค์แปลกๆ ใหม่ๆ และความเป็นไทย เช่น วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรม สินค้าบางตัวมีความแตกต่างสูงมากแต่ไม่สามารถผลิตได้จำนวนมากเพราะต้องใช้ฝีมือแรงงาน วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์และใช้เครื่องทุ่นแรงเข้ามาช่วยในการขยายการผลิต

2. เน้นการออกแบบ ดีไซน์ รูปลักษณ์ รูปแบบ สมัยนิยม เพิ่มความสวยงาม เช่น ภาชนะบรรจุและหีบห่อที่จะทำให้สินค้าดูมีราคามากขึ้น

3. เน้นการนำเทคโนโลยีมาช่วยให้ผลิตได้มาก และมีมาตรฐานเหมือนกันในทุกหน่วยผลิต ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนลงด้วย เช่น การใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ผลิตที่ทันสมัย

4. การสร้างแบรนด์ ด้วยตราสัญลักษณ์ให้ลูกค้ารู้จัก คู่แข่ง การสร้างมาตรฐานตาม มอก. อ.ย. สมอ. ฮาลาล GMP ISO ตราสัญลักษณ์โลโก้ หีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ดึงดูด การสื่อสารโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

5. ช่องทางการจัดจำหน่าย สร้างยอดขายด้วยการหาช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่ม เช่น ร้านสหกรณ์ ศูนย์แสดงสินค้าไมเดียร์เทรด สนามบิน ร้านอาหาร โรงแรม แหล่งท่องเที่ยว ศูนย์ค้าส่งค้าปลีกงานเทศกาลที่กรมส่งออกจัดทั้งในและนอกประเทศ

6. สร้างสัมพันธ์กับลูกค้าขาประจำ ด้วยการเก็บรายชื่อลูกค้าไว้และติดต่อลูกค้าเป็นประจำเพื่อหาโอกาสการขายใหม่ๆ บ่อยๆ

7. บูรณาการ การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมให้เกี่ยวเนื่องกัน จากการออกแบบการใช้วัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง ช่องทางการขาย และการทำตลาดการรวมกลุ่มธุรกิจที่เรียกว่า คลัสเตอร์ (Cluster)

8. การพัฒนาใหม่ ได้แก่

8.1 การพัฒนาสินค้าใหม่ สูตรใหม่รสชาติ และบริการใหม่ๆ ในการพัฒนาสินค้าใหม่ ต้องให้ลูกค้าได้ทดลองใช้ ชิม เพื่อให้เราสามารถวัดผลได้ว่าแบบไหนหรือตัวไหนดี

8.2 หากมีสูตรใหม่ สินค้าใหม่ ควรจดลิขสิทธิ์รับรอง

8.3 นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการผลิต ตรวจสอบ วิเคราะห์ ชั่งตวง บรรจุ และถนอมอาหาร

8.4 การพัฒนาสร้างแบรนด์ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

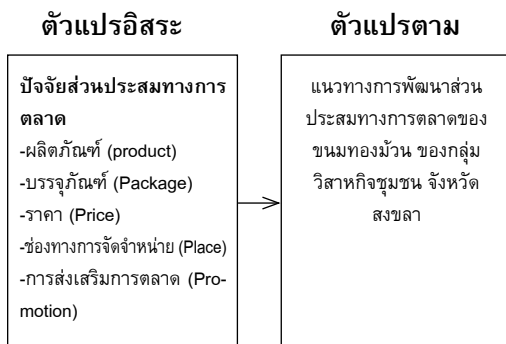
- พัฒนาชื่อสินค้าและชื่อแบรนด์
- ออกแบบตราผลิตภัณฑ์ที่ห่อที่จะใช้เครื่องหมายการค้า

- ออกแบบหีบห่อ บรรจุภัณฑ์ และขออนุญาตใช้เครื่องหมายของทางราชการ

- ออกแบบการจัดวางสินค้าในพื้นที่ขายให้สะดุดตา

- การสื่อสารการตลาด ได้แก่ การใช้สื่อท้องถิ่นต่างๆ เช่น ไบโพลี โปสเตอร์ ป้ายแขวนรถแห่ ออกงานแสดงสินค้าของจังหวัด รายการวิทยุ สื่อวงกว้าง เช่น โฆษณา ประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และการสร้างระบบสมาชิกตลาดจากหน้าร้านค้า เพื่อมัดใจลูกค้าขาประจำและสมาชิกคนขายผลิตภัณฑ์ให้กับเรา

กรอบแนวความคิด

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้ที่เคยซื้อขนมทองม้วนในจังหวัดสงขลา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Cochran (Cochran, 1977. อ้างถึงใน ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

- การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขนมทองม้วนในจังหวัดสงขลา ผู้ทรงคุณวุฒิ และร้านค้าที่จำหน่ายขนมทองม้วน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

- การวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยเก็บตามสถานที่ทำงาน ห้างสรรพสินค้า สถาบันการศึกษา ตลาดสด ที่อยู่อาศัย ร้านค้า ร้านขายของฝาก

- การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขนมทองม้วนในจังหวัดสงขลา จำนวน 5 ราย

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ราย และร้านค้าที่จำหน่ายขนมทองม้วน จำนวน 5 ราย โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 5 ข้อคำถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน เป็นข้อคำถามชนิดเลือกตอบ มีจำนวน 5 ข้อคำถามได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 3 ข้อคำถามสำหรับจัดลำดับความเร่งด่วนในการพัฒนาขนมทองม้วน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการรวบรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ปัจจัยด้านบรรจุภัณฑ์ (Package) ปัจจัยด้านราคา (Price) ปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่าย (Place) และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีลักษณะคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในงานสถิติเพื่อการวิจัย หาค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเพื่อพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน กรณีศึกษาจังหวัดสงขลาสรุปผลการศึกษาดังนี้

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 62.00) เพศชาย (ร้อยละ 38.00) ช่วงอายุ 26-36 ปี (ร้อยละ 36.75) 15-25 ปี (ร้อยละ 33.25) ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 58.25) อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 45.00) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 31.00)

แนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน ในแต่ละด้าน ตามตารางที่ 1-6

ตาราง 1: แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเร่งด่วนในการพัฒนาขนมทองม้วน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	\bar{X}	S.D.	แปลผลระดับความเร่งด่วน	ลำดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.03	1.25	มาก	1
ด้านบรรจุภัณฑ์	3.49	1.15	ปานกลาง	2
ด้านราคา	2.55	1.34	ปานกลาง	4
ด้านการจัดจำหน่าย	2.58	1.22	ปานกลาง	3
ด้านการส่งเสริมการตลาด	2.36	1.33	น้อย	5

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาขนมทองม้วนด้านผลิตภัณฑ์ เป็นอันดับ 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมาคือ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการจัดจำหน่าย ด้านราคา เป็นอันดับ 2, 3, 4 ตามลำดับ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49, 2.58, 2.55$) ตามลำดับ และความเร่งด่วนในการพัฒนาขนมทองม้วนลำดับสุดท้ายคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$)

ตาราง 2: แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาด	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ด้านผลิตภัณฑ์	1305	100.00
รสชาติที่หลากหลาย	203	15.56
ให้ความสำคัญกับสุขภาพ	147	11.26
รูปแบบที่หลากหลาย	122	9.35
ได้รับการรับรองคุณภาพ	152	11.65
ความสะอาด	161	12.34
ความสดใหม่	197	15.10
อายุการเก็บรักษา	163	12.49
พัฒนาตราให้เป็นที่รู้จัก	160	12.26

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 2 พบว่าข้อเสนอแนะเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ด้านผลิตภัณฑ์ คือ รสชาติที่หลากหลาย จำนวน 203 คน (ร้อยละ 15.56) ความ

สดใหม่ จำนวน 197 คน (ร้อยละ 15.10) และอายุ การเก็บรักษา จำนวน 163 คน (ร้อยละ 12.49)

ตาราง 3: แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านบรรจุภัณฑ์

ข้อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาด	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ด้านบรรจุภัณฑ์	824	100.00
บรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ทันสมัย หรุหรา	170	20.63
บรรจุภัณฑ์ที่แสดงเอกลักษณ์ของผู้ผลิต	202	24.51
บรรจุภัณฑ์ที่สะดวกในการบริโภค	205	24.88
บรรจุภัณฑ์ที่แสดงรายละเอียดได้ครบถ้วน	247	29.98

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 3 พบว่าข้อเสนอแนะเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ด้านบรรจุภัณฑ์ คือ บรรจุภัณฑ์ที่แสดงรายละเอียดได้ครบถ้วน จำนวน 247 คน (ร้อยละ 29.98) บรรจุภัณฑ์ที่สะดวกในการบริโภค

จำนวน 205 คน (ร้อยละ 24.88) และบรรจุภัณฑ์ที่แสดงเอกลักษณ์ของผู้ผลิต จำนวน 202 คน (ร้อยละ 24.51)

ตาราง 4: แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านราคา

ข้อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาด	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ด้านราคา	559	100.00
ราคาไม่แพงเกินไป	205	36.67
ราคาเหมาะสมกับปริมาณ	314	56.17
ราคาที่ต้องรองได้	40	7.16

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4 พบว่าข้อเสนอแนะเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ด้านราคา คือ ราคาเหมาะสมกับปริมาณ จำนวน 314 คน (ร้อยละ 56.17) ราคา

ไม่แพงเกินไป จำนวน 205 คน (ร้อยละ 36.67) และราคาที่ต้องรองได้ จำนวน 40 คน (ร้อยละ 7.16)

ตาราง 5: แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านการจัดจำหน่าย

ข้อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาด	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ด้านการจัดจำหน่าย	779	100.00
เพิ่มสถานที่จัดจำหน่ายให้มากขึ้น	261	33.50
เพิ่มการจำหน่ายร้านค้าปลีกสมัยใหม่	269	34.53
เพิ่มช่องทางขายผ่านออนไลน์	132	16.94
มีบริการจัดส่งกรณีสั่งซื้อจำนวนมาก	117	15.02

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 5 พบว่าข้อเสนอแนะเรียงลำดับ (ร้อยละ 34.53) เพิ่มสถานที่จัดจำหน่ายให้มากขึ้น 3 อันดับแรก ด้านการจัดจำหน่าย คือ เพิ่มการจำหน่ายร้านค้าปลีกสมัยใหม่ จำนวน 269 คน (ร้อยละ 33.50) และเพิ่มช่องทางขายผ่านออนไลน์ จำนวน 132 คน (ร้อยละ 16.94)

ตาราง 6: แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการตลาด

ข้อเสนอแนะส่วนประสมทางการตลาด	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ
ด้านการส่งเสริมการตลาด	784	100.00
ส่งเสริมการขายหลากหลายมากขึ้น	196	25.00
ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้น	201	25.64
การจัดแสดงสินค้าเพิ่มขึ้น	247	31.51
การโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น	140	17.86

หมายเหตุ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 6 พบว่าข้อเสนอแนะเรียงลำดับ มากขึ้น จำนวน 196 คน (ร้อยละ 25.00) 3 อันดับแรก ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ การจัด ผลจากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาขนมทองม้วนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ประกอบการ แสดงผลดังตารางที่ 7

ตาราง 7: แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาขนมทองม้วนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ประกอบการ

แนวทางการพัฒนาขนมทองม้วนจากผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขนมทองม้วน	แนวทางการพัฒนาขนมทองม้วนจากผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางการพัฒนาขนมทองม้วนจากร้านค้าที่จำหน่ายขนมทองม้วน
<p>1. ด้านผลิตภัณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มรสชาติให้มีความหลากหลาย - เน้นเรื่องสุขภาพ - เพิ่มรูปแบบเป็นทองม้วนสด 	<p>1. ด้านผลิตภัณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนารสชาติให้มีความอร่อย เหมือนกับขนมขบเคี้ยวมันฝรั่ง เช่น ทองม้วนรสซ็อกโกแลต ทองม้วนแบบมีไส้ต่างๆ เช่น ไก่หย่อง สับปะรด หรือเน้นเคี้ยวเพลิน - การสร้างคุณค่าในสายตาของลูกค้า - ผลิตภัณฑ์ควรมีมาตรฐานคุณภาพ ได้แก่ อ.ย. สินค้าโอท็อป เป็นต้น - กรณีเปลี่ยนลูกค้า ต้องพัฒนาสินค้า เช่น พัฒนาให้ขนมทองม้วนมีขนาดพอดีคำ เน้นรูปแบบ และจำเป็นต้องมีอ.ย. - กรณีไม่เปลี่ยนลูกค้า พัฒนาโดยการปรับปรุงรสชาติ เพิ่มรสชาติ 	<p>1. ด้านผลิตภัณฑ์</p> <p>พัฒนารสชาติขนมทองม้วนให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น มีไส้หมูหยอง</p>
<p>2. ด้านบรรจุภัณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นมากขึ้น - สำหรับขนมทองม้วนที่ใส่ถุงใส่ขาย ต้องทำป้ายฉลาก 	<p>2. ด้านบรรจุภัณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความโดดเด่น - บรรจุภัณฑ์เหมาะสมกับราคา เช่น ถ้าขาย 3 ถุง 100 บาท ก็มีความเหมาะสมแล้ว แต่หาก บรรจุภัณฑ์แบบกล่อง ซึ่งมีต้นทุนสูง ก็ต้องตั้งราคาให้สูงขึ้น 	<p>2. ด้านบรรจุภัณฑ์</p> <p>ควรมีป้ายฉลากเพื่อบ่งบอกถึงกลุ่มที่ผลิตขนม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและการจดจำสำหรับลูกค้า</p>
<p>3. ด้านราคา</p> <p>ตั้งราคาขายเท่ากับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น</p>	<p>3. ด้านราคา</p> <p>- ปัญหาด้านราคาคือการไม่สามารถเพิ่มราคาสินค้าได้ และแนวทางการเพิ่มราคาขนมทองม้วนได้ ต้องมีการพัฒนาทั้งกระบวนการทางการตลาด ได้แก่ การเลือกตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน และความสอดคล้องของส่วนประสมทางการตลาด</p>	<p>3. ด้านราคา</p> <p>จำเป็นต้องติดป้ายราคาที่ชัดเจนไว้บนป้ายฉลาก</p>

แนวทางพัฒนาขนมทองม้วนจากผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขนมทองม้วน	แนวทางพัฒนาขนมทองม้วนจากผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางพัฒนาขนมทองม้วนจากร้านค้าที่จำหน่ายขนมทองม้วน
4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มขายขนมในร้านขายของฝากมากขึ้น	4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย - การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายจะไม่จำเป็นเลย หากไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และจำเป็นต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อกำหนดการขายได้ดีขึ้น - เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านร้านค้าปลีกสมัยใหม่มากขึ้น	4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ร้านค้าปลีกเน้นจัดวางสินค้าให้มองเห็นได้ง่ายและชัดเจน บางครั้งขนมที่วางจำหน่ายมีจำนวนมาก หากจัดวางไม่ดีลูกค้าไม่เห็น ก็ทำให้ลูกค้าไม่ซื้อได้
5. ด้านการส่งเสริมการตลาดจัดให้มีส่งเสริมการตลาดเฉพาะช่วงเทศกาลเท่านั้น	5. ด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่เห็นด้วยกับการจัดโปรโมชั่น 3 ถุง 100 บาท เพราะทำให้ขาดความมั่นใจเรื่องคุณภาพ	5. ด้านการส่งเสริมการตลาด จัดให้มีส่วนลดให้กับร้านค้าปลีก เพื่อกระตุ้นให้ร้านค้าปลีกแนะนำลูกค้า
6. ด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ ไม่มี	6. ด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ - การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบสหกรณ์ หรือ บริษัท จะทำให้สามารถพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้เร็วขึ้น - การปรับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องงบประมาณและการเข้าใจในการช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาวิสาหกิจชุมชนมีความเคยชินกับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เมื่อภาครัฐให้การสนับสนุนน้อยลงจึงเกิดผลกระทบต่อการทำงาน - พัฒนาคุณภาพการผลิต เนื่องจากกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพจะทำให้สามารถขอการรับรองคุณภาพได้ง่ายขึ้น - การพัฒนาใดๆ จำเป็นต้องพิจารณาความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	6. ด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ ไม่มี

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

1. ส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคเห็นว่าควรพัฒนาอย่างเร่งด่วนเป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับมาก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ และรายการด้านผลิตภัณฑ์ที่ต้องพัฒนาได้แก่ รสชาติที่หลากหลาย ความสดใหม่ และอายุการเก็บรักษา

ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องพัฒนารสชาติขนมทองม้วนที่หลากหลายมากขึ้น เช่น สอดไส้ไก่หย่อง ทองม้วนรสช็อกโกแลต หรือเน้นส่วนผสมที่ดูแลสุขภาพ เช่น ทองม้วนกล้วยหอม ทองม้วนสับปะรด ทองม้วนนมสด หรือเปลี่ยนจากทองม้วนที่เน้นความกรอบเป็นทองม้วนสด โดยหากเป็นทองม้วนกรอบ ต้องทำให้กรอบแบบเคี้ยวเพลิน และการปรับขนาดทองม้วนให้เล็กแบบทานพอดีคำ ที่สำคัญขนมทองม้วนที่วางจำหน่ายต้องสดใหม่ ไม่มีกลิ่นหืน

2. ส่วนประสมทางการตลาดที่ควรพัฒนาเป็นอันดับ 2 คือ บรรจุกฎบัตร แม้ว่ามีความละเอียดอยู่ในระดับปานกลาง แต่บรรจุกฎบัตรเป็นสิ่งที่ห่อหุ้มผลิตภัณฑ์และส่งผลกระทบต่อการศึกษาคุณภาพของขนมให้มีความสดใหม่และอยู่ได้นานด้วย โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาจไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้บรรจุกฎบัตรหรูหรา หรือต้นทุนที่สูงมาก เพียงแต่พัฒนาบรรจุกฎบัตรให้มีรายละเอียดแสดงไว้อย่างครบถ้วน เช่น วันผลิตวันหมดอายุ เครื่องหมายคุณภาพ ส่วนผสม ป้ายบอกราคา เป็นต้น บรรจุกฎบัตรที่สะดวกในการบริโภค และแสดงเอกลักษณ์ของผู้ผลิต

3. ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพิจารณาตั้งราคาให้เหมาะสมกับปริมาณขนม ราคาที่ไม่แตกต่างกับคู่แข่ง โดยคำนวณต้นทุนอย่างถูกต้อง

4. ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าควรพัฒนาในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย จะทำให้เกิดความได้เปรียบทางการขาย และปัจจุบันผู้บริโภคเน้นความสะดวกสบายในการซื้อสินค้า โดยช่องทางการจัดจำหน่ายที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถขยายการจำหน่ายได้ เช่น ร้านขายของฝาก ขายออนไลน์แบบต้นทุนต่ำอย่าง เฟสบุ๊ค ไลน์ หรือช่องทางออนไลน์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นต้น

5. ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าควรพัฒนาในระดับน้อย ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่จำเป็นต้องลงทุนกับการส่งเสริมการตลาดหรือการลดราคาผลิตภัณฑ์ แต่เน้นการส่งเสริมการตลาดด้วยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ และการจัดแสดงสินค้าต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางในการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดของขนมทองม้วน ในเขตจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการพัฒนาขนมทองม้วนด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุกฎบัตร ด้านการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาขนมทองม้วนรายด้านดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ คือ รสชาติที่หลากหลาย อีกทั้งผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่ารสชาติขนมทองม้วนที่ผู้บริโภคนิยมซื้อคือค่อนข้างจะมีแนวโน้มการให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพ การเพิ่มความทันสมัยให้เหมือนกับขนมขบเคี้ยวมันฝรั่ง เช่น ทองม้วนรสนม รสช็อกโกแลต ทองม้วนแบบมีไส้ต่างๆ เช่น ไก่หย่อง สับปะรด มะม่วง หรือเน้นเคี้ยวเพลิน การสร้างคุณค่าในสายตาของลูกค้า เน้นเรื่องสุขภาพ ความสดใหม่ และอายุการเก็บรักษา เพิ่มรูปแบบเป็นทองม้วนสด ผลิตภัณฑ์ควรมีมาตรฐานคุณภาพ ได้แก่ อ.ย. สินค้าโอท็อป และให้ตรงกับพฤติกรรมเหตุผลในการซื้อขนมทองม้วนคือ รสชาติอร่อย หวานมัน ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุมาลี รามัญ (2557) ที่พบว่าผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์นำหน้าสีคราม (Blue Ocean Strategy) อันดับ 1 คือเรื่องของการที่ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่และแตกต่างจากคู่แข่ง อันดับ 2 คือเรื่องผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติใหม่ที่เหนือกว่าคู่แข่งในท้องตลาด อันดับ 3 คือเรื่องผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นกว่าผลิตภัณฑ์ในท้องตลาด อันดับ 4 ผลิตภัณฑ์มีเฉพาะคุณสมบัติ

ที่จำเป็นตามที่ลูกค้าต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของทัศนาวลัย พรหมเสน (2547) ได้เสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาในจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านผลิตภัณฑ์ต้องสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ คือบรรจุภัณฑ์ที่แสดงรายละเอียดได้ครบถ้วน บรรจุภัณฑ์ที่สะดวกในการบริโภค และบรรจุภัณฑ์ที่แสดงเอกลักษณ์ของผู้ผลิต การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของวรรณนา กัลยาสาย และคณะ (2552) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายขนมของกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านคำแสนราชเหนือ ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้เสนอแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมเพื่อให้ได้รูปแบบที่เป็นมาตรฐานมีองค์ประกอบคือ ชื่อตราผลิตภัณฑ์ สัญลักษณ์กลุ่ม แหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ วันเดือนปีที่ผลิตและวันหมดอายุ ส่วนประกอบที่สำคัญ ต้องสร้างความโดดเด่นชัดเจนให้กับตัวผลิตภัณฑ์ สามารถจดจำได้ง่ายเป็นที่ติดตาตรึงใจของลูกค้า รวมทั้งเพื่อบ่งชี้เอกลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์ในการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายขนมเพิ่มขึ้นโดยขยายตลาดไปยังร้านค้าต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อขนมทองม้วนที่พบว่าผู้บริโภคซื้อขนมทองม้วนเพื่อรับประทานเอง และเป็นของฝาก และสถานที่ซื้อขนมทองม้วนที่ซื้อตามร้านขายของฝากเป็นจำนวนมาก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงสามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามเพื่อเพิ่มกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ซื้อขนมทองม้วนเพื่อเป็นของฝากได้ด้วย ด้านราคา คือ ราคาเหมาะสมกับปริมาณ หรือตั้งราคาขายเท่ากับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ราคาไม่แพงเกินไป และราคาที่ต้องรองได้ และเพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยด้านราคาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขนมทองม้วนจึงควรติดป้ายราคาที่ชัดเจนด้วย ด้านการจัดจำหน่าย

คือ เพิ่มสถานที่จัดจำหน่ายให้มากขึ้น เช่น ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ร้านขายของฝาก และเพิ่มช่องทางขายผ่านออนไลน์ เน้นจัดวางสินค้าให้มองเห็นได้ง่ายและชัดเจน ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ การจัดแสดงสินค้าเพิ่มขึ้น ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้น และส่งเสริมการขายหลากหลายมาก จัดให้มีส่งเสริมการตลาดกับกลุ่มลูกค้าเฉพาะช่วงเทศกาลเท่านั้น และส่วนลดให้กับร้านค้าปลีก เพื่อกระตุ้นให้ร้านค้าปลีกแนะนำลูกค้า ด้านข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้แก่ การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบสหกรณ์ หรือบริษัท จะทำให้สามารถพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้เร็วขึ้น การปรับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องงบประมาณและการเข้าใจในการช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเคยชินกับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เมื่อภาครัฐให้การสนับสนุนน้อยลงจึงเกิดผลกระทบต่อการทำงาน พัฒนาคุณภาพการผลิต เนื่องจากกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพจะทำให้สามารถขอการรับรองคุณภาพได้ง่ายขึ้น และการพัฒนาใดๆ จำเป็นต้องพิจารณาความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมณีรัตน์ รัตนพันธ์ และคณะ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการตลาดของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความเฉพาะเจาะจงตรงกับความต้องการของลูกค้า เป้าหมาย เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายหลากหลายมากขึ้น และมีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การโฆษณา ควรมีการโฆษณาผ่านสื่อที่หลากหลาย การประชาสัมพันธ์ ให้ลูกค้ารู้จักกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านสื่อต่างๆ การใช้บุคคลต้องมีการฝึกฝนทักษะการขาย การส่งเสริมการขายสามารถทำในช่วงเทศกาลต่างๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขนมทองม้วนในจังหวัดสงขลา ควรเน้นความหลากหลายของรสชาติขนมทองม้วนเพิ่มเติม โดยสามารถพัฒนารสชาติผลไม้ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่มุ่งเน้นเรื่องสุขภาพ และผลไม้ในจังหวัดสงขลาหรือพื้นที่ใกล้เคียงมีเป็นจำนวนมาก

- การพัฒนาด้านการตลาด จำเป็นต้องดำเนินการครอบคลุมทุกมิติ โดยเริ่มจากการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค วางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนก่อน และกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้จำเป็นต้องพิจารณาความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ลิกมาน. (2551). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กล้วยตากบางกระทุ่ม. *ศรีปทุมปริทัศน์*.8(1),103-110.
- เจิตจันทร์ มุณีบังเกิด. (2551). *พฤติกรรมกรรมการบริโภคขนมไทยของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชลธร สิงห์เดช. (2552). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อขนมไทยของผู้บริโภคในเขตบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล และนิทัศน์ คณะวรรณ. (2545). *การตลาด 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ และธุรกิจ SMEs*. กรุงเทพฯ:ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ทัศนาวลัย พรหมเสน. (2547). *แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวา ในจังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- มณีรัตน์ รัตนพันธ์ และคณะ. (2553). *การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการตลาดของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- มณีรัตน์ รัตนพันธ์ และมณิศา เอียดเสนอ. (2555). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมลากรอบ กรณีศึกษากลุ่มสตรี บ้านชะแม อ.สทิงพระ*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- วรรณณา กัลยาสาย และคณะ. (2552). *แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายขนมของกลุ่มพัฒนาอาชีพ บ้านคำแสนราชเหนือ ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2543). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: ไดมอนด์ บิสสิเนส เวิร์ล.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ไดมอนด์ บิสสิเนส เวิร์ล.
- สุมาลี รามัญ. (2557). การศึกษาความมั่งคั่งของการประกอบการธุรกิจแบบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*.8(15):68-69.

อภิสิทธิ์ จัตรทนานนท์ และจิระเสกข์ ตรีเมธสุนทร. (2551). *หลักการตลาดเพื่อธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เสริมมิตร.

อารีย์ เตวี. (2548). *การพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ใน จังหวัดตาก*.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

Kotler, Philip and Armstrong, Gary. (2009). *Principles of Marketing*. 15th ed. New Jersey. Prentice-Hall.

Solomon, Michael R. (2012). *Consumer Behavior*. 10th ed. New Jersey. Prentice-Hall.

ลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงและภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา รถยนต์

Songs and Images in Car Advertising Films

รวิตา สีสด¹

Ravita Seesod¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำและความหมายสื่อเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ รวมทั้งศึกษาการใช้ภาพและการสื่อความหมายของภาพ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา

โดยเก็บข้อมูลตามขอบเขตของการวิจัยจากภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า (Toyota) ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2551-2558 โดยรวบรวมข้อมูลจากจากเว็บไซต์ www.toyota.co.th และ www.youtube.com ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่สามารถดูข้อมูลย้อนหลังได้และครอบคลุมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ.2551-2558 ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยถอดเสียงบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จากนั้นวิเคราะห์ลักษณะการใช้ถ้อยคำและความหมายของถ้อยคำแบ่งประเภทตามกลุ่มวัจนกรรม ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์สัญลักษณ์เพื่อศึกษาการใช้ภาพและความหมายของภาพ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ร่วมด้วย

ผลการศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำและความหมายสื่อเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์มีดังนี้ ลักษณะการใช้ถ้อยคำพบ 3 ประเภท คือ การใช้คำสัมผัส การใช้คำซ้ำ และการใช้ภาพพจน์ โดยพบการใช้คำสัมผัสมากที่สุด รองลงมาเป็นการใช้คำซ้ำและการใช้ภาพพจน์ตามลำดับ ความหมายของถ้อยคำแบ่งตามเจตนาของถ้อยคำหรือวัจนกรรม พบ 4 กลุ่มวัจนกรรม คือ กลุ่มบอกกล่าว กลุ่มชี้แนะ กลุ่มผูกมัด และกลุ่มแสดงความรู้สึก โดยพบวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าวมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มแสดงความรู้สึก กลุ่มชี้แนะ และกลุ่มผูกมัดตามลำดับ ส่วนผลการศึกษาการใช้ภาพและการสื่อความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ พบว่ามีการใช้ภาพในลักษณะ 4 รูปแบบ คือ ฉาก/สถานที่ บทบาทตัวละคร ภาพลักษณ์ และเหตุการณ์ดำเนินเรื่อง โดยพบการใช้ฉากถนนมากที่สุด ส่วนภาพบทบาทตัวละครแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวละครหลักพบการใช้ตัวละครที่เป็นมนุษย์มากที่สุด อีกส่วนหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ของตัวละครพบความสัมพันธ์แบบเพื่อนมากที่สุด ในส่วนภาพลักษณ์พบการนำเสนอภาพลักษณ์แบบทันสมัยมากที่สุด การใช้ภาพเหตุการณ์ดำเนินเรื่อง พบการใช้ภาพแสดงรูปลักษณ์ภายใน/ภายนอก รถยนต์และภาพแสดงภาพรวมของถนนมากที่สุด ในจำนวนเท่ากัน ส่วนความหมายของภาพพบ 2 ประเภท คือ ความหมายตรงและความหมายแฝง โดยพบความหมายของภาพที่เป็นความหมายแฝงมากกว่าความ

¹ นิสิตระดับปริญญาโท, สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ Master's Student of Linguistics for Communication Program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

หมายตรง และผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา รถยนต์พบความสัมพันธ์กันโดยตรงมากกว่าสัมพันธ์กันโดยอ้อม

คำสำคัญ: บทเพลง, วจนกรรม, สัญลักษณ์

Abstract

The purposes of this research were to determine forms and meanings of the words in car advertising film's songs and to determine forms and meanings of image and the relationship between the songs and images in car advertising films also.

The data was collected from 2 websites: (1) www.toyota.co.th and (2) www.youtube.com over the period from 2008 to 2015. All the data is from a car advertising film from Toyota that was on the air in Thailand only. The data was translated into Thai and English. Speech act theory and semiotic analysis provide a basis of data analysis. The findings were that most of the word forms were alliterations and the meanings of the words were mostly found to be representative or assertive. Findings from forms of image can be categorized into four categories: setting, characters, iconography and narrative events. The meanings of images were mostly found in connotation and the relationship between songs and images was mostly direct.

Keywords: song, speech act, semiotic

บทนำ

การโฆษณาเป็นสิ่งที่เราพบเห็นได้รอบตัว ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานต่างๆ ใช้เงินจำนวนมากในการโฆษณา ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร การติดป้ายตามตัวอาคาร หรือบ้านเรือน วิทยุ อินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ ซึ่งโทรทัศน์เป็นจำนวนหนึ่งในสื่อที่เข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารได้อย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากการโฆษณาผ่านทางโทรทัศน์มีทั้งภาพที่เสมือนจริงรวมทั้งมีเสียงบรรยายและเสียงดนตรีประกอบที่กลมกลืนกัน ซึ่งช่วยให้ผู้รับสารสามารถสร้างความหมายด้วยการเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ละส่วนให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจากความต่อเนื่องของภาพยนตร์โฆษณา ผู้รับสารจึงสามารถรับรู้หรือเข้าใจความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการได้

ส่วนประกอบของโฆษณามีทั้งส่วนที่เป็น วจนภาษาซึ่งมีลักษณะเป็นภาษาถ้อยคำ โดยอาจอยู่ในรูปแบบของภาษาพูดหรือข้อความก็ได้ เช่น ชื่อสินค้า คำขวัญ คำบรรยาย และในส่วนที่เป็นอวัจนภาษาซึ่งไม่อยู่ในรูปของภาษาพูดหรือภาษาเขียน แต่จะปรากฏในรูปแบบของการใช้สัญลักษณ์ บุคลิกท่าทาง น้ำเสียง หรือการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ของผู้ส่งสาร เช่น การใช้ภาพประกอบ ภาพผู้เสนอสินค้า สีสินค้า ฉาก เสียง หรือเพลงประกอบโฆษณา ซึ่งทั้งส่วนที่เป็นอวัจนภาษาและอวัจนภาษามักเกี่ยวเนื่องกัน ในโฆษณาจึงมักมีการใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนประกอบกับรูปภาพไม่ว่าจะเป็นภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว อีกทั้งเพลงและภาพประกอบโฆษณาเป็นส่วนหนึ่งในข้อความโฆษณาที่มีความสำคัญ โฆษณาบางเรื่องจึงเลือกใช้เพียงเพลงและภาพเป็นหลักโดยไม่มียอดประกอบอื่นร่วมด้วย

เพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาส่วนใหญ่เป็นการนำข้อความโฆษณาซึ่งเป็นวัจนภาษามผสมผสมผสานกับดนตรีเพื่อเน้นหรือสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับสินค้าและเพื่อให้ผู้บริโภคจดจำสินค้าได้ง่ายขึ้น

ปิยกุล เลาว์ณยศีศรี (2529) กล่าวถึงเพลงโฆษณากว่าเป็นส่วนสำคัญของภาพยนตร์โฆษณาเพราะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตามเรื่องราวของภาพยนตร์โฆษณาได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากเพลงสามารถกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น อารมณ์รัก เศร้า สนุกสนาน รื่นเรใจ หรือหวาดกลัว มนุษย์สามารถจินตนาการไปตามเสียงเพลง เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มหรือคึกคะนองไปตามท่วงทำนองและลีลาของเพลง ตลอดจนสามารถจดจำเนื้อหาและท่วงทำนองของเพลงได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ เพลงยังสามารถสร้างสภาวะทางอารมณ์ให้ตรงกับภาพยนตร์โฆษณา ทำให้เกิดการโยงและกระตุ้นอารมณ์ของมนุษย์ให้มีการแสดงออกมาได้ เพลงในภาพยนตร์โฆษณาจึงมีส่วนช่วยดึงดูดความสนใจของผู้รับสารให้ติดตามชมโฆษณา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพลงและภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณาอาจไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากภาพในภาพยนตร์โฆษณาคือภาพเคลื่อนไหวซึ่งไม่เหมือนกับภาพโฆษณาที่เป็นภาพนิ่งในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารต่างๆ ทำให้การวิเคราะห์หรือวิจัยเกี่ยวกับโฆษณาโดยเฉพาะในภาพยนตร์โฆษณามักไม่วิเคราะห์เพลงและภาพโฆษณาร่วมกัน กล่าวคือ มักเลือกศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นภาษาเขียนเท่านั้น การศึกษาโฆษณาโดยไม่ศึกษาเพลงและภาพโฆษณาร่วมด้วยหรือศึกษาแบบแยกส่วนถือเป็นการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน เนื่องจากแท้จริงแล้ว ภาษา ภาพ และบทเพลงถือเป็นข้อความเดียวกันในโฆษณาหนึ่งๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและเกิดร่วมกันอย่างผสมผสาน จึงควรศึกษาสิ่งเหล่านี้ไปพร้อมกัน (Cook, 2001; Stokes, 2003)

เนื่องจากงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพลงโฆษณาและภาพโฆษณาโดยตรงยัง

ไม่มี โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษางานโฆษณาเฉพาะตัวภาษาในรูปภาพเขียนกับรูปภาพ หรืออาจศึกษารูปภาพหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในโฆษณาเพียงอย่างเดียว และหากมีการศึกษาเพลงโฆษณาและภาพโฆษณาในสื่อเดียวกันก็มักจะศึกษาแบบแยกส่วนโดยไม่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงและภาพโฆษณา งานวิจัยของกิริติกานต์ วันถนอม (2539) เรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหา และปัจจัยที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์เพลงโฆษณา” แม้จะศึกษาลักษณะรูปแบบของเนื้อหาเพลงโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์เพลงโฆษณารวมทั้งศึกษาเนื้อหาภาพยนตร์โฆษณาที่ใช้เพลงโฆษณา แต่เป็นการศึกษาแยกกันระหว่างเพลงและเนื้อหาของภาพยนตร์โฆษณา

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงและภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณา เนื่องจากเชื่อว่าโฆษณาที่มีเพลงประกอบน่าจะมีเนื้อหาของเพลงและภาพโฆษณาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังที่คูก (Cook, อ้างแล้ว) เสนอไว้ และนอกจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทเพลงและภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณาแล้ว ผู้วิจัยยังสนใจที่จะศึกษาการใช้ถ้อยคำและความหมายสื่อเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงรวมทั้งศึกษาการใช้ภาพและการสื่อความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ โดยเลือกเก็บข้อมูลจากภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตว่าภาพยนตร์โฆษณาส่วนใหญ่มักไม่ใช้เพลงประกอบโฆษณามีคำร้อง โดยมักจะใช้เพียงดนตรีบรรเลงหรือการใช้คำบรรยายประกอบกับดนตรีบรรเลง ซึ่งต่างจากภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ที่มักจะใช้เพลงที่มีคำร้องในการโฆษณาหรือใช้เพลงที่มีคำร้องประกอบกับคำบรรยายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกภาพยนตร์โฆษณารถโตโยต้า (Toyota) ที่ออกอากาศในประเทศไทย เนื่องจากรถยนต์ยี่ห้อนี้ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทยโดยพิจารณาจากยอดขายรวมใน

แต่ละเดือน รวมถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ เกี่ยวกับสินค้าของรถยนต์ยี่ห้อนี้สามารถพบเห็นได้ง่ายโดยเฉพาะทางสื่อโทรทัศน์

ในการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงและภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาลักษณะการใช้คำและความหมายสื่อเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ รวมทั้งศึกษาการใช้ภาพและการสื่อความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ว่าภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาใช้การสื่อความหมายตรง (denotation) หรือโดยนัย (connotation) มีการเลือกใช้ภาพหรือสัญลักษณ์แบบใด และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณา โดยเลือกศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อเพลงและภาพประกอบ ภาพยนตร์โฆษณาเท่านั้น ในส่วนที่เป็นข้อความประกอบในภาพโฆษณาและส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ข้อความอธิบายคุณสมบัติของรถยนต์ สีเส้นของภาพ ผู้วิจัยจะไม่ศึกษาในรายละเอียดแต่นำมาประกอบการอภิปรายผลการศึกษาด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำและความหมายแสดงเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์
2. ศึกษาการใช้ภาพและการสื่อความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

แนวคิดหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์คำ

การศึกษากลวิธีการใช้เสียงของคำ (device of sound) เช่น 1. การสัมผัสพยัญชนะ (alliteration) จะปรากฏเมื่อเสียงแรกของคำหรือพยางค์ในข้อความชุดเดียวกันเป็นเสียงเดียวกันหรือซ้ำกัน เช่น "Nate never knows." ตัวอย่างนี้คือการซ้ำเสียง /n/ ที่เสียงแรกของคำ 2. การสัมผัสสระ (assonance) หมายถึง การซ้ำเสียงสระของคำในข้อความชุดเดียวกัน เช่น "Hear the mellow wedding bells." เป็นการซ้ำเสียงสระเสียง /e/ 3. การซ้ำคำ (reduplication) คือการใช้คำที่มีรูปหรือเสียงเหมือนกับคำที่มีอยู่แล้ว เช่น "ทำๆ เข้า" (Tanskul, 2008)

ส่วนการนำความหมายของคำมาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ ในทางวรรณคดีถือว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อทำให้เกิดภาพพจน์ (figure of speech) โดยจำแนกความหมายเชิงเปรียบเทียบตามรูปแบบของการใช้ภาษา 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. อุปลักษณ์ (metaphor) หมายถึง คำพูดที่เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง เพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้นหรือทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น "พ่อแม่เป็นพระที่บ้าน" หรือ "Your cheeks are red cherries." 2. อุปมา (simile) หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งซึ่งมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และมักมีคำแสดงการเปรียบเทียบอยู่ในข้อความเปรียบเทียบนั้นด้วย เช่นคำว่า เหมือน, ดุจ, ดัง, เท่า, คล้าย, ราวกับ, like, as ดังตัวอย่าง "บ้านหลังนี้เหมือนสวรรค์" หรือ "My heart is like a singing bird." 3. บุคลาธิษฐาน (personification) หมายถึง การใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบที่เป็นการสมมุติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต ความคิด นามธรรม หรือสัตว์ ให้มีอาการมีความคิด สติปัญญาเหมือนเป็นมนุษย์ เช่น "นอนสีเขี้ยวอ่อนคลานไปที่ต้นไม้ต้นเล็กซ้าๆ แล้วพูดพลอบใจด้วยเสียงนุ่มนวล" หรือ "The moon smiles." (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553 และ ชัชวดีศรีลัมพ์, 2553)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์คำมาใช้วิเคราะห์การใช้คำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ในงานวิจัยครั้งนี้

2. แนวคิดเรื่องวัจนกรรม (speech act)

การวิเคราะห์ความหมายของคำอาจวิเคราะห์ได้ตามเจตนาของถ้อยคำ โดยในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์จะเรียกถ้อยคำที่สื่อการกระทำทางเจตนาว่า “วัจนกรรม” (speech act) เซิร์ล (Searle, 1976 และ ทรงธรรม อินทจักร, 2550: 44) ได้จำแนกประเภทวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม โดยปรับปรุงจากแนวคิดดั้งเดิมของจอห์น ออสติน (John L. Austin) ดังนี้ 1. กลุ่มบอกกล่าว (representative หรือ assertive) เป็นการเน้นให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในความเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และความเป็นไปที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว 2. กลุ่มชี้แนะ (directive) ถ้อยคำในกลุ่มชี้แนะจะแสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง 3. กลุ่มผูกมัด (commissive) มีคุณสมบัติพื้นฐานร่วมกับถ้อยคำในกลุ่มชี้แนะ กล่าวคือ ทั้งสองเกี่ยวข้องกับการพูดที่ส่งผลให้เกิดการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ข้อแตกต่างคือถ้อยคำกลุ่มชี้แนะกำหนดให้ผู้ฟังเป็นผู้กระทำ แต่ถ้อยคำกลุ่มผูกมัดกำหนดให้ตัวผู้พูดเป็นผู้กระทำ 4. กลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) บ่งบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังหรือสิ่งที่อยู่ในบริบทรอบข้าง 5. กลุ่มแถลงการณ์ (declaration) วัจนกรรมในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบริบทที่มีความเป็นทางการสูงและมีความสัมพันธ์กับวัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว

จากแนวคิดเรื่องวัจนกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้ศึกษาความหมายแสดงเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์

3. การวิเคราะห์สัญญาณ (semiotic analysis) (Bignell, 1997; Stokes, 2003; Berger, 2012)

“สัญญาณ” (semiotics) ถือเป็นศาสตร์ที่มีประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์ความหมายของตัวบท (text) ซึ่งเสนอโดยนักภาษาศาสตร์ชาวสวิสเซอร์แลนด์ ชื่อเฟอ์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) สัญญาณประกอบด้วยสิ่งที่เรียกว่า “สัญญาณ” (sign) ที่ประกอบด้วย “ตัวกำหนดความหมาย”

(signifier) และ “ความหมายที่ถูกกำหนด” (signified) ตัวกำหนดความหมาย หมายถึง ลักษณะหรือรูปแบบในเชิงรูปธรรมที่สัมผัสได้ด้วยอวัยวะรับสัมผัสทั้ง 5 เช่น เสียงของคำ ภาพถ่าย ส่วนความหมายที่ถูกกำหนด คือ ความคิดในเชิงนามธรรม ซึ่งให้ความหมายในเชิงอ้างอิง ความหมายที่ถูกกำหนดจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ตายตัวกับตัวกำหนดความหมาย ฉะนั้น การตีความหรือการเข้าใจความหมายจึงจำเป็นต้องมีความรู้ประกอบด้วย ยกตัวอย่างอักษรคำว่า “แมว” ถือเป็นตัวกำหนดความหมาย ส่วนตัวแมวที่มีชีวิตจริง ๆ เป็นความหมายที่ถูกกำหนด (Bignell, 1997; Berger, 2012)

ต่อมาได้มีผู้นำแนวคิดของโซซูร์มาพัฒนา ได้แก่ โรแลนด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes, 1967 อ้างใน Stokes, 2003: 71) บาร์ธส์ได้นำแนวคิดเรื่องสัญญาณศาสตร์มาใช้วิเคราะห์สื่ออย่างกว้างขวาง เช่น การวิเคราะห์แฟชั่น รูปถ่าย วรรณกรรม นิตยสาร บทเพลง และเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย ตัวอย่างการประยุกต์แนวคิดเรื่องสัญญาณศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์สื่อโฆษณาของบาร์ธส์ เช่น การศึกษาความหมายตรง (denotation) และความหมายแฝง (connotation) จากโฆษณา อาหารอิตาเลียนยี่ห้อ “Panzani” ใน นิตยสารฝรั่งเศส ซึ่งภาพโฆษณาแสดงรูปตะกร้าที่บรรจุเส้นพาสต้า ซอสพาร์เมซานชีส รวมทั้งผักสดต่างๆ เช่น มะเขือเทศ พริกเขียว หอมหัวใหญ่ และเห็ด บาร์ธส์ศึกษาความหมายตรงของภาพโฆษณาก่อนแล้วจึงศึกษาความหมายแฝง โดยพบว่า ภาพที่ใช้โฆษณาอาหารอิตาเลียน “Panzani” ทั้งหมดล้วนสื่อความหมายของความเป็นอิตาลี ไม่ว่าจะเป็นเส้นพาสต้า วัตถุดิบที่ใช้ทำซอส ชื่อสินค้า ตลอดจนสีแดง สีเหลือง สีเขียวของผักที่สื่อถึงรสชาติของประเทศอิตาลี บาร์ธส์อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ถ้อยคำกับการใช้ภาพในโฆษณาน่า ถ้อยคำหรือภาษาจะช่วยจำกัดความหมายของภาพให้แคบลง เพราะภาพนั้นอาจตีความได้หลายความหมาย (Stokes, อ้างแล้ว)

ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดของการวิเคราะห์สัญญา ในการวิเคราะห์การใช้ภาพและการสื่อความหมาย ของภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณาณต์ รวมทั้งใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ถ้อยคำในบทเพลงกับภาพที่ประกอบในภาพยนตร์ โฆษณาณต์ด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ทราบลักษณะถ้อยคำที่ใช้ใน บทเพลงและลักษณะการใช้ภาพประกอบใน ภาพยนตร์โฆษณาณต์
2. ช่วยให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการ เลือกใช้บทเพลงและการนำเสนอภาพในภาพยนตร์ โฆษณาณต์
3. เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับเพลง และภาพในสื่อโฆษณา รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง ลักษณะการใช้ ภาษาในบทเพลงและภาพประกอบในภาพยนตร์ โฆษณาณต์ ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกข้อมูล

ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เป็นภาพยนตร์ โฆษณาณต์ยี่ห้อโตโยต้าที่ออกอากาศใน ประเทศไทยเท่านั้น เนื่องจากเพลงประกอบ ภาพยนตร์โฆษณาณต์ยี่ห้อนี้มีลักษณะตรงตาม ขอบเขตของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยคัดเลือกภาพยนตร์โฆษณา ณต์โตโยต้าที่เผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ภายใน ประเทศไทยเท่านั้น

1.2 ภาพยนตร์โฆษณาณต์ต้องผลิต ขึ้นมาเพื่อการค้าหรือโฆษณาณต์เฉพาะรุ่น ไม่ใช่ภาพยนตร์โฆษณาที่ผลิตขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์

อื่นๆ เช่น การรณรงค์เพื่อสังคม หรือ การขอบคุณ ลูกค้า

1.3 เพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาที่ นำมาวิเคราะห์ต้องมีคำร้องเป็นภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษเท่านั้น

1.4 ถ้อยคำในบทเพลงประกอบ ภาพยนตร์โฆษณาจะต้องมีความชัดเจนและมี จำนวนถ้อยคำเหมาะสมเพียงพอที่จะนำมา วิเคราะห์ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของคำ วลี และประโยค

2. การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลภาพยนตร์ โฆษณาณต์โดยได้จากเว็บไซต์ www.youtube.com และ www.toyota.co.th ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่สามารถดูข้อมูลย้อนหลังได้และครอบคลุมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 - 2558 โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลภาพยนตร์โฆษณาณต์ ได้จำนวน 20 ภาพยนตร์โฆษณา จากนั้นนำข้อมูล ที่ได้มาถ่ายถอดเป็นตัวอักษรเพื่อนำมาวิเคราะห์ใน ลำดับต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามลำดับขั้น ดังนี้

3.1 นำคลิปวิดีโอโฆษณามาศึกษา บทเพลงและภาพที่นำเสนอในภาพยนตร์โฆษณา ณต์ โดยเริ่มจากการถอดเสียงบทเพลงเป็น อักษรไทยและอักษรภาษาอังกฤษ จากนั้นวิเคราะห์ ลักษณะการใช้ถ้อยคำในบทเพลง ได้แก่ การใช้ คำสัมผัส การใช้คำซ้ำ และการใช้ภาพพจน์

3.2 วิเคราะห์ความหมายแสดงเจตนา ของถ้อยคำในบทเพลงโดยแบ่งประเภทความหมาย ตามหลักวัจนกรรม (speech act) ได้แก่ วัจนกรรม บอกเล่า (representative) วัจนกรรมสั่ง (directive) วัจนกรรมสัญญา (commissive) วัจนกรรมแสดง ความรู้สึก (expressive) และวัจนกรรมแถลงการณ์ (declaration)

3.3 หลังจากนั้นผู้วิจัยใช้หลักการ วิเคราะห์สัญญาในการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาพ

เช่น ฉาก สถานที่ ผู้นำเสนอสินค้า ภาพลักษณะของโฆษณา เหตุการณ์ดำเนินเรื่องในโฆษณาเป็นต้น และศึกษาการสื่อความหมายของภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณารายวันว่าสื่อความหมายตรงหรือความหมายแฝง

3.4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของเนื้อหาในบทเพลงกับภาพที่ใช้ประกอบในภาพยนตร์โฆษณารายวันว่ามีความสัมพันธ์กันโดยตรงหรือโดยนัย

3.5 อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา

1. ลักษณะการใช้ถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารายวัน

จากการศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารายวันพบการใช้คำสัมผัส การใช้คำซ้ำ และการใช้ภาพพจน์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะการใช้ถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารายวัน

ลักษณะการใช้คำ	จำนวนข้อมูล	ร้อยละ
1. การใช้คำสัมผัส	373	68.82
- สัมผัสพยัญชนะ	208	55.76
- สัมผัสสระ	165	44.24
2. การใช้คำซ้ำ	131	24.17
- คำ	71	54.20
- วลี	38	29.01
- ประโยค	22	16.79
3. การใช้ภาพพจน์	38	7.01
- การใช้อุปลักษณ์	30	78.95
- การใช้อุปมา	3	7.89
- การใช้บุคคลาธิษฐาน	5	13.16
รวม	542	100

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าลักษณะการใช้คำในเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณารายวันพบการใช้คำสัมผัสมากที่สุด รองลงมาเป็นการใช้คำซ้ำและการใช้ภาพพจน์ตามลำดับ

1.1 ผู้วิจัยพบการใช้คำสัมผัสทั้งการสัมผัสพยัญชนะ (alliteration) และการสัมผัสสระ (assonance) โดยการสัมผัสพยัญชนะพบมากที่สุด ตัวอย่างการสัมผัสพยัญชนะ เช่น “เธอเพียงแค่นี้ ผ่านฝัน ฉันเพียงแคว้นผ่านไป แต่ทำไมหัวใจเราจึง

ผูกพัน” จากตัวอย่างเป็นการสัมผัสเสียงพยัญชนะเสียง พ หรือ /p/ ส่วนการสัมผัสสระพบจำนวนข้อมูลรองลงมาจากสัมผัสพยัญชนะ ตัวอย่างข้อมูล เช่น “I’m a better man now than I was that day.” จากข้อมูลตัวอย่างเป็นการใช้สัมผัสสระเสียง /æ/

1.2 ในเรื่องการใช้คำซ้ำ (reduplication) นั้น ผู้วิจัยพบการใช้คำซ้ำในรูปแบบการซ้ำในระดับคำมากที่สุด รองลงมาเป็นการซ้ำในระดับวลี และประโยคตามลำดับ ตัวอย่างการใช้คำซ้ำในระดับคำ

เช่น “It’s gonna be a bright bright bright bright sun-shiny day.” จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการซ้ำคำว่า “bright” ตัวอย่างข้อมูลการใช้คำซ้ำในระดับวลี เช่น “ฉันอยากจะรัก อยากจะทัก อยากจะตาม อยากจะถาม อยากจะไป อยากจะเห็น อยากจะหาเธอ” จากข้อมูลดังกล่าวเป็นการซ้ำวลี “อยากจะ” และตัวอย่างการใช้คำซ้ำในระดับประโยค เช่น “This is how we do, chilling, laid-back, straight stunting, we do it like that, this is how we do, this is how we do.” ตัวอย่างข้างต้นนี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีการใช้คำซ้ำในระดับประโยคตรงประโยคที่ว่า “this is how we do” ทั้งนี้ การใช้คำซ้ำทั้งในระดับคำ วลี และประโยค เพื่อเป็นการเน้นความหมายของคำให้มีน้ำหนักมากขึ้น

1.3 ส่วนการใช้ภาพพจน์ (figure of speech) พบการใช้อุปมาอุปไมย (metaphor) มากที่สุด รองลงมาคือ การใช้บุคคลิธิฐาน (personification) และการใช้อุปมา (simile) ตัวอย่างข้อมูลการใช้อุปมาอุปไมยหรือการให้ความหมายเปรียบเทียบสิ่งๆ หนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เช่น “Waking up, beside you I’m a loaded gun, I can’t contain this anymore.” จากตัวอย่างข้อมูล เป็นการใช้อุปมาอุปไมยเปรียบเทียบบุคคลกับปืนที่บรรจุกระสุนอยู่อย่างเต็มที่ ซึ่งหมายถึงบุคคลนี้เตรียมพร้อมสำหรับการทำบางสิ่งบางอย่างเต็มที่ที่ไม่สามารถอดทนรอได้อีกต่อไป ถัดมาเป็นตัวอย่างข้อมูลการใช้บุคคลิธิฐานหรือการทำให้วัตถุที่ไม่มีชีวิตสามารถกระทำบางอย่างเหมือนสิ่งมีชีวิตได้ เช่น “Sunshine are brightly painted the world with all of this common so joyfully.” ข้อมูลตัวอย่างกล่าวถึงแสงอาทิตย์ที่แต่งแต้มสีสันให้กับโลกของเรา โดยการใช้คำว่า “sunshine” ซึ่งเป็นคำนามแปลว่า แสงอาทิตย์ คู่กับคำว่า “paint” ซึ่งเป็นคำกริยาแปลว่า ทาสีหรือวาดรูป จึงทำให้แสงอาทิตย์ที่เป็นสิ่งไม่มีชีวิตกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถวาดรูปทาสีได้ และลำดับสุดท้ายคือตัวอย่างข้อมูลการใช้อุปมาหรือการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งเข้าด้วยกันโดยใช้คำว่า “เหมือน, like, as”

เช่น “Her laugh is as loud as many ambulances.” ข้อมูลตัวอย่างเป็นการเปรียบเทียบเสียงหัวเราะของผู้หญิงคนหนึ่งว่ามีเสียงดังเหมือนกับรถพยาบาลหลายๆ คัน โดยใช้คำว่า “as” ในการเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาลักษณะการใช้ถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาทรนดี้ จะพบว่าลักษณะการใช้ถ้อยคำที่พบมากที่สุดคือ การใช้คำสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำสัมผัสพยางค์หรือการสัมผัสสระ เนื่องจากการใช้คำสัมผัสถือว่าเป็นลักษณะเด่นของบทเพลง ซึ่งจะช่วยให้บทเพลงมีความไพเราะ สละสลวย คล่องจอง และยังทำให้ผู้ฟังจดจำบทเพลงได้ง่ายขึ้น

2. ความหมายแสดงเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาทรนดี้
 ในส่วนของการศึกษาความหมายของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาทรนดี้ ผู้วิจัยได้แบ่งความหมายของถ้อยคำตามเจตนาของถ้อยคำหรือที่เรียกว่า วัจนกรรม (speech act) อ้างอิงแนวความคิดของเซิร์ล (Searle, อ้างแล้ว) โดยสามารถแบ่งความหมายของถ้อยคำออกเป็น 4 กลุ่มวัจนกรรม ดังนี้

ตารางที่ 2 ความหมายของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาทรนดี้

ความหมายของถ้อยคำแบ่งตามกลุ่มวัจนกรรม	จำนวนข้อมูล	ร้อยละ
1. กลุ่มบอกกล่าว	50	47.61
2. กลุ่มชี้แนะ	19	18.10
3. กลุ่มผูกมัด	15	14.29
4. กลุ่มแสดงความรู้สึก	21	20.00
รวม	105	100

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มวัจนกรรมตามเจตนาของถ้อยคำได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มบอกกล่าว

กลุ่มชี้หน้า กลุ่มผูกมัด และกลุ่มแสดงความรู้สึก โดยพบความหมายของถ้อยคำในกลุ่มบอกกล่าวมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มแสดงความรู้สึก กลุ่มชี้หน้า และกลุ่มผูกมัดตามลำดับ ตัวอย่างข้อมูลถ้อยคำในกลุ่มบอกกล่าว เช่น “Spring is in the air, smelling of fresh pine trees.” ถ้อยคำนี้เป็นการบอกเล่าบรรยายอากาศที่เกิดขึ้นที่ผู้พูดอยากให้ผู้ฟังรับรู้ ข้อมูลตัวอย่างของถ้อยคำกลุ่มแสดงความรู้สึก เช่น “I’m hurting baby, I’m broken down.” จากตัวอย่างผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึกเจ็บปวดให้ผู้ฟังได้รับรู้ ตัวอย่างข้อมูลของกลุ่มวิจารณ์ กรรมที่พบเป็นลำดับถัดมาคือ กลุ่มชี้หน้า เช่น “Come along and talk it’s up to you to make it stop.” ถ้อยคำตัวอย่างนี้เป็นการเชิญชวนให้ผู้ฟังทำตามที่ผู้พูดเสนอแนะ กลุ่มวิจารณ์กรรมกลุ่มสุดท้ายที่ผู้วิจัยพบข้อมูลน้อยที่สุดคือ กลุ่มผูกมัด ซึ่งเป็นถ้อยคำที่เน้นให้ผู้พูดเป็นผู้กระทำ เช่น “I won’t run, I won’t fly, I will never make it by, without you.” ถ้อยคำนี้เป็นการแสดงความตั้งใจของผู้พูดที่จะไม่สามารถทำอะไรได้เลยหากปราศจากใครคนหนึ่ง

จากการวิเคราะห์ความหมายแสดงเจตนาของถ้อยคำในบทเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณา วิทยานิพนธ์ พบการใช้วิจารณ์กรรมบอกเล่ามากที่สุด รองลงมาคือ วิจารณ์กรรมแสดงความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ หอวรรณภากร (2544) ที่พบวิจารณ์กรรมในบทเพลงมหาวิทยาลัยประเภทการบอกเล่าและการแสดงความรู้สึกมากที่สุด โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบการใช้วิจารณ์กรรมแฝงการณ์ซึ่งมักจะพบในบริบทที่เป็นทางการสูง ทั้งนี้ ถ้อยคำที่ใช้ในบทเพลงโดยส่วนใหญ่เป็นการให้ข้อมูลหรือกล่าวถึงเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังรับทราบเท่านั้น

3. การใช้ภาพและการสื่อความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์

ผลการวิเคราะห์การใช้ภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์จากภาพยนตร์โฆษณาโฆษณาจำนวน 20 โฆษณา สามารถจำแนกได้เป็น

4 หัวข้อหลัก (Stokes, อ้างแล้ว: 88) คือ ฉาก (setting) บทบาทตัวแสดง (characters) ภาพลักษณ์ (iconography) และเหตุการณ์ดำเนินเรื่อง (narrative events) ซึ่งจะแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การใช้ภาพและความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์

หัวข้อ	จำนวนข้อมูล	ร้อยละ
1. ฉาก/สถานที่	38	100.00
- ถนน	26	68.42
• ในเมือง	18	47.37
• กลางหุบเขา	7	18.42
• กลางทะเล	1	2.63
- บ้าน/ห้อง	10	26.32
- ห้างสรรพสินค้า	2	5.26
2. บทบาทตัวละคร		
2.1 ตัวละครหลัก	24	100.00
- มนุษย์	18	75.00
• วัยรุ่น	12	50.00
• วัยทำงาน	5	20.83
• วัยสูงอายุ	1	4.17
- สัตว์	4	16.67
- ไม่มีตัวละคร	2	8.33
2.2 ความสัมพันธ์ของตัวละคร	12	100.00
- เพื่อน	9	75.00
- ครอบครัว	1	8.33
- ไม่รู้จักกัน	2	16.67
3. ภาพลักษณ์	19	100.00
- ล่าลอง	6	31.58
- ทันสมัย	10	52.63
- หูหรา	3	15.79
4. เหตุการณ์ดำเนินเรื่อง	50	100.00
- การแสดงภาพรูปลักษณ์ภายใน/ภายนอกของรถยนต์	19	38.00
- การแสดงภาพรวมของถนน	19	38.00
- การแสดงภาพการบรรทุกสัมภาระ	7	14.00
- การแสดงภาพการเกิดปัญหาและการแก้ไขปัญหา	5	10.00

จากตารางแสดงผลการศึกษาการใช้ภาพและความหมายของภาพในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ พบว่า

3.1 พบการใช้ภาพจากถนนมากที่สุด รองลงมาเป็นฉากบ้านหรือห้อง และฉากห้างสรรพสินค้าตามลำดับ ภาพพบภาพตัวละครแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวละครหลักพบการใช้ตัวละครที่เป็นมนุษย์มากที่สุด รองลงมาคือสัตว์และไม่มีตัวละคร อีกส่วนหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ของตัวละครพบความสัมพันธ์แบบเพื่อนมากที่สุด รองลงมาคือแบบครอบครัว และตัวละครไม่รู้จักกัน ในส่วนภาพลักษณะพบการแสดงภาพลักษณะผ่านการแต่งกาย ซึ่งแสดงภาพลักษณะทันสมัยมากที่สุด รองลงมาเป็นการแสดงภาพลักษณะแบบจำลอง และหรรษาตามลำดับ การใช้ภาพเหตุการณ์ดำเนินเรื่องพบการแสดงภาพแสดงรูปลักษณะภายใน/ภายนอกรถยนต์และการแสดงภาพรวมของถนนมากที่สุดในจำนวนเท่ากัน รองลงมาคือ การแสดงภาพการบรรทุกสัมภาระ และการแสดงภาพการเกิดปัญหาและการแก้ไขปัญหาตามลำดับ

จากการวิเคราะห์การใช้ภาพจาก พบการใช้ฉากถนนมากที่สุด เนื่องจากข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นภาพยนตร์โฆษณารถยนต์จึงต้องใช้ฉากถนนเพื่อแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของรถยนต์

ในส่วนบทบาทตัวแสดงหลัก พบการใช้ตัวแสดงที่เป็นวัยรุ่นมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อสื่อถึงความเหมาะสมของวัยผู้ขับขี่กับรุ่นของรถยนต์ โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่พบเป็นข้อมูลภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อเจาะตลาดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ คือ โตโยต้าอิวอส (Toyota Vios) และโตโยต้า ยาริส (Toyota Yaris) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดง พบความสัมพันธ์แบบเพื่อนมากที่สุด สืบเนื่องจากที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นโฆษณารถยนต์ที่เหมาะสมกับผู้ขับขี่วัยรุ่น ทำให้พบการใช้ความสัมพันธ์ของตัวแสดงแบบเพื่อนในหมู่วัยรุ่นมากที่สุด

ในเรื่องของภาพลักษณ์ พบการแสดงภาพลักษณะแบบทันสมัยมากที่สุด เพื่อสื่อถึงความทันสมัยและโฉมใหม่ของรถยนต์ ซึ่งเหมาะสมกับวัยรุ่น และในส่วนเหตุการณ์ดำเนินเรื่อง พบการแสดงภาพรูปลักษณะภายในและภายนอกของรถยนต์ และการแสดงภาพรวมของถนนในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์โตโยต้าทุกโฆษณา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตโฆษณาต้องการให้ผู้รับชมโฆษณาได้เห็นรูปลักษณะทั้งภายในและภายนอกของรถยนต์ รวมทั้งรับรู้สมรรถนะของรถยนต์จากการแสดงภาพรวมของถนน

3.2 การสื่อความหมายของภาพสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ภาพที่สื่อความหมายตรง (denotation) และภาพที่สื่อความหมายแฝง (connotation) พบข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การสื่อความหมายของภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณารถยนต์

การสื่อความหมายของภาพ	จำนวนข้อมูล	ร้อยละ
ภาพสื่อความหมายตรง	31	22.30
ภาพสื่อความหมายแฝง	108	77.70
รวม	139	100

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบความหมายของภาพที่มีความหมายแฝงหรือการใช้ภาพสื่อความหมายที่เพิ่มขึ้นจากความหมายตรงซึ่งเป็นความหมายเชิงอุปลักษณ์ถึงร้อยละ 77.70 ซึ่งมากกว่าการใช้ภาพเพื่อสื่อความหมายตรงหรือภาพที่สื่อความหมายหลักหรือความหมายพื้นฐานของภาพนั้นๆ

3.2.1 ภาพสื่อความหมายตรง

ผู้วิจัยพบภาพที่สื่อความหมายตรงจากการใช้ภาพแสดงฉาก/สถานที่ที่เป็นบ้านหรือห้อง และห้างสรรพสินค้า รวมถึงการแสดงรูปลักษณะภายใน/ภายนอกรถยนต์

3.2.2 ภาพสื่อความหมายแฝง

การใช้ฉาก/สถานที่ถนนในเมืองและถนนกลางหุบเขา นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของรถยนต์ว่าสามารถใช้งานบนถนนแบบใดได้บ้าง ยังแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของรถยนต์ว่าสามารถขับขึ้นไต่บนถนนหลากหลายแบบ หรือการใช้ภาพตัวละครวัยรุ่นเพื่อแสดงถึงความเหมาะสมของวัยผู้ใช้กับรถยนต์ที่มีขนาดกะทัดรัด คล่องตัว ราคาไม่สูงมาก ผู้วิจัยยังพบการใช้ภาพลักษณะผ่านทางรูปลักษณะของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ทรงผม เพื่อแสดงถึงระดับของรถยนต์ เช่น ตัวละครแต่งกายหรูหรา พบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์รุ่นที่มีขนาดใหญ่ ราคาสูง ในส่วนการใช้เหตุการณ์ดำเนินเรื่อง การแสดงภาพเหตุการณ์เกิดปัญหาและการแก้ไขปัญหา เช่น สัญญาณไฟเปลี่ยนเป็นสีเขียวเพื่อให้คนข้ามถนนกะทันหันทำให้รถต้องรีบหยุด หรือการแสดงภาพรวมของถนน เช่น ถนนทางตรง ทางโค้ง อุโมงค์ วงเวียน ถนนขรุขระ สิ่งกีดขวางบนถนน รวมทั้งการบรรทุกสัมภาระจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ หรือสิ่งของขึ้นมารถ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการใช้ภาพเพื่อสื่อความหมายแฝงเกี่ยวกับสมรรถนะของรถยนต์ทั้งสิ้น

ในการสื่อความหมายของภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ส่วนใหญ่พบการใช้ภาพเพื่อสื่อความหมายแฝงมากกว่าความหมายตรง โดยพบการใช้ภาพสื่อความหมายแฝงที่แสดงความหมายเกี่ยวกับสมรรถนะของรถยนต์ในด้านต่าง ๆ โดยจะมุ่งเน้นไปที่สมรรถนะด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับรถยนต์ รวมทั้งพบภาพที่สื่อความหมายแฝงเกี่ยวกับความเหมาะสมของรถยนต์กับวัยของผู้ขับ และการใช้ภาพลักษณะของตัวแสดงหลักเพื่อสื่อถึงภาพลักษณ์ของรถยนต์อีกด้วย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา

รถยนต์พบว่าบทเพลงและภาพมีความสัมพันธ์กัน 2 รูปแบบ คือ 1. สัมพันธ์กันโดยตรง และ 2. สัมพันธ์กันโดยอ้อม ดังนี้

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา

ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา	จำนวนข้อมูล	ร้อยละ
สัมพันธ์กันโดยตรง	33	58.93
สัมพันธ์กันโดยอ้อม	23	41.07
รวม	56	100

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณา มีความสัมพันธ์กันโดยตรงมากกว่าสัมพันธ์กันโดยอ้อม

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณาแบบสัมพันธ์กันโดยตรง หมายถึงความหมายของเนื้อหาในบทเพลงโฆษณาสื่อความตรงกันกับภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาในช่วงเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น เนื้อหาในบทเพลงโฆษณาคือ "look all around there's nothing but blue skies" และปรากฏภาพโฆษณาในช่วงเวลาเดียวกัน ดังภาพประกอบที่ 1 จะเห็นได้ว่า ในบทเพลงกล่าวถึงท้องฟ้าที่มีสีฟ้า คือคำว่า "blue skies" และภาพที่ปรากฏคือภาพของท้องฟ้าที่มีสีฟ้าเช่นเดียวกัน

ภาพประกอบที่ 1 ภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์แบบสัมพันธ์กันโดยตรง

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์แบบสัมพันธ์กันโดยอ้อม หมายถึงความหมายของเนื้อหาในบทเพลงโฆษณาสื่อความหมายอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นจากความหมายตรงหรือเป็นความหมายเชิงอุปลักษณ์กับภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาในช่วงเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ตัวอย่างเช่น เนื้อหาในบทเพลงโฆษณาคือ “รักของฉันจะตามไปไม่ไกล” และปรากฏภาพโฆษณาในช่วงเวลาเดียวกัน ดังภาพประกอบที่ 2 จะเห็นได้ว่าในบทเพลงกล่าวถึงความรักของผู้ชายคนหนึ่งที่จะคอยติดตามผู้หญิงไป และภาพที่ปรากฏคือภาพของรถยนต์สองคันที่กำลังขับตามกันอยู่ โดยผู้หญิงเป็นผู้ที่ขับรถยนต์คันข้างหน้าและมีรถยนต์ของผู้ชายขับตามอยู่ข้างหลัง ซึ่งเปรียบเทียบความรักได้กับรถยนต์ที่กำลังขับตามกันนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 2 ภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์แบบสัมพันธ์กันโดยอ้อม

หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบในภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ จะพบลักษณะความสัมพันธ์โดยตรงมากกว่าความสัมพันธ์โดยนัย ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เนื้อหบทเพลงส่วนใหญ่สัมพันธ์กับภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์โฆษณาโดยตรงเพื่อสนับสนุนรูปภาพ ส่งเสริมความเข้าใจในการรับชมโฆษณาให้แก่ผู้รับสารมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคุกและสโตคส์ (Cook, อ้างแล้ว; Stokes, อ้างแล้ว) ที่กล่าวว่า ภาษา ภาพ และบทเพลงถือเป็นข้อความเดียวกันในโฆษณาหนึ่งๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและเกิดร่วมกันอย่างผสมผสาน รวมทั้งข้อความที่ปรากฏเป็นส่วนเสริมในภาพยนตร์โฆษณาทั้งหมดก็มีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาพประกอบโฆษณาเช่นเดียวกัน และผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตที่ว่า บทเพลงที่ถูกแต่งขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับการโฆษณาโดยเฉพาะมีความสัมพันธ์ของเนื้อหาในบทเพลงกับภาพโฆษณาโดยตรงมากกว่าบทเพลงที่นำมาจากศิลปินหรือกลุ่มศิลปินที่มีชื่อเสียง ซึ่งพบว่ามักมีความสัมพันธ์กับภาพโฆษณาโดยนัย

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงและภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณา ทรยนต์ สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำพบการใช้คำสัมผัสมากที่สุด (ดูตารางที่ 1) รองลงมาตามลำดับคือ การใช้คำซ้ำ และการใช้ภาพพจน์ ทั้งนี้เนื่องจากคำสัมผัสจะช่วยให้บทเพลงมีความไพเราะ สละสลวย และง่ายแก่การจดจำ

สำหรับความหมายแสดงเจตนาของถ้อยคำแบ่งประเภทตามหลักวัจนกรรมได้ 4 ประเภท (ดูตารางที่ 2) โดยเรียงตามลำดับความถี่ในการปรากฏ ได้แก่ วัจนกรรมบอกเล่า วัจน กรรมแสดงความรู้สึก วัจนกรรมสั่ง และวัจนกรรมสัญญา โดยพบวัจนกรรมบอกเล่ามากที่สุด ซึ่งบทเพลงโฆษณามักเป็นการบอกกล่าวข้อมูลให้ผู้ฟังรับทราบเท่านั้น ในส่วนการใช้ภาพประกอบและการสื่อความหมายของภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณาสามารถแบ่งเป็น 4 หัวข้อหลัก (ดูตารางที่ 3) คือ ฉาก บทบาท ตัวแสดง ภาพลักษณ์ และเหตุการณ์ดำเนินเรื่อง โดยพบการใช้ฉากถนนมากที่สุดเพื่อแสดงสมรรถนะของรถยนต์ ในส่วนตัวแสดงหลักและความสัมพันธ์ของตัวแสดงพบการใช้ตัวแสดงที่อยู่ในวัยรุ่นและตัวแสดงมีความสัมพันธ์กันแบบเพื่อนมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อสื่อถึงความเหมาะสมของวัยผู้ขับขี่กับรุ่นของรถยนต์ ในเรื่องการใช้ภาพลักษณ์

พบภาพลักษณ์ทันสมัยมากที่สุด โดยสอดคล้องกับรุ่นของรถยนต์ที่มีความทันสมัยเหมาะกับวัยรุ่นยุคใหม่ และพบเหตุการณ์ดำเนินเรื่องที่แสดงภาพรูปลักษณ์ภายในและภายนอกของรถยนต์ และการแสดงภาพรวมของถนนในทุกโฆษณา นอกจากนี้ การสื่อความหมายของภาพโฆษณา พบการสื่อความหมายแฝงมากกว่าความหมายตรง (ดูตารางที่ 4)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในบทเพลงกับภาพประกอบภาพยนตร์โฆษณา พบว่ามีความสัมพันธ์กันโดยตรงมากกว่าสัมพันธ์กันโดยนัย (ดูตารางที่ 5) เนื่องจากบทเพลงโฆษณำทำหน้าที่ช่วยสนับสนุนรูปภาพ ทำให้ผู้ชมโฆษณามีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเปรียบเทียบข้อมูลภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ในช่วงเวลาที่ต่างกัน ซึ่งอาจทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาพยนตร์โฆษณา รถยนต์ยุคก่อนกับยุคปัจจุบัน

2. ควรเก็บข้อมูลและศึกษาภาพยนตร์โฆษณาประเภทอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์โฆษณา รถยนต์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากในภาพยนตร์โฆษณาประเภทอื่นๆ อาจพบการใช้ถ้อยคำและภาพประกอบที่แตกต่างจากภาพยนตร์โฆษณารถยนต์ โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กীরติกานต์ วันถนอม. (2539). *การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหาและปัจจัยที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์เพลง โฆษณา*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2553). *เอกสารคำสอนวิชา ภ.603 ระบบความหมายและวัจนปฏิบัติศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1/2553 สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ชัยวัฒน์ หอวรรณภากร. (2544). *การสื่อความหมายและอุดมการณ์ในเพลงมหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยกุล เลาว์ณย์ศิริ. (2529). *ใครเป็นใครในกระบวนการผลิตภาพยนตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัทบพิชการพิมพ์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- Barthes, R. (1967). *Elements of Semiology: translated from the French by Lavers, A. and Smith*, C. New York, NY: Hill and Wang.
- Berger, A. A. (2012). *Media Analysis Techniques (4th ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Bignell, J. (1997). *Media Semiotics: An Introduction*. Manchester: Manchester University Press.
- Cook, G. (2001). *The Discourse of Advertising (2nd ed.)*. London: Routledge.
- Searle, J. (1976). *A classification of illocutionary acts*. *Language in Society* 5: 1-23.
- Stokes, J. (2003). *How to Do Media & Cultural Studies*. London: Sage Publications.
- Tanskul, K. (2008). *222251: English Language and Culture*. Department of Western Languages, Burapha University.
- Yule, G. (2006). *The Study of Language (3rd ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร ความเกี่ยวพัน ในการทำงานและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงาน ระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง

Perceived Organizational Support, Organizational Commitment, Job Involvement, and Organizational Citizenship Behavior of Operational Officers at a Drinking Water Manufacturer and Distributor Company.

สุเชาว์ เครือแก้ว¹, ถวัลย์ เนียมทรัพย์²

Suchao Kruakaew¹, Thawan Nieamsup²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และความเกี่ยวพันในการทำงานที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง จำนวน 187 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานระดับปฏิบัติการมีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรโดยรวม การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างานและด้านรางวัลและเงื่อนไขการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง 2) พนักงานระดับปฏิบัติการมีความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม ความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจด้านความต่อเนื่อง และด้านบรรทัดฐานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง 3) พนักงานระดับปฏิบัติการมีความเกี่ยวพันในการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง 4) พนักงานระดับปฏิบัติการมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอยู่ในระดับค่อนข้างดี 5) ความเกี่ยวพันในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่อง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการได้ร้อยละ 49.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร, ความผูกพันต่อองค์กร, ความเกี่ยวพันในการทำงาน
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

¹ นิสิตปริญญาโท, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

¹ Graduate student, Major of Industrial and Organizational Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University.

² Assistant Professor, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Thesis Major Adviser.

Abstract

The objectives of this research were to study the level and influence of perceived organizational support, organizational commitment and job involvement to organizational citizenship behavior of operational officers at a drinking water manufacturer and distributor company. The sample in this research consisted of 187 operational officers at the drinking water manufacturer and distributor company. The sampling used stratified random sampling and simple random sampling. The research data were collected by questionnaires. Analytical statistics employed were percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The results of this research showed that: 1) the operational officers have a quite high level of overall perceived organizational support, procedural justice, supervisor support, and organizational rewards and job conditions; 2) the operational officers have a quite high level of overall organizational commitment, affective commitment, continuance commitment, and normative commitment; 3) the operational officers have a quite high level of job involvement; 4) the operational officers have a quite good level of organizational citizenship behavior; 5) job involvement, continuance commitment, and procedural justice could jointly predict organizational citizenship behavior of the operational officers around 49.4 percent at .001 level of significance.

Keywords: perceived organizational support, organizational commitment, job involvement, organizational citizenship behavior

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศแถบเขตร้อน มีอุณหภูมิสูงเกือบทั้งปี ทำให้มีคนบริโภคน้ำดื่มเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้นักธุรกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างแข่งขันกันลงทุนทำธุรกิจผลิตและจำหน่ายน้ำดื่ม ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ผันผวนอยู่ตลอดเวลาทำให้องค์กรต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถจัดการและรับมือกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับองค์กรได้ทุกเมื่อ โดยเฉพาะพนักงานระดับปฏิบัติการที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีพฤติกรรมในการทำงานที่แตกต่างกันไป องค์กรจึงจำเป็นต้องหามาตรการที่ช่วยให้พนักงานระดับปฏิบัติการเหล่านี้มีพฤติกรรมการทำงานที่ดีและเป็นไปในทิศทางที่องค์กรต้องการ ซึ่งวิธีการที่หลายองค์กรมักใช้ คือ การ

ส่งเสริมให้พนักงานมีพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

พฤติกรรมรูปแบบต่างๆ ของพนักงานนั้นจะส่งผลให้องค์กรสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมาย โดยองค์กรจะต้องทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการเกิดความเชื่อว่าองค์กรสามารถดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีความรู้สึกที่ต้องตอบแทนองค์กรโดยการทุ่มเทให้กับการทำงาน แนวทางที่องค์กรใช้ คือ ทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการได้รับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กร (Perceived Organizational Support) ซึ่งจากการศึกษาของ Piercy *et al.* (2006) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เมื่อพนักงานระดับปฏิบัติการประเมินว่าองค์กรนั้นให้การสนับสนุนแล้วเห็นว่าสามารถทำให้ความเป็นอยู่ของพนักงานระดับปฏิบัติการและครอบครัวดีขึ้น

พนักงานระดับปฏิบัติการจะรับรู้ว่าการนั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญในการปฏิบัติงานของพนักงาน ก็จะมีทุ่มเทร่างกายและแรงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541) นอกจากนี้ความเกี่ยวพันในการทำงาน (Job Involvement) และความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอีกด้วย จากการศึกษาของ Diefendorff *et al.* (2002) พบว่า ความเกี่ยวพันในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดยความเกี่ยวพันในการทำงานจะทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีพฤติกรรมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ทุ่มเทเวลา แรงกายแรงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ ถึงแม้ว่างานที่ทำนั้นจะอยู่นอกเหนือจากหน้าที่ก็ตาม และจากการศึกษาของ Lambert, Hogan and Griffin (2008) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร โดย McShane and Glinow (2009) กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรสามารถบ่งชี้ถึงความได้เปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากพนักงานที่จงรักภักดีมักจะไม่ละทิ้งงานและขาดงาน อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงานและมีความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรสูงจากปัจจัยข้างต้นที่พบว่าการที่บุคคลรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานรวมถึงความรู้สึกอยากที่จะอยู่กับองค์กรต่อไป จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร ความเกี่ยวพันในการทำงานและพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มที่ถือเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มที่มีการแข่งขัน

สูงและมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ต่างๆไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้้องค์กรสามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จได้ โดยสิ่งที่เป็นตัวขับเคลื่อนบริษัทแห่งนี้ คือ พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานในส่วนของการจำหน่ายที่จะทำให้บริษัทสร้างยอดขายได้เพิ่มสูงขึ้นและดำเนินการตามเป้าหมายหรือกลยุทธ์ที่ตั้งไว้ได้

นอกจากนี้ในการศึกษาคั้งนี้คาดว่าจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มในการเสริมสร้างให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กรและความเกี่ยวพันในการทำงานที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่งและเพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพนักงานระดับปฏิบัติการให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางที่องค์กรต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับและอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และความเกี่ยวพันในการทำงานที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง

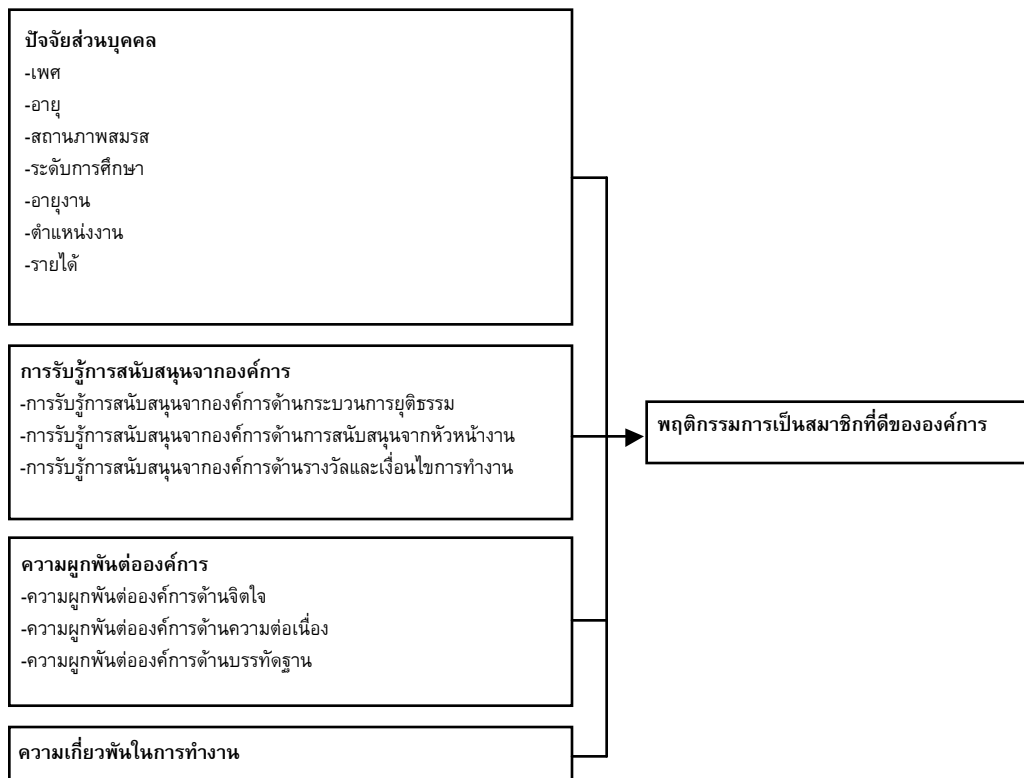
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมหรือพัฒนาพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่งให้มีพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอันจะส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท

กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กรและความเกี่ยวข้องในการ

ทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ของพนักงานระดับปฏิบัติการ ประกอบด้วย

1. เพศ หมายถึง ลักษณะแสดงความเป็นหญิงหรือชาย
2. อายุ หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่ปีที่พนักงานระดับปฏิบัติการเกิดจนถึงปีปัจจุบัน
3. สถานภาพสมรส หมายถึง สถานะการครองคู่ในปัจจุบันของพนักงานระดับปฏิบัติการ
4. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษา ขั้นสูงสุดที่พนักงานระดับปฏิบัติการได้รับในปัจจุบัน

5. อายุงาน หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่พนักงานระดับปฏิบัติการเริ่มทำงานในบริษัทที่ทำงานอยู่จนถึงปัจจุบัน

6. ตำแหน่งงาน หมายถึง กลุ่มหน้าที่ความรับผิดชอบอันคล้ายคลึงกันที่มอบหมายให้พนักงานระดับปฏิบัติการได้ปฏิบัติ แบ่งเป็น พนักงานชาย และเจ้าหน้าที่สนับสนุนการชาย

7. รายได้ หมายถึง ค่าตอบแทนรายเดือน และรายรับอื่นๆ ที่พนักงานระดับปฏิบัติการได้รับจากการทำงานในแต่ละเดือน

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร หมายถึง การที่พนักงานระดับปฏิบัติการตีความว่า

บริษัทเห็นความสำคัญในความเป็นอยู่ของพนักงานระดับปฏิบัติการโดยจัดสวัสดิการและผลตอบแทนต่างๆ ที่ควรได้รับ ดูแลสภาพการทำงานให้เหมาะสม และส่งเสริมให้มีความมั่นคงก้าวหน้า ซึ่งสามารถแสดงออกและตอบสนองต่อการสนับสนุนดังกล่าวโดยผ่านตัวแทนของบริษัท เช่น ผู้บังคับบัญชา (Rhoades and Eisenberger, 2002) แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

1. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านกระบวนการยุติธรรม หมายถึง การที่พนักงานระดับปฏิบัติการตีความว่าบริษัทมีการจัดสรรทรัพยากรให้กับพนักงานระดับปฏิบัติการอย่างยุติธรรม ให้พนักงานระดับปฏิบัติการได้รับทราบข้อมูลและเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการการตัดสินใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ นโยบายที่ส่งผลกระทบต่อพนักงานระดับปฏิบัติการ รวมทั้งมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการกำหนดค่าตอบแทนให้แก่พนักงานระดับปฏิบัติการอย่างถูกต้องและสามารถตรวจสอบได้

2. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน หมายถึง การที่พนักงานระดับปฏิบัติการตีความว่าผู้บังคับบัญชาที่อยู่ถัดขึ้นไปให้ความสำคัญ มีการช่วยเหลือสนับสนุนและดูแลความเป็นอยู่ของพนักงานระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังให้พนักงานระดับปฏิบัติการประเมิน วัดและพิจารณาการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาที่อยู่ถัดขึ้นไป รวมไปถึงมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างผู้บังคับบัญชาที่อยู่ถัดขึ้นไปกับพนักงานระดับปฏิบัติการอีกด้วย

3. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านรางวัลและเงื่อนไขการทำงาน หมายถึง การที่พนักงานระดับปฏิบัติการตีความว่าบริษัทแสดงการยอมรับและเห็นความสำคัญในการช่วยเหลือพนักงาน โดยให้การยอมรับ ให้ผลตอบแทนและเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานตามกระบวนการอย่างเหมาะสม สร้างความเชื่อมั่นในงาน ให้พนักงานมีอิสระ สามารถควบคุมการทำงานของตนเอง ลดสิ่ง

ที่กระตุ้นให้เกิดความเครียด รวมถึงให้โอกาสในการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ความผูกพันต่อองค์การ หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงออกของพนักงานระดับปฏิบัติการในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของบริษัท ในการทำงานเพื่อให้บริษัทประสบความสำเร็จและต้องการที่จะอยู่กับบริษัทต่อไป (Allen and Meyer, 1990) แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ

1. ความผูกพันต่อองค์การจิตใจ หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงออกของพนักงานระดับปฏิบัติการที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของบริษัท เต็มใจที่จะทุ่มเทและอุทิศตนให้กับบริษัทอย่างเต็มความสามารถ

2. ความผูกพันต่อองค์การด้านความต่อเนื่อง หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงออกของพนักงานระดับปฏิบัติการในการตระหนักถึงสิ่งที่ได้ลงทุนหรือทุ่มเทให้กับบริษัทและผลตอบแทนที่จะได้รับจากบริษัท จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าจะทำงานกับบริษัทต่อไปหรือโยกย้ายไปทำงานที่อื่น

3. ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงออกของพนักงานระดับปฏิบัติการที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในบริษัท กฎระเบียบและข้อบังคับของบริษัทที่จะต้องรับผิดชอบในฐานะที่เป็นสมาชิก ตลอดจนการแสดงออกด้วยความจงรักภักดีต่อบริษัท

ความเกี่ยวพันในการทำงาน หมายถึง การที่พนักงานระดับปฏิบัติการรู้สึกทำงานเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต และสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลจึงมีความทุ่มเทจริงจังและมีส่วนร่วมกับงานอย่างเต็มที่ ซึ่งผลจากการปฏิบัติงานทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีความภาคภูมิใจในงานและรู้สึกผูกพันในงาน (Lodahl and Kejner, 1965)

พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ หมายถึง การกระทำของพนักงานระดับปฏิบัติการที่เกิดจากความสมัครใจที่จะปฏิบัติงาน

นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในลักษณะที่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการกระทำที่สนับสนุนหรือส่งผลต่อประสิทธิภาพของบริษัท (Organ and Bateman, 1991)

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และความสัมพันธ์ในการทำงานสามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่งจำนวน 361 คน แบ่งเป็นพนักงานฝ่ายสนับสนุนการขายและพนักงานฝ่ายขาย

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่งจำนวน 187 คน ได้ใช้วิธีประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึง พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรแต่ละฝ่ายและทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการนำบัญชีรายชื่อมาจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ซึ่งถามในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษาสูงสุด อายุการทำงาน

ตำแหน่งงานและรายได้ต่อเดือน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) และเติมข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร จำนวน 24 ข้อ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Rhoades and Eisenberger (2002) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียวจาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความผูกพันต่อองค์กร จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Allen and Meyer (1990) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียวจาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความเกี่ยวข้องในการทำงาน จำนวน 21 ข้อ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Lodahl and Kejner (1965) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียวจาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร จำนวน 46 ข้อ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ Organ and Bateman (1991) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียวจาก ไม่เคยกระทำเลย นานๆครั้ง บางครั้ง บ่อยครั้งและเป็นประจำ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

3.1 การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมความชัดเจนของเนื้อหาและประเด็นสำคัญต่างๆ ตลอดจนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามให้มีความเหมาะสม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับพนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารแห่งหนึ่งซึ่งพนักงานระดับปฏิบัติการมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมแต่ละด้าน (Item-Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นรายด้านและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้

3.2.1 แบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .894 และค่าความเชื่อมั่นรายด้าน พบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรม การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านรางวัลและเงื่อนไขการทำงานมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .828, .853 และ .823 ตามลำดับ

3.2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .912 และค่าความเชื่อมั่นรายด้าน พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจ ความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่อง และความผูกพันต่อองค์กรด้านบรรทัดฐานมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .848, .842 และ .782 ตามลำดับ

3.2.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเกี่ยวพันในการทำงานมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .907

3.2.4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .921

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์เสนอต่อบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่งจากภาควิชาจิตวิทยา เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล จึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 200 ชุด เพื่อนำมาคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ตามจำนวนที่ต้องการก่อน หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานระดับปฏิบัติการพบว่า พนักงานระดับปฏิบัติการที่ศึกษาในครั้งนี้นั้นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 82.4 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 27.78 ปี มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 86.6 เกือบทั้งหมดมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 98.4 มีอายุงานเฉลี่ยเท่ากับ 2.02 ปี ส่วนใหญ่เป็นพนักงานชาย คิดเป็นร้อยละ 80.7 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 19,837.54 บาท

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร การผูกพันต่อองค์กร ความเกี่ยวพันในการทำงาน และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ เป็นดังนี้

1. พนักงานระดับปฏิบัติการมีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพนักงานระดับปฏิบัติการมีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรม การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างานและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านรางวัลและเงื่อนไขการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79, 3.75 และ 3.77 ตามลำดับ)

2. พนักงานระดับปฏิบัติการมีความผูกพันต่อองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพนักงานระดับปฏิบัติการมีความผูกพันต่อองค์กรด้านจิตใจ ความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่อง และความผูกพันต่อองค์กรด้านบรรทัดฐานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81, 3.76 และ 3.90 ตามลำดับ)

3. พนักงานระดับปฏิบัติการมีความเกี่ยวพันในการทำงานอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74)

4. พนักงานระดับปฏิบัติการมีพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอยู่ในระดับค่อนข้างดี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนต้องใช้ตัวแปรเชิงปริมาณเท่านั้น ตัวแปรเชิงคุณภาพซึ่งไม่สามารถวัดหรือประเมินออกมาในเชิงปริมาณได้โดยตรงจึงต้องเปลี่ยนให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) เสียก่อน เป็นดังนี้

1.1 เพศ วัดโดยให้ค่าผู้มีเพศชาย

เท่ากับ 0 เพศหญิง เท่ากับ 1

1.2 สถานภาพสมรส วัดโดยให้ค่าผู้มี

สถานภาพโสดเท่ากับ 0 สถานภาพสมรสเท่ากับ 1

1.3 ตำแหน่งงาน วัดโดยให้ค่าผู้มี

ตำแหน่งพนักงานชาย เท่ากับ 0 ตำแหน่งเจ้าหน้าที่สนับสนุนการชาย เท่ากับ 1

1.4 ระดับการศึกษา เมื่อนำมาวิเคราะห์

พบว่า ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวน 184 คนในขณะที่ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาโทมีเพียงจำนวน 3 คน ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยจึงไม่นำตัวแปรระดับการศึกษามาใช้เป็นตัวแปรอิสระในการพยากรณ์พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กรและความเกี่ยวพันในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต้องทำการตรวจสอบ ข้อกำหนด (Assumption) ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวจะต้องมีความสัมพันธ์กันไม่สูงเกิน .80 ถ้าตัวแปรอิสระต่างๆ ไม่เป็นอิสระต่อกันจะทำให้แยกอิทธิพลของตัวแปรหนึ่งออกจากอีกตัวแปรหนึ่งไม่ได้ เกิดปัญหาที่เรียกว่า “Multicollinearity Problem” ขึ้นได้ และจะทำให้ไม่สามารถใช้เทคนิควิเคราะห์ดังกล่าวได้ ซึ่งถ้าเกิดปัญหานี้จะต้องแก้ไขด้วยการตัดตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันสูงออกไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540) โดยผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีค่าความสัมพันธ์กันเกิน .80

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ

ขั้นตอน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ

ตัวแปร	b	SE b	Beta	t	p
ความเกี่ยวพันในการทำงาน (mJIt)	.435	.052	.499	8.419	.000
ความผูกพันต่อองค์การด้านความต่อเนื่อง (mOC2)	.205	.055	.235	3.729	.000
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านกระบวนการยุติธรรม (mPOS1)	.150	.056	.152	2.672	.008
ค่าคงที่	.911	.240		3.791	.000
R=.709	R ² =.502	R ² Adj=.494	Overall F=61.536	p=.000	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเกี่ยวพันในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การด้านความต่อเนื่อง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านกระบวนการยุติธรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 49.4 ($R^2_{Adj} = .494$) และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณเท่ากับ .709 ($R = .709$) เมื่อนำตัวแปรทั้ง 3 ตัวที่สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการมาเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบได้สมการดังนี้

$$mOCBt = .911 + .435(mJIt) + .205(mOC2) + .150(mPOS1)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนมาตรฐานได้สมการ ดังนี้

$$Z_{mOCBt} = .499(mJIt) + .235(mOC2) + .152(mPOS1)$$

จากสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการพบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในการพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับค่าคงที่ คือ ความเกี่ยวพันในการทำงาน รองลงมาคือ ความผูกพัน

ต่อองค์การด้านความต่อเนื่อง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านกระบวนการยุติธรรมตามลำดับ

อภิปรายผล

จากสมมติฐานการวิจัยที่ระบุว่า ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และความเกี่ยวพันในการทำงาน สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทผลิตและจำหน่ายน้ำดื่มแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ความเกี่ยวพันในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การด้านความต่อเนื่อง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านกระบวนการยุติธรรม สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ ทั้งนี้ การที่ความเกี่ยวพันในการทำงานสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของพนักงานระดับปฏิบัติการ อาจเนื่องมาจากบริษัทเปิดโอกาสให้พนักงานระดับปฏิบัติการได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการกำหนดวิธีการทำงานเป็นของตนเอง ทำให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับงานและคิดว่างานที่ทำนั้นช่วยให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า จึงส่งผลให้พนักงานระดับปฏิบัติการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง

ความสามารถและยินดีที่จะทำงานให้กับบริษัท แม้ว่าบางครั้งอาจเป็นงานที่อยู่นอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองก็ตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chiu and Tsai (2006) ที่พบว่า ความเกี่ยวพันในการทำงานสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและงานวิจัยของ Mohsan *et al.* (2011) ที่พบว่า ความเกี่ยวพันในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

ส่วนการที่ความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่องสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ อาจเนื่องมาจากบริษัทมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นที่น่าพอใจและพนักงานระดับปฏิบัติการตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ได้รับว่ามีความคุ้มค่ากับที่ได้ลงแรงทำงานไป เช่น มีการจ่ายโบนัสทุกปี ทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการต้องการที่จะทำงานที่บริษัทต่อไป เมื่อพนักงานระดับปฏิบัติการต้องการที่จะปฏิบัติงานให้กับบริษัทต่อไปส่งผลให้พนักงานระดับปฏิบัติการให้ความร่วมมือในกิจกรรมหรือเรื่องต่างๆของบริษัท ทั้งการติดตามข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การเข้าประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลภายนอกในกรณีที่เข้ามาติดต่อประสานงานในบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา ทองขลิบ (2550) ที่พบว่าความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่องสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและงานวิจัยของ พนิดา ศรีโพธิ์ทอง (2550) ที่พบว่าความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่องมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

ท้ายที่สุดการที่การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการอาจเนื่องมาจากบริษัทมีนโยบายในการกำหนดค่าตอบแทนและ

สวัสดิการที่พนักงานระดับปฏิบัติการสามารถตรวจสอบและเปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นได้ อีกทั้งบริษัทให้ความสำคัญกับพนักงานระดับปฏิบัติการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการประเมินว่าบริษัทมีความเสมอภาคกับพนักงานระดับปฏิบัติการทุกคน จึงส่งผลให้พนักงานระดับปฏิบัติการใส่ใจและทุ่มเทให้กับการปฏิบัติงาน ถึงแม้ในบางงานอาจเป็นงานที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการทำงานพนักงานระดับปฏิบัติการก็ยินดีที่จะทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บดินทร์ หาญบุญทรง (2555) ที่พบว่า การรับรู้การสนับสนุนขององค์กรสามารถทำนายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและงานวิจัยของ Piercy *et al.* (2006) ที่พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร แต่ในบางครั้งการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานระดับปฏิบัติการได้ อาจเนื่องมาจากพนักงานระดับปฏิบัติการบางคนประเมินว่าผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจและมีความเหมาะสมกับงานที่ทำได้อยู่แล้วหรือพนักงานระดับปฏิบัติการบางคนเต็มใจที่จะทำงานที่อยู่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่อยู่เป็นประจำอาจเป็นเพราะต้องการเรียนรู้วิธีการทำงานใหม่ๆและพัฒนาทักษะการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการบางคนไม่สนใจว่างานนั้นๆจะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่เมื่อเทียบกับพนักงานระดับปฏิบัติการคนอื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ความเกี่ยวพันในการทำงานสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติ

การ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาความเกี่ยวพันในการทำงานให้เพิ่มขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่บริษัทต้องการ อาจทำได้โดยบริษัทต้องสร้างความไว้วางใจ เปิดโอกาสในการเรียนรู้ สร้างค่านิยมในการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและสร้างความผูกพันร่วมกันต่อเป้าหมาย โดยอาจตั้งกลองรับความคิดเห็นหรือสร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในการทำงานและใช้วิธีการระดมสมองเพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันหรือเสนอความคิดเห็นในเรื่องต่างๆต่อบริษัท และมีการยกย่องหรือให้รางวัลแก่พนักงานที่มีความเกี่ยวพันในการทำงานดีเด่น เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้บริษัทควรแจ้งผลประกอบการอย่างสม่ำเสมอให้กับพนักงานระดับปฏิบัติการทราบ เพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในบริษัทและต้องการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่องสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งบริษัทควรทำให้พนักงานระดับปฏิบัติการมีความผูกพันต่อองค์กรด้านความต่อเนื่องเพิ่มขึ้นซึ่งอาจทำได้โดยบริษัทควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับพนักงานระดับปฏิบัติการว่าบริษัทเห็นความสำคัญของพนักงานระดับปฏิบัติการและสร้างโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งให้กับพนักงานระดับปฏิบัติการเพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการเลือกที่จะปฏิบัติงานกับบริษัทนี้ต่อไป และสมัครใจที่จะคงอยู่กับบริษัทแห่งนี้แม้ว่าจะไม่ตรงกับความคาดหวังของพนักงานระดับปฏิบัติการที่ประเมินไว้

3. จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการซึ่งแนวทางในการพัฒนาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านกระบวนการยุติธรรมให้เพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ ทำได้โดยบริษัทควรจัดระบบสวัสดิการที่มีความยุติธรรม สามารถตรวจสอบหรือเปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นได้ และบริษัทควรมีการเปิดเผยข้อมูลของกระบวนการทำงานของบริษัทให้พนักงานระดับปฏิบัติการรับทราบ เพื่อให้พนักงานระดับปฏิบัติการรู้สึกว่ามีบริษัทใส่ใจพนักงานระดับปฏิบัติการอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ทำการศึกษาตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่อาจสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเพิ่มเติม เช่น การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร วัฒนธรรมองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน เป็นต้น เพื่อให้งานวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ทำการศึกษานักงานระดับปฏิบัติการในกลุ่มธุรกิจอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในเรื่องพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

3. ในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้พนักงานระดับปฏิบัติการประเมินพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจให้หัวหน้างานเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ตรงกับความเป็นจริงเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกษมา ทองขลิบ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร กับ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของครู โรงเรียนราชินีบน. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บดินทร์ หาญบุญทรง. (2555). ปัจจัยส่วนบุคคล บุคลิกภาพห้องค์ประกอบ การรับรู้การสนับสนุนของ องค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวง มหาดไทย. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พนิดา ศรีโพธิ์ทอง. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงานกับ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร: กรณีศึกษาการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ พฤติกรรมศาสตร์: หลักการ วิธีการ และวิธีการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- Allen, N. J. and J. P. Meyer. (1990). "The measurement and antecedent of affective, continuance, and normative commitment to the organization." *Journal of Occupational Psychology* 63 (1): 1-18.
- Chiu, S. F. and M. C. Tsai. (2006). "Relationship among burnout, job involvement, and organizational citizenship behavior." *The Journal of Psychology* 140 (6): 517-530.
- Diefendorff, J. M. et al. (2002). "Examining the role of job involvement and work centrality in predicting organizational citizenship behaviors and job performance." *Journal of Organizational Behavior* 23: 93-108.
- Lambert, E. G., N. L. Hogan, and M. L. Griffin. (2008). "Being the good soldier: Organizational citizenship behavior and commitment among correctional staff." *Criminal Justice and Behavior* 35 (1): 56-68.
- Lodahl, T. M. and M. Kejner. (1965). "The definition and measurement of job involvement." *Journal of Psychology* 49 (3): 24-33.
- McShane, S. and M. V. Glinow. (2009). *Organizational Behavior (Essentials)* (2nd ed). New York: McGraw-Hill, Inc.
- Mohsan, F. et al. (2011). "Impact of job involvement and organizational citizenship behavior (ocb) and in-role job performance: A study on banking sector of Pakistan." *European Journal*

of Social Science 24 (4): 494-502.

Organ, D. W. and T. S. Bateman. (1991). *Organizational Behavior* (4th ed). Boston: Irwin, Inc.

Piercy, N.F. et al. (2006). "Driving organizational citizenship behaviors and salesperson in-role behavior performance: The role of management control and perceived organizational support." *Journal of the Academy of Marketing Science* 34 (2): 244-262.

Rhoades, L. and R. Eisenberger. (2002). "Perceived organizational support: A review of the literature." *Journal of Applied Psychology* 4 (87): 698-714.

ความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาใน ท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2

Knowledge and Attitude of the Personal Income Tax for the Taxpayers in Surat Thani 2 Area Revenue Office

พุลิยา วีระชัยศิริกุล¹, สุพรรณณี พุทธรัตน์²

Luliya Teeratansirikool¹, Supanee Phutharat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและ (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีความรู้ในระดับปานกลางและมีทัศนคติในระดับดี 2) ระดับความรู้ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ($r = 0.331$)

คำสำคัญ : ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, ความรู้, ทัศนคติ

Abstract

The objectives of the research are (1) to study the level of knowledge and the attitudes of the personal Income tax submission and (2) to examine the relationship between the knowledge and the attitude of the personal income tax submission in Surat Thani 2 Area Revenue Office taxpayers. 400 samples were drawn from personal income taxpayers in Surat Thani 2 Area Revenue Office. Questionnaires were used in data collection and analyzed by multiple statistical techniques, such as percentage, frequency distribution, mean, standard deviation and Pearson's Correlation Coefficient. The study showed 1) respondents had the knowledge of submitting the

¹ อาจารย์ประจำ, คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

² นักตรวจสอบภาษีชำนาญการ, สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2

¹ Lecturer, Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University Suratthane Campus

² Supanee Phutharat, Tax Audit Officer, Surat Thani Area 2 Revenue Officer

personal income tax at a medium level and attitudes at a good level, 2) there is a relationship between knowledge and attitudes of personal income tax submission towards personal income tax submission at the significant level .05 ($r = 0.331$)

Keywords: personal income tax, knowledge, attitude

บทนำ

กรมสรรพากรมีหน้าที่หลักในการจัดเก็บภาษีอากร ทั้งการจัดเก็บทางตรงและทางอ้อม เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิตและอากรแสตมป์ เป็นต้น กรมสรรพากรเป็นหน่วยงานราชการที่มีสัดส่วนการจัดเก็บภาษีอากรมากที่สุดในหน่วยงานกระทรวงการคลัง ภาษีอากรที่จัดเก็บได้เป็นแหล่งรายได้หลักของรัฐบาลเพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ นอกจากนี้กรมสรรพากรยังมีส่วนสำคัญในการดำเนินการทางด้านภาษีอากรเพื่อสนับสนุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจเอกชน และของประเทศในเวทีโลกด้วย

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาถือเป็นแหล่งรายได้สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศ และข้อมูลเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อภาครัฐในหลายแง่มุม เช่น เป็นสิ่งสะท้อนถึงรายได้ภาคครัวเรือน โดยเฉพาะฐานเงินเดือนและฐานเงินฝากที่ขยายตัวในแต่ละปี รวมทั้งเป็นสิ่งสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจในการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอีกด้วย (สรรพากร, 2557)

ในปี 2553 ประชากรของประเทศไทยรวม 65.4 ล้านคน มีผู้มีเงินได้(อยู่ในระบบประกันสังคม) 38 ล้านคน มีผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90,91) จำนวน 11.7 ล้านคน มีผู้ยื่นแบบและชำระภาษีเพียง 2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 31 ของผู้มีเงินได้ทั้งหมด ผู้มีเงินได้อีก 67% ไม่ได้ยื่นแบบแสดงเงินได้และชำระภาษี ซึ่ง

อาจเกิดจากไม่มีความรู้ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้หรือไม่มีความเข้าใจถึงหน้าที่ในการยื่นแบบแสดงรายการเงินได้บุคคลธรรมดา (สรรพากร, 2557)

ที่ผ่านมากรมสรรพากรได้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการยื่นแบบชำระภาษีให้กับผู้ใช้บริการหลายช่องทาง เช่น ผ่านทางคำอธิบายการกรอกแบบแสดงรายการในแบบชำระภาษีประจำปี ผ่านทางเว็บไซต์ของกรมสรรพากร ผ่านทางเจ้าหน้าที่ของกรมสรรพากรผ่านทางโทรศัพท์ (RD CallCentre 1161) รวมถึงการสื่อสารผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการชำระภาษีให้ถูกต้องตามกฎหมายประมวลรัษฎากร เช่น กิจกรรมการสอนภาษีในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศ กิจกรรมคุณคือคนดีเสียภาษีถูกต้องซึ่งจัดในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ เป็นต้น (สรรพากร, 2557)

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีจำนวนประชาชนเป็นอันดับสองของภาคใต้ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอำเภอเกาะสมุยและอำเภอเกาะพะงัน ซึ่งมีธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรมมากมายและเป็นที่ยอมรับของคนไทยและชาวต่างชาติ ทำให้มีพนักงานและลูกจ้างจำนวนมากตามมา นั้นหมายถึงมีจำนวนผู้มีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มากเช่นกัน ในปีงบประมาณ 2556 สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มีผลการจัดเก็บภาษีอากรในเขตอำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงันรวม 1,936.601 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 32.65 หรือ 1 ใน 3 ของการจัดเก็บภาษีอากรของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาษี

เงินได้บุคคลธรรมดาคิดเป็นร้อยละ 21.88 ของภาษีที่จัดเก็บทั้งหมด มีจำนวนผู้ยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวน 13,546 ราย จากการตรวจแบบยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่าผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ถูกต้องหรือต้องมีการแก้ไขในหลายรูปแบบ เช่น แสดงรายการเงินได้ ค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนผิดประเภทหรือไม่ครบถ้วน, การคำนวณภาษีไม่ถูกต้อง เป็นต้น รวม 3,730 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.54 ของผู้ยื่นแบบ (รายงานการปฏิบัติงานสำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2, 2557) หรือคิดเป็น 1 ใน 4 ของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทั้งหมด จากการสอบถามเบื้องต้นเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการที่ผิดพลาดพบว่า ไม่มีความรู้ความเข้าใจและส่งผลให้มีทัศนคติที่ไม่ต้องการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่าความรู้ความเข้าใจและทัศนคติส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากร เช่น ความรู้เกี่ยวกับระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีความสัมพันธ์กับเจตคติที่มีต่อระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยเจตคติเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ (ชนาพร ประธานรักษ์, 2547) พิจิตรา อินคาคร(2551) พบว่าการขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดารวมทั้งความยุ่งยากซับซ้อนของโครงสร้างการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีผลทำให้ประชาชนขาดจิตสำนึกและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้ที่ผ่านการอบรมภาษีหลายๆครั้งจะนำมาจะทำให้มีความรู้ทางภาษีมากขึ้นและจะส่งผลให้มีทัศนคติทางบวกต่อมาตรการภาษีอากร (เขมวิภา ตั้งประกายโรจน์, 2553)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจและ

ทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพื่อเป็นข้อมูลให้สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 ใช้ในการพัฒนาโครงการให้ความรู้ความเข้าใจและเป็นข้อมูลในการสร้างทัศนคติที่ดีในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อไป หากการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาถูกต้องมากขึ้น จะส่งผลให้ภาระงานของเจ้าหน้าที่สรรพากรน้อยลง มีเวลาในการพัฒนางานด้านอื่นๆ ได้มากขึ้น การให้บริการแก่ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้ภาครัฐสามารถจัดเก็บภาษีอากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สะท้อนสภาพเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง สามารถนำเงินไปพัฒนาประเทศตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลได้

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติในการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้และทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2

วิธีการศึกษา

ประชากร (Population) ในการศึกษา คือ ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 (แบบภ.ง.ด.90 และ 91) ปีภาษี 2557 กลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่(Yanane, 1973) อังไฉน ชีรวุฒิชัย เอกะกุล, 2543) จำนวน 400 คน คำนวณจากจำนวนผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงิน

ได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ สุราษฎร์ธานี 2 จำนวน 13,546 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิจาก 2 สำนักงานในท้องที่ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 ได้แก่ สาขาเกาะสมุยจำนวน 340 คน และสาขาเกาะพะงัน 60 คน จากประชากรจำนวน 11,543 คนและ 2,003 คน ตามลำดับ

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มาติดต่อ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ทั้ง 2 สาขา ทุกวันจันทร์ วันพุธและวันศุกร์ โดยเก็บจากผู้มาติดต่อทุกคนที่ 3 นับจากคนที่มาติดต่อคนแรกของแต่ละวัน ในช่วงเดือนมกราคมถึง มีนาคม 2558 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาการยื่นภาษีประจำปีของบุคคลธรรมดา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประเภทแบบขที่ยื่น

ส่วนที่ 2 ระดับความรู้ของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แบบสอบถามปรับปรุงจากเครื่องมือวิจัยของวิจัย ตรีคุณมัยผล (2541) ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านภาษีอากรจากกรมสรรพากรและนักวิชาการตามกระบวนการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยแบ่งความรู้ออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ หน้าที่ของผู้เสียภาษี เงินได้พึงประเมิน การหักค่าใช้จ่าย การหักลดหย่อน การคำนวณภาษี ภาษีถูกหัก ณ ที่จ่ายและเครดิตภาษี และการยื่นแบบแสดงรายการภาษี ประกอบด้วยคำถาม 20 คำถาม โดยให้เลือกตอบถูก (1 คะแนน) หรือ ผิดหรือไม่ทราบ (0 คะแนน) นำคะแนนมารวมและแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ว่าตอบถูกเกินร้อยละ 60 เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับและได้ใช้ในงานวิจัยของสรศักดิ์ พุทธิบูชา (2555) นอกจากนั้นได้

กำหนดระดับความรู้ในภาพรวมของการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ความรู้มากที่สุด	หมายถึง	16	คะแนน
ขึ้นไปความรู้มาก	หมายถึง	14 - 15	คะแนน
ความรู้ปานกลาง	หมายถึง	12 - 13	คะแนน
ความรู้น้อย	หมายถึง	10 - 11	คะแนน
ความรู้น้อยที่สุด	หมายถึง	ต่ำกว่า 10	คะแนน

ส่วนที่ 3 ทักษะคิดในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ปรับปรุงจากเครื่องมือวิจัยของวิจัย ตรีคุณมัยผล(2541) โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต(Likert Scale) ในการวัดระดับทักษะคิด ด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (สิริอร วิชชาวุธ, 2544)

5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4 หมายถึง เห็นด้วย

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การแบ่งช่วงคะแนนจะใช้หลักการของ Miller (1970) (อ้างถึงใน เขมวิกา ตั้งประกายโรจน์, 2553) โดยนำคะแนนรวมของคำถามครบทั้ง 10 ข้อ มาหาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละรายการ เพื่อแปลความหมายของทักษะคิด ดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง มีทักษะคิดในระดับดีมาก

3.41 - 4.20 หมายถึง มีทักษะคิดในระดับดี

2.61 - 3.40 หมายถึง มีทักษะคิดในระดับปานกลาง

1.81 - 2.60 หมายถึง มีทักษะคิดในระดับค่อนข้างไม่ดี

1.00 - 1.80 หมายถึง มีทักษะคิดในระดับไม่ดีย่างยิ่ง

แบบสอบถามทั้งฉบับได้ผ่านกระบวนการทดสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษีอากรจากกรมสรรพากรและนักวิชาการ

และนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of Concordance: IOC) หรือดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องแต่ละข้อเท่ากับ 1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำถามมีความตรงตามเนื้อหาและได้ค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาช (Cronbach's Alpha) (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2551) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pretest) กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงเดือนธันวาคม 2557 และต้นเดือนมกราคม 2558 ผลการทดสอบพบว่าค่าความเชื่อมั่นของทัศนคติเท่ากับ 0.862 และค่าความเชื่อมั่นของความรู้เท่ากับ 0.704 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ตามหลักการของ Hair et. al.(2006) ที่ระบุว่าค่าที่ยอมรับได้คือ มากกว่า 0.7

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับความรู้ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยอาศัยสถิติเชิงพรรณนา การหาความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยสถิติเชิงพรรณนา ด้วยวิธีการหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้และทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ด้วยวิธีการหาค่า Pearson Correlation (r) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กำหนดให้ระดับน้ำหนักความสัมพันธ์ (Determining the strength of the relationship) ตามหลักการของ Cohen (1988) ดังนี้

ระดับน้อย	$r = 0.1-0.29$
ระดับปานกลาง	$r = 0.3-0.49$
ระดับมาก	$r = 0.5-1.0$

ผลการศึกษา

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มีความรู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาภาพรวมในระดับปานกลาง คือ มีคะแนน 12.335 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.3615 หากพิจารณาถึงกลุ่มความรู้ 7 กลุ่ม พบว่าผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มีความรู้ด้านเงินได้พึงประเมินรองลงมาคือ ด้านการยื่นแบบแสดงรายการ(ร้อยละ 64.25) ด้านภาษีถูกหัก ณ ที่จ่ายและเครดิตภาษี, ด้านหน้าที่ของผู้เสียภาษี, ด้านการหักลดหย่อน, ด้านการคำนวณภาษี, และด้านการหักค่าใช้จ่ายที่ร้อยละ 63.00 , 60.50, 60.50, 60.25, และ 54.25 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 เกือบครึ่งหนึ่งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการหักค่าใช้จ่ายในการคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มีทัศนคติในภาพรวมอยู่ที่ระดับดี คือ มีค่าเฉลี่ย 3.6815 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54832 หากพิจารณาทัศนคติในแต่ละด้านพบว่าทัศนคติด้านหน้าที่และความสำคัญของการยื่นภาษี และด้านความสำคัญของความรู้ในการยื่นแบบฯ อยู่ในระดับดี ในขณะที่ทัศนคติด้านความยุติธรรมในการเก็บภาษี การหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน อยู่ในระดับปานกลาง(ค่าเฉลี่ย 3.3338, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8921) (ตารางที่ 3) จำนวนผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มากกว่าครึ่งมีทัศนคติที่ดีและดีมาก คือ ร้อยละ 51 และ 18.5

ตามลำดับ ระดับปานกลางร้อยละ 26.5 และมีทัศนคติค่อนข้างไม่ดีร้อยละ 4 (ตารางที่ 4) แสดงให้เห็นถึงผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตระหนักถึงหน้าที่และความสำคัญในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้และทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า Pearson Correlation (r) ที่ 0.3315 ถือเป็นความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มีความรู้เกี่ยวกับการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในภาพรวมในระดับปานกลาง จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดายื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพียง 1 ใน 4 เท่านั้น หากพิจารณาถึงความรู้ในแต่ละด้านพบว่า ความรู้ที่ผู้ยื่นภาษีต้องได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ ด้านการหักค่าใช้จ่าย เพราะมีผู้ยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำนวนมากที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว ทั้งนี้อาจจะเกิดเงินได้แต่ละประเภทมีจากรายละเอียดในการหักค่าใช้จ่ายเพื่อยื่นภาษีที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับประเภทเงินได้ เช่น เงินได้จากค่าจ้างจะหักค่าใช้จ่ายแบบเหมาร้อยละ 40 ไม่เกิน 60,000 บาท เป็นต้น ความรู้ที่ผู้ยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต้องพัฒนารองลงมาคือ การหักลดหย่อน ซึ่งรายละเอียดที่เฉพาะแต่ละบุคคล แต่การทราบถึงสิทธิลดหย่อนจะมีประโยชน์ต่อผู้ยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามาก เช่น สิทธิลดหย่อนจากการซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีอายุกรมธรรม์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีสิทธินำมาลดหย่อน

ได้เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 100,000 บาท, ค่าซื้อหน่วยลงทุนประเภทกองทุนรวมระยะยาว ลดหย่อนได้เท่าที่ซื้อจริงแต่ไม่เกิน 15% ของรายได้และไม่เกิน 500,000 บาท, ค่าซื้อหน่วยลงทุนประเภทกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ ลดหย่อนได้เท่าที่ซื้อจริงไม่เกิน 15% ของรายได้และเมื่อรวมกับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพแล้วไม่เกิน 500,000 บาท, เบี้ยประกันสุขภาพบิดามารดา เป็นต้น ความรู้ที่ต้องพัฒนาอันดับที่ 3 คือ ความรู้ด้านการคำนวณภาษี โดยแบ่งเป็น 2 คือ (1) การคำนวณภาษีสำหรับผู้มีเงินได้ตั้งแต่ 60,000 บาท ต้องคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ 0.5 ของเงินได้พึงประเมินก่อนหักค่าใช้จ่ายเปรียบเทียบกับการคำนวณภาษีตามอัตราก้าวหน้า โดยต้องชำระภาษีในจำนวนที่มากกว่า (2) อัตราภาษีบุคคลธรรมดาเป็นแบบก้าวหน้า จากผลการศึกษาดังกล่าว การที่ผู้ยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความรู้ในระดับปานกลางอาจจะเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยแบบภงด. 91 หรือมีรายได้จากค่าจ้างเพียงแหล่งเดียวและจำนวนรายได้ไม่สูงมาก จึงทำให้ไม่ได้สนใจเรื่องการหักค่าใช้จ่าย การหักค่าลดหย่อนและการคำนวณภาษีสำหรับทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 พบว่า ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติในภาพรวมอยู่ในระดับดี และส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในขณะที่มีความรู้ในการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในระดับปานกลาง อาจจะเกิดจากการที่กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีรายได้จากค่าจ้างเป็นหลักและทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องยื่นภาษีเพื่อเป็นแหล่งรายได้ของรัฐบาล ทำให้มีความตระหนักในการยื่นภาษี แต่ยังไม่มีความรู้หรือไม่ต้องการเรียนรู้ เนื่องจากมีรายได้ในระดับไม่สูงมาก อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิลดหย่อย ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิจิตรา อินคาคร (2551) ที่พบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจใน

กฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งผลให้มีทัศนคติไม่ต่อการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ความสัมพันธ์ระหว่างความระมัดระวังกับทัศนคติในการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 พบว่าระดับความรู้ในการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรโดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือหากผู้มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรเพิ่มขึ้น จะทำให้ผู้มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการยื่นแบบแสดงรายการเงินได้บุคคลธรรมดา และส่งผลให้มีอัตราการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเขมิกา ตั้งประกายโรจน์(2553) พบว่าผู้ที่ผ่านการอบรมทางภาษีที่มากครั้ง มีความรู้เพิ่มขึ้นทำให้มีทัศนคติที่ดีขึ้น ส่งผลต่อความสนใจในการเสียภาษีที่ถูกต้องครบถ้วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1. สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 ควรจัดโปรแกรมให้ความรู้ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ให้แก่ผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 ในรูปแบบต่างๆ เช่น การอบรม การให้คำปรึกษาเชิงลึกในการยื่นภาษี เป็นต้น เพื่อให้ผู้ยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 มีความรู้ในการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและส่งผลต่อทัศนคติที่ดี

2. สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 ควรใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

3. ข้อความในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาควรปรับปรุงให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รวมถึงการจัดทำคำอธิบายและวิธีการกรอกแบบแสดงรายการที่สามารถศึกษาให้เข้าใจได้ด้วยตนเอง

4. รัฐบาลควรเห็นความสำคัญต่อการสร้างความรู้เกี่ยวกับภาษีอากรแก่ประชาชนโดยจัดให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความรู้ด้านภาษีอากร โดยระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับภาษีอากรให้กับประชาชนได้อย่างยั่งยืน

5. ปรับปรุงวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีให้เข้าใจได้ง่าย มีความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษี

6. ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเรื่องการให้ความรู้เรื่องการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อทัศนคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อจะได้นำมาศึกษาหาวิธีการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศมากขึ้น

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีอากรประเภทอื่นๆ เช่น ภาษีเงินได้นิติบุคคล

3. ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความรู้และทัศนคติในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

4. ศึกษาความต้องการของประชาชนที่มีต่อการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ศึกษาเปรียบเทียบความรู้แต่ละระดับของการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

กิตติกรรมประกาศ

ครั้งนี้รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยใน

ตารางที่ 1 ระดับความรู้อของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 (n=400)

ระดับความรู้ของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ระดับความเห็น		ระดับความรู้
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ความรู้รวม	12.335	2.3615	ปานกลาง

ตารางที่ 2 ความรู้ของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 (n=400)

ความรู้เกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวล	ตอบถูก	ตอบผิด/ไม่ทราบ
รายการของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ร้อยละ	ร้อยละ
ด้านหน้าที่ของผู้เสียภาษี (ข้อที่ 1)	60.50	39.50
ด้านเงินได้พึงประเมิน (ข้อที่ 2-4)	70.25	29.75
ด้านการหักค่าใช้จ่าย (ข้อที่ 5-7)	54.25	45.75
ด้านการหักลดหย่อน (ข้อที่ 8-14)	60.50	39.5
ด้านการคำนวณภาษี (ข้อที่ 15-16)	60.25	39.75
ด้านภาษีถูกหัก ณ ที่จ่ายและเครดิตภาษี (ข้อที่ 17)	63.00	37.00
ด้านการยื่นแบบแสดงรายการ (ข้อที่ 18-20)	64.25	35.75

ตารางที่ 3 ทศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2 (n=400)

ทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ระดับความเห็น		ระดับทัศนคติ
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
ทัศนคติรวม	3.6815	0.54832	ดี
- ทัศนคติด้านหน้าที่และความสำคัญของการยื่นภาษี	3.8180	0.62019	ดี
- ทัศนคติด้านความยุติธรรมในการเก็บภาษีการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน	3.3338	0.8921	ปานกลาง
- ทัศนคติด้านความสำคัญของความรู้ในการยื่นแบบฯ	3.6840	0.57075	ดี

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของทัศนคติของผู้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในท้องที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2

ระดับทัศนคติ	คะแนนเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
ทัศนคติไม่ตัวอย่างยิ่ง	1.00 – 1.80	0	0.00
ทัศนคติค่อนข้างไม่ดี	1.81 – 2.60	16	4.0
ทัศนคติปานกลาง	2.61 – 3.40	106	26.5
ทัศนคติดี	3.41 – 4.20	204	51.0
ทัศนคติดีมาก	4.21 – 5.00	74	18.5
รวม		400	100.00

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. (2557). *ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2557*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- กิตติยา อากาศอุบลและคณะ. (2557). *ประมวลรัษฎากรฉบับสมบูรณ์ปี 2557*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาการบริหารธรรมนิติ จำกัด.
- เขมวิภา ตั้งประกายโรจน์. (2553). *คุณลักษณะของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับทัศนคติต่อความเป็นธรรมของมาตรการภาษีอากรในด้านค่าใช้จ่ายเงินได้พึงประเมิน ค่าลดหย่อนและอัตราภาษี*. บัญชีมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนาพร ประธานธูราษฎร์. (2547). *ความรู้และเจตคติของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดสมุทรสาครที่มีต่อระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และปกเจริญผล.
- พิจิตรา อินคาคร. (2551). *มูลของการไม่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีศึกษาผู้เสียภาษีที่อยู่ในท้องที่ความรับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 10*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจัย ตระกูลมัยผล. (2541). *การศึกษาความรู้และเจตคติของผู้เสียภาษีที่มีต่อการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริชัย กาญจนวาสิ, ดิเรก ศรีสุขและทวิวัฒน์ ปิตยานนท์. (2535). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรรพากร, กรม. (2557). *รายงานประจำปี 2555*. กรุงเทพมหานคร:

- สรรพากร, กรม. (2557). ความรู้เรื่องภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. จาก <http://www.rd.go.th/publish/309.0.html>. (สืบค้นเมื่อ ต.ค.57)
- สรศักดิ์ พุทธิบูชา. (2555). ความรู้ ความเข้าใจ ของผู้เสียภาษีอากรที่มีผลต่อทัศนคติการเสียภาษี เงินได้ บุคคลธรรมดาของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 15 (เขตพระโขนง). วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริอร วิชชาวุธ. (2541). จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สุราษฎร์ธานี 2. (2557). รายงานผลการจัดเก็บภาษีอากรปีงบประมาณ 2557.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. (พิมพ์ครั้งที่ 19 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cohen, J.W. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Second Edition. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Hair, J.F. Black, W.C. Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. Seventh Edition. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในชุมชน

Health Care among Aging Population with type 2 Diabetes Mellitus in Community.

อุมากร ใจยังยืน^{1*}, ณัฐวรรณ คำแสน¹, เพ็ญรุ่ง วรรณดี¹, สาวิตรี แก้วน่าน¹

Umakorn Jaiyungyuen^{1*}, Natawan Khumsaen¹, Penrung Vandee¹, Sawitree Kaewnan¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ ในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงบรรยายแบบภาคตัดขวางระหว่าง เดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2558 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในชุมชนที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในจังหวัดสุพรรณบุรี จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน จำนวน 343 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 มีพฤติกรรมการดูแลตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.22$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่องมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.18$, $SD = 0.39$) รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหารซึ่งมีระดับพฤติกรรมในระดับดีเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 2.91$, $SD = 0.28$) และพฤติกรรมการออกกำลังกายมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 2.05$, $SD = 0.39$) ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาการเจ็บป่วยไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การดูแลสุขภาพ, ผู้สูงอายุ, โรคเบาหวาน

Abstract

This research studied holistic health care among the aging population in Suphanburi Province with type 2 diabetes mellitus and health related factors. This study was a cross-sectional-descriptive research. Samples were selected by stratified random sampling of 343

¹ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี

* ผู้ติดต่อ (Corresponding author) : อุมากร ใจยังยืน^{1*} วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี เลขที่118 หมู่ที่ 1 ตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี Email: uma_korn4@hotmail.com

type 2 diabetes mellitus patients. Questionnaires were used for data collection. Data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's product moment correlation coefficient. The results revealed that the mean self-care behaviors of aging population with type 2 diabetes mellitus were at a good level ($\bar{X} = 2.71$, $SD=0.22$). The highest mean score was in the nutrition dimension ($\bar{X} = 3.18$, $SD=0.39$) and the exercise dimension had the lowest mean score and at fair level ($\bar{X} = 2.05$, $SD=0.39$). Factors that had no association with diabetes mellitus aging were sex, age, education level, family income, illness duration and self-care. The findings suggested aging patients should have better self-care behavior and should promote physical exercise.

Keywords: self care, aging, diabetes mellitus

บทนำ

ประชากรผู้สูงอายุ เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบบสุขภาพทั่วโลกให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ เป็นปัญหาสาธารณสุขที่กำลังเป็นภาวะคุกคามกับระบบสุขภาพ และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้ว และในบางประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้นิยามว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มเป็นร้อยละ 20 และอายุ 65 ปีขึ้นไปเพิ่มร้อยละ 14 ซึ่งประเทศไทย ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2548 และการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนปัจจุบันในเดือนมกราคม 2557 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุประมาณ 9,928,000 คน หรือร้อยละ 15.30 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

การมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้โครงการสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลง ซึ่งอาจจะมี

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมต่อการออมและการลงทุน ทำให้ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น เพราะประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งต้องย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานมีเวลาเอาใจใส่ผู้สูงอายุน้อยลง ผู้สูงอายุจึงต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อม และความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบกล้ามเนื้อ และโครงกระดูก ทำให้การเคลื่อนไหวเชิงซ้ำไม่กระฉับกระเฉง และการทรงตัวไม่ดี อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทสัมผัส พบว่า ความสามารถในการมองเห็น การได้ยินลดลง ทำให้มีความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร การรับรู้กลิ่น และรสลดลง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ประกอบกับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ที่การทำงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด จะทำให้รู้สึกท้อแท้ หมดหวัง บุคลิกภาพเปลี่ยนไป รู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และ

ต้องการการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่นก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม

จากรายงานสถิติสุขภาพทั่วโลกปี พ.ศ. 2555 ขององค์การอนามัยโลกพบว่า 1 ใน 10 ของประชากรวัยผู้ใหญ่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นโรคเรื้อรังที่กำลังคุกคามประชากรในทุกช่วงวัย โดยประมาณว่ามีประชากรทั่วโลกป่วยด้วยโรคเบาหวาน 1.26 ล้าน คน โดย 4 ใน 5 คนเป็นชาวเอเชีย จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวานที่เพิ่มขึ้นอย่างพุ่งสูงนี้ ซึ่งความน่ากลัวของโรคเบาหวานอยู่ที่อาการของโรคเบาหวานจะค่อยๆ คืบคลานมาอย่างเงียบๆ ผู้ป่วยที่เริ่มเป็นโรคเบาหวานใหม่ๆ จะไม่แสดงอาการใด ส่วนใหญ่อาการจะปรากฏต่อเมื่อมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้นไปมากแล้ว ซึ่งผู้ป่วยมักไม่รู้ตัว หรือชะล่าใจรอให้เป็นมากก่อนแล้วค่อยมาตรวจรักษา ทำให้มีอาการภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน เช่น ตามัว มองเห็นไม่ชัด เนื่องจากมีต่อกระจกหรือจอประสาทตาเสื่อม เท้าชา ไม่รู้สึกหรือมีอาการปวดแสบร้อนที่เท้า เป็นแผลที่เท้าเรื้อรังไม่หาย หรือนิ้วเท้าดำเนื่องจากขาดเลือดไปเลี้ยง หรือมีอาการของโรคไตวาย เช่น บวม ซีด ปัสสาวะเป็นฟอง เป็นต้น

จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข พบว่าอัตราการรับผู้ป่วยในของโรงพยาบาล ด้วยโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นสูงมาก องค์การอนามัยโลก ได้คาดการณ์ประมาณจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานในประเทศไทย เดิมมีเพียง 1.5 ล้านคนในปี 2000 จะเพิ่มขึ้นเป็น 2.7 ล้านคนในปี 2030 นั้นย่อมหาหมายถึงกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้นและเป็นโรคเรื้อรังที่จะนำไปสู่ภาวะแทรกซ้อนที่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตเช่น ภาวะไตวาย การติดเชื้อในกระแสเลือด ซึ่งโรคเบาหวานเป็นโรคที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดูแลรักษาที่ยาวนาน ส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรและงบประมาณในการใช้จ่ายเพื่อให้การดูแลสำหรับผู้ป่วยกลุ่มโรคเรื้อรังนี้ ฉะนั้นสิ่งที่สำคัญในการที่จะควบคุมและป้องกันภาวะแทรกซ้อนใน

ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุคือการควบคุมพฤติกรรมให้เหมาะสม พฤติกรรมที่ต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเสมอ คือ พฤติกรรมการดูแลตนเองด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน การรักษาอย่างต่อเนื่อง หากผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานสามารถที่จะควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ย่อมจะส่งผลดีต่อสุขภาพของผู้ป่วย ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ในกลุ่มที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ ว่ามีรูปแบบพฤติกรรมการดูแลตนเองอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพ และวางแผนในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยเฉพาะในโรคเบาหวานในระดับชุมชน ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ ที่มีผลต่อการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในชุมชน

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional-Descriptive Research) เพื่อหารูปแบบการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม โดยศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ประกอบด้วย พฤติกรรมการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการออกกำลังกาย พฤติกรรมการพักผ่อน พฤติกรรมการคลายเครียด และพฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาเป็นผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี คำนวณ

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์อำนาจทดสอบ (Power Analysis) (Cohen, 1988; Polit & Beck, 2001) ซึ่งมีปัจจัยกำหนด (Parameters) ดังนี้

- ระดับความเชื่อมั่น (Type I Error, α) = 0.05

- อำนาจทดสอบ (Power: $1-\beta$) = 0.80 เพื่อป้องกันการเกิดความผิดพลาดแบบที่ 2 (Type II Error, β)

- ขนาดอิทธิพล ใช้ (Effect Size (ES), f^2) = 0.15 (Cohen, 1988)

จากการใช้โปรแกรม G*Power 3.1.9.2 โดยมีปัจจัยกำหนดดังกล่าว พบว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ควรมีไม่น้อยกว่า 343 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage cluster sampling) จากชุมชนทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี

คุณสมบัติในการเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้สูงอายุในชุมชนที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานในจังหวัดสุพรรณบุรีโดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้สูงอายุซึ่งป่วยด้วยโรคเบาหวาน อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีระดับน้ำตาลในเลือดไม่เกิน 130 mg% หลังจากงดน้ำตาลอาหาร 8 ชั่วโมง

2. ไปรับการตรวจรักษาที่คลินิกโรคเบาหวานและไม่มีโรคอื่นๆ ร่วม

3. อาศัยอยู่กับครอบครัวและช่วยเหลือตัวเองได้

4. มีความยินดีที่จะเข้าร่วมในการวิจัย สามารถฟัง พูด อ่าน เขียน และสื่อสารภาษาไทยได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ในส่วนนี้เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น อายุ

ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ การศึกษาสูงสุด รายได้ ระยะเวลาที่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคเบาหวาน ผู้ดูแล

2. แบบสอบถามเรื่อง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ฉบับภาษาไทย จากแนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (HHCM) จำนวน 57 ข้อ ประกอบด้วยพฤติกรรม การดูแลตนเอง เช่น พฤติกรรมการบริโภคอาหาร, การออกกำลังกาย, การพักผ่อน, การคลายเครียด และการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการกระทำข้อมูล (Data management) และการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary data analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตามขั้นตอนดังนี้

1. การจัดการกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น กระทำโดยนำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลจริงมาตรวจสอบความสมบูรณ์และคัดเลือกแล้วนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วมาลงรหัส ในแบบลงรหัสสำหรับประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และนำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วไปบันทึกในคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิง ดังนี้

2.1 หาความถี่และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล

2.2 หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน

2.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคเบาหวาน) กับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (the Pearson's Product Moment Correlation)

ผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นวิจัยเชิงบรรยายแบบภาคตัดขวาง ผลการศึกษากการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ ในผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 343 คน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.9 มากกว่าเพศชายร้อยละ 34.1 โดยมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 68.91 ปี (SD=6.41) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 65-69 ปี ร้อยละ 30.32 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.5 และผู้สูงอายุไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 43.1 รองลงมา คือ มีอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 34.1 ในขณะที่ร้อยละ 54.2 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าห้าพันบาท

ระยะเวลาเฉลี่ยของการป่วยของกลุ่มตัวอย่าง 8.8 ปี (SD=5.67) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเจ็บป่วยอยู่ในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 35.86 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 71.14 ยังไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการป่วยด้วยโรคเบาหวาน ในขณะที่ภาวะแทรกซ้อนที่พบมากที่สุด คือ อาการตาบวม โดยพบร้อยละ 16.33 และพบว่าร้อยละ 83.4 ของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดูแล และผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นบุตร ร้อยละ 68.53 รองลงมาคือ คู่สมรสร้อยละ 24.83 ในขณะที่ผู้ให้การดูแลอื่นๆ ในที่นี้หมายถึงผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากบุคคลอื่นที่ครอบครัวว่าจ้างให้มาดูแล ร้อยละ 1.05

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมโดยรวมในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโรคเบาหวานที่อาศัยอยู่ในชุมชน ภาพในทุกด้านมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.67$, $SD = 0.21$) โดยเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านพฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่องมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.18$, $SD = 0.39$) รองลงมา คือ พฤติกรรมการบริโภคอาหารซึ่งมีระดับพฤติกรรมในระดับดีเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 2.91$, $SD = 0.28$) และพฤติกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ พฤติกรรมการออกกำลังกายมีระดับพฤติกรรมในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 1.86$, $SD = 0.39$)

และจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารได้แก่เพศ โดยพบว่าเพศหญิงจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.106$, $p < 0.05$) และพบว่าอายุและระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านการบริโภคอาหาร ($r = 0.152$, 0.188 , $p < 0.01$) ตามลำดับ

ด้านพฤติกรรมการออกกำลังกายพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ได้แก่ รายได้ของครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.172$, $p < 0.01$) ในขณะที่ปัจจัย อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมด้านการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ($r = -0.292$, $p < 0.01$)

ด้านพฤติกรรมการพักผ่อน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และระยะเวลาที่เจ็บป่วยไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านการพักผ่อน

ด้านพฤติกรรมการคลายเครียด พบว่าปัจจัยรายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ

พฤติกรรมการคลายเครียดของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.108$, $p<0.05$)

ด้านพฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่องของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.156$, $p<0.01$)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ($n=343$)

พฤติกรรม	\bar{X}	SD	ระดับพฤติกรรม
พฤติกรรมภาพรวม	2.67	0.21	ดี
การบริโภคอาหาร	2.91	0.28	ดี
การออกกำลังกาย	1.86	0.39	พอใช้
การพักผ่อน	2.88	0.37	ดี
การคลายเครียด	2.53	0.39	ดี
การรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง	3.18	0.39	ดี

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว ระยะเวลาการเจ็บป่วยและพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานทุกด้าน ($n=343$)

ปัจจัย	1	2	3	4	5
อายุ					
เพศ	-.006				
ระดับการศึกษา	-0.169**	-0.127**			
รายได้ของครอบครัว	-0.294**	-0.203**	0.589**		
ระยะเวลาการเจ็บป่วย	0.184**	0.002	0.035	0.065	
การบริโภคอาหาร	-0.152**	0.106*	0.014	-0.188**	-0.039
การออกกำลังกาย	-0.292**	-0.1	-0.057	0.172**	-0.021
การพักผ่อน	0.032	0.005	0.034	0.091	0.046
การคลายเครียด	-0.024	-0.05	0.024	0.108*	-0.066
การรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง	0.156**	-0.054	0.063	0.034	-0.077

* $p<0.05$, ** $p<0.01$

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional-Descriptive Research) เพื่อหาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2 ในผู้สูงอายุ โดยศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ประกอบด้วย พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน การคลายเครียด และการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่าการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2

จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานในจังหวัดสุพรรณบุรี มีรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเอง ในภาพรวมมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.67$, $SD = 0.21$) สอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนา ชูวรรณะปกรณัม และสายพิน สุริยวงศ์ (2554) และการศึกษาของ กฤษณา คำลอยฟ้า (2554) พบว่า ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการปฏิบัติตัวอยู่ในระดับดีมาก โดยเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้าน การรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่องมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.18$, $SD = 0.39$) รองลงมาคือ พฤติกรรมการบริโภคอาหารซึ่งมีระดับพฤติกรรมในระดับดี เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 2.91$, $SD = 0.28$) และพฤติกรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พฤติกรรมการออกกำลังกายมีระดับพฤติกรรมในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 1.86$, $SD = 0.39$) ซึ่งจากผลการศึกษา ในด้าน พฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง เป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพแล้ว ส่งผลให้สามารถมีเวลาในการดูแลสุขภาพตนเองได้ และช่วงเวลาในการเจ็บป่วยของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยอยู่ที่ 8.8 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลายาวนานในการดูแลสุขภาพ สอดคล้องกับลักษณะทั่วไปที่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ ที่ไม่พบ

ผู้ป่วยที่มีภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานถึงร้อยละ 71.14

นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านการออกกำลังกายมีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 1.86$, $SD = 0.39$) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในกลุ่มวัยสูงอายุที่มีอายุเฉลี่ยที่ 68.91 ปี ความสามารถในการออกกำลังกาย อย่างมีแบบแผนน้อยลง จากความเสื่อมที่เกิดขึ้นตามวัย โดยข้อคำถามที่มีระดับคะแนนมากที่สุด คือ มีการเคลื่อนไหวในการทำงาน การประกอบอาชีพ จนรู้สึกเหนื่อยอย่างน้อยวันละ 30 นาที ซึ่งผู้สูงอายุส่วนมากจะทำงานบ้านไม่มีการประกอบอาชีพถึงร้อยละ 43.15 รองลงมา คือ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 34.11 ซึ่งทำให้พฤติกรรมการออกกำลังกายมีน้อยลง สอดคล้องกับการศึกษาของ เลิศมณฑัต อัครวาทิน (2554) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีอาการไม่ดีขึ้นมักจะละเลยในการดูแลสุขภาพ และขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ ที่มีผลต่อการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ชนิดที่ 2

ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน สอดคล้องกับการศึกษาของชุตินา สีสาลุดมลิขิต (2552) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล อายุ เพศ ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารได้แก่ เพศ โดยพบว่าเพศหญิงจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพตนเองด้านการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.106$, $p < 0.05$) สอดคล้องกับการศึกษาของ ไตรดา ชุมนุ้ยและคณะ (2552) พบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานเพศหญิงจะมีพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพ

กว่าเพศชาย และพบว่าอายุและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการดูแลตนเอง ด้านการบริโภคอาหาร ($r=-0.152, 0.188, p<0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีทธา ประกอบชัย และคณะ (2557) ที่พบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านพฤติกรรมการออกกำลังกายพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ได้แก่ รายได้ของครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านการออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.172, p<0.01$) ในขณะที่ปัจจัย อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมด้านการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ($r=-0.292, p<0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของ เลิศมณฑนัตร์ อัครวาทิน (2554) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีอาการไม่ดีขึ้นมักจะละเลยในการดูแลสุขภาพ และขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

ด้านพฤติกรรมการคลายเครียด พบว่า ปัจจัย รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการคลายเครียดของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.108, p<0.05$) สอดคล้องกับ การศึกษาของ อุมามาร ใจยิ่งยี่น (2552) รายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านพฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่อง พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการรักษาโรคเบาหวานอย่างต่อเนื่องของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.156, p<0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของ กุสุมา กังหลี (2557) พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวาน และสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับไม่เกิน 130 mg% ได้แล้ว และมีระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในเพียงระดับดีเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วก็ยังคงพบว่า พฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานยังอยู่เพียงระดับพอใช้ ฉะนั้นหากต้องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จึงจำเป็นต้องให้ การส่งเสริมสุขภาพ ติดตามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานอยู่เสมอเพื่อให้เกิดการดูแลที่ต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี ขอขอบคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา คำลอยฟ้า. (2554). พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานในคลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลแก่งสนามนางอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*, 17(1), 17-30.
- กฤษมา กังหลี. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้เป็นเบาหวานชนิดที่สอง โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(3), 256 – 270.
- ชุตินา ลีลาอุดมลิปิ. (2552). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 2(1), 64-75.
- ทัศนาศูร ฐววรรณปกรณ์และสายพิน สุริยวงศ์. (2554). มุมมองการป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน. *วารสารสภาการพยาบาล*, 26(4), 96-107.
- เลิศมณฑัตร์ อัครวาทิน และคณะ. (2554). พฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน: กรณีศึกษาผู้ป่วยตำบลม่วงงาม อำเภอสายบุรี จังหวัดสงขลา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 5(1), 103-111.
- ศรัทธา ประกอบชัย, ศศิมา กฤษมา ณ อยุธยา, ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ, พีระ บุรณะกิจเจริญ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการรับประทานยาของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 32(4), 43-51.
- ไศรดา ชุมน้อยและคณะ. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 1(3), 60-69.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2557). *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน 2557*. กรุงเทพมหานคร: หจก.อรุณการพิมพ์.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). *สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล*. มปท.
- อุมกร ใจยังยืน. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 2(1), 39-42
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioural Science*. Hillsdale, N. Lawrence Erlbaum Associates. Edward L. Schneider and Jack M. Guralnik. The Aging of America. 1990. *JAMA*; 263:17.
- Richard Crackhell. *The Ageing Population. Key Issues for the new Parliament 2010: House of Commons Library Research*. 2010. Government Actuary's Department.
- Mertler, C.A., & Vannatta, R.A. (2002). *Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Application and Interpretation* (2nded.). Glendale, CA: Pycszak Publishing. Population Division, DESA, United Nations. *World Population Ageing 1950-2050*. Pp. 5-9.
- The World Health Organisation (2015). *World Health Statistics 2015. Global Health Observatory Data*. The World Health Organisation. Geneva. *in Education*.

นโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทย

Family Planning Policy of India

ธัญชัช วิภัติภูมิประเทศ¹

Thuntuch Viphatphumiprathes¹

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีประชากร 1,314 ล้านคน ซึ่งถือว่ามีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศจีน แต่จากการฉายภาพประชากร (Population Projection) พบว่า ในปี ค.ศ. 2050 ประเทศไทยจะมีประชากรมากที่สุดในโลก กล่าวคือ มีจำนวน 1,660 ล้านคน ดังนั้น จึงได้มีการออกนโยบายประชากรโดยเน้นทางด้านวางแผนครอบครัวเพื่อจัดการกับสภาพปัญหาดังกล่าว บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยที่ผ่านมา และเพื่อสรุปบทเรียนสำคัญที่ได้จากการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงประสบกับสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: นโยบายประชากร, การวางแผนครอบครัว

Abstract

With 1,314 million people, India is currently the world's second most populous country after China. However, India is projected to have 1,660 million people by 2050 and will become the world's most populous country. In order to solve the problem, India has launched a national population policy in family planning. This academic article aims to describe India's national population policy with respect to family planning and to summarize important lessons learned from the implementation of the policy. Several factors related to India's continuing population growth will also be discussed in this article.

Keywords: Population Policy, Family Planning

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, หมวติศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, Email: thuntuch.vip@dpu.ac.th

¹ Assistant Professor, Department of General Education, Faculty of Arts, Dhurakij Pundit University, Email: thuntuch.vip@dpu.ac.th

บทนำ

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีประชากร 1,314 ล้านคน ซึ่งถือว่ามีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศจีนมีประชากร 1,372 ล้านคน (Population Reference Bureau, 2015: 2) และแม้ว่าอัตราเจริญพันธุ์รวมยอด² (Total Fertility Rate: TFR) ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงจากในอดีต ปี ค.ศ. 1951 ซึ่งมีค่า TFR เท่ากับ 6 และปัจจุบัน ปี ค.ศ. 2015 มีค่า TFR เท่ากับ 2.3 แต่จากการฉายภาพประชากร (Population Projection) พบว่า ในปี ค.ศ. 2050 ประเทศไทยจะมีประชากรมากที่สุดในโลก กล่าวคือ มีจำนวน 1,660 ล้านคน (Population Reference Bureau, 2015: 2, 14)

ประเทศไทยมีการประกาศใช้นโยบายประชากรโดยเน้นเรื่องการวางแผนครอบครัวเพื่อควบคุมจำนวนประชากรมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 และในปี ค.ศ. 2000 ได้ประกาศใช้นโยบายประชากรแห่งชาติ (National Population Policy) ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยที่ผ่านมา และเพื่อสรุปบทเรียนสำคัญที่ได้จากการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงประสบสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง

ความเป็นมาของนโยบายประชากรของประเทศไทย

ประเทศไทยประสบกับปัญหาการเพิ่มประชากรมาโดยตลอด จนทำให้รัฐบาลประกาศใช้นโยบายประชากรแห่งชาติ โดยเฉพาะในด้านการวางแผนครอบครัวในปี ค.ศ. 1952 สำหรับที่มาของนโยบาย เริ่มต้นจากในปี ค.ศ. 1916 Pyare Kishan Watal ได้เขียนหนังสือชื่อ “The Population

Problem in India” ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของจำนวนประชากรอินเดียที่เพิ่มสูงขึ้นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา (Banerjee, 1979)

ในปี ค.ศ. 1925 Professor Raghunath Dhondo Karve ได้เปิดคลินิกคุมกำเนิดเป็นครั้งแรก และในปี ค.ศ. 1930 รัฐบาลได้เปิดคลินิกคุมกำเนิดหลายแห่ง ในขณะเดียวกัน รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการวางแผนแห่งชาติในปี ค.ศ. 1938 โดยมอบหมายให้ทำงานเกี่ยวกับปัญหาประชากรของอินเดีย ซึ่งเกิดจากฐานคิดที่ว่า ปัญหาประชากรมิได้แยกอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ถอยหลัง นอกจากนั้นยังเน้นเรื่องการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด

ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1947 ปัญหาการเพิ่มจำนวนประชากรยังมีต่อเนื่อง ประเทศไทยมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศจีน โดยในปี ค.ศ. 1951 มีอัตราการเกิด³ (Crude Birth Rate: CBR) สูงถึง 40.8 ต่อพันคน ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาความยากจนและการเติบโตของประชากรเองทำให้เกิดปัญหาเรื่องการใช้ทรัพยากร ซึ่งส่งผลให้คนอพยพเข้าเมืองจนทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ตลอดจนปัญหาสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ

รัฐบาลอินเดียได้ริเริ่มโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติในปี ค.ศ. 1952 โดยแผนแรกได้มีการให้คำแนะนำเรื่องการวางแผนครอบครัวในโรงพยาบาลของรัฐและศูนย์การแพทย์ในชนบท และในช่วงปี ค.ศ. 1969–1974 โครงการวางแผนครอบครัวได้รับการจัดอันดับความสำคัญสูงสุดโดยได้รับงบประมาณค่าใช้จ่าย 3,300 ล้านบาท

ในปี ค.ศ. 1976 ซึ่งเป็นสมัยที่นางอินทรา คานธี เป็นนายกรัฐมนตรี นายสัญญา คานธี บุตร

² อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด คือ จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งจะมีตลอดวัยเจริญพันธุ์ของตน

³ อัตราการเกิด คือ จำนวนการเกิดทั้งหมดในปีหนึ่งหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมดเมื่อกลางปีนั้น คูณด้วย 1,000

ชายคนเล็กของนางอินทรี ได้รับแรงค์เพื่อคุมกำเนิด ทำให้มีการทำหมันชายเป็นจำนวน 7 ล้านคน มีทั้งผู้ที่สมัครใจและไม่สมัครใจแต่จำต้องทำ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนอย่างรุนแรง ต่อมา ในสมัยที่นายราจีฟ คานธี บุตรชายคนโตของนางอินทรีได้เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลในสมัยนั้นได้เน้นการวางแผนครอบครัวแบบสมัครใจและเน้นการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก โดยถือว่างานวางแผนครอบครัวจะมีส่วนช่วยให้สวัสดิการของครอบครัวดีขึ้นด้วย และได้เน้นการบริการด้านอนามัยแม่และเด็กเพิ่มขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้มั่นใจว่าการมีครอบครัวขนาดเล็กนั้นทำให้ครอบครัวมีสุขภาพดีและมีความสุข

ในปีค.ศ. 1997 รัฐบาลอินเดียได้เพิ่มเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ (Reproductive Health) เข้าไว้ในนโยบายประชากร เพื่อส่งเสริมให้ประชากรได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพและให้ข้อมูลแก่ประชากรในด้านต่างๆ เช่น ทางเลือกในการคุมกำเนิด บทบาทเพศชาย และความต้องการของวัยรุ่น เป็นต้น ในปีค.ศ.2000 รัฐบาลอินเดียได้จัดตั้ง "National Commission on Population" (Department of Family Welfare, Ministry of Health & Family Welfare, Government of India, 2000) เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินงานทางประชากรในด้านต่างๆ และได้กำหนดนโยบายทางประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว สำหรับวัตถุประสงค์หลักของนโยบายนั้นคือ การเน้นเรื่องการคุมกำเนิด การให้บริการสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ และการลดอัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (Total Fertility Rate: TFR) ให้อยู่ในระดับทดแทน⁴ เพื่อให้จำนวนประชากรมีความสอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และยังกำหนดเป้าหมายทางประชากรในปี ค.ศ. 2010 ที่เกี่ยวข้องกับจำนวนประชากร

เช่น การส่งเสริมการเลื่อนอายุแรกสมรสของสตรีไม่ให้ต่ำกว่า 18 ปี โดยควรอยู่ที่ 20 ปีขึ้นไป มีการให้ข้อมูล คำปรึกษา และบริการทางเลือกที่หลากหลายสำหรับการคุมกำเนิด และการส่งเสริมให้มีครอบครัวขนาดเล็กเพื่อให้ค่า TFR อยู่ในระดับทดแทน (Department of Family Welfare, Ministry of Health & Family Welfare, Government of India, 2000; Government of India, Planning Commission, 2006; Kumar, 2003; UNESCAP, 2000)

การดำเนินงานตามนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทย

รัฐบาลอินเดียได้ดำเนินงานด้านการวางแผนครอบครัวเพื่อที่จะควบคุมจำนวนประชากรและการเน้นให้มีครอบครัวขนาดเล็ก โดยใช้รูปแบบต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน (Bhagat & Bhagat, 2007; Department of Family Welfare, Ministry of Health & Family Welfare, Government of India, 2000; Government of India, Planning Commission, 2006; Kumar, 2003; Sharma, 2000; UNESCAP, 2000) ได้แก่ สื่อ มาตรการของรัฐบาล และการศึกษา ดังนี้

1. สื่อ

1.1 สื่อภาพยนตร์และวิทยุ

ในช่วงแรกของการวางแผนครอบครัวในปีค.ศ. 1952 การให้บริการทางคลินิกให้คำปรึกษาและบริการทางการวางแผนครอบครัว ซึ่งเป็นโอกาสที่ทำให้รัฐได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวางแผนครอบครัว ที่สำคัญ คือ กระทรวงสารสนเทศและการแพร่ภาพ/เสียง ได้เลือกสื่อประเภทภาพยนตร์มาใช้ในการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การวางแผนครอบครัว โดยสร้างภาพยนตร์เรื่อง

⁴ อัตราภาวะเจริญพันธุ์ระดับทดแทน ควรมีค่าอยู่ประมาณ 2.1 ต่อสตรีหนึ่งคน ทั้งนี้เพื่อให้บุตรทั้งสองคนทำหน้าที่เป็นพ่อและแม่ต่อไปในอนาคต

“Planned Parenthood” ซึ่งสื่อให้เห็นว่าปัญหาประชากรเป็นปัญหาระดับชาติ และในภาพยนตร์ได้เน้นประโยคว่า “the country is overpopulated” รวมถึงเตือนให้พ่อแม่มีความรับผิดชอบต่อประเทศ และในตอนท้ายของภาพยนตร์จบลงด้วยประโยคที่ว่า “.....to overcome many of the chronic ills that plague our country, let this be an age of planned parenthood” และมีการสร้างภาพยนตร์แอนิเมชันอีกเรื่อง คือ “My Wise Daddy” ซึ่งสะท้อนว่าครอบครัวควรมีบุตรจำนวนน้อย

สื่อภาพยนตร์ส่วนใหญ่ที่เผยแพร่สู่ประชาชน มักมีการสื่อข้อความ เช่น “A small family is a happy family” “Don't have the next child now” และ “No more Children after the third” ที่สำคัญเนื้อหาของภาพยนตร์ส่วนใหญ่ได้แสดงให้เห็นครอบครัว 2 ประเภท คือ ครอบครัวขนาดใหญ่มักเป็นครอบครัวที่ยากจน ไม่มีความสุข อยู่ในชนบท มีความสกปรก มีการโต้เถียงกัน มีความหดหู่ ในขณะที่อีกครอบครัวหนึ่งที่เป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีความสุข อยู่ในเมือง มีความทันสมัยตามแบบอย่างชาวตะวันตก และมีความสุข อย่างไรก็ตามพบว่า เนื้อหาของภาพยนตร์ดังกล่าวยังไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกของการวางแผนครอบครัวอย่างเพียงพอ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบหรือผลข้างเคียงที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการคุมกำเนิดบางประเภท

ในปีค.ศ. 1965 พบว่า สื่อวิทยุได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการยอมรับการวางแผนครอบครัวของประชากรในชนบท นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อประเภท “เพลงพื้นบ้านและละครพื้นบ้าน” ในชนบท เพื่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ต่อมาในยุคหลังได้มีการนำดารานักแสดงที่มีชื่อเสียงมาเป็นตัวแทนชักชวนให้ประชาชนมีครอบครัวขนาดเล็ก

1.2 สื่อสิ่งพิมพ์และคำขวัญ

ในช่วงปี ค.ศ. 1961 มีการเพิ่มศูนย์การให้คำปรึกษาและบริการตลอดจนเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับ

การวางแผนครอบครัว ส่วนสื่อยังคงเป็นวิธีการสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลการวางแผนครอบครัว โดยมีการเพิ่มสื่อประเภทสิ่งพิมพ์และคำขวัญ ได้ผลผลิตออกมาหลายภาษาตามกลุ่มภาษาต่างๆ ที่ประชากรอินเดียใช้และมีการเผยแพร่สื่อประเภทนี้สู่ชนบทด้วย

อย่างไรก็ดี ในปี ค.ศ. 1965 มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อ พบว่า มีปัญหาสำคัญในการเผยแพร่ คือ ประชาชนชนบทไม่สามารถเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ได้อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องความรู้หนังสือ และพบว่าสื่อต่างๆ นั้นยังมีข้อจำกัดในด้านปริมาณซึ่งทำให้ไม่สามารถแพร่หลายไปสู่ประชาชนได้อย่างครอบคลุม

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงได้วางกลยุทธ์ใหม่ โดยการออกแบบสัญลักษณ์ซึ่งเป็นสื่อการวางแผนครอบครัวเป็นรูปหน้าของครอบครัวที่มีความสุขอันประกอบด้วยบุตรเพียง 2 คน ซึ่งสื่อดังกล่าวจะสามารถเข้าถึงประชากรในชนบทได้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีการติดป้ายสัญลักษณ์ไว้ตามรถประจำทาง ป้ายข้างถนน และ กล้องไม้ขีดไฟ นอกจากนี้ ยังมีการผลิตสัญลักษณ์เป็นตราสามเหลี่ยมสีแดงเพื่อสื่อเรื่องจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา ลูกชายและลูกสาว ต่อมาการรณรงค์การวางแผนครอบครัวได้มีการใช้คำขวัญว่า “Two or Three Children are Enough!” โดยมีรูปครอบครัวที่มีความสุขประกอบด้วยพ่อแม่ลูก และสัญลักษณ์สามเหลี่ยมสีแดง

ต่อมาช่วงปี ค.ศ. 1966-1967 สัญลักษณ์รูปภาพที่ใช้ในการรณรงค์ได้มีการปรับปรุงใหม่และใช้คำขวัญใหม่ เช่น “against ever having a fourth child” นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อประเภทรถเคลื่อนที่โดยนำเสนอข้อมูลผ่านการโฆษณา เพลง ละคร และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อเข้าถึงประชาชนในหมู่บ้าน การรณรงค์ด้วยป้ายสัญลักษณ์เหล่านี้ได้เข้ามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถเห็นได้จากสื่อโปสเตอร์และคำขวัญให้ประชากรมีบุตรจำนวนน้อยหรือมีครอบครัวขนาดเล็ก

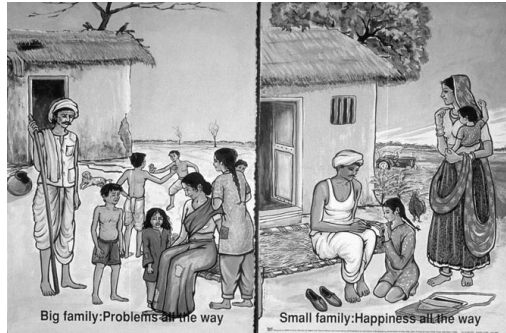
ภาพประกอบ 1 สัญลักษณ์แห่งการวางแผนครอบครัว
ที่มา: Chawla (2012)

ภาพประกอบ 2 การณรงค์การวางแผนครอบครัวบนแสตมป์เป็นรูปครอบครัวที่มีความสุขและสัญลักษณ์สามเหลี่ยมที่สื่อถึงการลดขนาดครอบครัว
ที่มา: Pradhan (2015)

ภาพประกอบ 3 ป้ายรณรงค์การวางแผนครอบครัวโดยให้คู่สมรสเว้นระยะการมีบุตรคนที่สองออกไป 3 ปีหลังจากมีบุตรคนแรก
ที่มา: Krock (2004)

ภาพประกอบ 4 การรณรงค์เรื่องการมีครอบครัวขนาดเล็ก โดยอธิบายถึงข้อเสียของการมีครอบครัวขนาดใหญ่และข้อดีของการมีครอบครัวขนาดเล็กกว่า “Big family: Problems all the way, Small family: Happiness all the way”
ที่มา: Krock (2004)

1.3 การให้สารสนเทศ การศึกษาและการสื่อสาร

สำหรับนโยบายประชากรปี ค.ศ. 2000 ได้มีการรณรงค์หรือขัดเกลากิจกรรมโดยผ่านวิธีการให้สารสนเทศ การศึกษาและการสื่อสาร หรือ “Information Education and Communication” (IEC) ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นได้รณรงค์เรื่องสวัสดิการครอบครัวและการศึกษาผ่านสื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างแรงจูงใจที่ดีแก่ประชากรท้องถิ่น ดังเห็นได้จากในรัฐมิชิแกนฯ ได้ใช้กลยุทธ์โดยการแพร่กระจายข้อความผ่านทางสื่อประเภทต่างๆ เช่น ระบบการขนส่ง ถนนทางหลวง และการรณรงค์ตามริมถนนทั้งในเมืองและชนบท ตลอดจนผ่านทางภาพยนตร์ ละครโรงเรียน การประชุมสาธารณะ โรงภาพยนตร์ในท้องถิ่น และเพลงพื้นบ้าน

ในส่วนการขัดเกลาด้านอนามัยเจริญพันธุ์ และสุขภาพเด็กซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและแบบแผนของแต่ละคนหรือชุมชนนั้น ทำโดยการให้ผู้นำ และ ดาราภาพยนตร์ ออกมาให้ข่าวสารและชักชวนในประเด็นต่างๆ เช่น “Delayed Marriages for Women” และ “Fewer Babies, Healthier

Babies” เป็นต้น

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาลณรงค์ คือ การสนับสนุนให้ครอบครัวมีค่านิยมยอมรับการมีบุตรสาว เพื่อป้องกันปัญหาการฆ่าทารกเพศหญิง และเพื่อป้องกันไม่ให้คู่สมรสมีบุตรต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้บุตรชาย

ภาพประกอบ 5 การรณรงค์ให้ครอบครัวยอมรับการมีบุตรสาว โดยใช้ข้อความว่า “Why only a boy? Are these not girls?”

ที่มา: Krock (2004)

นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์ผ่านการยกตัวอย่างบุคคลที่สนับสนุนเรื่องการมีครอบครัวขนาดเล็ก เช่น ผู้นำทางการเมือง ผู้นำชุมชน ผู้นำทางธุรกิจ ผู้นำทางศาสนา ดาราภาพยนตร์ นักกีฬา ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้นในสังคม ส่วนการเผยแพร่ทางสื่ออย่างวิทยุและโทรทัศน์ ถือว่าเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับการเผยแพร่ข้อความทางประชากร โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด

2. มาตรการของรัฐบาล

ในปี ค.ศ. 1976 นางอินทรา คานธี ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีได้ประกาศว่า ต้องทำให้ประเทศไทยอินเดียลดอัตราการเกิดเพื่อไม่ให้ประชากรเพิ่มเป็น

สองเท่าในอีก 28 ปีข้างหน้า วิธีการที่สำคัญที่ทำให้ในยุคนั้น คือ การประกาศให้พนักงานของรัฐหยาดนา และปัญญาชน ที่มีบุตรมากกว่า 2 คน จะถูกปฏิเสธไม่ให้รับสิ่งอำนวยความสะดวกจากรัฐ เช่น ที่อยู่อาศัย เงินกู้ยืม หรือ การอนุญาตให้หยุดงานในช่วงลาคลอด (นอกเสียจากมารดาได้ทำหมันแล้ว)

สำหรับนโยบายประชากรฉบับปี ค.ศ. 2000 ได้มีการเน้นรณรงค์การวางแผนครอบครัวให้ประชากรรับแนวคิดเรื่องการมีครอบครัวขนาดเล็ก (small family norm) ซึ่งรัฐบาลได้ให้ข้อเสนอหรือมีมาตรการแก่ประชากรเพื่อให้เกิดการยอมรับเรื่องการมีบุตรจำนวนน้อย (Bhagat & Bhagat, 2007; Department of Family Welfare, Ministry of Health & Family Welfare, Government of India, 2000; Government of India, Planning Commission, 2006; Kumar, 2003; Sharma, 2000; UNESCAP, 2000) ดังต่อไปนี้

1) คณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่นของอินเดียจะได้รับรางวัลและประกาศเกียรติคุณเมื่อสามารถดำเนินการให้ท้องถิ่นยอมรับเรื่องการมีครอบครัวขนาดเล็กและสามารถลดอัตราการเกิดได้

2) กรมพัฒนาสตรีและเด็กจะสนับสนุนการอยู่รอดและการเลี้ยงดูบุตรเพศหญิง และจะให้รางวัลเป็นเงินสดจำนวน 500 รูปี แก่มารดาที่คลอดบุตรเพศหญิงคนที่ 1 และ 2

3) กรมพัฒนาชนบทจะให้รางวัลเป็นเงินสด 500 รูปี แก่มารดาที่มีบุตรคนแรกหลังจากที่มีอายุ 19 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นการให้เงินสำหรับการมีบุตรคนที่ 1 หรือ 2 เท่านั้น และในอนาคตจะมีการให้เงินสำหรับการไปตรวจร่างกายระหว่างการตั้งครรภ์ การคลอดโดยผู้เชี่ยวชาญหรือในสถานพยาบาล การจดทะเบียนเกิดและการฉีดวัคซีน BCG

4) สำหรับคู่สมรสที่มีฐานะยากจน ผู้ที่ผ่านการทำหมันโดยมีบุตรไม่เกิน 2 คน จะมีสิทธิได้รับการประกันสุขภาพรวมบุตรด้วยไม่เกิน 5,000 รูปี รวมถึงจะได้รับการประกันอุบัติเหตุซึ่งคุ้มครองคู่สมรสที่ทำหมันด้วย

5) คู่สมรสที่มีฐานะยากจนจะได้รับรางวัลเมื่อมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่แต่งงานเมื่อมีอายุมากกว่าที่กฎหมายกำหนด (18 ปี) มีบุตรคนแรกภายหลังจากมารดามีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป มีการรับแนวคิดเรื่องการมีครอบครัวขนาดเล็ก และมีการคุมกำเนิดภายหลังจากมีบุตรคนที่ 2

6) การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดในเรื่องการห้ามไม่ให้เด็กแต่งงาน

นอกจากนั้น รัฐบาลยังเพิ่มการให้บริการแก่ประชาชนในด้านการคุมกำเนิดด้วยวิธีการต่างๆ พร้อมกับการให้คำปรึกษาควบคู่ไปด้วย

3. การศึกษา

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 สภาการวิจัยและฝึกอบรมทางการศึกษาแห่งชาติ (NCERT) ได้พัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอน เพื่อสอดแทรกเรื่องการวางแผนครอบครัวเข้าสู่วิชาในกลุ่มสังคมศึกษา เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ และ วิชาหน้าที่พลเมือง และสอดแทรกเนื้อหาลงในนิเวศวิทยาศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ The National Population Education Programme (NPEP) (Sharma, R.C., 2000) ได้จัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกเนื้อหาการวางแผนครอบครัวให้ทั่วประเทศ รวมถึงมีการเตรียมสื่อและการฝึกอบรมคน โดยมีเป้าหมายเพื่อกำหนดให้จำนวนประชากรทั้งประเทศอยู่ที่จำนวน 1,200 ล้านคนในปี ค.ศ. 2050 สำหรับเนื้อหาหลักที่สอดแทรกในหลักสูตรในขณะนั้น ได้แก่ เรื่องภาวะการเพิ่มประชากร พัฒนาการทางเศรษฐกิจและประชากร พัฒนาการทางสังคมและประชากร สุขอนามัยโภชนาการและประชากร ปัจจัยทางชีวภาพชีวิตครอบครัวและประชากร

ในช่วงปี ค.ศ. 1998-2000 รัฐบาลได้จัดทำโครงการใหม่ชื่อ "Population and Development Education in Schools" ซึ่งทำหน้าที่หลักโดยบูรณาการประชากรศึกษาตามแนวความคิดที่ได้ภายหลังจาก International Conference on Population and Development (ICPD) เมื่อปี ค.ศ.1994 และใช้แนวคิดเรื่อง "อนามัยเจริญพันธุ์" สู่การศึกษา

ของวัยรุ่น โดยเน้นเรื่องโรคเอดส์และยาเสพติดควบคู่ไปด้วย และตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมาได้จัดให้มีการให้คำปรึกษาและการรณรงค์เกี่ยวกับการคุมกำเนิด รวมถึงการสนับสนุนให้เด็กได้รับการศึกษาจนถึงอายุ 14 ปี ทั้งนี้จากมุมมองที่ว่า การศึกษาจะช่วยขัดเกลาให้เด็กตระหนักเกี่ยวกับการเลื่อนอายุแรกสมรส และประโยชน์ของการมีครอบครัวขนาดเล็ก

สรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานตามนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศไทย

จากการดำเนินงานตามนโยบายประชากรของประเทศไทยในด้านวางแผนครอบครัวเพื่อควบคุมจำนวนประชากรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่า ที่ผ่านมานั้นมีการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (TFR) มาโดยตลอด อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังคงประสบกับปัญหาการมีประชากรเพิ่มอย่างต่อเนื่อง และคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2050 จะมีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก

บทเรียนสำคัญที่ได้จากการดำเนินงานตามนโยบายประชากรด้านการวางแผนครอบครัวพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประชากรยอมรับเรื่องการวางแผนครอบครัวจนทำให้ค่า TFR ลดลง คือ การใช้สื่อรณรงค์หลากหลายประเภท เช่น การใช้สัญลักษณ์ การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง รวมถึงการใช้คำขวัญที่เป็นภาษาท้องถิ่นที่หลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงประชากรกลุ่มต่างๆ ได้ นอกจากนี้ คือ การให้บริการด้านการวางแผนครอบครัว การใช้มาตรการที่เน้นความสมัครใจมากกว่าการบังคับโดยใช้สิ่งจูงใจ (Incentive) เช่น เงินรางวัล เพื่อให้เกิดยอมรับเรื่องการวางแผนครอบครัวหรือการมีครอบครัวขนาดเล็ก

สำหรับปัจจัยสำคัญที่ทำให้จำนวนประชากรของอินเดียยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยปัจจัยด้านการดำเนินงานและปัจจัยด้านประชากร

(Bhagat & Bhagat, 2007; Department of Family Welfare, Ministry of Health & Family Welfare, Government of India, 2000; Dharmalingam & Morgan, 1996; Iyer, 2002; Sharma, 2000; UNESCAP, 2000) ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการดำเนินงาน

1.1 การขาดแผนกลยุทธ์สำหรับสื่อประเภทการให้สารสนเทศ การศึกษาและการสื่อสาร (Information Education and Communication: IEC) และโครงการรณรงค์ในระดับรัฐ กล่าวคือ ที่ผ่านมานั้นขาดการทำ Pre-test ของสื่อ การขาดการติดตามการปฏิบัติของกิจกรรม การขาดทักษะของบุคลากร และแผน IEC มักเป็นลักษณะ top-down ขณะที่บางรัฐยังไม่มียุทธศาสตร์สนับสนุนกิจกรรม IEC รวมถึงบางรัฐได้นำงบประมาณในส่วนนี้ไปทำในกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ดังนั้น IEC จึงไม่สามารถเข้าถึงประชากรได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

1.2 ด้านความสามารถของครูหรือเจ้าหน้าที่ พบว่า แม้ว่าจะมีการฝึกอบรมครูหรือเจ้าหน้าที่ภาคสนาม แต่ยังมีปัญหาคือ ยังไม่สามารถอบรมครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้อย่างครอบคลุม และการขาดงบประมาณสนับสนุน

1.3 การขาดการเชื่อมโยงกับองค์กรในระดับล่าง ทำให้น้ำ IEC ไปปฏิบัติไม่ประสบความสำเร็จ

1.4 ด้านหลักสูตรการศึกษา พบว่า ยังขาดการนำเรื่องการวางแผนครอบครัวเข้าไปในหลักสูตรหรือตำราเรียน ที่ผ่านมามีเพียงร้อยละ 30-40 ของหลักสูตรและตำราเรียนที่มีการนำเนื้อหาเรื่องการวางแผนครอบครัวเข้าไปบูรณาการ ทั้งนี้ เพราะวิชาหลักในหลักสูตรนั้นมีเนื้อหา มาก จึงทำให้แนวคิดเรื่องนี้ถูกตัดออกไป

1.5 การดำเนินงานให้ความรู้และเผยแพร่ของฝ่ายรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนนั้นขาดการมีส่วนร่วมของประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสาร ซึ่งอันที่จริงแล้ว ประชากรควร

มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือแสดงความต้องการของตนเอง

1.6 การให้บริการทางด้านการวางแผนครอบครัว/การคุมกำเนิดยังไม่เพียงพอหรือไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะประชากรที่อยู่ในเขตชนบท

2. ปัจจัยด้านประชากร

2.1 ถึงแม้ว่ามีการดำเนินงานด้านการวางแผนครอบครัวให้มีจำนวนบุตรน้อยลงในหลายรัฐ จนทำให้อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (TFR) ของประเทศไทยเติบโตลดลง แต่ประชากรอินเดียยังคงมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไปอีกหลายปี ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก “แรงเหวี่ยงทางประชากร (Population Momentum)” จากประชากรในวัยเจริญพันธุ์ที่มีจำนวนและสัดส่วนมากซึ่งในอดีตประชากรกลุ่มนี้เป็นเด็กที่เกิดในช่วงที่ประเทศอินเดียมีค่า TFR หรือภาวะเจริญพันธุ์สูง และเมื่อเด็กกลุ่มนี้เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ในปัจจุบัน แม้ว่าพวกเขาจะมีบุตรจำนวนน้อยลงกว่าคนรุ่นก่อน แต่ก็ยังสามารถให้กำเนิดประชากรได้มาก

2.2 ที่ผ่านมา การดำเนินงานด้านการวางแผนครอบครัวของอินเดียนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่ากับของประเทศสิงคโปร์หรือประเทศจีน เนื่องจาก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอินเดียยังด้อยการศึกษา มีฐานะที่ยากจน ตลอดจนระบบชนชั้นวรรณะและวัฒนธรรมบางอย่างยังเป็นอุปสรรคอยู่

2.3 การที่ประเทศไทยมีอัตราการรู้หนังสือต่ำโดยเฉพาะในกลุ่มสตรี ส่งผลให้ไม่สามารถใช้สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อรณรงค์การวางแผนครอบครัวและให้ความรู้เกี่ยวกับทางเลือกของการคุมกำเนิดด้วยวิธีต่างๆ ได้ และพบว่า การรู้หนังสือของสตรีจะมีส่วนช่วยให้ใช้วิธีการคุมกำเนิดได้อย่างหนึ่งซึ่งจะทำให้มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำได้

2.4 ด้านศาสนาจัดเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนครอบครัวประการหนึ่ง เนื่องจากศาสนาได้แสดงบทบาทที่สำคัญต่อชีวิตประชากรอินเดียโดยเฉพาะชาวมุสลิมซึ่งทำให้ไม่ยอมรับโครงการ

วางแผนครอบครัว เพราะมองว่า บุตรเป็นของขวัญของพระเจ้าและจะต้องดูแลเลี้ยงดูให้ความรักและการศึกษา

2.5 การมีภาวะเจริญพันธุ์สูงมีความเกี่ยวข้องกับอัตราการตายของทารก กล่าวคือ อัตราการตายของทารกที่สูงส่งผลให้คู่สมรสต้องการมีบุตรหลายคนเพื่อเป็นหลักประกันการเสียชีวิตของบุตร

2.6 ค่านิยมการมีบุตรชายโดยเฉพาะในครอบครัวที่ยากจน เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้มีภาวะเจริญพันธุ์สูง เนื่องจากในสังคมอินเดียมีวัฒนธรรม "dowry" กล่าวคือ เมื่อบุตรสาวแต่งงานทางครอบครัวของฝ่ายหญิงจะต้องเสียค่าสินสอดให้แก่ครอบครัวของฝ่ายชาย ดังนั้น คู่สมรสจึงพยายามที่จะมีบุตรชายไปเรื่อยๆ หากบุตรคนแรกและคนที่สองเป็นบุตรสาว

2.7 สตรีมากกว่าร้อยละ 50 มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 18 ปี หรือต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด จึงส่งผลให้แบบแผนการเจริญพันธุ์ของประชากรอินเดียมีลักษณะ "too early, too frequent, too many"

บทสรุป

การดำเนินงานตามนโยบายการวางแผนครอบครัวของประเทศอินเดียที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะขัดเกล่าให้ประชากรยอมรับเรื่องการวางแผนครอบครัวให้มีบุตรจำนวนน้อย โดยใช้วิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้สื่อรณรงค์ มาตรการด้านสิ่งจูงใจ (Incentive) รวมถึงการศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับประเทศอื่นๆ ในเอเชีย พบว่า การดำเนินงานของประเทศอินเดียนั้นยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะปัจจัยที่เกี่ยวข้องไม่ได้ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านประชากรของประเทศอินเดียที่มีลักษณะเฉพาะด้วย เช่น อัตราการรู้หนังสือ อัตราการตายของทารก วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ศาสนา รวมถึงแรงเหวี่ยงทางประชากร ดังนั้น จำนวนประชากรของประเทศอินเดียจึงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไปจนถึงอนาคตแม้ว่าจะมีการดำเนินงานด้านการวางแผนครอบครัวก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- Banerjee, S. (1979). *Family Planning Communication: A Critique of the Indian Programme*. New Delhi: Radiant.
- Bhagat, B. & Bhagat, G. (2007). "One Mouth, Two Hands," *India's Population Paradox*. Available from <http://www.ecoworld.com/atmosphere/effects/indias-population.html> [2015, December 10].
- Chawla, J. (2012). *Motherhood and Traditional Resources: Information, Knowledge, and Action*. Available from http://janetchawla.blogspot.com/2012_05_01_archive.html [2016, June 6].
- Department of Family Welfare, Ministry of Health & Family Welfare, Government of India. (2000). *Population Policy*. Available from <http://health.nic.in/natpp.pdf> [2010, September 5].
- Dharmalingam, A. & Morgan, S. P. (1996). Women's Work, Autonomy, and Birth Control: Evidence from Two South India Villages. *Population Studies*, 50 (2), 187-201.
- Government of India, Planning Commission. (2006). *Report of the Working Group on Population Stabilization for the Eleventh Five Year Plan (2007-2012)*. New Delhi: Government of India, Planning Commission.
- Iyer, S. (2002). Religion and the Decision to Use Contraception in India. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41(4), 711-722.
- Krock, L. (2004). *Population Campaigns*. Available from <http://www.ajusd.org/webpages/jmiller/articles.cfm?subpage=1058879> [2016, June 6].
- Kumar, R. (2003). *India and a One-Child-Policy*. Available from http://india_resource.tripod.com/one-child-policy.html [2010, September 5].
- Population Division, United Nations. (2009). *World Population Prospects: The 2008 Revision, Population Database*. Available from <http://esa.un.org/unpp> [2010, September 12].
- Population Reference Bureau. (2015). *2015 World Population Data Sheet*. DC : Population Reference Bureau.
- Pradhan, A. (2015). Are There Contraceptives in Homeopathy? Available from <http://www.drpradhan.com/home/faqs-top/homeopathy-general/15-are-there-contraceptives-in-homeopathy> [2016, June 6].
- Sharma, R. C. (2000). *Case Study, India: Communication and Advocacy Strategies, Adolescent Reproductive and Sexual Health*. Bangkok: UNESCO PROAP.
- State Council of Educational Research and Training, Solan-Himachal Pradesh. (2008). *Small Family Norm*. Available from http://himachal.nic.in/scert/fr_him_chetna124_135.htm [2010, September 5].
- The Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. (2002). *How Programs Can Help Couples Space Births*. Available from <http://info.k4health.org/pr/113/113chap5.shtml> [2010, September 5].

UNESCAP. (2000). *India: National Population Policy*. Available from http://www.unescap.org/esid/psis/population/database/poplaws/law_india/indiaindex.htm [2010, September 5].

UNESCO, Regional Office for Education in Asia and the Pacific. (1985). *Learning Experiences in Population Education*. Bangkok: Population Education Programme Service.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย

(Instructions for the Authors)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่งานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความทั่วไป บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิชาการ และบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆการเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ
2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New
3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย **ไม่ควรเกิน 12 หน้า**
4. **การส่งผลงาน online** สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ www.journal.msu.ac.th

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **บทความวิจัย**
 - 1.1 **ชื่อเรื่อง (title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

1.5 บทนำ (introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่าสนใจ จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการศึกษา (results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน ได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นการตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

1.11 เอกสารอ้างอิง (references) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

2. บทความทั่วไป

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทคัดย่อ

- 2.4 คำสำคัญ
 - 2.5 บทนำ
 - 2.6 เนื้อหา
 - 2.7 บทสรุป
 - 2.8 เอกสารอ้างอิง
3. บทวิจารณ์หนังสือ
 - 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
 - 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
 - 3.3 บทวิจารณ์

เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิง (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนทั้ง 6 คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “ และคณะ” หรือ “et al”

ตัวอย่าง

อมรรัตน์ จงสวัสดิ์ตั้งสกุล, ลัดดา เหมาะสุวรรณ. (2002). Evidenced based maillard reeaction : focusing on parenteral nutrition. *วารสารโภชนบำบัด*. 13(1) : 3-11

Vega KJ, Pina I, Krevaky B. (1996). Heart transplantation is associated is with an increase risk for pancreatobiliary diseases. *Ann Intern Med*. 124(11) : 980-3

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ตัวอย่าง

วิญญู มิตรานันท์. (2538). *พยาธิกายวิภาค*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์ . 629-78.

Ringsven MK, Bond D.(1996). *Gerontology and leadership skills for nureses*. 2nd ed. Albany (NY) : Delmar Publishers. 100-25.

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือ ผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณัฐนันท์ สิ้นชัยพานิช, วราภรณ์ จรรยาประเสริฐ, ยุพิน รุ่งเวชวุฒิวินัย, มนต์ชูลี นิตินพ, สาธิต พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2542). เกสัชกรพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง. รายงานการประชุมวิชาการเภสัชกรรมประจำปี 2542 ของเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ; 24-26 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร : เภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย. 89-105.

Kimmura J. Shibasaki H, editors. (1996). *Proceeding of 10yh International Congress of EMGand/ Clinical Neurophysiology* ; 15-16 Oct 1995; Kyoto Japan. Amsterdam: Elsevier. 80-90.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

ตัวอย่าง

อัมพร ณรงค์สันติ.(2541). การใช้ยาเจนตั้มยซินวันละครั้งเปรียบเทียบกับวันละสองครั้งในทารกแรกเกิดไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kaplan SJ. (1995). *Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization* [dissertation]. St. Louis (MO):Washington Univ.

ตัวอย่าง

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ตัวอย่าง

Lee G. (1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. *The Washington Post* Jun 21.5.

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่าง

Morse SS. (1995). Factors in the emergence of infectious disease. *Emerg Infect Dis* [cited 1996 Jun 5] ; 1(1): Available from:URL// [www. Cdc.gov/ncidod/Eid.htm](http://www.Cdc.gov/ncidod/Eid.htm)

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โปรดกรอกรายละเอียดในใบสมัคร ดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ – นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน,แขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

โทรสาร E – mail

หน่วยงานสถานที่ทำงาน

ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์โทรสาร

มีประสงค์ให้ออกใบเสร็จในนาม (โปรดระบุ).....

- สมัครเป็นสมาชิกรายปี 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 240 บาท
- สมัครเป็นสมาชิกสองปี 12 ฉบับ ค่าสมาชิก 480 บาท

ท่านสามารถส่งจ่ายชานาณัติหรือตัวแลกเงิน ส่งจ่าย ปณ. ทำxonนยง 00033 ในนาม :

นางฉวีวรรณ อรรถะเศรษฐัง งานวารสาร กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150